

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

ANDRA KAMMAREN

Nr 16

6—10 maj.

Debatter m. m.

Tisdagen den 9 maj.

	Sid.
Svar på fråga av herr Ståhl ang. skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner..	6
Svar på fråga av herr Dahlgren ang. en av riksdagen begärd utredning om ändring av vissa bestämmelser i semesterlagen....	12
Svar på interpellation av fru Ewerlöf ang. åtgärder för ändringar i förordningen om erkända sjukkassor i syfte att bereda ökade möjligheter till sjukvårdsersättning vid hemsjukvård	13
Svar på interpellation av herr Nordkvist ang. förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar	16

Onsdagen den 10 maj fm.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.	24
Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar	61

Onsdagen den 10 maj em.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar (Forts.).....	61
Fortsatt giltighet av förordningen ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m.	114
Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.	116

	Sid.
Motion ang. ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare	136
Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor	136

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 10 maj fm.

Val av valmän och suppleanter för utseende av fullmäktige med suppleanter i riksbanken och riksgäldskontoret	23
Val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter	24
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 51, ang. ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.	24
— nr 32, ang. ändrade bestämmelser om beskattning av äkta makar	61
Inbjudan till Storbritanniens parlament	92

Onsdagen den 10 maj em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 48, ang. tullfri införsel av utrustning för biokemiska institutionen vid Uppsala universitet	113
— nr 50, ang. fortsatt giltighet av förordningen ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker m. m.	114
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.	116
— nr 14, ang. bestämmelser om jämkning av valkretsar för val av landstingsmän	135
— nr 15, ang. bestämmelser om tidpunkten för lagtima landstingsmöte i vissa fall och ändrad lydelse av § 7 mom. 2 riksdagsordningen	136
— nr 16, ang. ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare	136
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 117, ang. vissa anslag under tredje huvudtiteln	136
— nr 118, ang. legodriftsavtal rörande vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län m. m.	136
— nr 119, ang. anslag till upplysningsarbete om produktion och export	136
— nr 120, ang. anslag till statens handels- och industrikommission m. m.	148

Lördagen den 6 maj.

Kl. 2 em.

§ 1.

Anmälades, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 245, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om jämkning av valkretsar för val av landstingsmän;

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med bestämmelser om tidpunkten för lagtima landstingsmöte i vissa fall dels ock väckt motion med förslag till ändrad lydelse av § 7 mom. 2 riksdagsordningen; och

nr 16, i anledning av väckt motion angående ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare;

statsutskottets utlåtanden:

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag under tredje huvudtiteln för budgetåret 1950/51;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående s. k. legodrifts-avtal rörande vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget-

året 1950/51 till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till statens handels- och industrikommission m. m.;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa iståndsättningsåtgärder å San Michele m. m.;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1950/51 till riksförsäkringsanstalten;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1950/51 till bidrag till vanförestalter m. m. samt till bidrag till resor för vanföra m. m.;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i syfte att till Sverige överföra vissa utländska läkare jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1950/51 till tvångsarbets- och alkoholistanstalter jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till T. E. Hedlund m. m. jämte motionsvis gjorda framställningar om ersättningar i anledning av sjukdom efter militär-tjänstgöring;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av viss donerad utrustning för biokemiska institutionen vid Uppsala universitet;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237, såvitt propositionen avser förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker m. m., jämte i ämnet väckt motion; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237, såvitt propositionen avser förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner dels om utredning och förslag rörande utvidgad tillämpning av åtalseftergift och strafföreläggande, dels och angående översyn av rättegångsbalken och tillhörande författningar;

nr 24, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 21 kap. 5 § rättegångsbalken; och

nr 25, i anledning av väckt motion om upphävande av reglerna om summa revisibilis;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om

riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 vid dess trettioandra sammanträde fattade beslut i sjöfartssociala frågor, dels ock i ämnet väckt motion;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 vid dess trettioandra sammanträde fattade beslut, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 36, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av familjepening, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 37, i anledning av väckta motioner om översyn av bestämmelserna för bemanningen av mindre fartyg i kustfart och östersjöfart m. m.;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.; och

nr 15, i anledning av väckta motioner rörande dels utredning och förslag angående friköp av vissa arrendegårdar, dels ock vidgad tillämpning av bestämmelserna i 2 kap. 49—69 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51, m. m.;

nr 22, med anledning av Kungl. Maj:ts i 1950 års statsverksproposition (IX H.T. p. 123) gjorda framställning om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 23, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för omskifte å Tybble by i Askers socken, Örebro län;

nr 24, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för budgetåret 1950/51 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 25, med anledning av väckt motion om undersökningar rörande möjligheterna att företaga gödsling av salta fiskevatten m. m.;

nr 26, med anledning av väckta motioner om anslag till omplantering av rödspätta m. m.;

nr 27, med anledning av väckta motioner om statsbidrag till anskaffning av ekolod på svenska fiskebåtar;

nr 28, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1950/51 till Odling av gummiförande växter samt till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd jämte i ämnena väckta motioner;

nr 29, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantbruksmötesverksamhetens ordnande, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 30, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till understöd åt jorddelningsväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 31, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens jordbruksnämnd m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 39, över motioner dels om användande av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar och dels angående vidgad användning av inhemskt vedbränsle;

nr 40, över motioner dels om utredning angående effektiva åtgärder mot tillgrepp av motorfordon, dels ock angående utredning av billånekriminalitetens orsaker och de lämpligaste åtgärderna för dess stävande;

nr 41, över väckta motioner dels angående utredning av frågan om semester för företagare och deras hustrur inom jordbruket, dels om beredande av semester för de i lantbruket sysselsatta, vilka nu icke falla under allmänna semesterlagens tillämpning, dels ock om beredande av en verklig folksemester åt alla svenska medborgare; och

nr 42, i anledning av väckta motioner dels om utjämning av de avståndsbetingade prisvariationerna beträffande bensin och andra flytande motorbränslen, dels om åvägabringande av ett enhetligt pris inom hela landet för flytande drivmedel till motorfordon, dels om åvägabringande av samma utförsäljningspris på bensin inom hela landet, dels om utredning av frågan angående ett lika över hela landet gällande olje- och bensinpris, dels ock om utjämning av priserna å flytande motorbränsle.

Kammarens ledamöter åtskildes härfter kl. 2.02 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 9 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Halmstad den 6 maj 1950.

Då jag inlagts å härvarande lasarett, får jag med stöd av bifogade intyg vördsamt anhålla om förlängd ledighet från riksdagsarbetet t. v.

Högaktningsfullt

Bror Persson.

Riksdagsman Bror Persson, Halmstad, lider av blodsjukdom och är på grund därav oförmögen att delta i riksdagens arbete tills vidare.

Halmstad den 8 maj 1950.

Måns Arborelius.

Lasarettsläkare.

Herr Persson i Halmstad, som av herr talmannen beviljats ledighet från riksdagsgöromålen den 2—9 innevarande maj, beviljades nu fortsatt ledighet från och med den 10 maj tills vidare.

§ 3.

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**, som yttrade: Herr talman! Herr Manne Ståhl har till mig riktat följande enkla fråga:

»Hur anser herr statsrådet det för-
enligt med den kommunala självsty-

relsens princip att, såsom skett i det bekanta s. k. oskarshamnshamnsfallet och senare genom ett principiellt likartat länsstyrelseföreläggande i Karlstad, på polisdistriktens skattebetalare lägga över de kostnader för polisens bostadstelefoner, vilka polisen genom löneförhandlingar i vanlig ordning åtagit sig att bekosta och för vilka därvid erhållits motsvarande lönekompen-
sation?»

Som svar ber jag att få anföra följande:

Enligt 8 § 2 stycket lagen om polisväsendet i riket åligger det polisdistrikt att i erforderlig utsträckning ombesörja bl. a. för distriktets polisväsen erforderliga telefoner. Tjänstereglementet för Oskarshamns stads ordinarie befattningshavare gäller uttryckligen »i den mån icke lag, författning eller andra av statlig myndighet meddelade eller fastställda bestämmelser föranleda annat». Reglementet innehåller (i § 39) föreskrift om skyldighet för befattningshavare att på egen bekostnad hålla bostadstelefon, då befattningens upprätthållande så kräver.

I det av herr Ståhl nämnda oskarshamnshamnsfallet åberopade staden sistnämnda föreskrift, men länsstyrelsen ansåg liksom de berörda befattningshavarna, att det var stadens sak att bekosta de bostadstelefoner, som voro erforderliga för polisverksamhetens upprätthållande. Denna uppfattning synes med hänsyn till nyssnämnda begränsning av reglementets tillämplighet vara riktig, och i anslutning härtill ogillades de besvär, som staden anförde över länsstyrelsens beslut.

Herr Ståhl har i sin fråga utgått ifrån att vederbörande polismän åtagit sig att själva bekosta sina bostadstelefoner, för vilket de skulle hava erhållit

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

motsvarande lönekompensation. Detta har emellertid bestritts av polismännen och även av Svenska polisförbundet och vinner ej heller stöd av handlingarna i ärendet. Framhållas må, att av ett 60-tal tillfrågade städer med i stort sett samma tjänstereglementen som Oskarshamn så gott som samtliga bekostat bostadstelefoner för sina motsvarande befattningshavare vid polisväsendet.

Jag anser sålunda, att avgörandet i oskarshamnsfallet icke står i strid med den kommunala självstyrelsens princip sådan den kommit till uttryck i polislagstiftningen. Beträffande det föreliggande, som av länsstyrelsen i Värmland meddelats Karlstads stad, vill jag meddela, att detta ärende icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Härefter anförde:

Herr STÅHL: Herr talman! Jag ber först att få framföra det sedvanliga och vederbörliga tacket till inrikesministern för vänligheten att svara på min fråga. Jag skulle sedan för att undanröja varje missförstånd vilja säga, att det är självklart att denna fråga ingalunda kan ha föranletts av någon missunnsamhet mot polisen, utan det gäller ju dels polisens förmåner i förhållande till övriga befattningshavare och dels kommunernas rätt att själva träffa uppgörelse med sina befattningshavare liksom befattningshavarnas rätt att träffa uppgörelse med kommunerna.

För att sedan komma in på sakfrågan vill jag säga, att enligt de upplysningar jag fått är oskarshamnsfallet parallellt med karlstadsfallet, d. v. s. samma tjänste- och avlöningsreglemente gäller i båda dessa städer liksom i flertalet andra städer. Och beträffande Karlstad kan jag meddela — jag utgår ifrån att det är parallella fall — att den överenskommelse, som är träffad mellan polisen och Karlstads stad och som gäller samtliga övriga kommunala befatt-

ningshavare, träffades den 22 februari 1946 mellan å ena sidan Karlstads stads lönenämnds förhandlingsdelegerade och å andra sidan Svenska polisförbundet, Föreningen Karlstads polisbefäl och Karlstads konstapelförening. Och där heter det i § 2: »Efter diskussion och enskilda överläggningar enades parterna om att tillstyrka följande överenskommelse: Polispersonalen erhåller följande lönegradsplacering: ...» — därmed har sålunda polisen godtagit den lönegradsplacering som gäller. Sedan tillägges det: »Det av stadsfullmäktige den 20 december 1945 antagna tjänste- och avlöningsreglementet för Karlstads stads befattningshavare» — jag behöver inte tillägga, herr talman, att det är godkänt och fastställt av länsstyrelsen — »skall gälla jämväl för polispersonalen.» Det är alltså där klarlagt, att polisen frivilligt har ingått denna löneöverenskommelse och vidare att bestämmelserna i tjänste- och avlöningsreglementet skola gälla. I den paragraf det här gäller, § 39 i tjänste- och avlöningsreglementet, heter det på följande sätt: »Då befattningens upprätthållande så kräver, är befattningshavare skyldig att på egen bekostnad hålla bostadstelefon. Överstiger abonnemangsavgiften lägsta klass, ersätter staden den kostnadsökning, som påtagligen är beroende på samtal i tjänsten.» Det är alltså uppenbart, såvitt man kan bedöma, att här har polisen *frivilligt* åtagit sig att för de löner som äro överenskomna bekosta sin bostadstelefon, och orsaken till detta är, såvitt jag förstår, att man anser att kostnaderna för telefonnumera i så stor utsträckning få anses ingå i de vanliga levnadskostnaderna, att de böra kunna bestridas på den lön som befattningshavaren har av staden, sin arbetsgivare.

Man kan då fråga sig — och det är väl här man kommer in på den springande punkten, enligt vad jag kunde uppfatta av inrikesministerns svar —

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

om polisdistrikten jämlikt § 8 i polislagen äga legal möjlighet att över huvud taget låta telefonkostnaderna inkluderas i polispersonalens bruttolön. Som svar härpå vill jag anföra vad som förekom i riksdagen när denna lag antogs. Paragrafen har följande lydelse: »Polisdistrikt åligger tillika att draga försorg om här föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga för distriktets polisväsen erforderliga anordningar.» När det gäller uniformering heter det alltså »draga försorg om», och när det gäller telefon heter det »ombesörja». Beträffande skyldigheten för polisdistriktet att draga försorg om uniformering av polispersonalen, en fråga som tidigare varit uppe till diskussion, står det enligt motiven till polislagen — i proposition nr 58 till 1925 års riksdag — polisdistriktet fritt att välja mellan att tillhandahålla uniformspersedlar in natura och att ålägga befattningshavarna att själva anskaffa sådana mot det att lönen bestämmes med hänsyn till ifrågavarande skyldighet.

När det gäller uniformeringen är saken alltså fullkomligt klar. Där har man två alternativ, och det är enligt motiven uppenbart att man på detta sätt kan komma överens om en lön, som inkluderar att polisen skall hålla sig med uniform. Detta uttalande i propositionen har av riksdagen godtagits, och där har alltså polisdistriktet en fullt laglig möjlighet att lösa polispersonalens tjänsterettsfråga på så sätt, att befattningshavarna tillerkännas en bruttolön med plikt att själva anskaffa uniform.

Sedan kommer man till frågan om det är någon skillnad mellan »ombesörja» och »draga försorg om». Såvitt jag har kunnat taga reda på, har § 8 i propositionen år 1925 liksom i det sakkunnigförslag, som låg till grund för propositionen, följande lydelse: »Polis-

distrikt åligger tillika att draga försorg om uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt om materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga för behörig utrustning av distriktets polisväsen erforderliga anordningar.» Där var det alltså ingen skillnad mellan »ombesörja» och »draga försorg om». Men vid förhandlingarna i riksdagen gjorde man på förslag av andra särskilda utskottet en ändring, enligt vilken paragrafen fick följande lydelse: »Polisdistriktet åligger tillika att draga försorg om föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga anordningar för behörig utrustning av distriktets polisväsen.» Som skäl för denna ändring anförde utskottet: »I andra stycket av förevarande paragraf har utskottet företagit en redaktionell ändring i avsikt att tydligare utmärka, att de där omhandlade skyldigheterna icke kunna utkrävas i alla distrikt utan allenast i sådana, där ett behov av den ena eller andra anordningen verkligen föreligger.» Och detta godkändes av riksdagen.

Såvitt jag förstår framgår det för det första enligt propositionen, att polisdistriktet skulle åläggas att draga försorg om bl. a. uniform och telefon enligt samma grunder, men för det andra att vid propositionens riksdagsbehandling den ändringen vidtogs, att polisdistriktet skulle åläggas att »draga försorg om» uniform men »ombesörja» telefon, och att man i riksdagen be-tecknade detta som enbart en »redaktionell ändring», vilken ingalunda skulle innebära någon förändring i sak. Jag anser att detta visar, att det här inte är någon skillnad mellan uniformer och telefoner i den meningen, att kommunerna skulle ha någon skyldighet att betala på olika sätt för dessa båda saker, utan det som gäller för uni-

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

former måste också gälla för telefoner om lagen skall tolkas riktigt.

Därmed har jag också sagt, att det enligt min uppfattning saknas anledning att här försöka göra något slags olika lagtolkning, och jag vill, herr talman, anföra en auktoritet, nämligen f. d. byråchefen i inrikesdepartementet, numera kanslichefen hos Stockholms stad Erik Sjöholm, som i sin kommentar till polislagen framhåller följande: »En valfrihet som på sätt ovan nämnts förefinnes i avseende å uniformering torde också föreligga i fråga om anordningar för polisväsendet. I stället för att tillhandahålla befattningshavarna erforderliga tjänstefordon, tjänstelokaler, skrivmateriel o. s. v. torde sålunda polisdistrikt kunna låta vederbörande befattningshavare själva ombesörja sådana anordningar mot att er hålla skälig ersättning härför av polisdistriktet. Såsom förut anmärkts praktiseras detta också i viss utsträckning på landsbygden.» Jag vill tillägga, att såvitt jag vet har man också följt denna tolkning i ett mycket stort antal kommuner, och enligt uppgift följer man den bl. a. i Stockholms stad ända sedan 1937 års tjänstereglemente fastställdes. Det beslut, som Kungl. Maj:t nu fattat, leder emellertid till att polispersonalen försättes i en bättre ställning än andra befattningshavare, vilka självfallet äro bundna av normaltjänstereglementet.

Jag skall gärna tillägga, att enligt min tanke är den nuvarande ordningen med polisen, detta underliga hälftenbruk mellan de centrala myndigheterna och de lokala, som innebär att de centrala myndigheterna kunna bestämma hur det skall vara och kommunerna få betala, i längden en ohållbar anordning. Jag hoppas att inrikesministern så småningom kommer med ett förslag till ändring därvidlag, men det kunna vi ju nu lämna därhän. Vad man däremot måste hålla fast vid är, att så länge

den nuvarande ordningen gäller och polisen principiellt är kommunal befattningshavare, så måste polisen också vara underkastad samma bestämmelser som andra kommunala befattningshavare, i all synnerhet när det förhåller sig som i det här fallet, att polisen frivilligt genom undertecknande av avtal har åtagit sig de uppgifter, som Kungl. Maj:t nu har befriat den ifrån.

Jag vill till sist gärna säga, herr talman, därför att jag vet att jag därvidlag ger uttryck åt en mycket utbredd stadskommunal opinion — ty detta är ju en ganska stor fråga, som har väckt livligt intresse i vida kretsar oavsett partiinställning och olikheter för övrigt — att man har varit förvånad över att detta ärende, som ändå gäller en avtalstolkning, avgjordes av Kungl. Maj:t i statsrådet och inte gick till regeringsrätten, vilket man nog anser hade varit den riktiga vägen, nämligen att frivilliga överenskommelser mellan kommunerna och deras anställda respekteras även av Kungl. Maj:t.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Herr Ståhl talade om förhållandena i sin hemstad Karlstad, och beträffande dem har jag i mitt interpellationssvar framhållit, att den frågan icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Det fall jag berörde var också det som herr Ståhl talade om i sin fråga, nämligen oskarshamnshamnsfallet. Det fallet känner jag till. Huruvida förhållandena i Karlstad ligga till på samma sätt som i Oskarshamn kan inte jag yttra mig om.

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

Vad sedan angår herr Ståhls försök att ange hur 8 § andra stycket i polislagen skall tolkas, skall jag inte gå närmare in på detta. Herr Ståhl kom i alla fall till den slutsatsen, att den omständigheten att det i paragrafen anges, att det åligger polisdistriktet att »i erforderlig utsträckning ombesörja» de telefoner, som erfordras för polisväsendet, icke borde utgöra hinder för polisdistriktet att med polismännen avtala att de själva skola mot ersättning, som inräknas i lönen, hålla sig med bostadstelefon. Jag har ingen anledning att i och för sig protestera mot denna tolkning, men jag vill understryka, att paragrafen efter detta uttryck »i erforderlig utsträckning ombesörja» innehåller en uppräkningslista, som omfattar även andra anordningar än telefoner. Om vi t. ex. skulle taga ordet »arrestlokal» i stället och säga, att polismännen själva skola i erforderlig utsträckning ombesörja arrestlokaler för polisväsendets behov, så blir ju genast tolkningen litet mera tveksam, eller hur, herr Ståhl? Tolkningen är alltså litet mera invecklad än vad som framgick av herr Ståhls resonemang.

Men jag skall inte fördjupa mig i detta. Jag anser att en lag skall tolkas efter vad sunda förnuftet bjuder. Är det alltså klart att polispersonal, som i sin tjänst behöver telefon i bostaden, har förbundit sig att hålla denna telefon mot en viss ersättning, varigenom det alltså blir en tjänsteplikt för dem att ha telefon i bostaden, så finns det säkerligen ingen anledning att från statsmakternas sida ingripa i detta avtalsförhållande, eftersom polisväsendet på denna ort fungerar på ett tillfredsställande sätt. Men, herr Ståhl, själva frågeställningen här gäller ju, om polisen har förbundit sig att hålla telefon, och därvidlag skola vi ha klart för oss att utgångspunkten för resonemanget måste vara att det enligt 8 § polislagen åligger

polisdistrikt att i erforderlig utsträckning ombesörja bl. a. telefon. I oskarshamnssärendet ha både stadsfiskalen, landsfogden, länsstyrelsen och statspolisintendenten med skärpa understrukt, att en nödvändig förutsättning för att polisväsendet i Oskarshamn skulle fungera vore, att polisbefälet och kriminalkonstaplarna, som ha jourtjänst i sina bostäder, skulle ha telefon, så att de kunde larmas i bostaden. Innehavet av telefon var alltså enligt alla dessa myndigheters uppfattning erforderligt för polistjänstens upprätthållande.

Sedan uppställer sig den frågan — och det är den som herr Ståhl har dragit upp — om befattningshavarna själva ha förbundit sig att hålla sådan telefon mot den ersättning som ingår i bruttolönen. Befattningshavarna själva bestrida enstämmigt, att de ha ingått något sådant avtal. I 39 § av normaltjänstereglementet står det visserligen, att »då befattningens upprätthållande så kräver, är befattningshavare skyldig att på egen bekostnad hålla bostadstelefon» — det är alltså en generell föreskrift som gäller alla stadens befattningshavare. Men i 2 § av normaltjänstereglementet heter det att »föreskrifterna i detta reglemente gälla, i den mån icke lag, författning eller andra av statlig myndighet meddelade eller fastställda bestämmelser föranleda annat». Frågan är då: Skall 2 § i reglementet föranleda ett undantag för polismännens del?

Här ifrågavarande normaltjänsterelemente har ju tillkommit efter centrala förhandlingar, där Svenska stadsförbundet stod på arbetsgivarsidan och Svenska polisförbundet bland andra stod på arbetstagersidan. När det första utkastet till reglemente förelades polisförbundet, så protesterade förbundet emot formuleringen av 39 § och ville ha ett tillägg av förklarande innebörd i syfte att fastslå, att kostnaden för po-

Svar på fråga angående skyldighet i vissa fall för polisdistrikt att bestrida kostnaderna för polisens bostadstelefoner.

lisbefälens telefoner icke skulle inkluderas i åtagandena enligt denna centrala uppgörelse. På polisförbundets begäran gjordes därefter till § 39 i reglementet en protokollsanteckning av följande lydelse: »Med bostadstelefon avses här icke sådan telefon som på myndighetens begäran upptages under dess rubrik i telefonkatalog.» Enligt vad Svenska polisförbundet säger i sitt yttrande till Kungl. Maj:t ansåg man sig därmed ha fått en tillfredsställande lösning av telefonfrågan, som skulle göra det möjligt att för framtiden undvika tvister beträffande denna fråga.

Det bestrides alltså att en överenskommelse av den art, som herr Ståhl avser, har träffats i oskarshamnshamnsfallet. Och om man för säkerhets skull slår upp 1950 års telefonkatalog för Oskarshamn, finner man att alla de telefoner som det här gäller stå upptagna under rubriken »Polismyndigheten i Oskarshamn».

Jag kan därför inte dela den uppfattning, som herr Ståhl givit uttryck åt, nämligen att Kungl. Maj:ts avgörande i oskarshamnshamnsfallet skulle ha inneburit ett intrång i den kommunala självstyrelsen.

Herr STÅHL: Herr talman! Jag har ingen anledning att i den här frågan försöka driva statsrådet Mossberg längre än han vill. Jag tar tvärtom med tacksamhet fasta på den lilla möjlighet till en sådan tolkning som den av mig angivna, som jag beträffande karlstadsfallet tyckte framskymtade i inrikesministerns anförande.

Men det oaktat kan jag inte underlåta att konstatera, att både för Karlstad och Oskarshamn gäller i här berörda avseende samma normaltjänstereglemente, nämligen det av städerna allmänt antagna. Och när inrikesministern här säger att polisen, alltifrån poliskåren

i Oskarshamn, polisorganisationerna, stadsfiskalen, landsfogden och upp till länsstyrelsen, ha bestritt att den tolkning, som jag talade om, skulle gälla, så vill jag ställa den frågan: Vad säga städerna och Svenska stadsförbundet om den saken? Jo, de ha en helt motsatt mening.

Det har sitt intresse att konstatera, att statsrådet således här bygger på den uppfattning, som företrädes av den ena parten vid underhandlingarna. Men det är ju dock två parter, som ha träffat överenskommelsen och som båda ha underskrivit den bestämmelse, i vilken det står att polisen är skyldig att på egen bekostnad hålla bostadstelefon.

Man frågar sig nu: Kan § 2, som statsrådet åberopade, innebära något slags övergripande just i här förevarande avseende av 39 §? Ja, den skulle kunna göra det, för den händelse polisen icke redan åtagit sig att hålla telefon och därför inte heller hade telefon. Men när nu polisen enligt avtal har förbundit sig att på egen bekostnad svara för att bestämmelsen i 2 § uppfylles, något som man faktiskt gör genom 39 §, så kan jag inte förstå att statsrådets resonemang på denna punkt är relevant.

Jag skall inte nu tänja ut debatten. Jag vill bara till sist konstatera att det synes uppenbart, att tolkningen av ifrågavarande bestämmelser är mycket besvärlig och omtvistbar och att statsrådet emot sig har, vågar jag faktiskt säga, praktiskt taget alla de svenska stadskommunerna, som i detta fall ha en annan mening än statsrådet. När så är förhållandet, hade det väl varit bättre att ärendet fått gå till regeringsrätten och att man fått en avtalstolkning som hade blivit obestridd. Nu blir kanske resultatet att nya förhandlingar få tagas upp och att man får resonera om att skilja ut skyldigheten att hålla telefon och sedan fastställa lönen med led-

Svar på fråga angående en av riksdagen begärd utredning om ändring av vissa bestämmelser i semesterlagen.

ning därav. Men jag kan inte inse att det är någonting vunnet med detta.

Jag kan inte förstå annat än att när det av kommentarerna till lagen vid dess antagande framgår, att kommunerna ha rätt att själva träffa överenskommelse med polisen, så borde denna rätt av Kungl. Maj:t ha respekterats.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på fråga angående en av riksdagen begärd utredning om ändring av vissa bestämmelser i semesterlagen.

Herr statsrådet ANDERSSON erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Under hänvisning till att riksdagen i skrivelse den 7 maj 1948 (nr 193) begärt utredning om förbad för arbetsgivare att förlägga en arbetstagares semester till tid, då arbetstagaren är sjuk, samt om rätt för arbetstagare att i semesterhänseende i viss utsträckning med arbetad tid jämställa frånvaro från arbetet på grund av annat olycksfall än olycksfall i arbetet eller annan sjukdom än sådan i arbetet ådragen sjukdom, som avses i yrkessjukdomsförsäkringslagen, har herr Dahlgren frågat statsrådet och chefen för socialdepartementet, om denne föranstaltat om den begärda utredningen och, i så fall, när utredningen kan beräknas vara färdig.

Då statsrådet och chefen för socialdepartementet på grund av sjukdom är förhindrad att närvara, får jag i hans ställe lämna följande svar.

Båda de spörsmål, beträffande vilka riksdagen hemställt om utredning, ha ingående prövats vid de undersökningar, som föregått såväl den tidigare gällande semesterlagen av år 1938 som nu gällande 1945 års semesterlag. Det har nu icke ansetts påkallat att göra frågorna till föremål för en förnyad sakkunnigutredning. Med anledning av

riksdagens skrivelse ha emellertid frågorna upptagits till förnyad prövning inom socialdepartementet. Ett slutligt ståndpunktstagande i saken torde emellertid böra anstå till dess resultatet föreligger av den omprövning av semesterns längd enligt 1945 års semesterlag, varmed arbetstidsutredningen för närvarande är sysselsatt.

Härpå anförde

Herr DAHLGREN: Herr talman! Jag ber att till statsrådet Andersson få framföra mitt tack för det lämnade svaret på min fråga.

Av svaret framgår, att något förslag i det av mig berörda ärendet inte kan, om jag har fattat riktigt, förväntas förrän i samband med ett eventuellt förslag om utvidgning av den lagstadgade semestern. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt, att man två år efter det riksdagen begärt en utredning av frågan skall få ett sådant svar. Det betraktas tydligen icke på något sätt som brådskande att framlägga förslag i en fråga, som av arbetarna själva anses vara en ganska livsviktig fråga.

Jag skall inte här upptaga tiden med att anföra motiven till att krav på en utredning framförts från riksdagens sida. Men när statsrådet här som motiv för att man skall vänta anför, att det spörsmål som det gäller icke är nytt, så borde väl även detta ha varit en anledning till att man genomfört den utredning, varom riksdagen för mer än två år sedan hemställt.

Jag beklagar att så ännu inte blivit fallet, men jag hoppas att det inte skall dröja alltför länge, innan förslag om förlängd semester framlägges, och att det då även skall bli tillfälle att återkomma till de av mig berörda detaljerna i semesterlagen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation angående åtgärder för ändringar i förordningen om erkända sjukkassor i syfte att bereda ökade möjligheter till sjukvårdsersättning vid hemsjukvård.

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten fru Ewerlöf till statsrådet och chefen för socialdepartementet riktat följande fråga:

Vill herr statsrådet föranstalta om åtgärder för att i förordningen om erkända sjukkassor vidtaga ändringar i syfte att åt sådana sjuka, som efter läkares ordination låta vårdas i hemmet i stället för på sjukhus, må utgå sjukvårdsersättning i åtminstone så stor utsträckning som svarar mot sjukhusavgift vid vård i allmän sal?

Då statsrådet och chefen för socialdepartementet på grund av sjukdom är förhindrad närvara, får jag i hans ställe lämna följande svar.

Det är utan tvivel önskvärt att sjukhusen icke i onödan belastas av patienter som utan särskilda svårigheter skulle kunna vårdas i hemmet. I vilken utsträckning det är möjligt att genom en utbyggd hemsjukvård avlasta sjukhusen undanrar sig emellertid mitt bedömande. Möjligheterna till en tillfredsställande vård i hemmet sammanhånga bl. a. med vederbörandes bostadsstandard. Vid trångboddhet äro givetvis förutsättningarna härför sämre än för innehavare av rymliga bostäder.

Interpellanten framhåller, att de sjuka på grund av bristen på hemvårdarinnor söka sig till sjukhusen, och erinra i det sammanhanget bl. a. om de kurser för utbildning av hemsamariter som arbetsmarknadsstyrelsen och Röda korset numera anordna. Denna verksamhet, som påbörjades i januari innevarande år, har hittills utvecklats sig lovande. 19 kurser ha hållits och genomgåts av

omkring 300 personer. De som utbildats vid dessa kurser ställas genom arbetsförmedlingens försorg till förfogande för hemsjukvård. I detta syfte har arbetsförmedlingen etablerat ett samarbete med sjukhus, läkare och hemhjälpnämnder. Utan tvivel kan denna verksamhet, om den i fortsättningen utvecklas sig lika lovande som hittills, bli ett värdefullt komplement till den hårt belastade sociala hemhjälpen.

Interpellanten påpekar emellertid, att sjukhusvård ej sällan kan ställa sig ekonomiskt fördelaktigare för den sjuke än vård i hemmet. Det i interpellationen framställda förslaget går närmast ut på att åstadkomma likställighet mellan ersättningarna i de båda fallen genom en tilläggsersättning från sjukkassan vid vård i hemmet.

Det är givetvis en brist i de nuvarande grunderna för ersättning från de frivilliga sjukkassorna som interpellanten har uppmärksammat. Jag vill erinra om att i den antagna lagen om allmän sjukförsäkring har man med utgångspunkt från att behovet av sjukpenning vid vård på sjukhus är lägre än vid vård i hemmet föreskrivit, att under den tid då sjukvårdsersättning erhålles skall sjukpenningen utgå med reducerat belopp — hempenning — som skall utgå med 2 kronor per dag. Här har sålunda frågan fått sin lösning efter en annan linje än den interpellanten föreslår. Med hänsyn till den låga sjukpenning som huvudparten av de erkända sjukkassornas medlemmar äro tillförsäkrade kan ett motsvarande tillvägagångssätt knappast där komma i fråga.

Det av interpellanten föreslagna systemet torde i praktiken visa sig tungrott och dessutom endast vara tillämpligt på sjukkasmedlemmar. Utbetalning av tilläggsersättningarna, vilkas storlek synes bliva växlande, beroende på dagavgiften på sjukhuset och den utbetalade sjukvårdsersättningens storlek, kan sannolikt ej ske förrän vid slutregleringen av varje särskilt fall. Skäligheten

Svar på interpellation angående åtgärder för ändringar i förordningen om erkända sjukkassor i syfte att bereda ökade möjligheter till sjukvårdsersättning vid hemsjukvård.

av tilläggsersättning i lindrigare fall kan betvivlas, risk för missbruk kommer att föreligga. Läkarna, som skulle ha att ordinera hemsjukvård, skulle förmodligen komma i en svår ställning. Det torde vidare vara utslutet att ålägga sjukkassorna att utbetala den föreslagna sjukvårdsersättningen utan att samtidigt väsentligt förstärka statsbidragen. Jag är därför icke beredd att nu medverka till en reform utefter de av interpellanten föreslagna riktlinjerna.

För närvarande torde dessutom redan bristen på sjuksköterskor och annan för hemsjukvård lämpad kvinnlig arbetskraft vara ett hinder för en utbyggnad av hemsjukvården i någon större utsträckning. Den utvidgning, som kan väntas bli möjlig genom de ansträngningar som pågå att utbilda lämplig arbetskraft, bör ske på frivillighetens väg och torde komma till stånd oberoende av frågan om utformningen av förmånerna inom sjukförsäkringen.

Vidare anförde:

Fru EWERLÖF: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation, även om jag kanske tycker att jag nu liksom då jag för några år sedan interPELLERADE om hemsjukvården har fått stenar i stället för bröd.

Min interpellation är föranledd av två skäl. Det ena är att platsbristen på sjukhusen ju blir ännu större än vad den behöver vara därigenom att många sjuka vårdas på sjukhus i stället för i hemmen, trots att deras tillstånd icke kräver den dyrbara utrustning, som sjukhusen äro försedda med. Det andra skälet är, såsom också framgår av interpellationen, att det under nuvarande förhållanden i många fall ställer sig ekonomiskt oförmånligt för de sjuka att vårdas i hemmen.

Statsrådet medger också i sitt interpellationssvar, att det är en brist i de nuvarande grunderna för ersättning från de frivilliga sjukkassorna, som jag här har uppmärksammat, men framhåller att »i den antagna lagen om allmän sjukförsäkring har man med utgångspunkt från att behovet av sjukpenning vid vård på sjukhus är lägre än vid vård i hemmet föreskrivit, att under den tid då sjukvårdsersättning erhålles skall sjukpenningen utgå med reducerat belopp — hempenning — som skall utgå med 2 kronor per dag». Och statsrådet fortsätter: »Här har sålunda frågan fått sin lösning efter en annan linje än den interpellanten föreslår.» Jag tillåter mig emellertid ifrågasätta, om detta verkligen är en lösning av det problem som jag tagit upp i min interpellation.

I interpellationssvaret heter det vidare, att »det av interpellanten föreslagna systemet torde i praktiken visa sig tungrott och dessutom endast vara tillämpligt på sjukkassemédlemmar.» Ja, påståendet om att systemet skulle vara tungrott är naturligtvis omöjligt för mig att här gendriva. Jag föreställer mig att även den minsta ändring i en kungl. förordning medför vissa tekniska svårigheter, men jag undrar om man inte här får se det hela mot den bakgrunden, att lösningen av ett viktigt spörsmål kan vara värd svårigheterna. Självfallet har jag aldrig utgått ifrån att den av mig föreslagna ordningen skulle gälla andra än sjukkassemédlemmar.

Statsrådet gör också den invändningen, att »utbetalning av tilläggsersättningarna, vilkas storlek synes bli växlande, beroende på dagavgiften på sjukhuset och den utbetalade sjukvårdsersättningens storlek, kan sannolikt ej ske förrän vid slutregleringen av varje särskilt fall». Men för det första äro väl inte fluktuationerna i sjukhusavgifter

Svar på interpellation angående åtgärder för ändringar i förordningen om erkända sjukkassor i syfte att bereda ökade möjligheter till sjukvårdsersättning vid hem-sjukvård.

alltför stora, och för det andra bör inte den omständigheten att sjukhusavgifterna växla utgöra något faktiskt hinder för att få fram ett normalbelopp. Vidare ifrågasätter jag, om det förhållandet, att reglering av tilläggsersättningen inte kan ske förrän vid slutet av sjukdomsperioden, verkligen behöver medföra så stora svårigheter.

Statsrådet säger vidare, att »skäligheten av tilläggsersättning i lindrigare fall kan betvivlas, risk för missbruk kommer att föreligga. Läkarna, som skulle ha att ordinera hemsjukvård, skulle förmodligen komma i en svår ställning.» Ja, om det är några som äro underkunniga om alla de svårigheter, som i närvarande stund möta på sjukvårdens område, så är det väl just läkarna. Jag har mycket svårt att föreställa mig att en läkare skulle komma i en svår situation, om han, när det gäller lindrigare sjukdomsfall eller kroniska åkommor — det är ju sådana som det här är fråga om och inte om svårare, mera komplicerade sjukdomsfall — ordinerar hemsjukvård.

Statsrådet fortsätter: »Det torde vidare vara uteslutet att ålägga sjukkasorna att utbetala den föreslagna sjukvårdsersättningen utan att samtidigt väsentligt förstärka statsbidragen.» Men om man tar hänsyn till vad sjukvården i närvarande stund kostar det allmänna, så tror jag att de ökade statsbidragen till sjukkasorna skulle i hög grad balanseras av att statens utgifter för sjukvården därigenom minskades.

Statsrådet slutar med att framhålla, att »den utvidgning, som kan väntas bliva möjlig genom de ansträngningar som pågå att utbilda lämplig arbetskraft, bör ske på frivillighetens väg och torde komma till stånd oberoende av frågan om utformningen av förmånerna inom sjukförsäkringen». Statsrådet bortser här fullkomligt från en synpunkt, som varit en av anledningarna

till min interpellation, nämligen att det ställer sig ekonomiskt ofördelaktigare att vårdas i hemmet än på sjukhus. Och statsrådet har ju själv i början av sitt svar konstaterat, att den verksamhet, som påbörjats efter ett frivilligt initiativ av vissa kvinnoöreningar, Röda korset, Fredrika Bremerförbundets Stockholmskrets, med stöd av arbetsmarknadsstyrelsen, har utvecklat sig så lovande, att man kan hoppas att den skall bli ett värdefullt komplement till den hårt belastade sociala hemhjälpen. Jag tycker att vad som säges i själva klämman av statsrådets interpellations-svar, när statsrådet talar om bristen på frivillig arbetskraft för hemsjukvården, strider mot början av interpellations-svaret, där statsrådet konstaterar den gynnsamma utveckling som skett just på detta fält. Man lämnar helt åsido de ekonomiska synpunkterna, som faktiskt äro de avgörande för många när det gäller att välja mellan sjukhus- eller hemvård. Jag beklagar att herr statsrådet så kategoriskt avvisat det förslag, som jag tillåtit mig framställa i interpellationen. Jag tror att det skulle vara till gagn såväl för allmänheten som för sjukvårdsmyndigheterna.

Herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Jag vill bara ge en kommentar till fru Ewerlöfs anförande och det är den, att denna mycket stora fråga, som fru Ewerlöf här fört på tal, inte kan få någon tillfredsställande lösning annat än i samband med sjukförsäkringslagens ikraftträdande. Det är mycket möjligt att en viss överarbetning av den lagen kan ske, innan ikraftträdandet blir aktuellt, och i så fall kommer man självfallet att taga hänsyn till dessa synpunkter. Bristen på sjukhusplatser är ju känd, och att det är dyrare att vistas sjuk i hemmet än på sjukhus är ju också känt.

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

Jag vill erinra om att sjukkassor ute i landet ha löst dessa frågor genom att anställa egna sjuksköterskor, som kunna ta sig an flera patienter, som vårdas i hemmen. Några kommuner ha även tagit liknande initiativ, så att vi nu ha kommunala sjuksköterskor, som gratis vårda sjuka i hemmet. De experiment som därvidlag gjorts ha, så långt jag kan förstå, slagit väl ut, och dessa erfarenheter kan man ju också ta hänsyn till, när dessa frågor prövas.

Jag tror alltså att frågan inte gärna kan lösas efter de riktlinjer som fru Ewerlöf tänkt sig, men jag är medveten om att det måste bli någon lösning, och detta får i så fall ske i samband med genomförandet av sjukförsäkringslagen, vars ikraftträdande ju uppskjutits.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av andra kammaren herr Nordkvist har med kammarens tillstånd till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande frågor:

1) Ämnar statsrådet framlägga förslag till lag angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar etc. i huvudsaklig överensstämmelse med betänkande av 1938 års arbetarskyddskommitté?

2) När kan i så fall detta lagförslag väntas föreligga?

Då statsrådet och chefen för socialdepartementet på grund av sjukdom är förhindrad att närvara, får jag i hans ställe lämna följande svar.

I motiveringen till sina frågor upp-

lyser interpellanten att det ofta visat sig att arbetarskyddslagens bestämmelser angående minderårig arbetskraft icke efterlevs och att lagens föreskrifter synas vara otillräckliga. Sålunda underlåtes ofta dispensansökan till arbetarskyddsstyrelsen. Skolbarn tjänstgöra på morgonen före skolans början och på kvällen efter skolans slut som tidningsbud. Även vid annan budskickning och viss försäljningsverksamhet användas ej sällan barn i skolåldern. Interpellanten understryker, att man inom skolan och bland lärarna iakttagit denna utveckling med bekymmer.

Arbetarskyddsstyrelsen har uppgivit att den under 1949 mottagit flera hundra dispensansökningar gällande § 23 i arbetarskyddslagen. Styrelsen har nämligen jämlikt denna paragraf möjlighet att i vissa fall medgiva undantag från lagens bestämmelser rörande användandet av minderårig arbetskraft. Arbetarskyddsstyrelsen har hittills regelmässigt avslagit varje ansökan som gällt arbete före skolans början eller efter kl. 18. Emellertid har man enligt vad arbetarskyddsstyrelsen uppger i vissa fall kunnat kringgå lagen och dispensförfarandet t. ex. genom att göra minderåriga tidningsbud till självständiga försäljare av tidningar.

Till arbetarskyddsstyrelsen har klagomål inkommit från skolmyndigheter, att dessa minderåriga försäljare slarva med redovisningen, att de äro för unga att handskas med pengar m. m., och styrelsens hjälp har begärts för att få en ändring till stånd. Skolmyndigheterna ha därvid hänvisats till lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning. Förbud enligt denna lag meddelas av den myndighet, som utövar stads, köpings eller municipalsamhälles beslutanderätt. Förbud skall för att äga giltighet underställas länsstyrelsen, som också kan lämna dispens från förbudet. I lagen avsett förbud synes emellertid

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

ha kommit till stånd endast i ett mindre antal städer, däribland Stockholm, Göteborg och Malmö.

De under 1949 genomförda skärpingarna av arbetarskyddslagens bestämmelser beträffande minderåriga arbetares minimiålder och därav föranledda dispensförfarande ansågos erbjuda möjlighet att komma till rätta med åtminstone vissa av de problem, som det av interpellanten åsyftade av arbetarskyddskommittén framlagda lagförslaget angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar avser att lösa. Med hänsyn härtill har man inom socialdepartementet ansett sig böra avvakta någon tids erfarenhet av de nya bestämmelserna, innan slutlig ståndpunkt togs till nyss nämnda förslag. Arbetarskyddsstyrelsen har emellertid meddelat att den på grund av de erfarenheter, man numera har, haft för avsikt att hemställa om att frågan upptages till förnyad prövning.

Frågan om behovet av ändrad lagstiftning kommer sålunda att upptagas till prövning inom socialdepartementet. Vilka åtgärder som därvid kunna komma i fråga ävensom tidpunkten för deras vidtagande undandrar sig för närvarande mitt bedömande. Det är emellertid enligt min mening angeläget att alltför rigorösa lagstiftningsåtgärder undvikas på det av interpellanten berörda området.

Härpå anförde

Herr NORDKVIST: Herr talman! Först och främst ber jag att till herr statsrådet få frambära ett tack för svaret på min interpellation. Jag kan samtidigt konstatera att det har en välvillig inställning till de problem, som jag har sysslat med i interpellationen, och att man tydligt för närvarande observerar de missförhållanden, som jag har påtalat liksom att man försöker komma till rätta med dem.

Jag skall ärligt erkänna att interpellationen inte är min egen uppfinning. Den är ett uppdrag som jag har fått av en organisation som jag tillhör, nämligen Städernas folkskoleinspektörsförbund. Det är en sammanslutning av kommunala skolchefer, av folkskolinspektörer och distriktsöverlärare i Sveriges större och medelstora städer. Där har man ägnat denna fråga ett ganska stort intresse under en lång följd av år, och det är som sagt därifrån jag har fått uppdraget att interpellera.

De orsaker som man skulle kunna åberopa för behovet av en bättre lagstiftning på området äro att för närvarande hindras skolarbetet genom att skolbarnen delta i försäljningar, tjänstgöra på restauranger, stå i lotteriköer, o. s. v. På så sätt överanstränger man barnen, och man kan inte heller komma ifrån vissa moraliska vådor som man utsätter dem för genom de påtalade förhållandena. Dessutom måste man nog också säga, att det ofta blir onödiga skrivelser när man skall begära dispens eller licens, som det heter, från gällande lagbestämmelser.

Detta är egentligen en ganska gammal historia. Lagstiftningen daterar sig från bl. a. 1897 och — som herr statsrådet nyss nämnde — 1926 och nu senast 1949. Den lag som trädde i kraft 1949 innehåller i § 23 följande bestämmelse:

»Minderårig må icke användas till arbete med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

Arbetarskyddsstyrelsen må medgiva undantag härifrån i fråga om lätt arbete, som kan antagas icke inverka menligt på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller hans förmåga att tillgodogöra sig skolundervisningen.»

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

Jag har här framför mig på bordet några uttalanden av folkskolestyrelsen och skolmyndigheter, som kanske kunna verka belysande för denna fråga. Det är säkerligen åtskilliga som föreställa sig, att den inte är av så synnerligen stor betydelse, men eftersom 1938 års arbetarskyddskommitté ägnade den stor uppmärksamhet, skrev ett lagförslag och dessutom har försett detta med utförliga kommentarer, måste den i alla fall tillmätas ett icke ringa värde. Den organisation, som jag nyss talade om, började syssla med frågan 1945, tog upp den på nytt 1946, och så har man hållit på ända fram till innevarande år.

Det har konstaterats i t. ex. en melansvensk stad att skolpojkar — ganska många för övrigt — ha extraarbete omkring ett 20-tal veckotimmar. Om man då tar i betraktande att arbetet i skolan omfattar 30 timmar — med slöjdundervisningen 34 — kommer man upp till en arbetstid av 54 timmar i veckan, en tid som överstiger den lagstadgade normalarbetsdagen för vuxna människor!

När man 1946 behandlade denna fråga inom nämnda organ, fick folkskoleinspektör Steenberg i Stockholm uppdraget att uppgöra förslag till en framställning till Kungl. Maj:t och att i övrigt följa ärendet. Det kan ju hända att hans intresse, bl. a. genom det samarbete han haft med arbetarskyddsstyrelsen, i någon mån påverkat den lag som kom till och som trädde i kraft den 1 juli 1949. Lagen är, såvitt man kan förstå när man läser paragrafen, tämligen enkel och klar: ingen minderårig kan få arbetstillstånd förrän tidigast det kalenderår, varunder han fyller 14 år. Några undantag medges inte, i varje fall inte under barnens skoltid. Vidare skola alla ha arbetsbok, och numera har som bekant skolan fått överta prästerskapets skyldighet att utfärda en sådan bok.

Jag kan inte underlåta att tala om att vid de undersökningar, som gjorts i vissa städer, det kunnat konstateras, att

man tydligen antingen inte kan läsa lagförslaget riktigt eller också inte kan förstå vad som avses med detsamma. Det berättas här hur det kan gå till, när man inbillar sig att man kan läsa innantill och förstå vad man läser. Här berättas alltså — jag kan inte låta bli att något redogöra för denna lilla historia — att det var några pojkar som tjänstgjorde som tidningsdistributörer. När de hade förtjänat ihop tillräckligt på sin tidningsförsäljning struntade de emellertid i att redovisa och använde pengarna till inträde för att åse en fotbollsmatch — det var för resten mellan AIK och Degerfors, om det nu kan intressera. I samband med utredningen härom blev det bekant, att småpojkar varje kväll springa omkring på gator och i hus och sälja kvällstidningar. De arbeta sålunda visserligen i den vällovliga avsikten att sälja tidningar, men tidningsförsäljningen är, i många fall åtminstone, bara en förevändning för att de ostört skola få ägna sig åt en del fuffens. Nu skall ingen tro, att jag har den åsikten att man skall förbjuda all tidningsförsäljning genom skolpojkar. Det är visst icke min avsikt. Jag erinrar mig, hur jag i min egen barndom hade stor glädje av att tjänstgöra som agent åt John Fröberg i Finspång och tog upp order på visitkort, konfirmationsminnen o. d. Jag var stolt över att jag förtjänade en slant, och jag tror också att det kan vara till fördel för åtskilliga barn i skolåldern att ha möjlighet att förtjäna pengar på detta sätt. Det tidiga arbetet före skoltidens början på morgonen och under den sena tiden på kvällen bör emellertid, anse vi på skolkåll, kontrolleras mera än vi ha möjligheter till.

I interpellationssvaret hänvisas bl. a. till, att det finnes en lag av 1926, som möjliggör för åtskilliga kommuner att utfärda förbud för minderårigas arbete. Det står också i svaret att sådant förbud utfärdats bl. a. i Stockholm, Göte-

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

borg och Malmö. Jag vill tillägga, att i min hemstad Kalmar ha stadsfullmäktige också fattat beslut i den riktningen. Men det är icke alla kommuners beslutande församlingar, som äro hågade att gå den vägen. Lämpligast vore väl kanske att få gemensamma bestämmelser för hela landet.

Det hände i en sydsvensk stad, Landskrona för resten, att man behandlade ett dylikt ärende. Och jag kan ej neka mig nöjet att något redogöra för hur det förhöll sig därvid. Den 27 april 1949 rapporterade därvarande folkskolinpektör till undervisningsnämnden, att Sydsvenska Dagbladets filialkontor i Landskrona ständigt anlitate småpojkar till försäljning av tidningen Kvällsposten. Bland målsmän och lärare hade detta givit anledning till förfrågningar och anmärkningar. Han hade muntligt och skriftligt hänvänt sig till filialens föreståndare för att om möjligt få slut på detta, men han hade icke mött någon förståelse. Hänvändelse hade därför gjorts till hälsovårdsnämnden, som i sin tur hänskjutit ärendet till arbetarskyddsstyrelsen. Denna hade i skrivelse förklarat, att »ifrågavarande skolynglingar med avseende på förevarande tidningsförsäljning icke kunde anses såsom arbetare enligt lagen om arbetarskydd».

Folkskolestyrelsen i Landskrona lät sig emellertid icke avspisas med denna förklaring utan översände till arbetarskyddsstyrelsen en skrivelse som åskådliggjorde styrelsens inställning till frågan. Det är en ganska lång skrivelse, och jag förmodar att kammaren medger att jag icke behöver uppläsa den i sin helhet. Det framgår emellertid av densamma, att vissa »laglydiga» elever, som fyllt 13 år, hade ansökt om arbetslicens för att försälja tidningar på söndagarna. Skolan hade tillstyrkt ansökningarna, vilka därför hade beviljats. En namngiven lärjunge — det är onödigt att jag läser upp namnet — hade erhållit licens för att sälja tidningen

Sydsvenska Dagbladet en timme på förmiddagen och en timme på eftermiddagen varje söndag. Men då licens nyligen söktes för en annan lärjunge att försälja en annan tidning, nämligen Kvällsposten, två timmar varje söndag, avslogs målsmannens ansökan med motiveringen, att »dispens lämnas icke för söndagsarbete, om icke särskilda skäl därtill föreligga».

Ett egendomligt läge har nu uppstått. Man kan få licens att försälja tidningen Sydsvenska Dagbladet på söndagarna men icke att sälja tidningen Kvällsposten. Om en 13-årig lärjunge söker licens att försälja tidningen Kvällsposten på söndagar får han avslag, men om licens icke sökes ha t. o. m. småskolebarn rätt att obehindrat sälja samma tidning eftersom de icke lyda under arbetarskyddslagen. När jag talar om detta, kan jag icke låta bli att nämna, att det vore fördelaktigt, om man icke behövde komma in med licensansökningar alltför ofta. Sådana skulle väl kunna beviljas för helt läsår i sänder, så att man inte, som det står här, besvärar arbetsgivare, målsmän, lärare, skolläkare, skolledare och arbetarskyddsstyrelsen ideligen. Det kan för resten ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligt att ett centralt ämbetsverk i Stockholm skötte om en sådan sak för hela landet.

Som jag nämnde i början av mitt anförande tycks statsrådet ha tagit tämligen välvilligt på frågan, och det står i svaret att det inkommit flera hundra licensansökningar till arbetarskyddsstyrelsen under 1949 och att man där följer vissa regler. Sälunda föreskriver man t. ex., att barn icke skola ha rätt att arbeta före skoldagens början och ej heller efter skoldagens slut efter kl. 18. Det är dock egendomligt, och det tycks man ha konstaterat hos arbetarskyddsstyrelsen, att man kan kringgå lagen om dispensförfarandet genom att göra minderåriga tidningsbud till självständiga företagare. Man betraktar dem så-

Svar på interpellation angående förbud mot minderårigas användande vid offentliga tillställningar.

lunda icke såsom arbetstagare hos något visst företag, utan man anser att de äro egna företagare.

Ja, det sägs också i interpellationssvaret, att dispensförfarandet anses erbjuda möjlighet att komma till rätta med åtminstone vissa av de problem, som interpellanten har åsyftat, men att man vill avvakta någon tids erfarenhet av verkningarna av bestämmelserna i den lag som trädde i kraft den 1 juli föregående år. Det står också att arbetarskyddsstyrelsen har meddelat att den, på grund av de erfarenheter man numera har fått, har för avsikt att hemställa om att frågan upptages till förnyad prövning. Sedan står det i slutet, att vilka åtgärder man kan komma att föreslå undandrager sig för närvarande vederbörande statsråds bedömande och ävenså att det kan ifrågasättas, vilken tidpunkt man skall välja för framläggandet av det lagförslag som nu skall utarbetas.

Jag skall icke trötta med att redogöra för vad det nya lagförslaget innehåller. Jag kan ju bara säga, att det i vissa fall åtminstone rör sig om en uppmjukning på så sätt att man tycks vilja decentralisera dessa ärenden så att de icke behöva handläggas av en central statlig myndighet. Man har tänkt sig att vederbörande polismyndighet skulle i fråga om vissa minderåriga eller vid vissa tillfällen, då det prövas påkallat, kunna medgiva att minderåriga användas till arbete som avses med ifrågasvarande förbud. Det är eljest föreslaget förbud mot dylik verksamhet. Men innan polismyndighet lämnar sådant medgivande skall man inhämta yttrande från folkskolestyrelsen och barnavårdsnämnden.

Jag ber till sist bara att få säga, att givetvis vissa moraliska vådor äro förknade med sådan verksamhet bland skolbarnen som jag här påtalat. För icke länge sedan påtalades i denna kammare hur viktigt det är att man i

tid förebygger. Vi ha talat om socialvård vid flera tillfällen i kammaren, och detta är enligt min mening ett sätt att bedriva socialvård på ett tidigt stadium i förebyggande syfte. Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen att herr statsrådet och Kungl. Maj:t måtte föranstalta om att det icke dröjer alltför länge, innan man kommer fram med 1938 års arbetarskyddskommittés lagförslag.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 245, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

§ 8.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 13—16, statsutskottets utlåtanden nr 117—130, bevillningsutskottets betänkanden nr 32, 48, 50 och 51, första lagutskottets utlåtanden nr 23—25, andra lagutskottets utlåtanden nr 34—37, tredje lagutskottets utlåtanden nr 14 och 15, jordbruksutskottets utlåtanden nr 21—34 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 39—42.

§ 9.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bevillningsutskottets betänkanden nr 51, 32, 48 och 50 måtte i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omhändertagande av vissa sjuka flyktingar m. m.;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid statens bakteriologiska laboratorium, m. m.;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal mellan kronan och Stockholms stad om genomförande av stadsplan för viss del av

stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholm m. m.;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Östergötlands smalspåriga järnvägar m. m.;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. jämte motionsvis gjord framställning om pension;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till kostnader för hålkortsbearbetning av visst statistiskt material m. m.;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i visst fall av allmänna arvsfondens rätt till arv m. m.;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till utrustning och inredning av lokaler för civildepartementet;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av fastighet för beskickningen i Buenos Aires;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1950/51;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:s

proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till ytterligare utgifter för säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1950/51, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggsanslag för utgivande av ett tioårsregister till Sveriges offentliga biblioteks accessionskatalog;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till flyg- och navalmedicinsk forskning;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till tandläkarhögskolan i Malmö;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse angående betalning av vissa till Finland lämnade svenska krediter;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Norge träffad överenskommelse angående återbetalning av viss under år 1944 lämnad svensk statskredit till Norge;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen

avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till Bertil Söltoft; och

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Karl Wilhelm Karlsson m. fl. i anledning av yrkessjukdom;

från bankoutsiktet nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken m. m.;

från första lagutskottet:

nr 185, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 186, i anledning av väckt motion angående stadsdomares tjänstgöring vid det statliga domstolsväsendet;

från jordbruksutskottet:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastighetsandelar;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Sveriges utsädesförening;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom m. m.; och

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

samt från andra lagutskottet, nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 1 mom. lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.18 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 10 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Herr talmannen meddelade, att herr Braconier, som vid kammarens sammanträde den 5 innevarande maj med läkarintyg styrkt sig från och med den 2 maj tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

I enlighet med kammarens därom den 3 innevarande maj fattade beslut skulle nu företagas val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor än även tolv suppleanter för dessa valmän ävensom val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dessa ombud; och lämnades, då till en början val av valmännen skulle äga rum, på begäran ordet till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! För detta val ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkännts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Jag vill nämna, att sådana listor komma att företas även vid de övriga val, som i dag skola förrättas. Varje lista upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr andre vice talmannen för detta val avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Andersson i Löbbo
Johnsson i Kastanjegården
Andersson i Munkaljungby
Svensson i Grönvik
Bergström
Malmberg i Skövde
Ericsson i Sandby
Skoglund i Doverstorp
Johansson i Norrköping, fru
Stjärne
Mårtensson i Uddevalla
Persson i Norrby
Nilsson i Landskrona
Mosesson
Nordgren, fru
von Seth
Olsson i Gävle
Sandström, fru
Olsson i Mellerud
Nilson i Spånstad
Severin
Fröderberg
Skoglund i Umeå
Aqvist.

De av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen hade genom anteckning å listan bestyrkt, att de godkändt densamma.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.
personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till valmän.

§ 3.

Företogs val av suppleanter för de under nästföregående paragraf omnämnda valmännen.

Den av herr andre vice talmannen för detta val avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Forsberg
Sjölin
Gustafson i Dädesjö
Johansson i Norrfors
Jacobson i Vilhelmina

Gunnarsson
Humla, fru
Hjalmarson
Sköldin
Christensson i Malmö
Vigelsbo
Fagerholm.

De av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen hade genom anteckning å listan bestyrkt, att de godkändt densamma.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de å listan upptagna personerna utsedda till valmanssuppleanter.

§ 4.

Anställdes val av ombud i Europarådets rådgivande församling jämte suppleanter för dessa ombud.

Den av herr andre vice talmannen för detta val avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande personer:

R. F. Edberg, ledamot av andra kammaren	H. K. Nygren, fröken, ledamot av andra kammaren
B. G. Ohlin, ledamot av andra kammaren	O. B. von Friesen, ledamot av andra kammaren
G. Hedlund i Rådom, ledamot av andra kammaren	B. Näsgård, ledamot av första kammaren

De av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen hade genom anteckning å listan bestyrkt, att de godkändt densamma.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades hava blivit utsedda till ombud i Europarådets rådgivande församling herrar Edberg, Ohlin och Hedlund i Rådom samt till suppleanter för dem respektive fröken Nygren samt herrar von Friesen och Näsgård.

Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valda dels ock till skrivelse till Konung-

en med anmälan om det verkställda valet.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 2—4 omförmälda valen.

§ 6.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237, såvitt propositionen avser förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

I en den 31 mars 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 237, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen — såvitt propositionen upptagits till behandling i förevarande betänkande — att

A) antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

2) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor; samt

B) bemyndiga Kungl. Maj:t att beträffande sådan för försäljning avsedd bensin, för vilken bensinskatt erlagts enligt hittills gällande bestämmelser, meddela föreskrifter om restitution med 20 öre för liter.

De under A) anmärkta författningsförslagen inneburo, att den särskilda skatten å bensin skulle höjas från 18 öre till 25 öre för liter och att skatten å brännolja skulle höjas från 14 öre till 20 öre för liter ävensom att förordningen den 5 mars 1948 (nr 81) om tilläggsskatt å bensin och förordningen samma dag (nr 83) om tilläggsskatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor skulle upphävas, allt med giltighetstid från den 1 januari 1951.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat ett flertal motioner.

I en inom andra kammaren av herrar *Vigelsbo* och *Pettersson* i Ersbacken väckt motion (II: 577) hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta att nuvarande lydelse av paragraf 1 i förordningen den 3 maj 1929 om särskild skatt å bensin och motorsprit och av paragraf 1 i förordningen den 3 maj

1935 angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor må förbli oförändrade vid upphävandet av bestämmelserna om tilläggsskatten».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 237, till de delar propositionen behandlats av utskottet i förevarande betänkande,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor; och

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att beträffande sådan för försäljning avsedd bensin, för vilken bensinskatt erlagts enligt hittills gällande bestämmelser, meddela föreskrifter om restitution med 20 öre för liter; samt

B) att följande motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 5 av herr *Elon Andersson* m. fl. och II: 5 av herr *Ohlin* m. fl.;

2) de likalydande motionerna I: 28 av herr förste vice talmannen *Gränebo* m. fl. och II: 32 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.;

3) de likalydande motionerna I: 322 av herr *Andrén* m. fl. och II: 374 av herr *Hjalmarson* m. fl.;

4) motionen II: 113 av herrar *Persson* i Landafors och *Hagberg* i Luleå, till de delar motionen upptagits till behandling i nu föreliggande betänkande;

5) motionen II: 569 av herrar *Jansson* i Kalix och *Staxäng*; samt

6) motionen II: 577 av herrar *Vigelsbo* och *Pettersson* i Ersbacken,

måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Elofsson, Velander, Niklasson, Petrén, Sandberg, Jonsson* i Skedsbygd, *Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö och *Sjölin*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förmälan att Kungl. Maj:ts proposition nr 237, till de delar propositionen behandlats av utskottet i förevarande betänkande icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av de likalydande motionerna I: 5 av herr *Elon Andersson* m. fl. och II: 5 av herr *Ohlin* m. fl., de likalydande motionerna I: 28 av herr förste vice talmannen *Gränebo* m. fl. och II: 32 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl., de likalydande motionerna I: 322 av herr *Andrén* m. fl. och II: 374 av herr *Hjalmarson* m. fl., motionen II: 113 av herrar *Persson* i Landafors och *Hagberg* i Luleå, till de delar motionen upptagits till behandling i nu föreliggande betänkande, motionen II: 569 av herrar *Jansson* i Kalix och *Staxäng* samt motionen II: 577 av herrar *Vigelsbo* och *Pettersson* i Ersbacken,

1) antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

2) antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att beträffande sådan för försäljning avsedd bensin, för vilken bensinskatt erlagts enligt hittills gällande bestämmelser, meddela föreskrifter om restitution med 20 öre för liter; samt

4) antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juni 1948 (nr 369) om tilläggsskatt å motorsprit;

B) att följande motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 5 av herr *Elon Andersson* m. fl. och II: 5 av herr *Ohlin* m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 28 av herr förste vice talmannen *Gränebo* m. fl. och II: 32 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 322 av herr *Andrén* m. fl. och II: 374 av herr *Hjalmarson* m. fl.,

4) motionen II: 113 av herrar *Persson* i Landafors och *Hagberg* i Luleå, till de delar motionen upptagits till behandling i nu föreliggande betänkande,

5) motionen II: 569 av herrar *Jansson* i Kalix och *Staxäng*, samt

6) motionen II: 577 av herrar *Vigelsbo* och *Pettersson* i Ersbacken,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under punkten A) hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

De i reservationen under A) 1) och 2) upptagna författningsförslagen voro likalydande med motsvarande författningsförslag i Kungl. Maj:ts proposition med det undantag att ikraftträdandet skulle äga rum den 1 juli 1950. Det under A) 4) anmärkta förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juni 1948 (nr 369) om tilläggsskatt å motorsprit innebar, att förordningen skulle upphöra att gälla med utgången av juni månad 1950.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **KRISTENSSON** i Osby: Herr talman! Bensinen är i och för sig en billig vara. Den kostar för närvarande i svensk hamn ungefär 15 öre per liter. Före kriget var skatten på bensinen 12 öre per liter, men sedan dess har bensinen blivit föremål för en allt högre beskattning. Därigenom har gällande utförsäljningspris kommit på ett allt större avstånd från importpriset. För

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

närvarande är som bekant priset här i Stockholm 72 öre per liter. I England har man på sistone vidtagit en kraftig prishöjning, men även efter denna är priset omräknat i svenska kronor 46 öre per liter. Det svenska priset ligger för närvarande högst i Skandinavien. Danmark har ett pris omräknat i svenska kronor på 56 öre, Finland 53 öre och Norge 64 öre.

Det höga bensinpris vi för närvarande ha innebär nackdelar för vårt svenska näringsliv, för jordbruket och för skogsbruket med dess tunga körslor, för industrien och för handeln. Detta höga bensinpris fördyrar nämligen produktionen och har återverkningar över vida fält; dess verkningar sprida sig som ringar i vattnet. Också allmänheten lider givetvis i viss mån av dessa nackdelar, och framför allt kan man säga, att den svenska landsbygden och de glest befolkade bygderna få kännning av det höga bensinpriset.

Härtill kommer att yrkesbilismen i vårt land för närvarande arbetar i ett svårt läge. Det är så både med lastbilarna och droskbilarna, att de ofta nog inte för sina körningar kunna ta ut de priser priskontrollnämnden medger. De äro inte nog konkurrenskraftiga, och en sänkning av bensinpriset skulle därför göra yrkesbilismen mera konkurrenskraftig och dessutom ge ett förbättrat läge åt dem, som arbeta i detta yrke.

Vidare har den höga bensinskatten gjort frågan om restitutionen till jordbruket och fiskerinäringen mera angelägen men också svårare. Detta problem har ännu inte fått någon slutlig lösning. Man måste dock säga, att där behövs en lösning. Denna hänger givetvis i viss mån samman med den höga bensinbeskattningen; också därvidlag skulle en sänkning alltså medföra fördelar.

I denna fråga strida vi här i dag inte om storleksordningen av prissänkningen på bensinen och brännoljan; i vart fall äro vi inom bevillningsutskot-

tet överens om att i detta fall följa de linjer, som äro utstakade av 1949 års skattekommitté. Men meningarna gå i stället isär när det gäller tidpunkten för ikraftträdandet. Då man den 1 april 1948 i vårt land införde tillägsskatten på bensin betonade man som bekant, att det var fråga om en tillfällig skattehöjning, som vidtogs därför att man ville binda köpkraft och därmed få ett vapen mot inflationen. Vidare ville man spara valuta. Såvitt jag förstår ha vi nu kommit i det läget att båda dessa skäl inte ha samma styrka som tidigare.

Jag vill vidare särskilt framhålla, att då man arbetar med en tillfällig skatt bör man inte undan för undan förlänga dess giltighetstid utan mycket tungt vägande skäl, och jag håller före, att några sådana tungt vägande skäl inte ha kunnat åberopas av majoriteten inom bevillningsutskottet eller av regeringen i detta fall.

Då finansministern i januari lade fram statsverkspropositionen räknade han med att den höga bensinbeskattningen skulle stå kvar under nästa budgetår. Jag vet att finansministern gjorde en reservation i det avseendet, och jag räknar det som ett givet framsteg att finansministern i den nya proposition, som avser komplettering till riksstaten, i stället föreslår ikraftträdandet till den 1 januari nästa år. Vi reserverar äro emellertid inte nöjda med detta utan mena, att den rätta tidpunkten är den 1 juli i år.

För skattesänkning först den 1 januari ha bevillningsutskottet och finansministern åberopat vissa skäl. Man säger sålunda både från finansministerns och bevillningsutskottets sida, att budgetläget inte medger, att man sänker bensinskatten redan den 1 juli. I den proposition, som jag nyss nämnde, räknar finansministern med ett budgetöverskott på 221 miljoner kronor. Drar man ifrån detta belopp 61 miljoner kronor för ytterligare anslag till jordbruksregleringen, kvarstår ett budget-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

överskott på 160 miljoner. Finansministern räknar med att om man tillmötesgår oppositionens krav i fråga om bensin- och brännoljepriserna skulle det röra sig om ett inkomstbortfall för ett halvår på 80 miljoner kronor. Kvar skulle då stå ett reellt budgetöverskott på 80 miljoner kronor. Jag vill alltså här göra gällande, att man inom ramen för den föreliggande budgeten mycket väl kan tillgodose det önskemål, som är angivet i reservationen, nämligen att man sänker skatten på bensin och brännolja redan den 1 juli.

Här sätter emellertid bevillningsutskottet liksom finansministern in ett annat resonemang. Man för in från tidigare år reserverade medel och säger, att man under nästa budgetår kan räkna med en förbrukning av reserverade medel till ett belopp av 100 miljoner kronor. För min del menar jag, att detta sätt att se på saken inte är riktigt, ty skattebetalarna i vårt land ha redan betalt sina skatter efter tidigare års budgeter, där man har räknat in dessa utgifter. När man för in frågan om reserverade medel i diskussionen för man också över diskussionen från det skattepolitiska planet till ett annat, till inflationsdebatten, till frågan om den samhällsekonomiska balansen, till frågan om kapitalmarknaden, till frågan om låne marknaden och vad därtill hör. Jag menar därför att det är rättare ur skattepolitisk synpunkt att räkna med det budgetöverskott, som jag nyss angav.

Dessutom skulle jag vilja fråga herr finansministern: Hur har herr statsrådet kommit fram till den siffra som är angiven i propositionen, nämligen att det skulle bli en restitution för inneiggande lager, om man sänker bensinskatten med 20 öre, på hela 40 miljoner kronor? Jag skulle vilja fråga herr finansministern, om han därvid har tagit hänsyn till att enligt kommerskollegii uppgifter för mars i år ha vi ett lager i vårt land på 138 356 m³, som det

inte betalats någon skatt för och som inte är förtullat. På dessa nederlag har alltså ingen skatt utgått. Under sådana förhållanden kommer man, herr statsråd, inte fram till siffran 40 miljoner kronor utan till något omkring 18 miljoner kronor. Enligt denna beräkning skulle alltså ett belopp på hela 22 miljoner kronor komma budgeten till godo under nästa år.

Härtill kommer, såvitt jag kan förstå, att hänsyn inte tagits till den förbrukning av bensin, som åtgår för statens egna fordon och som i runt tal brukar beräknas till 60 000 m³. Det motsvarar 12 miljoner kronor. Under sådana förhållanden menar jag, att även om man drar in de reserverade medlen i detta resonemang, får man ändå inte med hänsyn till dessa båda faktorer något budgetunderskott för nästa budgetår.

Det andra skälet, som man från finansministerns sida och från utskottsmajoritetens sida åberopat, är valutastabiliteterna. Jag är väl medveten om att vi ha valutastabiliteter i fråga om dollarn, men om man går till uppgifterna i propositionen finner man, att förrådet av dollars den 31 mars i år var 468 miljoner men vid årsskiftet 385 miljoner; det har alltså under ett kvartal skett en förbättring med hela 83 miljoner. Nu kommer frågan: hur mycket ökas efterfrågan på bensin, om man sänker priset med 20 öre? Bränslekommissionen har gjort vissa beräkningar, vilka innebära vissa gissningar. Man har därvid tagit hänsyn till att folk sätter in nya men framför allt mindre bilar i trafiken och utrangerar äldre, och med hänsynstagande även till ökningen av bilparken har man kommit till en ökning av bensinförbrukningen med ungefär 50 000 m³ per halvår, vilket i import skulle kosta ca 7 miljoner kronor.

Nu gör regeringen liksom bevillningsutskottet gällande, att denna import måste ske i dollars. Men är detta så

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

säkert? I bränslekommissionens framställning till regeringen den 7 mars i år beräknas produktionen vid Koppartrans för nästa budgetår till 100 000 m³. Denna beräkning stöder man på att det dröjt ganska länge, ja, längre än beräknat för Koppartrans att få fram fullgod bensin. Men i mars i år var produktionen av fullgod bensin 14 000 m³, och under april är siffran något liknande, och man uppger bestämt, att man under nästa budgetår skall kunna leverera 160 000 å 170 000 m³. Där har man större delen av den siffra, som man är ute och söker efter på tal om vad en sänkning av bensinpriset kan betyda för ökad förbrukning. Jag vill tillägga, att Koppartrans för bensinframställningen importerar råoljan i pund. Om företagets uppgifter äro riktiga, vilket jag för min del är säker på att de äro, då vi ju fått dem direkt från ledningen för företaget, kan dollarproblemet inte bli så allvarligt som man från regeringens sida framställt det.

Men sedan kommer finansministern med ett tredje skäl, som emellertid bevillningsutskottets majoritet inte anför, nämligen att man skulle välja den 1 januari därför att då försvinna en del subventioner. Detta kommer att leda till prisökningar, och då vore det lämpligt att samtidigt sänka bensinskatten, vilket skulle påverka priserna i motsatt riktning, alltså i sänkande riktning. Men jag tror knappast att detta skäl är starkt, och det är också ganska betecknande att bevillningsutskottets majoritet inte tagit upp detta skäl i sin motivering. Härvidlag vill jag för min del säga, att man givetvis lika gärna kan sänka skatten den 1 juli och därmed arbeta med mindre subventioner under det senare halvåret. Jag vill i varje fall göra gällande, att det skäl som finansministern anför inte är av den räckvidd, att det motiverar en förlängning av den rådande hårda beskattningen.

Dessutom är det anmärkningsvärt att det i propositionen inte finns något nämnt om motorspriten. Kontrollstyrelsen har väckt den frågan i bevillningsutskottet, och reservanterna ha stannat för att i det avseendet yrka på att tilläggsskatten på motorsprit skall försvinna den 1 juli i år. Men vi äro medvetna om att man därmed inte löser problemen kring motorspriten utan vi förutsätta, att Kungl. Maj:t kommer att ägna denna fråga uppmärksamhet och senare kommer med förslag i ämnet, ty det gäller givetvis att ur många synpunkter bedöma statsmakternas ställning just till motorspriten. Jag vill alltså understryka att förslaget på detta område närmast får betraktas som en provisorisk lösning.

Herr talman! Jag ber att få sluta mitt anförande här med att erinra om att 1949 års skattekommitté angående tidpunkten när bensinskatten skall sänkas säger, att detta skall ske så snart förhållandena det medge. Enligt min bestämda uppfattning bör den 1 juli vara det datum, då detta är möjligt, och jag vill tillägga, att det är angeläget att detta då sker med tanke på hela vårt ekonomiska liv och för det svenska folk, som vi äro satta att tjäna.

Herr talman! Jag yrkar med åberopande av dessa synpunkter bifall till den reservation, som vid detta betänkande avgivits av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det hör visst så att säga till ritualet i denna kammare att man frampå vårsidan skall få en debatt om bensin-skattefrågan. Ja, man kanske kan påstå att detta förhållande är ett värtecken lika säkert som att det börjar grönska på marken. Jag hade en viss förhoppning om att vi i år skulle kunnat undgå denna debatt. Jag tänker på vad bevillningsutskottets ärade ordförande för

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

ett år sedan yttrade i denna kammare, då han motiverade ett bibehållande av denna s. k. tillfälliga skatt med att man skulle taga under överbäggande frågan om skattens slopande den 1 juli i år. Men höstlöven falla och nya hinna växa ut och i sin tur vissna, men bensinskatten förbliver.

Vi hade också vissa förhoppningar om att efter det en enhällig skattekommitté redan i höstas föreslagit den extra bensinskattens slopande och ersättande med en ordinarie skatt av 25 öre, så skulle vi äntligen bli av med denna orättvisa och betungande pålaga.

Bensinskatten utgör ett typiskt exempel på vad som redan är känt av medlemmarna i denna kammare och hela svenska folket för övrigt, nämligen att det är ytterst svårt att avskaffa en en gång införd skatt, även om denna vid sitt införande betecknades såsom i allra högsta grad tillfällig.

Skatten i fråga tillkom ju enligt konsumtionsskatteberedningens uttryckliga uttalande såsom en tillfällig skatt, som skulle bidra till att indraga det då befintliga köpkraftsöverskottet. Både denna skatteberedning, finansministern och riksdagen underströko detta uttalande. Trots att vi enligt finansministerns ofta upprepade uttalande nu ha fått balans i samhällsekonomin finns skatten kvar. Man har nu olika motiveringar för densamma bibehållande. I fjol gällde det att skapa ett budgetöverskott, som skulle onödiggöra upplåning för statens investeringar. I år hänvisar finansministern till det valutapolitiska läget och dollarbristen. Jag skall icke här upprepa vad herr Kristensson i Osby anförde härom. Jag tror emellertid icke att detta lilla dollaruttag skulle ha någon avgörande betydelse då det gäller vår handelsbalans.

I sitt betänkande talar utskottet om att enligt utskottets mening skulle det ur penningpolitisk synpunkt vara i hög grad betänkligt att godtaga en underbalansering av budgeten för nästkom-

mande budgetår. Men det är icke här fråga om någon underbalansering. Enligt finansministerns egna beräkningar skulle, även om bensinskatten avvecklas, kvarstå ett betydande budgetöverskott. Detta överskott skulle, om finansministerns beräkningar godtagas, bli icke mindre än omkring 60 miljoner kronor.

Men även om så icke skulle vara fallet kunna reservanterna icke acceptera, att man skapar ett budgetöverskott genom att ensidigt belasta en näringsgren på detta sätt. Verkningarna av en alltför hög bensinskatt sträcka sig icke bara till biltrafiken utan medföra återverkningar på hela vårt näringsliv. Det finns väl i dagens läge knappast någon produkt eller någon vara, som ej är mer eller mindre beroende av bilfrakterna. Bensinskatten verkar varufördyrande på alla områden. Kännbarast blir denna fördyring när det gäller tunga transporter och transporter på långa avstånd. Det blir i huvudsak glesorternas folk, som få betala den höjda bensinskatten. Jag har på grundval av gjorda beräkningar över transportkostnadernas inverkan på byggnadskostnaderna kommit fram till att den höjda bensinskatten påverkar kostnaden vid uppförande av ett enfamiljshus med ett belopp av omkring 300 å 400 kronor. På många områden, bland andra byggnadsverksamhetens, försöker staten genom olika understöd stimulera och främja verksamheten. I andra fall försöker man att genom subventioner hålla priserna nere. Men samtidigt vidtar man åtgärder, som fördyra dessa varor. Man ger med den ena handen och tar med den andra. Det hela får en viss likhet med Ebberöds bank. Det måste ju draga en hel del kostnader att utföra dessa transaktioner: först draga in pengar från skattedragarna och sedan betala ut dem för olika åtgärder.

När denna skatt genomfördes, sade såväl utskottet som riksdagen enhälligt ifrån, att de influtna medlen skulle an-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

vändas för vägväsendet. Jag tror att sanningen är att vårt vägväsen har aldrig varit så eftersatt och så bristfälligt och att vägbyggandet aldrig legat så tillbaka som just under den tid, då man tagit ut denna höjda bensinskatt. Bil- och bensinskatterna ha inbringat över 500 miljoner kronor om året, men vägväsendet fick i fjol bara något över 200 miljoner kronor. Även om man i år höjt beloppet, så att man nu ger ungefär 300 miljoner kronor till vägarna, kvarstår i alla fall ett betydande överskott.

Herr talman! 1949 års skatteutredning har övervägt frågan om bensinskattens höjd och kommit till det resultatet, att en skatt av 25 öre per liter skulle behövas för att finansiera vårt vägväsen under nuvarande förhållanden. Man räknar givetvis med att under extraordinära förhållanden andra medel skulle kunna tagas i anspråk. Vi ha ju, som jag förut sagt, ett betydande överskott av infrusna medel att i ett sådant läge taga till.

Finansministern och utskottet ha accepterat denna beräkning av skatten till 25 öre. Härmed ha dock i varje fall icke reservanterna accepterat den åsikten, att bilarna under alla förhållanden skola betala hela kostnaden för vägväsendets utbyggnad och underhåll. Man kan väl, när det gäller vägbyggandet, i många fall tala om kulturvägar, som syfta till att åstadkomma en uppryckning, varav det allmänna har nytta. Man bygger också vägar av militära skäl. Även därvidlag bör det väl knappast vara givet att man skall använda bilskattemedel. Man får väl söka få fram medel även från annat håll till sådana vägstnader.

Men, som sagt, man har ansett att en bensinskatt på 25 öre per liter bör tagas ut och att man med denna i varje fall bör kunna täcka på bilismen belöpande omkostnader för vägunderhållet. De motionsledes framkomna yrkandena om återgång till en bensinskatt av sam-

ma storlek som förut, nämligen 18 öre per liter, ha varken utskottet eller reservanterna kunnat biträda. Det gäller ju, såsom jag sagt, att få in så mycket medel, att vårt vägväsen kan finansieras. Ur den synpunkten spelar det ju ingen roll, om man kallar den höjning som vidtagits för extra bensinskatt eller om man kallar den för en ökning av den ordinarie bensinskatten. Huvudsaken är ju att man får in pengar. Jag förutsätter, att om mot förmodan bensinskatten skulle inflyta så rikligt, att man får ett betydande överskott, så skall en motsvarande sänkning vidtagas, vare sig skatten rubriceras såsom ordinarie eller extra skatt.

Herr talman! Det har ju verkligen rört sig något i denna fråga. Såväl finansministern som utskottets majoritet ha verkligen gått in för att genomföra en skattesänkning. De skiljaktiga meningarna röra sig endast om tidpunkten för denna skattesänkning. Majoriteten inom utskottet har stannat för att i likhet med departementschefen föreslå, att skatten skall sänkas den 1 januari 1951, under det att reservanterna anse, att den bör kunna nedsättas redan den 1 juli i år.

Det är nu så lyckligt, att den extra bensinskatten kan avskaffas utan att budgetöverskottet kommer i fara — vilket förhållande jag förut berört. Då jag dessutom i varje fall för min del icke kan godtaga och aldrig godtagit den principen, att ett budgetöverskott skall skapas genom en sådan åtgärd som här vidtagits, nämligen genom en snedbelastning, en belastning av dem som i vanliga fall äro sämst ställda i samhället, anser jag att också denna synpunkt här bör bliva avgörande. Strävandena gå ju ut på att söka sänka prisnivån och komma bort från subventioner på skilda områden. Här bjuder sig ett tillfälle att vidtaga en sådan åtgärd.

Jag har mycket svårt att förstå att befolkningen i de avlägset belägna landsdelarna ett ögonblick längre än

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

som är absolut nödvändigt kan reflektera på att bibehålla denna skatt, som speciellt drabbar dem synnerligen hårt, när det gäller deras kommunikationer och deras näringsliv. Jag skulle vilja se den reaktion, som hade inträffat, om man i stället för att skapa ett budgetöverskott på detta sätt hade gått in för att skapa budgetöverskottet genom att pålägga en extra avgift på spårvagnskvitton och busskvitton i Stockholm. Vilken reaktion skulle det icke då ha blivit! Jag tror icke att man då skulle ha dröjt så länge med att avskaffa den skatten som vad man nu vill göra med bensinskatten. Men det är naturligtvis så, att man väljer det område, där man har att räkna med det svagaste motståndet.

I samband med denna fråga om skattesänkning på bensin har ju också uppkommit frågan om sänkning av skatten på motorsprit. I samband med att bensinskatten höjdes påfördes ju motorspriten en extra skatt av 9 öre. Vi reservanter anse, att man bör såsom en första åtgärd i samband med en skattesänkning på bensin även taga bort denna tilläggsskatt med 9 öre på spriten för att om möjligt åstadkomma jämvikt på detta område.

Ett mycket tungt vägande skäl mot den höjda bensinskatten har varit omöjligheten att komma fram till ett godtagbart restitutionsförfarande för den bensin, som förbrukas av jordbrukare och fiskare. Det har ju pågått en utredning rörande den saken, men finansministern har lagt denna utredningsresultat på hyllan och sagt, att han icke kan genomföra det i nuvarande läge. Jag tror att detta motiv är så pass starkt, att redan det borde motivera en skattesänkning. Såsom förhållandena nu äro, t. ex. när det gäller fiskare, få dessa ju dragas med en skatt, som man icke på något sätt har motsvarande nytta av. Ingen människa vill väl påstå, att fiskarena med sina båtar slita några

vägar och rätteligen skola erlægga skatt, som skall bidra till vägunderhållet.

Herr talman! Jag kan nöja mig med vad jag här anført. Jag kan i övrigt till mycket stor del instämma i vad den föregående talaren sagt. Jag kan så mycket hellre göra det som det är glädjande för mig att kunna konstatera, att herr Kristensson i Osby efter utsvävningar på olika håll nu äntligen kommit fram till samma ståndpunkt som vi inlagt hela tiden. Vi kunna i detta fall således ena oss icke bara om ett gemensamt uttalande utan även om ett gemensamt yrkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Det var ju, såsom kammarens ledamöter erinra sig, 1949 års skatteutredning som förra året föreslog en sänkning av den tillfälliga skatten på bensin med 20 öre. Detta förslag var enhälligt. Nu har denna beställning — om man får använda detta uttryck — effektuerats av finansministern.

Innan jag närmare går in på ämnet, skulle jag dock — på förekommen anledning som det brukar heta — vilja göra en liten parentes. 1949 års skatteutredning gjorde i en p. m. till finansministern av december i fjol ett uttalande, som många väntade skulle ha fått plats i de allmänna budgetresonemangena i statsverkspropositionen. Till mångas överraskning förekom icke detta uttalande där. Det är därför med så mycket större tillfredsställelse man nu konstaterar, att det har fått plats i Kungl. Maj:ts proposition nr 237. Jag syftar på ett enhälligt uttalande av skatteutredningen, som jag i varje fall tror att kammarens alla ledamöter borde ha anledning att lägga märke till. Det är följande uttalande: »Emellertid vill utredningen såsom ett resultat av sin preliminära granskning» — alltså av den

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

statliga utgiftsramen — »framhålla och starkt understryka, att om över huvud taget det med utredningen avsedda syftet skall kunna praktiskt förverkligas, det är ett oeftergivligt villkor att statsmakterna i nuvarande läge ålägga sig den största aktsamhet vid beslutande av nya statsutgifter eller av åtgärder, som i andra hand kunna leda till ökade anslagskrav».

Jag tror att, därest detta kategoriska och enhälliga uttalande från skatteutredningen hade kommit med redan i statsverkspropositionen, så hade det måhända påverkat vissa av de avgöranden, som redan äro träffade här i riksdagen. Emellertid kanske man får säga i detta fall som i så många andra, bättre sent än aldrig, och nu hoppas jag att detta uttalande inte skall bortglömmas.

Här har diskuterats de skäl, som för reservanterna ha varit avgörande, då de ha förordat ett ikraftträdande av skattelättnaden redan den 1 juli i år. Det är ju budgetskäl — man anser att budgeten rymmer denna skattelättnad — och det är valutaskäl — man anser att vår valutasituation medger en sådan skattelättnad.

Nu vet jag mycket väl, att finansministern kommer att med hänvisning till sitt resonemang i propositionen bestrida detta. Finansministern kommer, så vitt jag förstår, att försöka visa, att ett tillmötesgående av reservationen kommer att leda till ett budgetunderskott. Han kommer då att i kalkylerna ta in reservationsmedelsförbrukningen, 100 miljoner kronor, och på det sättet kommer han fram till ett reellt underskott på 20 miljoner. Men, herr statsråd, vill man resonera efter de linjerna, tror jag inte det är svårt att få fram ett budgetunderskott, som blir väsentligt mycket större. Jag vill fästa uppmärksamheten på att, om man för automobilskatte-medlen utanför budgeten, ökas underskottet med 17 miljoner, och då få vi ett underskott på 37 miljoner. Vill man gå en annan väg för att visa upp, hur

ansträngt det statsfinansiella läget är, kan man ta med reservationsmedelsförbrukningen i fråga om väganslagen på 16 miljoner. Då ökas det reella underskottet från 20 till 36 miljoner. Det är kanske något av en smaksak, hur man här resonerar, men jag skulle kanske kunna ha anledning att föra resonemanget ytterligare ett steg vidare.

Det är ju så, att den s. k. stabiliseringspolitiken, populärt kallad lönestoppet, skall upphöra vid årsskiftet. Då anmäla sig naturligtvis vissa lönekrav från statstjänarnas sida, som måste tillmötesgåas. Jag skall inte här diskutera den siffran, man därvid kan komma upp till — det görs ju vissa antydningar i statsverkspropositionen därvidlag. Men om vi säga, att ett sådant tillmötesgående av statstjänarnas önskemål kan komma att kosta omkring 40 miljoner för den sista hälften av det budgetår, som börjar den 1 juli, måste man öka detta budgetunderskott med ytterligare denna summa, och då blir det rätt avsevärt.

Jag tror emellertid inte man skall gå tillväga på detta sätt. Jag menar att det är felaktigt att räkna in reservationsmedelsförbrukningen i detta sammanhang, och, såvitt jag vet, ha vi aldrig tidigare gjort det i riksdagen, utan man har betraktat driftsutgifterna såsom sådana och reservationsmedlen på sitt sätt.

Nu kanske herr statsrådet framhåller häremot, att reservationsmedlen ju dock nu komma till användning, och det är riktigt, men de påverka icke budgeten som sådan, det måste herr statsrådet medge. De påverka statens kassaställning, men det är ju en helt annan angelägenhet.

Det finns enligt min uppfattning ytterligare en omständighet utöver vad här är berört, som skulle kunna anses tala för ett tillmötesgående av reservanternas önskemål, och det är följande. Då skatteutredningen, som jag

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

redan har nämnt, i december i fjol föreslog sänkning av bensinskatten, vilket alltså finansministern nu är beredd att effektuera, påminde utredningen om att tilläggsskatten, då den infördes 1948, tilläts slå igenom och åstadkomma höjda konsumtionspriser. Vi voro ju alla ense därom här i kammaren. På samma sätt, sade utredningen, vore det vid en avveckling angeläget att denna komme till uttryck i form av en prissänkning. Utredningen förutsatte därför — och detta uttalande är ju redovisat i propositionen — att i möjligaste mån garantier skapades för att sänkningen av den samlade drivmedelsbeskattningen sloge igenom i konsumentpriserna.

Även i fråga om statsutgifterna borde en motsvarande nedsättning komma till uttryck, ansåg utredningen. Det är en icke oviktig detalj i detta sammanhang, ty det förhåller sig ju så, att statsverket är en anseelig konsument av drivmedel. Statens konsumtion av med skatt belagd bensin — försvaret, de affärsdrivande verken m. fl. — uppgår till ungefär 60 000 kubikmeter om året. Tilläggsskatten härpå är ungefär 16 miljoner kronor. Därest man sänker skatten, som finansministern föreslagit den 1 januari nästa år, sparar staten åtskilliga miljoner. Men sänker man skatten, som vi ha föreslagit, redan den 1 juli i år, sparar staten än mera, sannolikt inalles omkring 12 miljoner. Jag tycker, att denna besparingsmöjlighet är av sådan omfattning, att finansministern med den erkännansvärda vilja till sparsamhet, som han lagt i dagen vid denna riksdag, skulle finna med sitt intresse förenligt att observera detta förhållande. I varje fall tycker jag det skulle vara mycket intressant, om statsrådet nu inför kammaren ville något litet beröra just denna möjlighet att på en betydelsefull punkt göra en verklig besparing för statsverket.

Då det nu är så, att en sänkning av bensinskatten kommer att leda till en sänkning av priserna, vilket ju skatte-

utredningen förutsätter och vilket väl också finansministern, så vitt jag förstår, avser, följer ju därav, att, om man går reservanternas linje, komma prissänkningar på en hel del områden, som beröras av bensinbeskattningen, att inträda ett halvt år tidigare än om man följer finansministerns förslag. Betydelsen av dylika prissänkningar snarast möjligt anser i varje fall jag för min del — och jag skulle väl tänka mig att detta är också reservanternas samlade uppfattning — vara så betydande, att överväganden i sådan riktning måste få försteg framför valutaskäl och framför hänsyn av budgetmässig natur.

Jag tror också, att man skulle kunna ha anledning mot bakgrunden av statsrådets egna resonemang i propositionen att påpeka, att en prissänkingsrörelse som denna, som kan förväntas sätta in redan vid halvårsskiftet, måste komma att motverka den prisstegrande effekten av det bortfall av subventioner, som väntas vid årsskiftet. Finansministern har ju själv som ett av motiven för skattesänkning anført, att, om man sänker bensinskatten, får man därmed i sin hand ett medel att motverka den prisstegrande effekten av bortfallet av subventionerna, och detta är riktigt, men sätter man sänkningen i kraft ett halvt år tidigare, inträffar ju den tidpunkten också ett halvt år tidigare! Jag tycker, att denna synpunkt är av ganska väsentlig betydelse i detta sammanhang, och jag tror att även i detta hänseende kammaren skulle vara tacksam, om statsrådet hade möjlighet att ytterligare utveckla sin syn på saken.

I övrigt, herr talman, har jag ingenting att tillägga utöver de allmänna reflexioner, som här tidigare ha framförts dels av herr Kristensson i Osby och dels av herr Jonsson i Skedsbygd. Jag har svårt att se, att verkligt hållbara skäl kunna mobiliseras emot det förslag, som är ställt ifrån reservanternas sida och till vilket jag nu, herr talman, ber att få yrka bifall.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Herr VIGELSBO: Herr talman! En kamrat till mig i kammaren och jag ha tillåtit oss att väcka en motion i denna fråga, i vilken vi hemställa om en återgång till den bensinskatt, som utgick innan den tillfälliga bensinskatten infördes 1948. Denna s. k. tillfälliga bensinskatt tillkom i ett läge, då det gällde, som det sades, att absorbera en del av den köpkraft, som fanns ute på marknaden och som inte stod i skäligen relation till de tillgängliga varukvantiteterna. Det gällde att med dessa skattesatser åstadkomma ett balansläge, och det förefaller nu som om detta balansläge mellan köpkraft och varutillgång hade återställts. Följaktligen måste det anses onödigt att nu behålla denna form av skatt.

Det har tidigare sagts en hel del av reservanterna, och jag kan i stort sett instämma med dem. Vad jag däremot har svårt att instämma i är, att man här sammanblandar den tillfälliga skatten och den särskilda och talar om, att här föreslås en skattesänkning på 20 öre per liter. Det är riktigt att det blir en skattesänkning på 20 öre per liter, om man lägger ihop dessa båda skatter, men i realiteten kan jag inte komma till annat resultat än att det blir en skatteökning med 7 öre. När den tillfälliga skatten på sin tid infördes, sades det att den skulle avskaffas så fort som balansläget var återställt. Den saken underströks av konsumtionsskatteberedningen, som tillsattes 1947, den underströks av bevillningsutskottet 1948 och 1949 och godtogs också av riksdagens båda kamrar. Nu hade vi väntat, att när denna skatt upphävdes, skulle inte finansministern utnyttja situationen till att höja den särskilda skatten med 7 öre. Så har emellertid skett, och vi kunna inte förstå att en sådan åtgärd är riktig.

Nu har det anförts som skäl, att vägkostnaderna ha fördyrats genom att penningvärdet har fallit. Det är alldeles riktigt att det kanhända förhåller sig

så, men jag menar att ett löfte, som regeringens och riksdagens givit och som folket förväntar skall infrias, bör enligt mitt förmenande hållas även om det gäller en skattefråga. Folket är ju inte bortskämt numera med att få sina önskemål tillgodosedda och löften infriade, när det gäller skattesänkningar.

Vad beträffar reservationen, så skall jag inte ägna den många ord. Jag tycker nämligen att reservationens motivering är så väldigt bra, att jag till fullo kan instämma i den, om man bara kopplar på motionen nr 577:s yrkande. Jag skall be, herr talman, att få anföra ett stycke av reservationens motivering. Det står: »Särskilt har denna form av beskattning träffat landsbygdens befolkning, där motorfordonen numera utgöra transportmedel av väsentlig betydelse. Verkningarna av den höga drivmedelsbeskattningen träffar i särskild grad de tunga transportererna såsom transporter av kreatur till slakterierna, mjölk till mejerierna, transporter av virke från skogarna, materialier vid byggnaders uppförande, transporter av kalk och gödningsämnen m. m. Samma är förhållandet när det gäller de nödvändiga resor, som invånarna i de glest befolkade bygderna måste företaga.»

Nu skulle man givetvis vänta, att man efter ett sådant resonemang i reservanternas motivering skulle komma till det resultatet, att man icke gick med på en skattehöjning, men ser man på yrkandet finner man, att yrkandet är detsamma både i utskottets förslag och i reservationen. Man föreslår en höjning med 7 öre eller procentuellt sett med ca 35 procent. Kan ett sådant resonemang i motiveringen vara skäl för höjningen av bensinskatten med 35 procent? Jag tycker det verkar ganska egendomligt.

Med stöd sålunda av reservanternas motivering, som jag här inte behöver vidare utveckla, ber jag, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till det yrkande, som vi ställt i motion nr 577,

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

nämligen om återgång till de bestämmelser, som nu gälla för den särskilda bensinskatten.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle bara vilja säga till min vän Vigelsbo, att när han accepterar de skäl, som för oss varit avgörande, nämligen att den penningvärdesförsämring som skett motsvarar ungefär den höjning från 18 till 25 öre av bensinskatten, som är föreslagen, och när han samtidigt säger att vägunderhållskostnaderna fördyrats, har han själv undergrävt motiveringen för sitt eget förslag.

Jag ser saken så, att om vi i dag inte haft någon extra bensinskatt, hade vi nu varit tvungna att höja den ordinarie skatten till ungefär det belopp, som utskottet och reservanterna föreslå, för att erhålla det minimum av medel, som behövs och som enligt vårt förmenande bilismen bör bisträcka med, när det gäller vårt vägunderhåll.

Jag har förut sagt ifrån, att jag icke anser att bilarna under alla förhållanden böra bära hela vägbyggnads- och underhållskostnaden, men de böra bära sin beskärda andel, och med det utredningsmaterial, som vi fått från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ha vi icke kunnat komma lägre i vårt förslag än till 25 öre per liter.

Sedan förstår jag herr Vigelsbo när han säger, att vi ha fått detta löfte, att den extra skatten skulle i sin helhet bort. Men vi kunna ju vända på saken och säga, att vi taga bort den extra skatten och höja den ordinarie skatten till 25 öre. Det är ju detta som i realiteten har skett.

Herr VIGELSSBO (kort genmäle): Herr talman! Jag sade, att kostnaderna för vägväsendet ökat, men jag erinrar mig också det resonemang, som fördes under bensindebatten 1948, då det sades ifrån oppositionens sida emot det förslag, som då förelåg, att motorismen väl ändå inte skulle betala hela väg-

underhållet och hela vägstodnaden, eftersom vägväsendet väl också hade något värde för samhället i övrigt. Det underströks mycket kraftigt, att bilismen icke skulle betala hela kostnaden.

Jag återoppar detta som stöd för mitt resonemang.

Herr SANDBERG: Herr talman! Bakom 1949 års skatteutrednings förslag i slutet av förra året om en sänkning av skatten på drivmedel, från 45 till 25 öre på bensin och från 34 till 20 öre för brännolja, låg den bärande tanken, att man skulle ta ut av bilismen och motorismen ungefär vad som erfordrades för vägväsendets behov. Detta behov i sin tur är dock utomordentligt stort, bland annat på grund av att underhållet under krigs- och kristiden på ett betänkligt sätt blivit eftersatt. Därför måste en skatt av minst nu föreslagen storlek uttagas för närmast överskådlig tid. Hur skattesänkningen skall tekniskt utformas, om den som herr Vigelsbo vill skall innebära att man behåller den ordinarie skatten och en viss del av den extra skatten eller att man helt borttager den extra skatten och höjer den ordinarie skatten från 18 till 25 öre för bensinen, det är en fråga som inte är av avgörande betydelse i detta sammanhang. Realiteten är ju den, att man beräknar att för vägväsendet behöva ungefär de medel, som kunna flyta in med de angivna skattesatserna.

Därmed har man emellertid inte — det vill jag betona — tagit ställning till den gamla stridsfrågan om hur kostnaderna för vägväsendet rätteligen böra fördelas mellan bilismen å ena sidan och andra skatteobjekt å den andra. Jag vill medge att det finnes skäl för att även andra skattemedel kunna och böra i viss utsträckning användas för vägväsendets behov, men för närvarande är helt visst läget sådant, att vi inte kunna göra annat än ta de medel, som inflyta från de här ifrågavarande

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

skatterna, för att bestrida utgifterna för vägväsendet.

Jag skulle vilja se den nu debatterade skattefrågan i första hand som en fråga om vad som bör utkrävas från bilismen för vägväsendets behov i nuvarande läge. Jag skall inte gå in på de synpunkter — för övrigt viktiga i och för sig — som både departementschefen och utskottet ha anfört om budgeten, behovet av budgetens överbalansering och penningpolitiken. Jag vill endast understryka att det, såsom reservanterna framhålla, icke behöver innebära någon faktisk underbalansering av budgeten, om skattesänkningen sker redan den 1 juli i år.

Om skatterna på bensin, brännolja och fordon uttagas enligt vad som föreslås i propositionen nr 237, kan beloppet härav beräknas till 400 miljoner kronor för nästa budgetår. Detta förutsätter alltså, att sänkningen av skatten på drivmedel kommer först den 1 januari 1951. Vilka äro då de utgifter, som skola bestridas med dessa medel? Jo, det är de utgifter på sjätte huvudtiteln, som enligt riksdagens redan fattade beslut skola avräknas mot automobilskattemedel, och de uppgå till 303 miljoner kronor. Om man följer propositionen skulle sålunda för nästa budgetår komma att uttagas 97 miljoner kronor mer i bensinskatt än som går åt till vägarna. Mot detta kan nu invändas, att vi redan under två år ha tagit cirka 210 miljoner kronor per år mer än som gått åt till vägarna, och därför skulle det inte vara så farligt att ta ut cirka 100 miljoner kronor för ytterligare ett budgetår. Jag vill dock erinra om att, som alla veta, det förelåg särskilda skäl när man 1948 beslöt att ha budgeten överbalanserad: man ville söka uppsuga den överflödiga köpkraften. Jag vill emellertid också erinra om att det rådde starkt delade meningar om lämpligheten av att för att tillgodose det angivna ändamålet använda just den höga merbeskattningen av driv-

medlen, ty verkningarna därav måste bli dubbelsidiga därigenom, att höjningen kom att medföra starka fördyringar och försämringar för produktionen. Det skäl, som då kunde anses vara avgörande, behovet av en stark överbalansering av budgeten, är emellertid icke för handen i samma grad för närvarande, under det att olägenheterna av en hög drivmedelsbeskattning allt fortfarande bestå.

Riksdagen har sagt, att de medel, som influtit genom denna extra beskattning under de båda nämnda budgetåren och som uppgått till över 400 miljoner kronor, skola användas för vägväsendets behov. Det försäkrade man både 1948 och 1949. Hur det i verkligheten blir med den saken är i denna stund en smula ovisst. Man talar ju också i detta sammanhang om att vägväsendet under krigstiden kom i »skuld», därför att automobilskattemedlen då inte räckte till för att täcka behovet för vägarna, och att den skulden möjligen skall betalas. Man kan nog hysa tvekan om huruvida det verkligen blir så, att de där extra medlen som bilismen betalat verkligen i fortsättningen kunna på något sätt komma att tillföras vägväsendet. Kanske går det likadant med de 97 miljoner, som skulle komma att upptagas i skatt för nästa budgetår utöver de beslutade väganlagen om propositionen följes.

I alla händelser tycker jag det i nuvarande läge synes ganska rimligt att man för nästa budgetår inte beskattar bilismen och därmed allmänheten hårdare än som ungefär svarar mot vägväsendets behov sådant detta fixerats genom riksdagens beslut för nästa budgetår. Om bensinskatten sänkes redan den 1 juli 1950, betyder det att man inte tar ut 97 miljoner mer än som svarar mot behovet, utan endast 97—80, alltså cirka 17 miljoner mer, och det kan ju synas rimligt.

Jag nämnde, att jag inte skulle tala om de penningpolitiska synpunkterna

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

och om behovet av att allt fortfarande ha budgeten överbalanserad. Denna sak har tidigare behandlats av reservationens talesmän. Jag vill endast understryka vad jag tidigare har snuddat vid, nämligen att en sänkning av bensinskatten får en god produktionsfrämjande verkan, större ju tidigare den åstadkommes. Den motverkar, såsom herr Hagberg i Malmö nyss betonade, den prisstegrande effekten av att subventionerna i sinom tid bortfalla. Det kan anföras starka skäl för att man bör sänka bensinskatten redan den 1 juli i år.

Jag skall inte ta tid med att beröra valutafrågan. Jag tycker det är en ganska liten sak i detta sammanhang, om man tänker på det jämförelsevis blygsamma behovet av dollar för en ökad import och ser det mot bakgrunden av vår för närvarande ganska goda dollarställning. Inte heller skall jag uppehålla mig vid frågan om de stora olägenheter, som en orimligt hög bensinskatt för med sig särskilt för de trakter i landet, där bebyggelsen är gles och vägarna äro långa. Det är så väl känt och så grundligt omvitnat, att jag inte behöver gå in på den saken. Jag endast instämmer i och understryker vad som är sagt.

Jag tycker att tiden nu verkligen är mogen för en sänkning av beskattningen på dessa drivmedel redan den 1 juli i år, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **OLSSON** i Gävle: Herr talman! Då nu praktiskt taget alla reservanterna ha haft tillfälle att yttra sig, må det kanske bli plats för en representant även för utskottsmajoriteten att lägga fram sina synpunkter på det föreliggande ärendet.

Jag beundrar, herr talman, den tvärsäkerhet, som har tagit sig uttryck i de anföranden, som ha hållits, och som väl klarast kom till synes hos herr

Kristensson i Osby. Man väntade bara att han skulle säga: Jag, Kristensson av Osby, tror över huvud taget inte på någonting annat än mig själv.

Är nu detta problem av sådan karaktär, att man kan behandla det på detta sätt? Är det så betydelselöst vad riksdagen gör i detta sammanhang? Det är frågor som man kan och bör ställa till sig i detta sammanhang, om man har tagit del av de synpunkter, som de beredande myndigheterna ha lagt på ärendet.

Det som för utskottet har varit avgörande har inte varit de beräkningar i budgetärt avseende, som utskottet har gjort. Ur rent budgetteknisk synpunkt är det givetvis riktigt att säga, att finansministern har räknat med en överbalansering av 221 miljoner kronor minus 61 miljoner, som gå bort i annat sammanhang, alltså i runt tal 160 miljoner kronor. Bevillningsutskottet har emellertid ansett det vara rimligt att i ett sådant läge som det, vari vi befinna oss, icke bara se till det rent budgettekniska överskottet utan även till det reella läge, i vilket staten befinner sig, och det är anledningen till att vi ha redovisat de siffror, med vilka man här har bollat fram och tillbaka.

Det som har gjort att utskottet har anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag har varit det yttrande, som har avgivits av handels- och industrikommissionen. Detta yttrande vifta reservanterna bort som om det inte hade någon betydelse. Vi ha så mycket dollar, mena reservanterna, att det inte spelar någon roll om vi ta in den här skvätten bensin mera. Utskottsmajoriteten har haft svårt att behandla detta yttrande på samma sätt som reservanterna. Vi ha frågat oss, vilka det är som ha avgivit detta yttrande. Vi ha kommit underfund med att det är folk som förstår denna sak en smula. Det är folk som även förstår näringslivets synpunkter en smula. Dessa människor ha sagt, att de i det nuvarande läget inte kunna

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

tillstyrka en sänkning av bensinskatten. Kommissionen anser i stället, att riksdagen skall ge Kungl. Maj:t bemyndigande att sänka bensinskatten när läget bättre kan överblickas. Det är naturligtvis ett rimligt förslag. Jag förstår förslaget, men riksdagen brukar inte vilja ge sådana bemyndiganden. Om man då med hänsyn till valutaläget och importplanen inte är beredd att sänka bensinskatten genast, måste man skjuta frågan en bit framåt i tiden, och vi ha skjutit den fram till årsskiftet. Det synes oss vara en rimlig ståndpunkt, som utskottsmajoriteten har utläst ur handels- och industrikommissionens yttrande.

Det har sagts, att detta inte är någonting att bry sig om, eftersom det är så litet det gäller, men den importplan, efter vilken man nu arbetar, ger ändå inte de möjligheter, som näringslivet och handeln anse sig kunna resa anspråk på. Är det rimligt att riksdagen i ett sådant läge, när man tävlar om vilka som skola få köpa i Amerika, säger, att det är viktigast att köpa bensin? Skulle det inte kunna tänkas, mina damer och herrar, att näringslivet kommer att få avstå från en del av de oundgängliga ting, som det anser sig kunna resa anspråk på, om vi skola köpa mera bensin?

Det är utifrån dessa synpunkter bevillningsutskottet har kommit till den uppfattningen, att det är lämpligast att följa Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. Kommer det att inträffa någonting allvarligt om riksdagen beslutar sänka bensinskatten den 1 januari 1951? Såvitt jag kan fatta och förstå är det ingenting av mera allvarlig karaktär.

Det har i detta sammanhang sagts, och det är ju ett allmänt resonemang, att vi lovade 1948 att sänka skatten. Herr Vigelsbo har särskilt varit inne på detta. Han lovade, jag lovade, och många andra lovade det. Vi återbetala i detta avseende såvitt jag förstår vad som rimligen kan återbetalas. Såsom

herr Jonsson i Skedsbygd framhållit har 1949 års skatteutredning vid sitt ståndpunktstagande räknat mycket kallt och lugnt över hur långt man kan gå i detta sammanhang och kommit till det resultatet, att vi över huvud taget icke kunde komma under 25 öre, och ändå måste man vid vissa tillfällen vara beredd att skjuta till andra statsmedel. Anser herr Vigelsbo då att man för att komma ner till 18 öre bör vara beredd att ta resten på debetsedlarna?

När herr Vigelsbo är så ömhänt när det gäller dessa 7 öre, måste man vänta, att han vid föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 50 ännu mera indignerat skall säga, att där är det fråga om 240 miljoner kronor och att man där inte uppfyller löften på det sätt, som man 1948 menade att de skulle uppfyllas. Jag ber emellertid att å andra sidan få säga, att den proposition angående ortsavdragen, som Kungl. Maj:t har lagt på riksdagens bord och som nu är tillstyrkt av bevillningsutskottet, föreslår en form för återbetalning, som enligt min uppfattning är bättre än den form man tänkte sig 1948. Håller man nu så hårt på formerna, att man inte anser sig kunna rubba det allra ringaste i detta sammanhang, då, herr Vigelsbo, gäller det att göra den stora attacken mot de 240 miljoner kronor, som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 50. Skall det vara, så skall det vara konsekvent, det skall inte bara vara allmänna talesätt.

Herr talman! Ur de synpunkter jag här har fört fram kan jag inte komma till annat resultat än att om man vill befinna sig på den säkra sidan, bör man följa bevillningsutskottet. Jag tror mig kunna säga, att vi mer än en gång under de gångna åren ha lämnat försiktigheten bakom oss för att handla med känt resultat i vissa avseenden. Det har herr Hagberg i Malmö påtalat många gånger, och jag har instämt med honom. När vi ha kommit i det läge,

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

där vi nu befinna oss, synes det mig som om man borde komma ihåg vad som har förevarit och med hänsyn till det vara litet försiktigare än i gången tid.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets hemställanden i de olika punkterna.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Herr Olsson i Gävle var nog vänlig att tala om min tvärsäkerhet. Jag vill säga till herr Olsson i Gävle att jag lyssnar mycket gärna till honom när han talar, jag arbetar gärna under hans ledning i bevillningsutskottet och jag aktar honom mycket högt som ordförande där. Herr Olsson i Gävle medger att budgetläget inte är något starkt skäl för majoritetens ståndpunkt. Det verkar som om det medgivande herr Olsson därvid gjorde i viss mån utgjorde en reträtt ifrån utskottsmajoritetens skrivsätt. Kanske jag i så fall tolkade hans uttalande för välvilligt från mina synpunkter, men herr Olsson betonade i alla fall att budgetläget inte var något avgörande skäl för att uppskjuta sänkningen av skatten.

Däremot tillmätte herr Olsson den andra synpunkten, valutaläget, större vikt, och därvid sköt herr Olsson handels- och industrikommissionen framför sig. Jag vill fästa herr Olssons i Gävle uppmärksamhet på att handels- och industrikommissionen avgav sitt utlåtande i mitten av mars och att det i slutet av kommissionens framställning heter, att man kan komma i ett annat läge genom att man t. ex. kan inköpa bomull mot betalning i pund. Vad är det som skett på detta område sedan mitten av mars? Jo, detta, herr Olsson i Gävle, att det har utfärdats importlicenser på betydligt större summor än det i detta fall gäller för bomull från Brasilien. Därigenom ha vi kommit i ett annat läge än det man utgår ifrån

enligt det resonemang som till en del förts av handels- och industrikommissionen.

Herr Olsson i Gävle nämnde ingenting om de siffror som jag uppgav angående Koppartrans. Jag nämnde därvid att bränslekommissionen i den nya kalkylen har räknat med en tillverkning på 100 000 kubikmeter men att man redan i mars och april låg mycket högre än så, att man där beräknar att komma upp till 160 000—170 000 kubikmeter under nästa budgetår och att detta tillskott på ytterligare 60 000—70 000 kubikmeter utöver kalkylerna inte rör vårt dollarproblem, därför att importen av råolja sker i pund. Jag vore tacksam om herr Olsson i Gävle i fortsättningen av debatten ville beröra dessa synpunkter.

Dessutom väntar jag ett svar från finansministern; jag ser att han inte är närvarande i kammaren, men jag hoppas att han under diskussionens gång lämnar ett bestämt svar, hur han vid beräkningen av restitutionen på inneliggande lager har kommit till 40 miljoner kronor.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande antydde att reservanterna skulle ha negligerat det uttalande, som i detta ärende gjorts av statens handels- och industrikommission. Nej, herr Olsson i Gävle, detta är inte alls fallet. Vi ha naturligtvis ägnat ganska stor uppmärksamhet åt detta aktstycke. Men vi ha inte kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten vid vissa invändningar i detta uttalande, vilka herr Olsson i Gävle inte berörde. Statens handels- och industrikommission har nämligen uttalat sina betänkligheter mot arrangemanget »ur de synpunkter, som handels- och industrikommissionen hade att anlägga». De som sitta i denna sal veta ju mycket väl, att när en remissinstans, ett ämbets-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

verk eller en myndighet, skriver på detta sätt, innefattas däri ett medgivande, att man även kan anlägga andra aspekter på det föreliggande problemet.

Ävenledes vill jag erinra om att detta uttalande av statens handels- och industrikommission är avgivet, innan riksbanksrapporten per den 31 mars hade offentliggjorts. Denna visade ju en som jag tycker rätt tillfredsställande uppgång i vår dollarbehållning. Det har sitt stora intresse, tycker jag, att följa de siffror, som äro angivna i propositionen härvidlag. Av dessa framgår att vår dollarbehållning den 31/12 1947 inte var mer än 3 miljoner kronor; den 31/12 1948 hade den stigit till 113 miljoner kronor, 1949 efter deprecieringen var den uppe i 249 miljoner, den 31/12 1949 utgjorde den 385 miljoner och den 31/3 1950 468 miljoner. Man kan naturligtvis diskutera huruvida detta är en tillfredsställande dollarbehållning eller inte. För egen del menar jag att man skall gå vidare på denna väg, så att man kommer åtminstone något så när i paritet med den dollarbehållning vi hade innan denna av känd anledning började försvinna. Men hur det än är, få vi väl säga, att behållningen på 468 miljoner kronor i mars väl borde medge den utgift på högt räknat 7 miljoner kronor, d. v. s. 1½ miljon dollar, det här är fråga om. Ty större är dock inte den summa som tvisten gäller.

Herr VIGELSBO (kort genmäle): Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande sade, att 1949 års skatteutredning har räknat kallt och att man efter detta kallsinniga räknande har kommit till det resultatet, att man borde ha 25 öre i bensinskatt för att det skulle gå ihop. Jag vill inte på något sätt underskatta 1949 års skatteutrednings möjligheter att bedöma saken. Men jag förutsätter att denna utredning räknar lika kallt vid alla tillfällen. Och jag utgår ifrån att den räknade lika

kallt när det gällde tidskriftsbeskattningen. Men man räknade tydligen så kallt, att den frös bort i sista omgången. Jag utgår ifrån att det även med hänsyn till de beräkningar som skatteutredningen har gjort inte bara är betydelsefullt vad riksdagen gör utan, som ordföranden i bevillningsutskottet sade, även måste ha sin betydelse vad riksdagen har lovat. Ett löfte bör enligt mitt förmenande hållas i helgd, och har riksdagen en gång lovat återgång till en 18-öresskatt, förutsätter jag, att det löftet bör infrias. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Tillåt mig bara säga att herr Kristensson nog inlägger litet för mycket i vad jag sade, när han tror att jag är på väg mot reservanternas ståndpunkt. Det är nämligen en sak att ha en viss uppfattning i en budgetteknisk fråga och en annan sak att redovisa hela läget och därvid ta med även reservanternas uppfattning. Man kan göra båda delarna, och att bevillningsutskottet har gjort detta är bara för att belysa hela situationen.

Sedan vill jag säga till herr Hagberg i Malmö, att jag inte skall tvista med honom om vad handels- och industrikommissionen kan tänka i dag. Jag har den uppfattningen att vad denna kommission anfört i sitt yttrande är det enda som har stått oss till buds. Vi ha följt de av kommissionen angivna linjerna. Vi ha trott att den menar vad den sagt. Jag kan inte tänka mig, att handels- och industrikommissionen, med det folk som där sitter, skulle utgå ifrån att det gör precis detsamma vad riksdagen säger, om andra till äventyrs skulle ha en från denna kommissions uppfattning avvikande mening.

Är det nu så säkert att vårt läge med avseende på dollarvalutan är så mycket bättre än vad det har varit? Herr Hagberg backade ju på den punkten och

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

sade att den nuvarande behållningen var långtifrån tillräcklig. Jag kan inte finna det nödvändigt att man så fort behållningen ökar något litet ögonblickligen skall göra av med den.

Till sist vill jag försäkra herr Vigelsbo, att lika kallt som vi övervägde bensinbeskattningen lika kallt övervägde vi tidskriftsskatten. Men det var aldrig någon av oss, som inbillade sig att den skulle användas för att bygga vägar.

Herr HEDLUND i Rådomb: Herr talman! Det finns ingen anledning att nu närmare fördjupa sig i de nackdelar som den extra bensinskatten har fört med sig. Det må vara tillräckligt att i det sammanhanget stryka under att landsbygden, dess folk och näringsliv, ha blivit hårdast drabbad av beskattningen i fråga. Därför ha vi ifrån vårt partis sida vid varje tillfälle, då den extra bensinskatten varit föremål för behandling här i riksdagen, intagit en negativ hållning.

I dag skulle jag vilja uttala min glädje över att samtliga borgerliga partier äro med på vår linje att så fort som möjligt slopa denna orättvisa skatt. I fjol var det tyvärr inte lika lyckligt i det avseendet. Då var det ett av de borgerliga partierna, nämligen folkpartiet, som gick emot en sänkning av den extra bensinskatten. Hur man kan förena en sådan ståndpunkt med talet om folkpartiets raka linje i bensinskattfrågan får väl partiets talesmän söka klara ut. Den förefaller inte särskilt rak, när man 1948 höll på en extra skatt av 10 öre, 1949 på 27 öre och i år på 7 öre. Den raka linjen existerar såvitt jag förstår endast i tankevärlden. Det må nu vara folkpartiets sak att kalla sin linje precis vad det vill. Önskar det kalla krokigt för rätt eller svart för vitt, så må det göra det. Men vi måste ifrån vårt håll säga ifrån, att vi i det sammanhanget inte gärna se att detta partis press gör gällande, att vi ha intagit

en mindre konsekvent hållning till denna skatt än vad folkpartiet har gjort. Det är bara det jag har velat understryka med dessa ord.

Nu är ju alla på det klara med att den extra bensinskatten till största delen bör försvinna och att alltså de 27 örena skola reduceras till 7. Det är bara om tidpunkten för denna skattesänkning man tvistar. Vi från vårt håll — och de borgerliga partierna över huvud taget — vilja genomföra skattesänkningen ifrån den 1 juli i år. Mot detta anför utskottsmajoriteten som bekant tvenne skäl. Det är budgetmässiga skäl och skäl ur valutasynpunkt. Jag kan inte finna annat än att reservanterna ha fullständigt rätt, när de räkna sig fram till att det finns möjligheter att med hänsyn till det betydande budgetöverskottet sänka bensinskatten redan från den 1 juli. Vad beträffar valutasynpunkten är man ju närmast inne på vad som kan betecknas som ett avvägningsspörsmål, men herr Olsson i Gävle, det är väl ändå inte på det sättet att man från utskottsreservanternas sida säger, att bensinen är den viktigaste dollarvaran, som vi skola importera. utan man får väl fatta saken så, att det här är fråga om de sista sju miljonerna kronor, som vi kunna offra till dollarimport. Det är dessa miljoner det gäller. Vi vilja ingalunda göra gällande att bensinen är den viktigaste av de varor Sverige kan importera mot dollar, men det finns ju utrymme för en hel rad andra varor, innan vi komma fram till de sista sju miljonerna kronor. Och när vi ändå ha en dollarbehållning, som i svenska kronor rör sig omkring en halv miljard, borde man väl utan större våda kunna offra omkring 7 miljoner kronor. Jag tror inte att samhällets väl och ve hänger på detta belopp. Vill man bara se saken som den verkligen är, så måste man nog ändå säga sig att starka skäl tala för att man redan från den 1 juli bör kunna reducera den extra bensinskatten med 20 öre.

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Det är förvånande att herr Hedlund drager upp det historiska förloppet i fråga om bensinskatten och talar om den snö som föll i fjol och i förfjol. Jag tror inte att detta egentligen på något sätt berikar debatten. Ty vad det gäller i dag är att ta ställning till om sänkningen skall ske den 1 juli eller vid årsskiftet. Men jag vill ändå erinra herr Hedlund om att 1948 hade vi inflationen över oss. Det var besvärligt att åstadkomma samhälls-ekonomisk balans och vi voro alla då överens om att krafttag måste tagas för att komma till rätta med situationen. Och denna inflation, herr Hedlund, var en olycka inte bara för städerna utan också för landsbygden. Det var alltså av intresse för den svenska landsbygden att man den gången ingrep för att bekämpa inflationen.

Sedan nämner herr Hedlund året 1949. Då hade vi ransonering på bensin, en ransonering som var mycket besvärlig, därför att bensin är en svår-ransonerad vara. Vi intogo då ifrån folkpartiets sida den hållningen, att vi först ville ha bort ransoneringen innan vi sänkte beskattningen, och jag vidhåller fortfarande att det var den rätta vägen att gå. Intet parti ville den gången rida på båda hästarna, både ta bort ransoneringen och sänka priset. Nu har ransoneringen försvunnit och nu är den rätta tidpunkten kommen att sänka bensinskatten avsevärt. Jag anser att olägenheterna av den höga bensinskatten äro så stora, att det är värdefullt att man inte dröjer med att ta detta steg längre än till den 1 juli. Jag riktade en fråga till herr Adolv Olsson, om han observerat de siffror jag angav när det gällde Koppartrans, men jag fick inte någon upplysning i det fallet. Nu ser jag emellertid att herr statsrådet har kommit, och då väntar jag svar av herr statsrådet på den frågan såväl som på frågan om de 40 miljonerna i restitution på inneliggande lager.

Herr HEDLUND i Rådom (kort genmäle): Herr talman! Efter vad herr Kristensson sagt får jag ännu en gång anledning uttala min glädje över att folkpartiet äntligen kommit in på samma linje som vi i denna fråga. I övrigt skulle jag vilja karakterisera vad herr Kristensson anfört inte såsom något försvar för utan som ett försök till förklaring till folkpartiets tidigare uppträdande i frågan. Herr Kristenssons inlägg tolkar jag nämligen som ett vidgående av att folkpartiets linje i denna fråga varit allt annat än rak.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det har ju hela tiden, inte minst från regeringens och det socialdemokratiska partiets sida, understrukits, att den höjda bensinskatten är ett led i krispolitiken, ett led i våra ansträngningar att återvinna den samhällsekonomiska balansen. Det har därför också hela tiden varit självklart, att denna skattehöjning skulle tagas bort så snart som det över huvud taget var möjligt, och det har endast gällt frågan om den rätta tidpunkten för detta.

Vi ha ju nyss hört en diskussion mellan de borgerliga partierna inbördes om den rätta tidpunkten. Från bondeförbundets sida ansåg man, att den rätta tidpunkten legat längre tillbaka i tiden, nämligen för mer än ett år sedan, under det att folkpartiet i dag har kommit till den upplysta ståndpunkten, att den rätta tidpunkten är den 1 juli 1950. När det kan råda så delade meningar inom den koalition, som i dag befinner sig i opposition, är det väl inte så underligt, om vi inom regeringen och det socialdemokratiska partiet också kunna ha en uppfattning om vilken tidpunkt som är den rätta, och jag måste för min del säga, att den rätta tidpunkten är inte den 1 juli 1950.

Jag skall inte på något sätt bestrida, att bensinskatten verkar orättvist, och

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

jag vill inte heller påstå, att den inte verkar betungande för vissa enskilda intressen. Men jag skulle vilja fråga: Vilka ekonomiskt åtstramande åtgärder kan man över huvudet taget tillgripa, som icke komma att verka orättvist eller betungande? Jag tror att det i denna kammare finns en och annan anhängare av den höga räntans politik, som alltså ville att man skulle strama åt med höjda räntesatser. Är det någon som tror, att en sådan åtgärd icke skulle ha kommit att verka orättvist och betungande? Det får man alltid ha klart för sig, och jag vill understryka, att när riksdagen vid åtskilliga tillfällen under de två sista åren har tagit ståndpunkt till den höjda bensinskatten ha dessa frågor varit under övervägande. Det är väl inte någon, som har blundat för nackdelarna, men man har hela tiden insett, att man måste bortse från dessa, därför att de positiva vinster ha varit så mycket större, att man har kunnat lägga tyngdpunkten på det positiva och inte på det negativa. Men jag skall inte fördjupa mig i nackdelarna. De äro ju så uppenbara, att man inte behöver tala så mycket om dem.

Jag vill bara ett ögonblick taga upp frågan om den kostnadssänkande innebörden av ett borttagande av bensinskatt höjningen. Jag vill för min del inte på något sätt förringa betydelsen av varje kostnadssänkning, men man skall inte göra en sådan fråga till något mystiskt, som man kan lägga in vilket värde som helst i. Det är inte på det sättet, att ett borttagande av 20 öre från den nuvarande bensinskatten kommer att medföra någon revolution i kostnadshänseende.

Herr Jonsson i Skedsbygd nämnde för en stund sedan, att en sådan sänkning skulle leda till en kostnadsbesparing av 300—400 kronor på ett bostadshus för en familj. Det är i och för sig inte någon stor summa, men jag har låtit göra en utredning, som kommit

fram till en besparing på jämnt hälften eller ungefär $\frac{1}{2}$ procent på byggnadskostnaden. Jag vill inte negligera denna besparing, men man bör å andra sidan inte heller överdriva dess betydelse. Det är inte så lätt att räkna ut hyressänkningen med en kostnadssänkning av 175 eller 200 kronor för ett bostadshus för en familj.

Jag vill också säga till herr Kristensson i Osby, att en sänkning av bensinskatten inte kommer att medföra några subventionsbesparingar annat än möjligen inom jordbrukskalkylens ram, och de uppgå i så fall till ganska blygsamma belopp. Vad en sänkning av bensinskatten betyder för levnadskostnaderna har jag försökt få en föreställning om genom en utredning, vars resultat visade 0,15 enheter. Det är en siffra av den ringa storleksordning, att den i detta sammanhang spelar en mycket underordnad roll.

Även om jag behärskar varje möjlighet till kostnadsbesparingar måste jag säga, att man inte får överdriva den sidan av saken så att den undanskymmer de andra verkningarna av ett borttagande eller en sänkning av bensinskatten.

I detta sammanhang skulle jag med några ord vilja beröra frågan om motorspriten. Den är inte upptagen i proposition nr 237 helt enkelt därför att vi funno att den saken är av en mera invecklad natur. Med de nuvarande skattesatserna är det möjligt att sälja motorsprit till något lägre pris än bensin. Vid en sänkning med 20 öre av bensinskatten behövs ett borttagande inte bara av de 9 öre, som reservanterna föreslå, utan även av grundskatten på 6 öre och därutöver ytterligare något belopp för att man skall vara säker på att motorspriten blir konkurrenskraftig gentemot bensen.

Det är inte så enkelt att säga hur den frågan skall lösas, men den måste och kan naturligtvis också lösas. Eftersom vi nu bestämde oss för att föreslå den

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

1 januari 1951 som dag för sänkning av bensinskatten blev den saken inte något problem för oss, utan vi ansågo oss ha god tid för att göra ett förslag till nästa års riksdag, för att då få ett beslut inom ett par månader. Då det är Vin- och spritcentralen, som handhar denna fråga, kan ett sådant kort uppskov väl gå i lås. Men hur skulle det gå, om reservanternas förslag segrar? Kommer det att bli möjligt att sälja någon motorsprit över huvud taget under resten av detta år i det konkurrens-läge som då uppkommer? Vad kommer det att kosta statsverket? Har herr Kristensson i Osby räknat ut det? Det tror jag inte att han har gjort, och därför skall jag säga till herr Kristensson, att ur reservanternas synpunkt vore det nog bäst att tala så litet som möjligt om frågan om motorspriten i dag.

Jag har med detta velat säga, att det är väl ändå riktigt att försöka välja tidpunkten för skattenedsättning med hänsyn till det ändamål som var avsett att främjas med den bensinskattehöjning som skedde år 1948. Man får rätta sig efter skattens verkningar, när det gäller att taga ståndpunkt till frågan om den rätta tidpunkten. Avsikten med den höjda bensinskatten var ju tvåfaldig: å ena sidan gällde det att begränsa vår dollarimport, eftersom det inte var möjligt att skaffa dollar för alla de önskemål som framställdes om import mot betalning i den valutan, å andra sidan — och det var viktigare — skulle man med tillhjälp av bensinskattehöjningen söka hjälpa upp bristen i den samhällsekonomiska balansen. Vill man kläda av frågan och framställa den i mera klar nakenhet så att säga, var detta gentligen det grundläggande resonemanget. Den samhällsekonomiska balansen medgav inte så stora investeringar som det fanns behov av, utan dessa måste skäras ned. Man kunde dock inte skära ned dem så långt som det skulle behövas för att uppnå balans på grund av många sociala om-

välvningar inom samhället. För att det då skulle vara möjligt att upprätthålla en högre investeringsram måste man skaffa sparmedel, och dessa vann man genom punktskatterna, som tillförde staten 500 miljoner kronor och kunde användas för investeringar. Därigenom minskades belastningen på lånemarknaden, och man fick även ett system som motverkade det köpkraftsoverskott som då förelåg.

Det är väl alltså från dessa utgångspunkter vi ha att bedöma, när det skall vara möjligt att genomföra en sänkning av bensinskatten, varom vi alla äro och hela tiden ha varit ense. Om jag då först uppehåller mig vid dollarfrågan, ligger saken ju så till, att det i samband med devalveringen skedde en — vi kunna gott säga — betydande förstärkning av våra dollartillgångar. En mycket stor del av ökningen berodde på engångsföreteelser, som jag inte närmare skall kvalificera. Det har gjorts beräkningar av riksbanken, som visa, att det blev ett engångstillflöde av dollar som inte kan beräknas fortsätta.

Rent handelspolitiskt ligger det så till, att våra dollarinkomster härfluta dels ur vår export till områden, varifrån vi få betalt i dollar, och dels i form av Marshall-hjälp. På grundval av de beräkningar vi kunna göra över tillflödena göra vi upp en importplan och komma underfund med att så och så mycket dollar kunna vi importera för och den importen skola vi fördela så att det blir till största fördel för det svenska näringslivet.

Nu visa kalkylerna, att det blivit ett överskott av dollar även under första kvartalet, om man jämför importplanen och tillgången på dollar men att det för andra kvartalet kommer att föreligga en brist. Vi köpa alltså för mer nu än vi ha i löpande inkomster.

Sedan uppkommer den frågan: Vad skall ske den 1 juli? Vilka Marshall-inkomster få vi då? Det finns anledning

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

att tro, att vi inte få några alls utan att vi i stället få leva på den eventuella överskottsexport vi kunna prestera gentemot andra länder, där vi via ett internationellt betalningssystem kunna få betalning i dollar. Det finns all anledning att räkna med att vårt tillskott av dollar på den vägen kommer att bli betydligt mindre än vad det har varit på grund av den direkta Marshallhjälp. Vi måste väl därför säga att det är ytterligt äventyrligt att belasta våra dollartillgångar på ett sådant sätt, att de väsentligt underskrida våra inkomster. Vi skulle då få leva på vår valutareserv och låta den sjunka igen. Är det inte en underlig politik i belysning av alla de bekymmer vi under de närmast gångna åren ha haft över att våra dollartillgångar minskat och minskat?

När man talar om det förbättrade dollarläget och på grundval av detta säger att vi nu kunna ha råd att kosta på oss mera, intar man en ståndpunkt som jag betraktar som farlig.

Vi måste nog hålla oss till att vi ha en begränsad ram för vår import av varor mot betalning i dollar, och den ramen få vi utnyttja för import av olika saker. Om vi öka på en punkt måste vi minska på en annan. Nu är det ju ett faktum, att om riksdagen följer reservanternas, blir det en ökad belastning i dollar för nästa halvår på 1½ miljon dollar. Det kan inte komma någon annanstans ifrån än från annan import.

Det har tidigare tyvärr varit så, att vi nästan alltid ha fått låta maskinimporten från Förenta staterna vara en clearingpost, som vi få öka och minska allt efter tillgången på dollar. En ökning av bensinimporten i dollar betyder en minskning i maskinimporten och medför att betydande rationaliseringsintressen inom svenskt näringsliv komma att åsidosättas. Vi kunna gott säga, att här står valet mellan mer bensin eller mer maskiner.

Nu har herr Kristensson i Osby sagt,

att det inte kommer att bli någon ökning — eller åtminstone inte någon nämnvärd ökning — i vår dollarimport av bensin, ty Koppartrans höjer sin produktion och köper sin råolja i pund. Jag vill till detta säga för det första att Koppartrans nog ur dessa synpunkter varit en besvikelse. De prognoser, som man från detta företag gång efter annan har lagt fram, ha ännu aldrig hållit. Det har ännu aldrig blivit den produktion som man har ställt i utsikt, och jag har efter det herr Kristensson hållit sitt anförande av bränslekommisionen fått det meddelandet, att Koppartrans importerar sin råolja mot dollar och såvitt man nu ser även kommer att fortsätta därmed. Därmed skulle jag väl tro, herr Kristensson, att luften gick ur Koppartrans-ballongen.

Vi komma därför fram till att här står näringsintresse mot näringsintresse. Här står å ena sidan intresset av att kunna göra bensinen billigare, vilket är av viss betydelse, men eftersom kostnaderna för den högre bensinskatten äro spridda över ett så stort område äro verkningarna ändå inte så betydande. Å andra sidan står frågan, om man kan tillföra näringslivet nödvändiga och nyttiga ting, och vad jag här har sagt är väl bakgrunden till den inställning, som handels- och industrikommissionen enhälligt intog till denna fråga. I den kommissionen sitter det inte precis några planhushållare utan det är det stora, tjocka, enskilda näringslivet, som sitter där kompakt. Det kunna vi väl vara överens om. Detta var alltså frågan om dollarimporten.

Låt oss nu ett ögonblick gå över till den andra sidan och se denna sak ur den ekonomiska politikens synpunkt. Herr Kristensson i Osby tillät sig säga, att även om riksdagen skulle vilja sänka skatten den 1 juli kommer det att finnas ett reellt budgetöverskott. Jag skulle för min del vilja säga, att det var ett unikt användningssätt för ordet reellt. Om han hade sagt, att det före-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

ligger ett formellt eller ett teoretiskt överskott, skulle jag ha kunnat gå med på det, men i verkligheten är det ju så, som både regeringen och utskottet ha visat, att om man minskar inkomsterna under nästa budgetår med ytterligare 80 miljoner kronor, kommer staten att få låna pengar för att betala utgifter på driftbudgeten. Herr Kristensson sade, att när man resonerar så som utskottet och regeringen, lämnar man skattefrågans grunder och går in på inflationsfrågor. Ja, det är just det, herr Kristensson, ty bensinskatt höjningen kom aldrig till för att ge staten en stadigvarande inkomst utan den kom till som ett medel för att bekämpa inflationen. Då är det väl alldeles riktigt, att man intar sin ståndpunkt på den grundvalen, när man skall diskutera tidpunkten för skattesänkningens genomförande. Vad är det för intresse att tala om att detta inte hör till skattedebatten? Det avgörande är väl resultatet.

Herr Hagberg i Malmö har framfört den meningen, att vi aldrig ha brukat resonera om reservationsmedel i detta sammanhang. Herr Kristensson i Osby fäste nämligen uppmärksamheten på att reservationsanslagen redan tidigare äro täckta av skattemedel och menade, att det är orätt att täcka dem en gång till med skattemedel. Den uppfattningen kan man ju ha, men den omständigheten att reservationsmedlen tagas i anspråk i viss utsträckning under nästa budgetår medför ju ett tvång för staten att skaffa pengarna. Dessa måste skaffas, och frågan blir då, hur man skall göra det. De ligga ju inte på hög och vänta på att bli använda.

Nu sade alltså herr Hagberg i Malmö, att vi aldrig ha brukat resonera om reservationsmedlen i ett sådant sammanhang. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på vad som yttrades på sidan 25 i finansplanen i 1948 års statsverksproposition, och jag vill även fästa uppmärksamheten på vad som sades på sidan 17 i bevillningsutskottets betän-

kande nr 59 samma år. Jag tror, att man skall finna, att både regeringen och bevillningsutskottet voro inne på dessa frågor och satte förbrukningen av reservationsmedel i förbindelse med den allmänna budgetbalansen. Men den frågan har ju inte haft en så tillspetsad betydelse som den har i dag. Så länge det förelåg ett stort budgetöverskott behövde man ju inte fördjupa sig i denna diskussion, men när man i dag kommit dithän att budgetöverskottet håller på att försvinna, uppträder frågan i sin akuta form. Då kommer man till frågan: Varifrån skola de pengar tagas, som behövas för att täcka utgifter på reservationsanslagen? Det finns väl, ärade kammarledamöter, bara två sätt att skaffa dem. Det ena är att vi betala dem med skattemedel, och det andra är att vi låna upp dem. Det finns väl inte någon annan möjlighet att komma förbi detta, och man kan därför inte säga annat än att det ur allmän ekonomisk synpunkt betyder, att det blir ett reellt underskott i vår budget, om vi behöva betala utgifter på reservationsanslagen med hjälp av lånemedel. Herr Hagberg i Malmö försökte vifta bort detta med att säga, att om man fullföljer resonemanget, så kan det hända att vi få ett budgetunderskott, även om riksdagen inte bifaller förslaget om skattesänkning, och han pekade därvid på den eventuella höjningen av statstjänarnas löner. Men vi måste ha klart för oss, att om statstjänarnas löner höjas i sådan omfattning, att de komma att påverka budgeten, sker detta i ett sammanhang, där alla inkomster i samhället stiga i pengar räknat, och då stiga också statens inkomster i pengar. Man kan säga, att det ena tar ut det andra därvidlag. Herr Hagbergs i Malmö resonemang håller därför inte streck.

Herr Kristensson i Osby försökte på denna punkt räkna sig fram till en förmanlig ställning. Hans resonemang påminde därvid om den politik, som för-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

des av Kristian IV av Danmark, vilken var en mästare i att försämra myntets värde, samtidigt som han var en mästare i att själv ta betalt i fullvärdigt mynt. Det är en liknande metod man nu tillämpar från folkpartiets sida, då man inte bryr sig om det reella läget utan försöker att med små finurligheter av olika slag räkna sig i balans, så att man inte skall få den klicken på sig, att man vill gå över till en lågkonjunkturpolitik.

Jag övergår så till frågan om restitutionen av bensinskatt på 40 miljoner kronor. Det ligger i sakens natur att det är ytterligt svårt att kunna beräkna denna restitution exakt. Jag vill nämna, att innan vi började våra beräkningar hade 80 000 kubikmeter bensin räknats av såsom varande skattefri. Den bensinen finns alltså inte medräknad i den uppgjorda kalkylen. Sedan är frågan hur stor del av den lagrade bensinen, som vid restitutionstillfället kommer att ligga i obeskattad frihamn, och hur mycket som kommer att ligga i cisterner med redan betald bensinskatt. Detta är, det medger jag, ytterligt svårt att beräkna. Men ännu svårare blir det att avgöra hur stor restitutionen blir för bensinen i alla bensinmackarna runt om i landet, ty storleken av den bensinkvantiteten ha vi inte några siffror på. Vi ha inte räknat med den. Man måste dock ha klart för sig, att eftersom restitution utgår så fort lagret överstiger 200 liter, kan det för samtliga mackar komma att bli en ganska stor summa. Därför tror jag inte att bensinskatte restitutionens summa, 40 miljoner kronor, är för högt beräknad. Samtidigt vill jag dock medge, att en besparing på fem miljoner kronor eller där omkring kan bli möjlig. Det veta vi ingenting om nu. Det kan man inte utan mycket stora svårigheter räkna fram, eftersom det kan komma att gälla antingen de bensinlager som finnas den 1 juli i år eller den 1 januari nästa år, beroende på vid vilken tidpunkt den

föreslagna skattesänkningen skall träda i kraft. Jag måste därför säga, att det inte är klokt att minska statens avbränningar därvidlag med sådana räknemetoder, som herr Kristensson i Osby här har tillämpat.

Det är ett ofrånkomligt faktum, att under det kommande budgetåret, då vi fortfarande belastas med subventioner, skulle en sänkning av bensinskatten från och med 1 juli 1950 komma att medföra ett så stort inkomstbortfall för staten, att statens löpande utgifter icke räckta till för att betala de löpande utgifterna, om man däri inräknar de utgifter, som bestridas av reservationsanslagen. Resultatet blir då att staten tvingas låna pengar i marknaden för att täcka den uppkomna bristen.

Om man ser detta problem rent matematiskt, är det kanske inte så mycket att resonera om, men alla veta, att de matematiska kalkylerna på intet sätt äro avgörande i det ekonomiska livet. De psykologiska faktorerna spela en mycket större roll. Det kommer t. ex. att bli mycket intressant att se vilken spekulation som kommer att uppstå i detta land, om riksdagen i dag med berått mod beslutar på sådant sätt, att man skapar en situation, där statens löpande inkomster icke räckta till för att täcka de löpande utgifterna, utan staten måste låna i marknaden. Många människor komma att tyda detta som ett bevis på att vi nu ha släppt taget, att stabiliseringspolitiken är slut, att vi nu inte längre komma att anstränga oss att hålla den samhällsekonomiska balansen och att vi nu ge de inflatoriska krafterna fritt spelrum. Vi måste nämligen komma ihåg, att det ofta är mycket små orsaker, som sätta igång spekulatjonen. Tänk bara på vad som hände hösten 1947, då det på en enda dag såldes obligationer för bortåt 200 miljoner kronor, utan att man kunde spåra någon annan orsak till detta än ett obestämt rykte. Det är mycket mera substantiellt om riksdagen nu beslutar

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

försätta Sveriges rike i en sådan situation, att landet under en högkonjunktur måste låna för att betala sina löpande utgifter. Jag måste varna för ett sådant tillvägagångssätt.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Jag är fullt medveten om att man tidigare har haft en del svårigheter i Koppartrans, men nu gör man fullvärdig bensin där, herr statsråd. Produktionen var i mars månad i år 14 000 kubikmeter fullgod vara. Siffran för april är liknande. Jag vidhåller därför vad jag förut sagt, nämligen att man gott kan räkna med 60 000 å 70 000 kubikmeter utöver de siffror, som statens handels- och industrikommission har angivit i sin skrivelse till regeringen i mars.

Herr statsrådet sade, att Koppartrans importerar sin råolja mot betalning i dollar, men jag har ur samma källa som statsrådet åberopar erhållit den uppgiften, att bolaget importerar i pund. Här står alltså uppgift mot uppgift. Men, herr statsråd, vi kunna väl ändå vara överens om att priset på råolja är betydligt lägre än på bensin. Jag skulle tro att det rör sig om halva priset. Den saken måste ju också inverka på valutafrågan.

Vad sedan det reella budgetöverskottet beträffar vidhåller jag vad jag förut har sagt, nämligen att man därvidlag inte bör medräkna reservationerna. Det är för övrigt ganska betecknande, att så snart reservationerna komma in i diskussionen, går finansministern över på frågan om inflationen. Där höra de hemma. De höra inte hemma i den skattetekniska bedömningen av en stat, då man å ena sidan räknar med inkomster och å andra sidan med utgifter. Efter vanlig gammal svensk balanseringskonst får man då fram underskott eller överskott. Jag vidhåller att skattebetalarna tidigare ha fått betala skatt för sådana utgifter, som ha upp-

tagits i tidigare stater, och att man därför bör skilja ut reservationsmedlen ur budgetresonemanget.

Herr statsrådet sade vidare, att jag använde mig av finurligheter för att komma ifrån ett budgetunderskott som regeringen från sina felaktiga förutsättningar påstår skall uppstå om man räknar med reservationsmedlen. Men, herr statsråd, är det felaktigt att säga att statens bilar använda bensin? Bevillningsutskottet har räknat med att de använda 60 000 kubikmeter. Där kan en nedskärning av statens utgifter på 12 miljoner kronor per budgetår ske. Jag stöder mig härvid på de siffror, som tidigare inkommit till bevillningsutskottet. Är detta fel, herr statsråd?

Vad sedan lagerhållningen beträffar tror jag att kammarens ledamöter märkte, att statsrådets uttalanden voro mycket oklara. De hade inte behövt vara det, ty bränslekommissionen lämnade i mars månad till statsrådet uppgifter på lagerhållningen, och man kan sedan följa lagerhållningen månad för månad. Varje svensk medborgare kan också av kommerskollegii meddelanden, som äro offentliga handlingar, inhämta uppgifter på den lagerhållning, som icke är skattebelagd. Siffrorna för denna senare lagerhållning äro för mars månad 138 356 kubikmeter och inte den siffra, som statsrådet uppgav.

Jag vidhåller därför vad jag tidigare har sagt i denna fråga.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Bara några repliker med anledning av herr statsrådets anförande.

Jag har lyssnat mycket uppmärksamt på debatterna i denna fråga både nu och tidigare, då den har behandlats här i riksdagen, men jag har aldrig hört någon, som inte erkänt att bensinskatten drabbar orättvist. Jag konstaterar att även herr statsrådet i dag har erkänt detta. På den punkten äro vi alltså alla ense. Och det förhållandet

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

att skatten drabbar orättvist är för mig tillräckligt skäl för att gå emot densamma, allra helst som den dessutom har sådana verkningar, som jag förut har påtalat.

Herr statsrådet nämnde om de ökade byggnadskostnader, som bensinskatten medför. Jag vill då erinra om vad jag sade, att den extra bensinskatten på 27 öre per liter åstadkom en fördyring av byggnadskostnaderna på mellan 300—400 kronor, beroende på hur man räknar. Jag tror, att man mycket lätt kan enas om en beräkning, som därvidlag ger samma siffror.

Herr statsrådet sade vidare, att bensinskatten endast betyder en höjning av 0,15 enheter på jordbrukspriserna. Men den betyder dock ganska mycket på t. ex. mjölktransportpriserna, där man får räkna med att den i medeltal medför en fördyring av mjölken på två procent. I många fall blir den ännu större.

Sedan sade statsrådet att en sänkning av priset på motorsprit med 9 öre inte är tillräcklig, och det är också reservanternas åsikt. De ha också velat rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den saken och förvänta, att Kungl. Maj:t skall framlägga förslag om att få en ändring till stånd därvidlag.

Slutligen sade herr statsrådet, att det skulle vara äventyrligt att ta våra dollartillgångar i anspråk, men jag vill då fråga: Om det är äventyrligt att ta dollartillgångarna i anspråk den 1 juli 1950, vad har man då för garantier för att det inte skall visa sig vara lika äventyrligt att göra detta den 1 januari nästa år?

Jag erinrar till sist också om att när vi förra året behandlade denna fråga, uttalade utskottets ordförande, att man nu, d. v. s. våren 1950, skulle vara beredd att ta ställning till bensinskattens avskaffande. Jag sade vid det tillfället, att jag förväntade en liknande debatt i år, och jag konstaterar bara att vi nu ha fått denna debatt.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! När jag lyssnade till finansministern, erinrade jag mig ett uttryck från det engelska underhuset, som statsrådet väl känner till. Man brukar där tala om att »never overdo a thing». Man skall akta sig för att göra för mycket av en sak. Jag undrar, om inte herr statsrådet föll i den fällan — i varje fall i den delen av sitt anförande, som handlade om dollarfrågan. Ty vad är det, herr statsrådet, tvisten gäller oss emellan? Jo, det är ett belopp på 7 miljoner kronor, d. v. s. knappt 1,5 miljoner dollars. Ingen i denna kammar vill väl påstå, att detta belopp är av den storleksordningen, att det kan påverka dollarsituationen i vårt land i vare sig den ena riktningen eller den andra.

Så var det frågan om förbrukningen av reservationsmedel. Herr statsrådet måste dock ge mig rätt, när jag påstår, att vi aldrig ha tagit hänsyn till reservationsmedelsförbrukningen, när vi ha konstruerat driftbudgeten. Vi ha i bevillningsutskottet resonerat om reservationsmedlen i detta sammanhang, men vi ha aldrig knutit fast dem vid driftbudgeten. Jag vill också erinra om att när herr statsrådet presenterade årets budget, som slutade på ett överskott på 472 miljoner kronor, var det inte något resonemang om reservationsmedlen. Och när budgetdelegerade om några dagar skola knyta samman budgeten för det budgetår, som utgår den 30 juni, och driftbudgeten för det år som börjar den 1 juli skall konstrueras, komma icke heller budgetdelegerade att ta hänsyn till reservationsmedlen. Dessa anmäla sig i annat sammanhang, nämligen när det blir fråga om statens kassaställning. Då kommer det lånebehov upp, som herr statsrådet här har omnämnt.

Man kan måhända knyta ännu en reflexion till detta debattavsnitt. Jag är av den meningen, att det innebär en stor fara för våra statsfinanser att i fortsätt-

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

ningen laborera med en så anseelig anhopning av reservationsmedel, som vi nu ha. Om vi räkna in drift- och kapitalbudgeterna, ha vi, skulle jag tro, reservationer på i det närmaste tre miljarder kronor. Dessa pengar ha vi beslutat om, och de skola en gång anskaffas, som herr statsrådet alldeles riktigt framhållit. Detta kan väl knappast ske på annat sätt än lånevägen. Man kan möjligen våga ifrågasätta visheten i den ekonomiska politik, som försatt vårt land i det läget, att vi i dag nödgas konstatera förhandenvaron av reservationsmedel på tre miljarder kronor, vilka naturligtvis utöva ett latent tryck på de svenska statsfinanserna.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag får väl svara något på de repliker, som här ha gjorts, och jag vill då börja med att fråga herr Hagberg i Malmö: Är det någon mening med att fortsätta det rent terminologiska resonemanget, huruvida vi skola kalla det för en underbalansering av budgeten eller inte? Jag har hela tiden försökt slå fast vilka de rent faktiska verkningarna äro av det tillstånd, som uppkommer. Jag anser det vara mycket litet lönande att diskutera terminologien. Vi ha kallat läget för en reell underbalansering av budgeten — i motsats till den mera formella underbalansering, som kommer fram, när man bara ställer utgifterna mot inkomsterna i årets riksstat.

Det verkade kanske som om jag gjorde för stor affär av dollarfrågan. Detta berodde på att jag inte ville tala för länge och därför begränsade min redogörelse. Det gjordes före årsskiftet upp en importplan i dollar, i vilken varje importbehov fick sin andel. Alla intressenter äro därför nu inställda på att få importera efter denna plan, och det är förenat med mycket stora svårigheter att göra om densamma så, att man minskar över hela linjen. Resultatet

blir då, att man måste företa nedskärningen på ett enda ställe, vilket, såvitt jag förstår, måste bli framför allt på industriens import. Det blir en helt annan sak, herr Jonsson i Skedsbygd, om man bestämmer tidpunkten till den 1 januari 1951, ty då sker ikraftträdandet samtidigt med att vi få en ny dollarplan, i vilken man kan ta hänsyn till de tillgångar och behov, som då föreligga, och fördela efter det läge, som då är för handen. Det blir mycket lättare då att genomföra saken än att göra det nu.

Så några ord till herr Kristensson i Osby. Jag får medge, att jag missuppfattade hans första anförande. Jag trodde herr Kristensson menade, att vi hade räknat med den skattefria bensinen, när vi beräknat restitutionen. Nu förstår jag, att herr Kristensson räknade med den eventuella besparing, som kan komma att uppstå genom att staten får billigare bensin. Det är klart att detta kommer att medföra vissa besparingar för staten. Om de siffror herr Kristensson i Osby anförde äro riktiga, vilket jag inte har kontrollerat, skulle besparingen för nästa halvår komma att bli 6 miljoner kronor. Jag tror inte det är mycket lönt att försöka göra gällande, att den summan spelar någon större roll, ty det är ändå en liten post, jämförd med hela budgetens 5 000 miljoner kronor. Det är därför inte skäl i att ta upp den summan som en särskild post.

Vad så frågan om Koppartrans be- träffar vill jag säga, att jag även därvidlag måhända var en smula för kortfattad. Det är nämligen så, att vi dels ha en oljeimport i pund och dels en i dollar. Detta gäller såväl för brännolja som för råolja och bensin, och Koppartrans har båda slagen av import. Men en ökning av produktionen hos Koppartrans kan icke undgå att leda till ökade dollarutgifter för import av olja. Herr Kristensson i Osby försökte glida undan genom att säga, att råoljan

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

är billigare än bensinen och att detta är en faktor att räkna med. Men det kan väl inte gå att med sådana små finurligheter och räknestycken, några miljoner kronor hit och några dit, förgylla upp sin egen ohållbara position. Herr Kristensson i Osby betecknade den linje, som reservanterna inta, som gammal svensk balanseringskonst. För det första vill jag säga, att vi här i Sverige inte ha tillämpat någon balanseringskonst. För det andra vill jag bestrida att den kan kallas för en svensk balanseringskonst. Om herr Kristensson i Osby däremot vill kalla den för en folkpartistisk balanseringskonst, har jag ingenting emot det.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **KRISTENSSON** i Osby (kort genmäle): Herr talman! Vad beträffar den uppgift jag tidigare lämnade om att Koppartrans importerade i pund, kan jag meddela herr statsrådet och kammarens ledamöter, att jag under den stund som gått, sedan herr statsrådet först talade, från Koppartrans och från statens bränslekommission, fått min uppgift bekräftad att Koppartrans' import av råolja för bensinframställning sker i pund.

Vad de 12 miljonerna angår gäller det alltså vad man kan spara i statsutgifter genom den förbrukning som sker av statens egna fordon. Den uppgiften ha vi arbetat med i bevillningsutskottet tidigare.

Men, herr statsrådet, jag slår inte till reträtt, när jag säger, att statsrådet på ett alldeles för lättvindigt sätt har hämtat siffror angående de belopp, som skola restitueras för lager av bensin. Därvidlag får man sammanställa bränslekommissionens siffror beträffande lager med dem som finnas angående de lager, som icke äro belagda med skatt. Då kommer man fram till en siffra,

herr statsråd, på omkring 20 miljoner kronor och icke till 40 miljoner kronor. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt att statsrådet har kommit med denna felaktiga siffra och dessutom på denna felaktiga siffra bygger upp ett sådant resonemang, som statsrådet gjort här i dag.

Till sist vill jag säga kammarens ledamöter, att om regeringen har ärlig vilja på detta område, bör det också finnas möjlighet till sänkning av bensinskatten den 1 juli.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! I min förra replik glömde jag att yttra något om restitutionen. I mitt tidigare anförande fäste jag uppmärksamheten på hur vanskligt det över huvud taget är att göra beräkningar i detta hänseende. Herr Kristensson har här räknat med en frihamnslagring av 138 000 kubikmeter bensin. Den senaste uppgiften om denna lagring är emellertid 120 000 kubikmeter. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att ingen möjlighet finns att avgöra, hur stor siffran är den 1 juli. Jag har i min tidigare replik angivit det verkliga läget beträffande Koppartrans' import av råolja.

Herr Olsson i Gävle sade om herr Kristensson, att han var väldigt säker i korken. Jag undrar om man inte skulle kunna säga, att herr Kristensson allt tar sin mun bra full här i sina påståenden. Vore det ändå inte klokt att vara litet måttligare?

Herr **KRISTENSSON** i Osby (kort genmäle): Herr talman! Vad beträffar statsrådets senaste yttrande undrar jag, om inte statsrådet och jag kunna ta varandra i hand. Vi äro skåningar båda och ha som sådana kanske vissa anlag.

Men, herr talman, det var inte för att säga det, som jag begärde ordet, utan för att framhålla, att man kan följa lagerhållningen — det känner

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

statsrådet till mycket väl — för varje månad hos bränslekommissionen och likaså i kommerskollegii meddelanden. Siffrorna för icke skattelagda lager äro för december 157 488 kubikmeter, för januari 166 345 kubikmeter och för mars — den siffra jag nämnde — 138 356 kubikmeter. Det är möjligt att statsrådet fått en nyare siffra, men kvar står ändå, att det mesta av lagerhållningen ligger oförtullat utan skattebetalning, och då kunna vi, herr statsråd, inte komma upp i en siffra på 40 miljoner kronor, utan vi närma oss i stället halva den siffra statsrådet här har nämnt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag skall inte fortsätta sifferleken med herr Kristensson. Det var bara en sak jag ville protestera emot. Han sade att vi båda äro skåningar. Ja, jag är skåning, men herr Kristensson betraktar jag som göing.

Herr **PERSSON** i Landafors: Herr talman! Endast ett par ord för att göra ett tillrättaläggande. I den motion, nr 113, som jag tillsammans med herr Hagberg i Luleå väckt i denna fråga, yrka vi, att de av 1948 års riksdag antagna förordningarna om skatteskärpning på bensin och brännolja m. fl. nu måtte upphävas. Om nu dessa förordningar upphävas, har motionens syfte tillgodosetts. Förslagen om ändring av de ordinarie förordningarna av den 3 maj 1929 (nr 162) om särskild skatt å bensin och motorsprit och den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännolja gå vi däremot emot. Vi ansluta oss på den punkten till det yrkande som ställts av herr Vigelsbo. Vi önska således inte vara med om den höjning av skatten med 7 öre resp. 6 öre för bensin och brännolja som föreslås i bevillningsutskottets betänkande.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till motionen II: 577 av herrar Vigelsbo och Pettersson i Ersbacken.

Herr **KOLLBERG**: Herr talman! Som ledamot av handels- och industrikommissionen har jag deltagit i handläggningen av detta ärende inom kommissionen, och det är med anledning därav jag här vill lämna en deklaration.

Såväl bevillningsutskottets ärade ordförande som finansministern har åberopat kommissionens yttrande, som ju i stort sett gick ut på att man i fråga om tidpunkten för skattesänkningen borde ställa sig avvaktande, tills en del vid tiden för yttrandets avlämnande oklara frågor beträffande dollarimporten med större säkerhet kunde bedömas. Bland dessa frågor framhölls särskilt de fortsatta möjligheterna till import av bomull mot betalning i pund. Jag ber nu särskilt få framhålla, att handels- och industrikommissionen givetvis inte kan yttra sig om bensinskattefrågan ur andra synpunkter än dem kommissionen har att företräda, nämligen de valutapolitiska, och den begränsningen har också framhållits i kommissionens yttrande.

Sedan kommissionen avgav sitt yttrande har emellertid en del inträffat, som för mig motiverar en viss modifiering i inställningen även ur valutapolitisk synpunkt. Vissa frågor, som ännu för ett par månader sedan voro helt oklara, ha nu ljusnat. Den viktigaste faktorn därvidlag är inköpen av bomull i pund. Man har kunnat lämna importlicenser för 10 miljoner kronor bomull från Brasilien mot betalning i pund, och man kan för närvarande inte se något hinder för att man skall kunna tills vidare fortsätta på den vägen. Detta innebär givetvis motsvarande lättnad i fråga om anspråken på dollar. Man kommer därför inte att behöva minska den planerade importen av

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

andra dollarvaror, därest man ökar bensinimporten under den återstående delen av året. Det anser jag vara mycket betydelsefullt. Det är alldeles riktigt, som finansministern säger, att det vore beklagligt, om vi skulle bli tvungna att ändra dollarplanen och ta tillbaka löftena till de intressenter, som enligt den nu gällande planen skulle få importera. Men det behöva vi inte, då vi på det sätt jag här nämnt fått en besparing på 10 miljoner kronor genom överflyttning av bomullsimpport från dollar till pund. Det är enligt min mening uppenbart, att de valutapolitiska skäl, som i början av mars starkt talade för försiktighet, då det gällde att genomföra en bensinskattesänkning med därav följande anspråk på dollarvaluta, nu ha förlorat en viss del av sin tyngd.

På grund av det här anförda anser jag det alltså möjligt att disponera 7 miljoner kronor av våra dollartillgångar för att möjliggöra skattelättnaden redan den 1 juli. Nämda belopp täcker ju, herr talman, — det vill jag understryka — genom överflyttning av bomullsimpporten från dollar till pund.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr **OHLIN**: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att ge en replik till herr Hedlund i Rådomb, som i dag hemföll åt en vana som annars brukar vara mera framträdande inom regeringspartiet. Han började nämligen ägna sig åt historieskrivning på ett sätt som enligt min mening inte bidrog till att väsentligt belysa problemet i dag. Med anledning av hans kritik av folkpartiets ställningstagande i bensinskattfrågan får jag säga, att jag alltid har trott, att när man skall ta ställning till skattfrågor, får man lov att ta hänsyn till det läge som föreligger det år, det är fråga om. Själva grundtanken i herr Hedlunds resonemang var, att

om man inte ville följa en viss skattepolitisk linje i en fråga för några år sedan, var man inkonsekvent, om man ville följa den i dag. Man måste alltid, menade herr Hedlund, oberoende av lägets förändringar komma med samma skatteförslag. Jag trodde verkligen, att det skulle falla på sin egen orimlighet att driva ett sådant resonemang som att det är inkonsekvent, att skattepolitiken anpassas efter det ekonomiska läget.

Vad skulle ha skett — jag vill fråga det, eftersom man från bondeförbundshåll tycks vilja ha en debatt om det — om bondeförbundet och högern hade fått sin vilja fram med avseende på skattepolitiken under budgetåret 1949/50, där vi nu befinna oss? Jo, vi skulle först och främst ha haft ett direkt underskott i driftbudgeten, fattad på vårt vanliga sätt, och dessutom skulle vi ha haft en reservationsförbrukning av 260 miljoner kronor. Och detta skulle vi ha haft just under det år, då man hoppades, att vi skulle övergå från ett mera prekärt och osäkert läge till ett läge av samhällsekonomisk balans. Jag skall strax säga några ord om finansministerns uttalanden men vill redan nu framhålla, att finansministerns varningsord skulle varit på sin plats till högern och bondeförbundet, som intagit en ståndpunkt av denna art. Och jag är säker på att t. ex. bevillningsutskottets ordförande, som i likhet med finansministern intresserar sig relativt litet för dessa partier och relativt mycket för oss — en sak som vi äro glada för — i och för sig instämmer i att detta onekligen är en finanspolitik, som man inte kan acceptera i detta ömtåliga övergångsskede. När vi verkligen kommit i ett läge med samhällsekonomisk balans, ter sig naturligtvis skatteproblemet något annorlunda.

Jag förstår att det är en känslig sak för bondeförbundet att driva, att vi inte alltid inta samma ståndpunkt i skattfrågor. Bondeförbundet gjorde det i fråga om omsättningsskatten, då man

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

under kriget år efter år föreslog dess borttagande i ett läge, då ingen människa på allvar övervägde detta, därför att vi hade ett enormt budgetunderskott under kriget. Men när vi äntligen kommo i det läget, att rätta tidpunkten var inne att ta bort den, och folkpartiet gick fram med förslag om detta, så vill jag minnas, att bondeförbundet missade att komma med tåget. Då hade man tröttnat på att föreslå det. Just när tiden var inne, glömde man bort det. Jag undrar om det inte är en illustration till att det i skattepolitiken är klokt att komma med förslag till skattesänkning, när det är möjligt att genomföra dem. Det får man säga om framstöten i fråga om omsättningsskatten och likaledes nu om bensinskatten. Även om regeringen kommer sex månader efter folkpartiet i bensinskattefrågan, tycks folkpartiets förslag i alla fall ha haft någon effekt. Jag menar alltså, herr talman, att det gäller att *välja rätta tidpunkten* för sina skatteförslag. Sedan skall jag inte säga mer till herr Hedlund än att han kanske kunde studera vilken ståndpunkt hans egen företrädare herr Pehrsson-Bramstorp intog för ett par år sedan.

Till finansminister Skölds yttrande skall jag bara foga en kort kommentar, då herr Kristensson så utförligt och effektivt bemött honom. Finansministern säger, att bensinskattens avskaffande återverkar så litet på index, nämligen enligt hans åsikt inte med mer än 0,15 enheter. Alltså, om man sänker skatten med ett belopp, motsvarande 160 miljoner kronor per kalenderår, sänker det index en sjundedels enhet, d. v. s. det skulle kosta ungefär 1 100 miljoner kronor, använda på det sättet, att sänka levnadskostnaderna med en enda enhet. Som vi se, har tydligen enligt finansministerns mening bensinskattesänkningen mycket låg »index-effektivitet», d. v. s. förmåga att sänka socialstyrelsens index. Men, herr talman, det må nu vara med dessa beräk-

ningar hur som helst — de förefalla mig mycket låga — är det inte viktigare, hur bensinskatten inverkar på svenska folkets levnadskostnader än hur den verkar på index? Jag tror inte att finansministern eller någon annan kan bestrida, att en bensinskattesänkning inverkar i mycket högre grad på svenska folkets levnadskostnader än på det speciella index han talar om. Jag tycker inte att vi skola hemfalla så mycket åt indextänkande, att vi glömma bort den realitet, som väl är vad svenska folket har att betala för att leva.

Sedan talade finansministern om dollarläget. Det var ett rätt allvarligt perspektiv han gav för flera år framåt. Den som hörde finansministern frammana en bild av detta läge, som jag inte här skall kommentera, kan inte undgå att draga den slutsatsen, att om man skall ta hänsyn till detta framtida dollarläge under många år framåt, borde finansministerns egen slutsats väl bli, att vi borde behålla den med 20 öre förhöjda nuvarande bensinskatten under en oberäknelig tid framöver. Ty hur skattens avskaffande den 1 januari skall vara förenlig med denna målning av våra dollartillgångar, medan dess avskaffande sex månader tidigare inte skulle vara förenlig därmed, tror jag inte går att förklara för någon här i kammaren, särskilt inte efter herr Kristenssons anförande. Han förklarade ju med anledning av den av finansministern lämnade uppgiften om köp av bensin för 1½ miljon dollar, att man kan köpa råolja i stället för bensin och att det kostar cirka ¾ miljon. Dessutom meddelade herr Kristensson att det troligen inte kostar dollar alls utan pund. Om man sammanställer vad finansminister Sköld sade om vårt framtida dollarläge med att det här kan gälla ¾ miljon dollar eller troligen motsvarande belopp i pund, finner man nog, att finansministerns rundmålning borde ha lett honom till en

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

annan slutsats än den han dragit. Han borde inte använda en beskrivning av dollarläget som grundval för kritik mot reservationen, där det föreslås, att bensinskatten skall avskaffas sex månader tidigare än enligt regeringens förslag.

Ett liknande resonemang kan man föra beträffande budgetunderskottet. Finansministern framhöll här, att man ju införde den extra bensinskatten av hänsyn till den samhällsekonomiska balansen. Han tillade, att man väl då skall ta hänsyn till den saken, även när man bedömer tidpunkten för dess avskaffande, och att man även får ta hänsyn till reservationsförbrukningen. Även här gäller precis detsamma som jag sade i fråga om finansministerns uttalande om dollarlägets inverkan på bedömningen av frågan om tidpunkten för bensinskattesänkningen. Finansministerns eget resonemang beträffande reservationsförbrukningen innebär, att så snart en sådan förekommer, skola vi ha motsvarande överbalansering av vår driftbudget, åstadkommen genom höjd bensinskatt. Då kan man inte företa en bensinskattesänkning den 1 januari. Det finns igen möjlighet därtill, såvida inte finansministern vill påstå, att reservationsförbrukningen kommer att upphöra den 1 januari. Jag undrar för övrigt, om finansministern är villig knäsetta den principen, att man alltid skall med extra beskattning åstadkomma ett budgetöverskott i driftbudgeten, som svarar mot reservationsförbrukningen. Jag erinrar om att vi under detta budgetår, 1949/50, ju ha en reservationsförbrukning, som med 60 miljoner kronor överstiger överskottet i driftbudgeten. Här är ett minus på 60 miljoner kronor, men för nästkommande budgetår visade diskussionen mellan finansministern och herr Kristensson i Osby, att den så att säga »reella» brist, som finansministern talade om och som skulle vara av en stor-

leksordning av 20, 30, 40 miljoner kronor, av skäl som herr Kristensson anförde troligen icke alls komme att föreligga. Alltså, under nuvarande finansår är det enligt regeringens egna siffror ett minus på 60 miljoner kronor. För detta läge har regeringen inte använt resonemanget, att man måste se till att man inte lånar för löpande utgifter. Men beträffande nästkommande budgetår, då, såvitt dagens siffror visa, det inte finns någon brist, håller finansministern ett med stort patos framfört anförande om att man inte skall låna för löpande utgifter. Detta håller inte för närmare kritik.

Sedan säger finansministern, att om man, såsom här föreslås, företar en avveckling av bensinskatten den 1 juli 1950, kommer det att uppstå ett deficit på några 10-tal miljoner kronor. Detta kommer att betyda att hela folket får det intrycket, att regeringen har släppt stabiliseringspolitiken och låter inflationen få fritt spelrum, att spekulatjonen kommer att ta hand om det hela och att man inte vet, vilka olyckor som därigenom inträffa. Jag har redan många gånger förut märkt, att om en socialdemokrat i en ekonomisk debatt inte vet vilka argument han skall ta till, faller han alltid tillbaka på resonemang om spekulatjonen. Egentligen borde spekulanterna vara hedersledamöter av det socialdemokratiska partiet, ty kunna socialdemokraterna inte uppnå någon större effekt med sitt resonemang i övrigt, säga de: »Det verkar obetydligt, men ni få tänka på vilka stora saker det blir, om spekulanterna ta hand om det hela.»

I sin brist på saklig argumentering i fråga om herr Kristenssons siffermaterial talade finansministern vid flera tillfällen om herr Kristenssons finurligheter och lek med siffror och vad det nu var. Ja, kammarens ledamöter hörde själva, hur finansministern började med att påstå, att beloppet på 1½ miljon

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

dollar, som den ökade bensinimporten skulle kosta, måste inverka på vårt valutaläge, men sedan mer eller mindre indirekt medgav att kanske endast halva beloppet skulle komma i fråga, om man importerade råolja i stället för bensin. Sedan förelåg den uppgiften, att oljan troligen även för detta begränsade belopp kunde köpas för pund. Jag måste säga, att enligt min mening kunna sådana små undvikande manövrer i argumenteringen, som aldrig lämna några verkliga bidrag till debatten, endast ge det intrycket, att det är finansministern själv, som använder »finurligheter».

Till sist skulle jag vilja rikta en vädjan, inte till finansministern utan till bevillningsutskottets ärade ordförande. Det står i utskottets betänkande på sid. 21 att utskottet anser det i hög grad betänkligt att godtaga en underbalansering av driftbudgeten. Detta påstår utskottet i ett läge, där det otvetydigt enligt utskottets egen mening föreligger en överbalansering enligt den terminologi, som vi sedan gammalt ha använt här i Sverige. Om vi under årtionden ha tillämpat en terminologi för att beteckna vad som menas med driftbudgetens balansering, kunna vi då inte komma överens om att även i fortsättningen tillämpa den terminologien? Böra vi inte avstå från att plötsligt använda samma uttryck i en annan bemärkelse, där man i begreppet balansering av driftbudgeten också räknar med reservationsförbrukningen, med det resultatet att tidningarna och den allmänna opinionen bli förvillade och inte veta vad de skola tro, när de se uttrycken underbalansering och överbalansering av budgeten. De veta då inte, om det är fråga om en balansering med eller utan reservationer. Jag tror, att bevillningsutskottet har all anledning att hålla fast vid den gamla inarbetade terminologien, som det inte är något fel på. Sedan kan man alltid finna en

lämplig terminologi för en sådan budgetbalansering, i vilken inbegripes en reservationsförbrukning.

Herr HEDLUND i Rådom (kort genmäle): Herr talman! Jag var ute ur kammaren ett ögonblick, när herr Ohlin replikerade mig, men jag hoppas att jag har blivit riktigt underrättad om vad han har sagt.

Herr Ohlin lär ha frågat om det inte är tillåtet att ändra ståndpunkt från ett år till ett annat. Det är klart, att det är, men vad jag närmast vände mig emot var att han gjorde gällande att folkpartiet, i motsats till andra partier, exempelvis bondeförbundet, hade hållit en synnerligen strikt och rak linje i denna bensinskattfråga.

Nu skulle jag bara vilja fråga bl. a. med hänsyn till herr Kristenssons försök till förklaring: Om inflationen år 1948 föranledde folkpartiet att gå in för en extra bensinskatt på 10 öre, var då inflationsfaran år 1949 så mycket större, att folkpartiet fann skäl att då gå med på en bensinskatt på 27 öre? Var det inte, om vi skola tala uppriktigt med varandra, på det sättet, att folkpartiet år 1949 satte sänkningen av den statliga inkomstskatten framför borttagandet av bensinskatten och alltså inriktade sig på en reform, som i väsentlig grad skulle komma de större inkomsttagarna till godo framför de mindre? Framför allt de mindre inkomsttagarna skulle nämligen ha kommit i åtnjutande av en skattelindring, om man hade sänkt bensinskatten, men just den omständigheten, föreställer jag mig, att folkpartiet i fråga om skattsänkning satte de större inkomsttagarna framför de mindre, gjorde att det fick lov att gå in för en höjd bensinskattnivå gentemot år 1948, d. v. s. från 10 öre till 27 öre.

Vad omsättningsskatten beträffar, är det på det sättet att bondeförbundet,

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

när den skatten kom till och så länge den varade, var av den uppfattningen, att den borde försvinna snarast möjligt.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Herr Ohlin har uppkallat mig såsom vittne gentemot bondeförbundet och frågat efter vilken uppfattning jag har om partiets ståndpunktstagande år 1948. Jag skall helt enkelt förklara, att jag anser bondeförbundets inställning år 1948 till bensinskattfrågan vara ungefär lika ansvarslös som folkpartiets.

Låt mig i detta sammanhang säga ett ord till! Herr Ohlin väjdade till bevillningsutskottet att bibehålla den gamla terminologien. Herr Ohlin var antagligen ute ur kammaren, när jag förklarade varför vi hade använt denna terminologi i två olika betydelser.

Jag skall, herr talman, inte alls lägga mig i den tvist, som här har uppstått mellan folkpartiet och bondeförbundet om historieskrivningen, men om man granskar de olika bensinskattesiffror, som ha föreslagits, nämligen år 1948 10 öre, — den siffran känner väl herr Ohlin igen — år 1949 på våren 27 öre, år 1949 på hösten 24 öre och år 1950 7 öre, måste man nog säga sig, att detta vittnar om ett ganska *rörligt* intellekt hos den, som har lett ståndpunktstagandet.

Låt mig sedan till sist också säga herr Ohlin, när han ville att vi skulle taga in spekulanterna såsom hedersledamöter i det socialdemokratiska partiet, att det var väl att herr Ohlin inte talade om de politiska spekulanterna. Herr Ohlin löper alltså inte någon risk!

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Till herr Hedlund i Rådomb vill jag säga, att den klokaste politiken är att anpassa skatterna efter det ekonomiska lägets förändringar. Jag tycker, att herr Hedlund skulle låta bli att tala om att bondeförbundet företräder en

rak linje, ty bondeförbundet har ju också gått över från en linje till en annan, som innebär att bensinskatten höjes med 7 öre — jag förmodar det finns någon motivering därför.

Får jag erinra herr Hedlund om att år 1948/49 hade vi ett mycket stort budgetöverskott. Då behövde vi alltså inte taga ut en så hög bensinskatt, som regeringen föreslog. Till dem, som då anslöto sig till folkpartiets kompromissförslag om en skatt på 10 öre, hörde bland andra bondeförbundets dåvarande chef, herr Pehrsson-Bramstorp. Jag undrar, om inte herr Hedlund måste erkänna, att den enda utväg som i detta läge fanns att ev. undgå 27-öreshöjningen, var att få till stånd en kompromiss med det socialdemokratiska partiet, så att man avstod från att ta ut en skatt på 27 öre och i stället gick en medelväg genom att ta ut en skatt på ungefär 10 öre. Denna uppfattning hade i varje fall herr Pehrsson-Bramstorp. Jag undrar, om herr Hedlund har några goda skäl att påstå något annat än att folkpartiet gick på den enda linje, som inte var demonstrationspolitik utan möjligen kunde leda till resultat, vilket den tyvärr inte gjorde.

Men år 1949/50 — just det år det gäller att få trygghet för att den samhällsekonomiska balansen återställts — går bondeförbundet in för en linje, som skulle innebära att staten skulle låna upp ungefär 300 miljoner kronor till löpande utgifter. Om herr Hedlund lyssnade till herr Skölds patetiska tal med anledning av hans antagande att i nuvarande situation en upplåning på 20 å 30 miljoner kronor blev nödvändig, skulle herr Hedlund kunna föreställa sig, vilket straffalt finansministern skulle ha hållit, om han hade uttryckt sina känslor beträffande herr Hedlunds lättsinniga politik att under det mest kritiska året vilja låna upp 300 miljoner kronor. Finansministern har inte funnit anledning att sysselsätta sig med herr Hedlunds anförande av

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

skäl, som jag inte skall spekulera om, men herr Hedlunds fantasi räcker nog till att förstå vad finansministern skulle ha yttrat.

Herr talman! Jag skall bara upprepa att i det läge, som nu föreligger, tycks det finnas förutsättningar för att uppnå en skattesänkning till ett någorlunda rimligt belopp. I detta läge ha vi nu framlagt ett förslag, som regeringen är villig att acceptera sex månader senare. Jag tycker, att det är en bättre linje att försöka anpassa skattepolitiken efter lägets förändringar än att följa den, som herr Hedlund kallar det, raka linjen.

Herr HEDLUND i Rådombeslut (kort genmäle): Herr talman! Det är inte bondeförbundet, som berömt sig av att ha hållit en rak linje. Läser man folkpartiets tidningar får man däremot dagligen och stundligen se, att detta parti anser sig ha hållit en synnerligen rak linje i bensinskattefrågan i motsats till vad vi på vårt håll ha gjort. Det är emellertid inte folkpartiets beröm åt sin egen raka linje, som givit mig anledning att taga upp frågan här i kammaren, utan det är kritiken emot bondeförbundet, som varit motivet härför.

När sedan herr Ohlin talar om den förlust, som statsfinanserna skulle fått vidkännas, om extra bensinskatten tagits bort i fjol, så skulle jag vilja fråga varifrån herr Ohlin hade tänkt taga de pengar, som staten skulle gått miste om genom den statliga inkomstskattens minskning. Det skulle ju bli ganska betydande belopp per år.

Här talar man om historieskrivning för att låta påskina att det gäller så pass gamla saker att man inte borde ta upp dem till diskussion. Här till vill jag svara att slippa folkpartiet och andra partier undan med att stå till svars för sina gärningar längre tillbaka än 1948 och 1949, så kunna de känna sig belåtna.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Det var ett yttrande av herr Ohlin, som föranledde mig att begära ordet. Han nämnde att man räknade med att en sänkning av bensinskatten eventuellt skulle medföra en sänkning av levnads-kostnadsindex med endast en sjundedels enhet. Detta tyckte han var ett alltför teoretiskt resonemang, och han ville överföra dessa beräkningar på mera praktiska linjer. Han frågade vad en bensinskattesänkning skulle betyda med avseende på en sänkning av våra levnads-kostnader. Jag hade varit mycket intresserad av att få höra på vilket område en sänkning av våra levnads-kostnader skulle sätta in. Jag tror nämligen att vi komma att märka ganska litet av en sådan sänkning, om vi besluta att avskryva skatten redan den 1 juli.

På de allra flesta områden äro ju förhållandena sådana, att skattesänkningen knappast kan inverka något. Se vi t. ex. på förhållandena vid jordbruket, så är det väl ingen som tror att konsumtionsmjölken, köttet eller fläsket kommer att bli billigare därför att bensinskatten sänkes. En prisuppgörelse på jordbrukets område har ju redan träffats. Även beträffande minuthandelspriserna tvivlar jag på att vi komma att märka någon sänkning där. Erfarenheterna från de tidigare tillfällen, då vi gjort liknande skattesänkningar, tala inte för sannolikheten av en prissänkning. Jag vill bara erinra om hur det gick vid omsättningsskattens borttagande. Jag tror att det är mycket få personer här i riket, som verkligen kunna påvisa att någon avgörande sänkning av priserna ägde rum då. I varje fall stod en eventuell prissänkning inte alls i relation till sänkningen av skatten.

I ett fall tror jag dock, att skattesänkningen kommer att direkt förbilliga kostnaderna. Jag tänker naturligtvis på de enskilda bilägarna. För dem kommer sänkningen att märkas alldeles omedelbart. Men eftersom det är ett

Ändrad lydelse av förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

begränsat antal personer här i landet som ha egen personbil, så kommer levnadskostnadssänkningen endast en mindre del av medborgarna till godo. För de övriga medborgarna kommer det knappast att märkas. Jag missunnar inte dessa enskilda bilägare en billigare bensin och större möjligheter att under sommarmånaderna göra bilresor, men väger jag dessa fördelar mot de allvarliga finansiella konsekvenserna av en sänkning redan den 1 juli — dessa konsekvenser har ju finansministern här påpekat — så tycker jag att dessa finansiella skäl väga tyngre än fördelarna för de enskilda bilisterna.

Jag skulle också vilja säga några ord om en fråga, som varit uppe i debatten här tidigare, nämligen bensinskattens förhållande till vägväsendet. Det har framhållits att det är orimligt, att bilismen skall bära alla kostnader för vägväsendet, och att det vore skäligt att även andra skattemedel tillgripas. Detta få vi nog vara beredda på när vi ha nedskrivit bensinskatten så mycket, som vi göra i dag. En översikt av inkomsterna från automobilskatteerna och utgifterna för vägväsendet visar tydligt, att vi efter denna skattesänkning under de år som stunda troligtvis få anslå ganska betydande belopp av andra skattemedel till vägarna. Jag vill erinra om att vi vid upprepade tillfällen klagat över att vägväsendet blivit svältfött. Det har från skilda håll ropats på ytterligare upprustning på detta område, och var och en, som något litet haft befattning med vägväsendet, måste vara på det klara med att det behövs mycket stora investeringar på detta område, om man skall komma upp till en tillfredsställande standard. Jag tror därför att de, som i dag beklaga sig över att bilismen får betala för mycket och skattestaten för litet till vägväsendet, komma snart att få erfara, att skattestaten i större utsträckning kommer att tagas i anspråk vid vägväsendets utbyggnad och underhåll.

Jag skall inte vidare uppehålla tiden utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 577 av herrar Vigelsbo och Pettersson i Ersbacken; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby åskade emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde likväl herr Vigelsbo votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 51 antager den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall till reservationen med den ändring däri, som föranledes av bifall till motionen II: 577 av herrar Vigelsbo och Pettersson i Ersbacken.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 144 ja och 58 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 103 ja och 107 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 7.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckta

motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 162 av fru *Svenson m. fl.* och II: 201 av herr *Nilson* i Spånstad, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i skattelagarna, att den rätt, som tillkomme gift förvärvsarbete kvinnor till förvärvsavgift med hälften av inkomsten, dock högst 1 000 kronor, vid den statliga inkomstbeskattningen och med 300 kronor vid den kommunala beskattningen, måtte utsträckas att gälla även för gift kvinna, som biträder mannen i förvärvsverksamheten, i enlighet med vad i motionerna angivits, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderliga lagtextändringar;

2) de likalydande motionerna I: 316 av herr *Andrén m. fl.* och II: 373 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta dels sådana ändringar av kommunal-skattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt, att rätten till förvärvsavgift — där hustru biträder mannen i dennes förvärvsverksamhet — måtte fr. o. m. 1951 års taxering tillkomma skattskyldig som haft inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse, dels sådana ändringar fr. o. m. den 1 januari 1952 av vederbörande skatteförfattningar, att äkta makar bleve beskattade enligt ett av motionärerna förordat system, dels ock att vederbörande utskott ville utarbeta förslag till den författningstext, som av motionerna betingades; samt

3) motionen II: 371 av herrar *Kristensson* i Osby och *Ohlin*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t, att 1949 års skatteutredning måtte få i uppdrag att utreda frågan om en höjning för äkta makar av det skattefria beloppet vid den årliga förmögenhetsbeskattningen».

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 162 av fru Svenson m. fl. och II: 201 av herr Nilson i Spånstad om rätt för gift kvinna, som biträder mannen i förvärvsverksamhet, att vid taxering åtnjuta s. k. förvärvsavdrag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 316 av herr Andrén m. fl. och II: 373 av herr Hjalmarson m. fl. om ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 371 av herrar Kristensson i Osby och Ohlin angående utredning om höjning för äkta makar av det skattefria beloppet vid den årliga förmögenhetsbeskattningen måtte anses besvarad genom vad utskottet i betänkandet anfört.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Gustaf Elofsson, Velander, Niklasson, Kristensson i Osby, Persson i Svensköp, Sjölin, Vigelsbo* och *Nilsson i Svalöv*, vilka beträffande det s. k. förvärvsavdraget för hustru, som medverkar i mannens förvärvsverksamhet, ansett, att utskottet bort uttala, att ifrågavarande spörsmål vore av sådan betydelse att nu gällande provisoriska bestämmelser på ifrågavarande område borde kompletteras i huvudsak på det sätt sambeskattningsakkunniga föreslagit (SOU 1949: 47) utan avvaktan av den ytterligare utredning av frågan om äkta makars beskattning, som komme att äga rum, samt att utskottet i enlighet härmed bort hemställa, att riksdagen måtte, i anslutning till de likalydande motionerna I: 162 av fru Svenson m. fl. och II: 201 av herr Nilson i Spånstad m. fl. samt de likalydande motionerna I: 316 av herr Andrén m. fl. och II: 373 av herr Hjalmarson m. fl., antaga av reservanterna framlagda förslag till

1) lag om ändring i vissa delar av

kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning om ändrad lydelse av 4 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

II) av herrar *Velander och Nilsson i Svalöv*, vilka under hänvisning till innehålllet av de likalydande motionerna I: 316 av herr Andrén m. fl. och II: 373 av herr Hjalmarson m. fl. ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte dels i princip besluta, att beskattningen av äkta makar skulle, med giltighet från och med den 1 januari 1952, anordnas enligt det system, som förordnats av sakkunnigledamoten Ebon Andersson enligt ett av henne till sambeskattningsakkunnigas betänkande fogat särskilt yttrande, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville utarbeta samt för 1951 års riksdag framlägga förslag till de bestämmelser i författningsväg, som kunde föranledas av det sålunda avsedda principiella ställningstagandet.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! Det är kanske inte vanligt att man i riksdagen yrkar bifall till en motion i en fråga, som redan hänskjutits till en kommitté för utredning. Det måste emellertid också vara ganska ovanligt att en fråga, som under en tid av tre år varit föremål för utredning och beträffande vilken ett omfattande utredningsmaterial föreligger, efter endast några månader hänskjutits till en ny kommitté. En sådan åtgärd verkar närmast som ett underkännande av de resultat, som den tidigare kommittén kommit fram till. För min del har jag inte svårt att förstå detta underkännande i den mån man syftar på majoritetens förslag. Detta innebär ju nämligen intet annat än ett stadfästade av den ordning, som redan nu gäller och som det finns starka skäl att ställa sig kritisk mot.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Hur orättvist det nuvarande sambeskattningsystemet kan verka har på ett slående sätt visats i en tabell, som redovisas i det av fröken Ebon Andersson avgivna särskilda yttrandet till sambeskattningsakkunnigas betänkande av år 1949. Jag tänker inte gå närmare in på denna tabell. Det kan räcka med att framhålla, att det nuvarande beskattningssystemet ger samma beskattningresultat för två äkta makar med vardera 8 000 kronors inkomst som om de särtaxerats och därvid erhållit *negativa* ortsavdrag. En ensamstående med 8 000 kronors inkomst erhåller i ortsgrupp 5 ett ortsavdrag av 750 kronor, vilket visar den stora orättvisa, som råder mellan gifta och ensamstående i detta avseende.

Att jag ansett mig böra avge en reservation till utskottsutlåtandet i frågan om beskattningen av äkta makar har närmast sin grund däri, att det enligt min mening här är fråga om ett *principiellt* ståndpunktstagande till hur avvägningen av skattebördan mellan gifta och ogifta bör vara. Hur stor däremot skattelättnaden vid en omläggning av sambeskattningen till det system vi reserveranter förordade skall bli för den ena eller andra parten är beroende av hur ortsavdragsbestämmelserna och skatteskalorna utformas, vilket sistnämnda ankommer på 1949 års skatteutredning att lämna förslag om.

Något som bl. a. motiverar fröken Ebon Anderssons förslag är, anser jag, att enligt våra äktenskapslagar har mannen och hustrun i ett äktenskap rätt till samma levnadsstandard, oavsett vem av makarna som tillför familjen kontanta medel eller i vilken proportion makarnas inkomster fördela sig. Det måste då vara naturligt att äkta makar, som ju bestå av två personer, vid beskattningen påföras halva inkomsten var. Om man t. ex. för ett äkta par med 8 000 kronors inkomst räknar ut skatten på var och en av de två inkomsthälfterna efter de för ogifta gällande bestämmel-

serna, så bör detta betyda att skatten för de två makarna tillsammans skall bli exakt dubbelt så stor som för en ungarl med 4 000 kronors inkomst. Efter det skatten är betald kommer i så fall att för de båda makarna återstå ett belopp, som likaledes är dubbelt så stort som det för ungarlen återstående beloppet. Med ett sådant beskattningssystem får var och en av makarna möjlighet att leva på samma standard som ungarlen.

Här invänder kanske någon, att levnadskostnaderna för de gifta äro förhållandevis lägre än för ungarlen. Man menar, att det gemensamma hushållet verkar i hög grad förbilligande. Objektet för jämförelse är därvid en ungarl, som har eget hushåll. Är så fallet vill jag också erkänna, att ett visst förbilligande inträder. Men det finns också många andra fall, där man icke har denna jämförelse. Det är t. ex. ingalunda ovanligt att även ungarlar eller rättare uttryckt ogifta äro samboende. Det kan förhålla sig så, att såväl mannen som kvinnan i ett äktenskap såsom ogifta bodde hos sina föräldrar eller syskon. Båda kontrahenterna drogo då redan som ogifta fördel av samboende, och något förbilligande av hushållskostnaderna vid äktenskapets ingående lär man väl inte kunna räkna med i detta fall. Det är också att märka, att man inte är inne på att beskatta förbilligandet av samboendet beträffande de gifta utan endast beträffande gifta. Det är då inte underligt, att många gifta personer sagt sig, att meningen inte så mycket är att komma åt förbilligandet vid samboendet som att åstadkomma en straffbeskattning av äktenskapet. Alldeles oavsett hur det än förhåller sig med förbilligandet vid samboende, är det självklart, att den skatteskärpning, som det nuvarande skattesystemet åstadkommer vid giftermål, inte på något sätt motsvarar den ökning av skatteförmågan, som uppkommer genom att levnadskostnaderna förbilligas när giftermål

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

mål ingås. Det finns över huvud taget inget orsakssammanhang mellan förbilligandet och progressionen. Verkningarna bli helt slumpvisa. För varje gång en ändring göres i ortsavdragsbestämmelserna eller i skatteskalorna inträder en ändring i skattefördelningen. Har fördelningen någon gång varit riktig, måste den vid varje ändring av andra skattebestämmelser ha förskjutits — och detta i regel i en för de äkta makarna ofördelaktig riktning.

Jag vill också framhålla, att det familjebeskattningsförslag, som högern här gör sig till tolk för, inte avser något helt nytt och oprövat system. Som bekant förekommer praktiskt taget samma system i Amerika. Det är ju också vanligt, att motståndarna till förslaget tala om utländska förebilder. Från socialdemokratiskt håll betecknar man systemet som »Oklahomasystemet» för att låta läsarna förstå, hur dåligt systemet är. Folkpartiet däremot använder beteckningen »amerikanska systemet», när de vilja tala om att systemet är bra. Då det är fråga om att tala om hur dåligt systemet är, får det däremot heta högerförslaget.

Systemet har även sedan lång tid prövats i Frankrike, där man till och med går ett steg längre och verkställer uppdelning av familjeinkomsten även med hänsyn till förekomsten av barn. Jag kan inte riktigt säga, när systemet infördes i Frankrike, men jag tror mig veta, att det åtminstone inte är någon fyrtiotalistisk produkt. Såvitt jag vet, har systemet både i Amerika och Frankrike befunnits tillfredsställande.

1949 års skatteutredning skall enligt utskottsmajoritetens utlåtande göra en ny utredning om sambeskattningen, och därför anse de, att högermotionen icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd, evad motionen avser ett principbeslut rörande problemet om äkta makars beskattning. Jag anser emellertid, att det borde vara en stor lättnad för utredningen, om den vid sitt arbete med skat-

teskalor o. d. kunde bygga på ett redan nu fattat *principbeslut* i fråga om sambeskattningen. Utredningen måste nämligen utgå från ett visst system för fördelningen av skatten mellan gifta och ogifta, när den gör sina överväganden beträffande skatteskalorna. Om riksdagen inte fattar något principbeslut rörande fördelningen av skatten mellan gifta och ogifta, får väl utredningen närmast arbeta med alternativa system och med alternativa skatteskalor, vilket enligt min mening blir ett onödigt dubbelarbete, som kunde undvikas, om ett principbeslut nu fattades.

Då det gäller verkningarna för de skattskyldigas del av det utdelningsförslag högern lagt fram i familjebeskattningsfrågan, skall jag inte här närmare beröra desamma, utan jag vill endast framhålla, att förslaget innebär att inga personer, såsom nu ofta är fallet, komma att erhålla högre skatt i och med att giftermål ingås. Jag vill även påpeka, att de procentuellt största skattelättnaderna erhållas i de lägsta inkomstklasserna.

Högerns motion nr 316 i första kammaren och 373 i andra kammaren berör även det s. k. förvärvsavdraget för hustru, som medverkar i mannens förvärvsverksamhet. Denna sak behandlas även i ett par motioner från bondeförbundshåll. Då utskottsmedlemmarna såväl från högern som från bondeförbundet och till sist även några från folkpartiet i denna fråga avgivit en gemensam reservation, och då jag antar, att de synpunkter, som vi reservanter ha på denna fråga, komma att utvecklas utav någon annan reservant eller av någon motionär, skall jag här icke närmare gå in på denna del av högermotionen. Jag vill endast ha understrukt att vi från högerhåll anse, att det provisorium, som nu är gällande med förvärvsavdrag för gift kvinna med eget förvärvsarbete, för skapande av rättvisa olika skattskyldiga emellan måste utsträckas att gälla även för de i motionerna angivna kategorier-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

na. Framför allt synas de nu gällande provisoriska bestämmelserna vara orättvisa mot våra otaliga jordbrukarhustrur, som deltaga i ett hårt arbete vid det egna jordbruket, och likaså mot alla hustrur till innehavare av mindre affärsrörelser, vissa hantverkare m. fl. och där hustrun biträder mannen i hans förvärvsverksamhet.

Herr talman! I anslutning till vad jag här i korthet har anfört vill jag yrka bifall dels till den reservation rörande förvärvsavdraget för hustru, som medverkar i mannens förvärvsverksamhet, vilken avgivits av herr Gustaf Elofsson m. fl., dels till den reservation, som avgivits av herr Velandér och under-tecknad.

Häruti instämde fru *Boman* och herr *Östlund*.

Herr **VIGELSBO**: Herr talman! Frågan om gift kvinnas förvärvsavdrag är egentligen ingen ny fråga. Den har ju tidigare behandlats och diskuterats här i riksdagen. Det ledde till att man år 1948 införde ett provisorium, där gift kvinna med eget förvärvsarbete medgavs att göra sådant förvärvsavdrag. Detta provisorium har således endast avsett de grupper, som haft egen taxerad inkomst.

I år har det från vårt håll väckts en motion om att denna förvärvsavdragsrätt skulle utvidgas till att gälla även sådana gifta kvinnor, som biträda sina män i deras förvärvsverksamhet. Från vår sida anse vi att en sådan utvidgning av provisoriet är fullt riktig. Det vore en gård av rättvisa gentemot de hustrur, som deltaga i mannens arbete och många gånger arbeta hårt, om de tillförsäkrades denna avdragsrätt. Nu har man sagt att det kanhända inte är riktigt att på detta sätt införa en ny princip i lagstiftningen. Men vi äro inte villiga att medge att detta innebär accepterande av en ny princip utan mena att det endast är att betrakta som en kom-

plettering av den princip som tidigare har knäsatts.

Dessutom har det från utskottets sida anförts, att denna fråga om sambeskattningen har hänskjutits till 1949 års skatteutredning och att vi böra avvakta resultatet av denna utredning. Jag måste emellertid säga att vi ha mycket svaga förhoppningar om att utredningsresultatet skall föreligga så snart, att den orättvisa som här föreligger skall kunna snabbt elimineras. Bland dem, som nu inte få detta förvärvsavdrag, finns en stark opinion, som gör anspråk på att få ifrågavarande avdrag, och man måste väl medge, att de också rätteligen böra få det. Utskottet vill ej heller motsätta sig detta men anser som sagt att frågan först bör utredas av 1949 års skatteutredning. Vi anse emellertid att frågan måste lösas så fort som möjligt och hålla före att det vore inte helt och hållet värdelöst, om skatteutredningen, när den skall taga ställning till denna fråga, har erfarenheter att bygga på hur den praktiska tillämpningen av detta nya förvärvsavdragsbeslut skulle komma att utfalla, under förutsättning nu att riksdagen följer reservanternas förslag.

Jag skall inte utveckla denna sak närmare, när jag vet att motionärerna här själva komma att framföra sina synpunkter på denna fråga, utan jag skall, herr talman, nu begränsa mig till att yrka bifall till den under I) avgivna reservationen till bevillningsutskottets här föreliggande betänkande.

Fru **EWERLÖF**: Herr talman! När jag nu ber att få säga några ord i sambeskattningsfrågan, vill jag gärna medge att jag ursprungligen varit anhängare av särbeskattningsystemet. Då specialisterna på detta område inte talat om något annat alternativ än just särbeskattningen, är det kanske naturligt att jag och mina gelikar, som inte göra anspråk på att vara skatteexperter, i

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

någon mån ha sett det som den enda möjligheten att komma ifrån de nuvarande orättvisorna i sambeskattnings-systemet att gå in för ett särbeskattnings-system.

Nu har emellertid läget blivit ett annat. Min partikamrat i första kammaren Ebon Andersson har lagt fram ett förslag, som bygger på det amerikanska systemet och som skapar rättvisa åt alla familjer, oberoende av om hustrun har yrkesarbete eller enbart hemarbete. För min del måste jag acceptera sambeskattningsprincipen. En familj är inte bara en juridisk utan också en ekonomisk enhet, och dess skatteförmåga är beroende på den gemensamma inkomsten. Om man då utgår ifrån att två personer leva på inkomsten och att enligt äktenskapslagen bäggedera ha rätt till samma standard, så kommer man fram till att sambeskattningsprincipen är den riktiga.

Sambeskattningsakkunniga göra för sin del gällande, att samboendet förbilligar levnadskostnaderna. Men har de då inte glömt att barn understundom blir resultatet av ett äktenskap, och barn är ju inte direkt en förbilligande faktor i ett hems budget. Barnbidragen täcka ju inte och äro inte heller avsedda att täcka de verkliga kostnaderna för barnen. Ebon Andersson har i sitt förslag visat, att det finns orättvisor i det nuvarande sambeskattnings-systemet, men hon framhåller också att den form av sambeskattnings-system som vi nu ha inte är den allena saliggörande. Den här frågan är inte en kvinnofråga, det är jag angelägen att framhålla, men jag vill ändå göra några reflexioner, som har med oss kvinnor att göra.

Jag skall i detta sammanhang, herr talman, be att få referera till vad en känd och erkänd ledamot av denna kammare, min kollega på stockholmsbänken, chefredaktören för Landsorganisationens organ Aftontidningen har yttrat när det gäller denna fråga. Han

har sagt att Ebon Anderssons förslag är det mest sympatiska och mest rättvisa. Så skall jag tillåta mig att ordagrant citera vad han säger i detta sammanhang: »Med fröken Anderssons förslag följer dessutom ett principiellt erkännande av att hemmafrun gör ett nyttigt arbete, en insats i det samhällsnyttiga arbetet, för vilken hon i princip är berättigad till lön på samma sätt som för andra arbeten. Det kan i själva verket vara på tiden att detta erkännes åtminstone officiellt; måhända kan detta ge en tankeställare åt många män som går omkring och inbillar sig att de mer eller mindre välgörenhetsmässigt försörjer sin hustru.»

Vare det mig fjärran, herr talman, att med detta citat vilja ge mina manliga riksdagskolleger en känga. Jag har endast velat understryka att det här gäller att ta hänsyn till inte bara gifta yrkeskvinnors arbete utan även hemkvinnors arbete. De utföra ett arbete som är ytterligt värdefullt, och det kan vara på tiden att de få ett erkännande härför.

Herr Ohlin har sagt, jag tror det var vid ett konserthusmöte, att högerförslaget bygger på ett förbiseende av att den hemarbetande hustruns arbete är värdefullt och väsentligt höjer familjens standard. Jag finner detta uttalande lika orimligt som när jag konstaterar på en del håll i folkpartipressen, att man uttalat stora sympatier för det amerikanska systemet samtidigt som man går så hårt mot Ebon Anderssons förslag.

Till sist, herr talman, ytterligare en liten reflexion. Det finns ju någonting som kallas stockholmsäktenskap, och därmed menar man att personer bo tillsammans utan att vara gifta. Det finns naturligtvis många och skiftande anledningar till ett sådant samboende. Men jag undrar om man alldeles får eliminera skattetänkandet i detta sammanhang. Sambeskattningsakkunniga säga visserligen i sitt betänkande: »Den

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

av sambeskattningen orsakade skatte-skärpningen har av kritiken uppgivits motverka ingåendet av äktenskap. Emellertid torde äktenskapen så gott som uteslutande grundas på parternas ömsesidiga böjelse. Om äktenskap kommer till stånd, är väl i första hand beroende på styrkan och samspelet hos de känslor som draga kontrahenterna till varandra.» Ja, det är vackert tänkt, men jag undrar om det är fullt verklig-hetsbetonat. Jag tror att det numera herostratiskt ryktbara skattetänkandet har trängt in som ett gift i människor-nas medvetande, det behövs ett motgift, och det motgiftet heter skattesänk-ningar.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av herrar Velandér och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Herr NILSON i Spånstad: Herr tal-man! Det är inte min avsikt att ta upp den långa rad av problem som möta när det gäller sambeskattningen. Jag vill endast helt kort motivera varför vi i motionen nr 201 i andra kammaren ställt det yrkande, som föreligger i herr Elofssons m. fl. reservation.

Inom jordbruket och i en lång rad av de småföretag, som betjäna allmän-heten inom handels och hantverkets arbetsområden, är det ytterst vanligt att hustrun biträder mannen i förvärvs-arbetet. Den inkomst som förvärvas är inte en inkomst som förvärvas genom mannens arbete ensamt, utan den förvärvas genom makarnas gemensamma arbete, vare sig hustrun direkt deltar i samma arbetsmoment som mannen, vilket är det vanligaste inom jordbruket och handeln, eller hon sköter den kon-torsmässiga delen av arbetet, vilket är mera vanligt i vissa andra typer av småföretag. Samtidigt som de gifta kvinnor, som utföra motsvarande ar-betsinsats inom andra arbetsområden än det egna företaget, få skattelättnad

för sitt arbete, är denna möjlighet för-vägrad dem, som arbeta och sträva i det egna företaget.

Jag känner väl till att hela skattepro-blemet är föremål för utredning, men jag har ansett det vara så betydelsefullt, att det missgynnande av en stor grupp som förekommer i detta fall rättas till, att man inte här kan vänta tills hela sambeskattningsproblemet någon gång framdeles är slutgiltigt löst. Ur ren rätt-visesynpunkt är det synnerligen ange-läget att detta delproblem snarast bringas till en rättvis lösning.

Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet principiellt synes hysa sym-pati för de tankegångar motionen givit uttryck åt. Detta innebär dock inte att jag kan finna utskottets motivering för avslaget nu vara sakligt övertygande. Även om det i något fall i de större stä-derna skulle vara svårt att utan vidare fastställa hur stort det mest korrekta avdraget för en i den egna rörelsen ar-betande hustru skulle vara, är dock min erfarenhet om taxeringsarbete den, att taxeringsnämnderna löst betydligt värre problem på ett relativt tillfreds-ställande sätt.

Farhågan för att taxeringsnämnderna skulle i brist på tillräckligt upplysande material schablonmässigt fastställa maximala avdrag synes inte heller vara av den art, att det inger alltför allvar-liga betänkligheter. Skulle det praktis-ka taxeringsarbetets folk slå in på en sådan linje, skulle detta innebära, att man i detta fall företog ett avsteg från vad jag skulle vilja beteckna som all-mänt kända principer vid taxeringsar-betets fullgörande. Med kännedom om hur det i verkligheten går till skulle jag snarare vilja utfala den förmodan, att taxeringsnämndernas benägenhet att gå den skattskyldige till mötes i osäkra fall inte skulle bli större än nu, och det anser jag vara en tillräcklig garanti för att de statliga intressena beaktas och att farhågan för skatteflykt saknar stöd i verkligheten.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr PERSSON i Svensköp: Herr talman! Ehuru jag och ett par andra ledamöter från mitt parti här stå som reservanter, ha vi i vissa delar kunnat biträda det förslag, som utskottsmajoriteten har stannat för. Vi ha liksom utskottsmajoriteten ansett, att principerna för äktamakebeskattningen inte böra fastläggas på det utredningsstadium, där frågan om sambeskattningen nu befinner sig. De direktiv, som 1949 års skatteutredning i detta avseende fick, innebära ju en prövning av olika linjer, och det är väl skäl i att denna prövning får slutföras, innan statsmakterna binda sig för den ena eller andra linjen.

Likaså ha vi reservanter varit eniga med utskottet, när det gäller den motion, som har väckts på folkpartihåll om en höjning av det skattefria beloppet vid den årliga förmögenhetsbeskattningen av äkta makar. Utskottet har ansett att den av mig här nyss nämnda utredningen bör få pröva också detta spörsmål.

Den punkt, där vi reservanter skilja oss från utskottsmajoriteten, gäller det förvärvsavdrag för gifta kvinnor, som sedan lång tid tillbaka har i större eller mindre utsträckning medgivits vid beskattningen. Vi ha ansett att de provisoriska bestämmelser, som 1947 års riksdag i detta avseende beslutat införa, böra i viss mån kompletteras, framför allt på så sätt att gift man bör få tillgodoräkna sig sådant förvärvsavdrag, när hans hustru bistår honom i arbetet till åstadkommande av den gemensamma familjeinkomsten men hustrun inte själv taxeras.

Det var, som sagt, 1947 års riksdag som stannade för att föreslå provisoriska bestämmelser, sedan bevillningsutskottet hade anslutit sig till den me-

ning, som i ett par motioner, en från bondeförbundshåll och en från folkpartihåll, hade framförts om att det inte var rättvist att en del skatteskyldiga — framför allt gällde det jordbrukare och rörelseidkare — inte skulle få tillgodogöra sig det avdrag för gift kvinna som i andra fall utgick. Jag skall be att få citera vad bevillningsutskottet därvid anförde. Det heter i bevillningsutskottets betänkande nr 50 till 1947 års riksdag bl. a.: »Utskottet delar motionärernas uppfattning om det otillfredsställande i att den ifrågakommande avdragsrätten enligt förslaget icke kan medgivas i de fall, där hustrun deltar i mannens förvärvsverksamhet. Där hustrun biträtt mannen, exempelvis i hans jordbruk eller rörelse, har även hustrun bidragit till förvärvandet av mannens inkomst. Det måste anses obilligt att det ifrågakommande avdraget icke kan ifrågakomma i sådana fall.» Och utskottet avslutar detta avsnitt av sitt betänkande med att uttala, att utskottet förutsätter att det skall visa sig möjligt för de sakkunniga, d. v. s. sambeskattnings-sakkunniga, att finna en godtagbar lösning av den föreliggande frågan.

Sambeskattnings-sakkunniga ha sedermera efter ett ganska långt utredningsarbete framlagt sitt betänkande, vilket även innehåller ett förslag om att det förvärvsavdrag för gift kvinna, som det här är fråga om, skulle i viss mån utsträckas.

Nu säger man från utskottsmajoritetens sida, att sambeskattnings-sakkunnigas förslag har just i ifrågakommande avseende blivit ganska kraftigt sönderskjutet under remissbehandlingen. Ja, jag medger att förslaget blivit omstritt, men jag ber att få erinra om att det är åtskilliga remissinstanser, som ha ställt sig välvilliga till förslaget. Bl. a. ha socialstyrelsens majoritet, lantbruksstyrelsen och länsstyrelserna i Jönköpings, Skaraborgs och Gävleborgs län förklarat, att de inte vilja motsätta sig ett genomförande i föreslagen utsträckning

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

av systemet med förvärvsavdrag. De ha emellertid gjort det under förutsättning, att en lagstiftning i den av de sakkunniga på denna punkt föreslagna riktningen endast skulle innebära ett provisorium i avvaktan på en definitiv lösning av hela problemkomplexet. Och även vi, som i denna del äro reservanter inom utskottet, ha ju föreslagit, att den ifrågasatta kompletteringen av förvärvsavdraget endast skulle vara ett provisorium.

Jag skulle, herr talman, vilja understryka vad lantbruksstyrelsen, som i sitt remissutlåtande kanske främst tagit sikte på jordbrukarhustrurna här i landet, säger angående förslaget om att dessa skulle få möjlighet att åtnjuta förvärvsavdrag: »Härigenom skulle en förmån kunna beredas en hårt betungad och i fråga om sociala åtgärder i viss mån vanlottad befolkningsgrupp. Mot förslagets utformning i denna del har styrelsen ingen annan erinran att göra än att beskattningsnämnds prövning av värdet av dylikt arbete synes kunna göras mindre omfattande än vad utredningen tänkt sig. Särskilt i fråga om mindre jordbruk torde det i stor utsträckning kunna förutsättas, att hustrurna utföra arbete till ett värde motsvarande en tredjedel av nettointäkten. Beskattningsnämnds prövning torde därför kunna begränsas till mera tveksamma fall.»

Jag har velat anföra detta som motivering för den ståndpunkt som vi reservanter intagit. Jag kan inte se annat än att denna vår ståndpunkt är samma ståndpunkt som riksdagen intog år 1947, när man såsom ett provisorium beslöt införa en utvidgning av avdragsrätten för gift kvinna som har förvärvsarbete. Det måste väl förutsättas, att frågan om äkta makars beskattning så småningom kommer att fullständigt och definitivt lösas, och jag anser därför att det skulle vara av värde, om en sådan utvidgning av avdragsrätten, som vi reservanter föreslår, hade kunnat

praktiskt prövas under någon tid. Först då kan man fälla det rätta omdömet om huruvida den utgör en lämplig och möjlig väg för att i någon mån lösa problemet om äkta makars beskattning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Hade år 1950 inte varit valår, är jag förvissad om att det här föreliggande utskottsbetänkandet skulle i fråga om reservationerna ha haft ett annat utseende än det nu har. Det är också rätt betecknande för situationen, att nu förevarande betänkande har nr 32, medan de betänkanden från bevillningsutskottet, som vi behandlat tidigare i dag, ha haft nr 50 och därutöver.

De motioner, som behandlas i föreliggande betänkande, väcktes — det gäller framför allt motionen från bondeförbundshåll — vid riksdagens början. Vid den tidpunkten förutsattes att sambeskattnings-sakkunnigas förslag, som var utsänt på remiss, skulle komma att föranleda proposition till 1950 års riksdag, och det är ju naturligt att man i en sådan situation motionsledes framför de önskemål som man vill få prövade. Emellertid visade det sig, när sambeskattnings-sakkunnigas förslag kom tillbaka från remissbehandlingen, att det där hade hanterats på ett sådant sätt — med eller utan berättigande vill jag inte yttra mig om — att Kungl. Maj:t icke fann sig kunna förelägga riksdagen någon proposition på grundval av förslaget.

I remissyttrandena från en mångfald organisationer, icke minst kvinnoorganisationer, hade rests det förslaget, att sambeskattnings-sakkunnigas betänkande skulle återförvisas till ny utredning. Kungl. Maj:t följde denna linje och överlämnade betänkandet till 1949 års skatteutredning med anmodan till utredningen att på basis dels av fru

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Gärde Widemars uttalande, dels av det förslag som framlagts av — jag höll på att säga herr Östman — av fröken Ebon Andersson, uppgöra ett nytt förslag till sambeskattningsfrågans lösande.

När något sådant inträffar som här varit fallet, brukar riksdagen av hävd, kan man säga, ställa sig på den ståndpunkten, att riksdagen icke handlar. Jag skulle emellertid inte ha tvekat att handla även i den situation, som nu föreligger, om jag hade varit allvarligt övertygad om att förvärvsavdrag för gift kvinna skulle komma att ingå även i det nya system, som kan bli resultatet av skatteutredningens arbete. Hade jag varit övertygad om detta, skulle jag inte ha rest något som helst motstånd mot ett uttalande från riksdagens sida. Men det är just i fråga om möjligheterna att inpassa förvärvsavdraget i ett framtida skattesystem, som man kan sätta ett mycket stort frågetecken. Fröken Ebon Andersson synes, enligt vad som framgår av hennes reservation till sambeskattningssakkunnigas betänkande, förutsätta att det i det av henne föreslagna systemet inte finns plats för ett förvärvsavdrag med de villkor som vi för närvarande ha. Och går jag till särbeskattningssystemet, sådant det har framlagts av folkpartirepresentanten bland de sakkunniga, kommer jag till det resultatet, att vid tillämpandet av ett renodlat särbeskattningssystem är det orimligt att man, om man inte kan ge mannen ett förvärvsavdrag, ger kvinnan ett sådant avdrag bara därför att hon är gift och alltså utan att ställa andra villkor.

Det förefaller mig som om man över huvud taget, när man har sysslat med dessa ting, har tänkt för litet på vad som skall komma en gång i framtiden. Jag vågar inte för min del säga vilket beskattningssystem som kan framkomma ur 1949 års skatteutrednings omprövning, men vare sig det blir det ena eller det andra systemet, är det enligt min mening omöjligt att utan vidare i

detta nya system stoppa in ett förvärvsavdrag av den karaktär, som det här är fråga om.

Vad de föreliggande motionerna beträffar kan jag i detta sammanhang helt bortse från folkpartimotionen om att frågan om äkta makars förmögenhetsbeskattning skulle överlämnas till 1949 års skatteutredning. Denna motion har ju tillstyrkts av utskottet, som också, såsom man i allmänhet brukar göra, skrivit mycket vänligt om motionärerna.

På högerhåll har man tydligen haft ett behov att just nu kräva, att riksdagen skall taga principiell ställning till ett utredningsresultat, som är föremål för förnyad prövning. Man vill att riksdagen skall, utan att det — jag tror inte att jag överdriver om jag säger det — finns många vare sig i denna kammare eller i första kammaren, som närmare känna till det av fröken Ebon Andersson framlagda förslaget, principiellt godtaga detta förslag, varefter det skall överlämnas till 1949 års skatteutredning att utföra det grovarbete, som behövs för att yxa till ett sådant system som riksdagen uttalat sig för. Jag gratulerar högern, om riksdagen verkligen skulle ställa sig på den linjen, att utredningsarbetet skulle ske efter en sådan mall.

Jag skall inte här gå in på någon diskussion av de verkningar, som det av högern föreslagna skattesystemet skulle ha i olika avseenden, t. ex. beträffande produktionen. Högern kan naturligtvis mycket väl turnera sådana invändningar genom att säga, att saken kunde ordnas genom särskilda skatteskalor etc. Jag vill emellertid erinra om att då får högern inte heller i fortsättningen klandra dessa skalor, om de skulle bli högre än man kanske själv har tänkt sig.

Om riksdagen i dag underkänner den ståndpunkt, som högerreservanterna intagit, måste det betyda — det har jag försökt göra klart för högerrepresentan-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

terna — att riksdagen i viss mån har sagt, att den inte har så mycket intresse för högerprojektet. Skulle det därför inte ur alla synpunkter ha varit bättre att man i likhet med utskottet hade sagt, att frågan är så viktig att den bör få utredas i sin helhet? När denna utredning har skett och ett förslag föreligger, få vi ju taga ställning till frågan om vi skola följa högerens linje eller särbeskattningslinjen eller om det möjligen kan tänkas en kombination av dessa system.

Det är, herr talman, tydligt att valfisket nu börjar. Om det är någon av kammarens ledamöter, som åkt spårvagn uppför Katarinavägen här i Stockholm, så har han genast fått en god föreställning om högerens insatser för en ändring av sambeskattningen. Det har också sagts — jag vet inte om det är riktigt — att på högerens valmöten i södra Sverige delar man ut en tvål, på vilken det står att högern rentvår sig från ansvaret för den nuvarande sambeskattningen. Ja, det är ju bra, om man kan göra det, men jag skulle vilja säga till herr Hjalmarson, att jag är inte alldeles övertygad om att, om man konfronterar detta påstående med det historiska skeendet, det är möjligt för högern att rentvå sig. Sambeskattningen genomfördes i gamla tider, och den finansminister som närmast bär ansvaret för denna sambeskattning hette Swartz. Jag kan inte tänka mig att det är möjligt att räkna in honom i något annat parti än herr Hjalmarsons.

Men, herr talman, det som för mig är det väsentliga är, om vi kunde på något sätt komma fram till ett resultat i fråga om att ordna upp detta problem om de arbetande kvinnornas beskattning. För mig spelar i detta avseende några partisympunkter absolut inte in. Jag är inte någon svuren anhängare vare sig av sambeskattningen eller av särbeskattningen. Det som står för mig som en ledstjärna är, att man skall söka nå fram till ett resultat av den karaktär,

att de flesta av landets skattedragare äro någorlunda belättna.

Om nu riksdagen avvisar högerreservationen, varför kan man då inte ta den andra reservationen? Jag har ingen som helst anledning, herr talman, att ta ett enda steg tillbaka från vad bevillningsutskottet skrev både 1947 och 1945. Det är ungefär vad som återfinnes på s. 6 i bevillningsutskottets utlåtande i dag, där det sägs att man skall eftersträva att nå fram till likställighet i detta avseende. Det finns ingen ändring i bevillningsutskottets ståndpunktstagande. Varför vägrar då bevillningsutskottet att nu medverka? Mina damer och herrar! Vi ha en mycket ansträngd taxeringsorganisation i detta land. Under de närmaste dagarna torde herrarna på sina bänkar finna ett mycket omfattande utlåtande från bevillningsutskottet med en massa remissvar från olika myndigheter, som behandlar vår taxeringsorganisation. Bevillningsutskottet kräver därvid att man skall söka få till stånd en undersökning av hela taxeringsorganisationen allt ifrån taxeringsnämnderna och prövningsnämnderna upp till skattedomstolarna, således kammarrätten och regeringsrätten. Vi vilja försöka därmed och se om det inte skall vara möjligt att skapa ett läge, där vi komma ifrån de svårigheter, som vi för närvarande här ha. Även om det i de motioner som avhandla ämnet finns många överdrifter, nödgas man erkänna att det ligger åtskilligt i vad i detta avseende framhållits.

Men vad säga nu taxeringsnämnderna om det förslag som här föreligger? De yttra en hel del om sambeskattnings-sakkunnigas förslag, och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund avstyrker det på det bestämdaste, förklarande att de inte kunna behärska den utbyggnad av apparaten som skulle bli följden. Då man, herr talman, kan vänta att det tämligen snart skulle kunna framkomma ett förslag, om vilket vi

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

alla skulle kunna ena oss, är det då rimligt att riksdagen i detta nu handlar så att vår taxeringsorganisation ytterligare tilltrasslas.

Om vi nu, herr talman, utgå ifrån att detta förvärvsavdrag inte kan stoppas in vare sig i särbeskattningen eller i en sambeskattnig efter högerns linje, så betyder det ingenting annat än att vi i år släppa in kanske 10 000 människor och ge dem detta förvärvsavdrag för att nästa år eller året därpå ta det ifrån dem. Man måste i sådana situationer noga överväga vad man gör, och det är detta som bevillningsutskottets majoritet har gjort.

Jag skall inte, herr talman, ett enda ögonblick, om jag inte tvingas därtill, gå in på några interiörer från utskottsbehandlingen av detta ärende. De äro ovanliga för riksdagsförhållanden, men man lär ju så länge man lever — det göra vi väl alla. Det är många nyheter man påtvingas av omständigheterna. Det inträffar ju vartannat år den 17 september någonting, som ju närmare man kommer denna tidpunkt alltid påverkar annars — jag höll på att säga — nyktra människor. Det skulle i detta sammanhang vara av intresse att verkligen veta vad det är, som har lett till den situation i vilken vi befinna oss. Man kan ju inte säga att här stå socialdemokraterna mot de borgerliga. Jag ber att få påpeka att folkpartiets förstakammarledare absolut vägrat medverka i det här föreliggande ärendet på reservanternas sida. Varför? Jo, därför att han har följt den vanliga kutymen i detta hus, och den som vill följa den vanliga kutymen i detta fall kan, herr talman, inte komma till annat resultat än att bifalla bevillningsutskottets här föreliggande förslag, till vilket jag också ber att få yrka bifall.

Herr PERSSON i Svensköp (kort genmäle): Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande har här hävdad

den meningen att man inte bör gå in för den ifrågasatta kompletteringen av förvärvsavdraget, därför att detta avdrag inte kan inpassas i en framtida definitiv lösning av sambeskattningsproblemet. Man har kanske litet olika meningar om den saken. Jag vill bara erinra om att sambeskattningsakkunigas majoritet framlagt ett förslag, vari som en väsentlig del ingick just detta förvärvsavdrag. Reservanten fröken Ebon Andersson har tydligen också menat att med hennes förslag kunde sammankopplas detta förvärvsavdrag. Det har hon också bestämt givit till känna på s. 242 i betänkandet.

Sedan har bevillningsutskottets ordförande mera bestämt sagt ifrån, att om man renodlar särbeskattningslinjen har man inte rum för detta förvärvsavdrag. Jag skall inte tvista med honom om den saken, men jag vill erinra om att ifall man skall gå den vägen, så innebär den också samma prövning som när det gäller förvärvsavdraget, nämligen en prövning för att fastställa storleken av hustruns inkomst i det fall då hon arbetar i mannens förvärvsverksamhet. Det är ju för denna prövning som man på sina håll ryggar tillbaka.

Jag tror alltså fortfarande att det kan vara skäl i att praktiskt pröva förvärvsavdraget i den omfattning, som det här är fråga om, innan man tar någon slutgiltigt ståndpunkt till värdet av detsamma.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Jag nödgas erinra herr Persson i Svensköp om att Ebon Andersson i sitt förslag har ett annat villkor för förvärvsavdraget än att man bara skall vara gift. Man skall vara gift och ha barn! Det är således inte bara så som i de nuvarande bestämmelserna och som herrarna föreslå, att det räcker med att vara gift. Man måste vara gift och ha barn. Men därmed är man genast inne på en annan linje.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Jag hoppas att i det fortsatta arbetet med våra skatter herr Persson i Svensk-öpp, som jag för övrigt sätter mycket stort värde på, inte skall alltför mycket förvillas av auktoriteterna lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen. De kunna vara bra i andra avseenden, men beträffande dessa frågor betvivlar jag att de böra vara någon ledstjärna för riksdagen.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Herr Olsson i Gävle kritiserade högern för att vi redan nu ha begärt ett principiellt ställningstagande från riksdagens sida i fråga om familjebeskattningen. Saken ligger så till att denna fråga har utretts i tre år. Därefter ha remissyttrandena över utredningsförslaget inkommit. Enligt vår uppfattning finns allt det material som fordras för ett principiellt ståndpunktstagande. Herr Olsson i Gävle talade som om det aldrig förut inträffat i riksdagen, att man gjort på detta sätt, och antydde att det innebar ett brytande av en riktig och förnuftig praxis att ange den principiella målsättningen i en viss fråga då denna skall bli föremål för ytterligare bearbetning. Jag har mycket svårt att följa herr Olssons resonemang i den punkten. Jag vill hänvisa till att vi i år i en annan stor fråga — ty vi betrakta familjebeskattningen som en mycket stor fråga — skola förfara just på detta sätt och på förslag av det parti, som herr Olsson i Gävle själv representerar; jag tänker på skolfrågan.

Herr Olsson talade om någon sorts reklam som förekom beträffande någon tvålv, som skickats ut i marknaden i södra Sverige. Jag känner inte till den saken, och den har i varje fall inte tillkommit med högerpartiets medverkan.

Herr Olsson menade att vi inom högerpartiet borde vara försiktiga med att yttra oss om den nuvarande sambeskattningen. Jag vill då erinra om att

när denna infördes i Sverige, hade vi en progressivskala med en högsta skatteprocent på 5. Vad betydde sambeskattningen i det läget? Jo, just ingenting! Eftersom herr Olsson fäste uppmärksamheten på att denna sambeskattnings tillkom under medverkan av en konservativ finansminister, vill jag bara säga att jag för min del inte går så långt i konservatism att jag anser att vi behöva slå vakt om en åtgärd som genomförts för flera decennier sedan, bara därför att det var en högerman som medverkade därtill.

Sedan kanske jag, herr talman, kan få knyta ett par reflexioner till de synpunkter som anförts i denna debatt. Men det kanske även må tillåtas mig att säga några ord om en del kritiska uttalanden, som framförts i den ganska livliga offentliga diskussionen kring Ebon Anderssons förslag.

Jag vill då först erinra om att det var 1947 som den Wigforsska skattereformen genomfördes. Påföljande år, redan 1948 alltså, begärde vi från vårt håll en allmän översyn av skattesystemets ekonomiska verkningar. Vi fingo den gången icke något stöd ifrån annat håll. Vi återkommo nästa år i det klart uttalade syftet att få till stånd en allmän skattelättnad. Nödvändigheten härav åskådliggjordes i vår framställning med exempel, som påvisade de kraftiga skattekärpningarna såväl för ensamstående som för gifta. Det blev vid denna riksdag ett positivt beslut, och 1949 års skatteutredning satte igång. Vi ha alltså från vårt håll från första stund klart dokumenterat vår vilja att arbeta för skattelättnader som komma alla i vårt samhälle till godo.

Vi ha för närvarande två aktuella skattefrågor. För det första frågan om en reform av kommunalskatten. Vi ha ställt oss positiva härtill men vilja inte att denna reform skall få en sådan utformning, att det uppkommer en direkt skatteövervältring på jordbrukare och andra fastighetsägare. Vi ha därför

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

yrkat att fastighetsskatten skall tagas bort. Denna inställning understryker ju ytterligare vår önskan att få skattelättnaderna avvägda på sådant sätt, att inga grupper bli missgynnade.

Det andra som inträffat är att sambeskattnings-sakkunniga föreslagit ändrade bestämmelser för beskattningen av äkta makar, och här ha vi inom högern ställt oss bakom den linje, som Ebon Andersson företrätt i kommittén. Jag måste, herr talman, i detta sammanhang tyvärr uppehålla mig vid en sak som kan sägas ligga litet vid sidan av denna debatt men som jag inte anser mig kunna förbigå. Den linje som företrätts ifrån högerhåll har i en folkpartistisk massbroschyr, som just sprides till alla de svenska hushållen, redovisats på ett sätt, som vittnar om stor fördomsfrihet och om en medveten vilja att vanställa.

Det heter bl. a. i denna broschyr ordagrant följande: »Högerförslaget undantager alla ensamstående». Vad är då verklighet? Jo, att kommittén inte alls haft att behandla frågan om de ensamståendes beskattning. Den omständigheten, att högerrepresentanten lika väl som de andra medlemmarna av kommittén anpassat sig efter direktiven för kommitténs arbete, formulerar folkpatriet för högerns vidkommande så, att högern motsätter sig skattesänkningar för ensamstående! Jag undrar vad folkpatriet skulle ha sagt, om vi gent emot fru Gärde Widemars reservation hade anmärkt, att den undantar ensamstående från skattelättnader. Den bild som folkpatriet i övrigt ger av högerförslaget avser att inge föreställningen att det för familjer, där hustrun har förvärvsarbete, skulle medföra skattehöjningar för de lägre inkomsttagarna men skattelättnader — och stora sådana — för de allra högsta inkomsttagarna, varjämte skattetrycket för ungarlarna skulle ökas. Måste inte ändå, herr talman, en reflekterande människa fråga sig, varför folkpatriet hyser så livliga

bekymmer för de statsfinansiella konsekvenserna, om förslaget ser ut på det sätt som folkpatriet här beskrivit.

Jag är fullkomligt medveten om att umgänget mellan de politiska partierna i vårt land inte precis kan vara präglad av principen om kärleken till nästan, men detta umgänge måste ändå fylla vissa minimikrav i fråga om vederhäftighet och saklighet. Och jag skulle vilja fråga folkpatriets representanter här i kammaren, om man inom detta parti anser, att framställningen i denna broschyr av högerns förslag motsvarar folkpatriets egna minimianspråk på ansändighet i den politiska propagandan. Motsvarar den de anspråk som folkpatriet anser sig kunna ställa gent emot andra meningsriktningar här i vårt land?

När vi väckte vår partimotion i denna fråga utgingo vi självfallet från att 1949 års skatteutredning skulle fortsätta sin verksamhet. Vi ansågo emellertid, att det var utomordentligt angeläget att så fort som möjligt försöka få bort den orättvisa, som den nuvarande familjebeskattnings utformning enligt vår uppfattning innebär, och föreslogo därför, att det nya systemet skulle tillämpas från den 1 januari 1952. Kostnaderna för genomförandet av vårt förslag beräknades av kommittén till 135 miljoner kronor. Vi bedömde saken så att statsbudgeten borde kunna medge denna lättnad samtidigt med lättnader också för andra inkomsttagare.

Man har nu sagt att de kostnader, som sambeskattnings-sakkunniga räknat med, skulle vara för låga på grund av inkomststegringarna sedan 1945, och man har angivit att inkomstbortfallet för staten skulle motsvara kanske ända upp till 200 miljoner kronor. Jag tror för min del att denna siffra är för hög; denna fråga undrandrar sig emellertid en exakt bedömning. Å andra sidan — och det vill jag fästa uppmärksamheten på — måste såsom vi påvisat i vår motion rörande de kommunala ortsav-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

dragen, kostnaderna för denna skatte-reform ha beräknats alldeles för högt. Kostnadsökningen på det ena området motverkas alltså av en besparing på det andra.

Det väsentliga är dock inte hur man bollar fram och tillbaka med några tiotal miljoner i en budget som inte är aktuell förrän om något år, utan det väsentliga är naturligtvis efter vilka linjer i stort, som man vill arbeta för att bereda utrymme för *varaktiga* skattelättnader åt alla grupper. Vi kunna hoppas på ett förbättrat produktionsresultat men kunna inte knyta våra förhoppningar uteslutande därtill. Såsom vid flera tillfällen kraftigt understrukits från vår sida måste vi för att kunna skapa detta utrymme för skattelättnader också vara beredda att medverka till begränsningar i fråga om den statliga verksamheten.

Man kan inte begära att ett oppositionsparti skall kunna i detalj peka ut var dessa begränsningar skola sätta in, men man kan förstås fordra redovisning för hur oppositionen allmänt ser på detta problem. Jag vill erinra om att den nuvarande statsbudgeten slutar på drygt fem miljarder kronor. Ungefär hälften av detta belopp faller på försvaret och på vissa — om jag får kalla dem så — grundläggande sociala rättigheter, framför allt folkpensionerna och barnbidragen. Vi äro alla medvetna om att inga begränsningar här äro möjliga. Tvärtom måste vi räkna med ökade utgifter för försvaret liksom också på vissa andra punkter i budgeten. Besparingsmöjligheterna måste därför sökas inom den återstående sektorn.

I första hand ha vi då subventionerna. Från vårt håll har gång efter annan understrukits nödvändigheten av väsentliga minskningar i fråga om subventionerna, som kosta oss flera hundra miljoner kronor om året även bortsett från devalveringssubventionerna. Det förefaller mig också som om vi skulle kunna överväga att gå samma

väg som man nu slagit in på i Danmark; danskarna ha, tycker jag, en ganska realistisk syn på dessa problem. I Danmark ha nämligen de olika partierna — för övrigt på förslag från högerhåll — enats om att tillsätta en kommitté med uppgift att framlägga ett förslag, som kan medföra en viss procentuell minskning av de totala statsutgifterna. Vi äro från vårt håll övertygade om att det skall gå att skapa utrymme för skattelättnader utan att man inkräktar på de sociala reformerna — om blott viljan finns.

Jag vill i förbigående fästa uppmärksamheten på att kostnaderna för att genomföra familjebeskattningen enligt högerförslaget blott till en tredjedel skulle belasta budgetåret 1951/52, detta beroende på det nuvarande uppborrdssystemet. Det är först 1952/53 som verkningarna skulle framträda i sin helhet. För övrigt vill jag understryka vad vi från vårt håll många gånger framhållit, nämligen att skattelättnader måste i gynnsam riktning påverka sparsamhet och arbetsvilja och därmed också skatteunderlaget.

Jag ber också, herr talman, att få säga några ord med anledning av ett par anmärkningar som framförts gent emot oss rörande vår inställning till de statsfinansiella frågorna.

Herr Ohlin kritiserade oss för en stund sedan för vår inställning till skattefrågorna i fjol med hänsyn till utfallet av statsbudgeten. Även regeringsledamöterna ha, åtminstone att döma av tidningsreferaten, i 1 maj-talen gjort gällande, att vi inom högern inte skulle ha känt det rätta ansvaret för statsfinanserna vid behandlingen av olika utgiftsfrågor i år. Jag skulle med anledning härav först vilja säga till herr Ohlin, att högern i fjol tog ståndpunkt till skattesänkingsförslaget *innan* frågan om devalveringssubventionerna blev aktuell. Att det budgetöverskott, som man då räknade med, skulle nedgå från kalkylerade 679 miljoner till 200

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

miljoner kronor kunde ingen förutse. Och i icke ringa grad — med ca 200 miljoner kronor — beror minskningen på de i höstas beslutade subventionerna. Inte vill väl ändå herr Ohlin påstå att folkpartiet den 18 maj, då bensinskatten behandlades, tog ståndpunkt med hänsyn till vad som skulle hända den 19 september, då devalueringen kom till. Och hade bensinskatten varit avskaffad i fjol, hade för övrigt behovet av subventioner varit mindre än nu.

Vad sedan gäller vår ställning till statsfinanserna i år vill jag bara kort och gott säga, att den metod man tycks tillämpa på regeringshåll — att bara räkna med anslagshöjningar som föreslagits från oppositionens sida men icke de besparingar som man förordat — inte kan anses riktigt korrekt. Vill man för högerens vidkommande räkna samman vad vi föreslagit i fråga om anslagshöjningar och besparingar kommer man att finna, att vi ha ett netto till vår förmån på besparingssidan. Jag tillåter mig uppmana herr finansministern, som skakar på huvudet: Visa att jag har orätt! Jag har räknat ut detta och vet, herr finansminister, att det är riktigt vad jag säger. Vid senare tillfälle skola vi från vårt håll lämna en klarläggande redovisning i detta avseende.

Jag har med dessa ord, herr talman, velat ange våra allmänna utgångspunkter och skall nu återkomma till frågan om familjebeskattningen. Finansministern har hänskjutit denna fråga till den pågående skatteutredningen. Vi kunna emellertid inte förstå att man inte efter den långvariga utredning, som denna fråga blivit föremål för, nu skulle kunna fatta principbeslut i densamma.

Syftet med högerens förslag har varit att åstadkomma likställighet mellan äkta makar å ena sidan och ensamstående i motsvarande inkomstläge å den andra. Man har gent emot vår linje an-

fört — detta har flera gånger sagts — att den är oriktig därför att ingåendet av äktenskap skulle medföra ett förbilligande. Jag förmodar att andra kammarrens gifta medlemmar märkt, att äktenskap medför ett förbilligande! Detta är, herr talman, med förlov sagt ingenting annat än en ren konstruktion. Ingående av äktenskap medför precis lika ofta en fördyring. I varje fall lär det väl inte uppkomma något förbilligande i de fall äktenskapet bara innebär att man byter ut en form av samboende mot en annan form av samboende, vilket ju ytterligt ofta inträffar.

Jag skulle, herr talman, också vilja säga ett par ord om den skattelättnad som åstadkommes vid en tudelning av familjeinkomsterna enligt vårt förslag. Procentuellt sett är denna lättnad störst i de lägre inkomstskiktet. För statsbeskattningsdel, och det är närmast denna som påverkas av sambeskattningen, uppgår skattelättnaden till hundra procent vid ungefär 4 000 kronors inkomst i fråga om äktenskap, där hustrun enbart arbetar i hemmet, och vid ungefär 5 000 kronors inkomst, när det är fråga om äktenskap där hustrun har förvärvsarbete med minst 2 000 kronor i inkomst. Jag medräknar då icke de barnlösa äktenskapen, där hustrun är förvärvsarbetande. Vid stigande inkomst sjunker skattelättnaden relativt sett upp till 15 000 kronors inkomst, då skattelättnaden är tolv procent för barnlösa familjer och 20 procent för barnfamiljer. I detta läge vänder skattelättnadskurvan tillfälligtvis tills inkomsten uppgår till 30 000 kronor, då en sänkning på nytt inträder. Skattelättnadsprocenten ligger vid 30 000 kronors inkomst omkring 10 enheter högre än vid 15 000 kronors inkomst. Utöver denna gräns sker emellertid en fortgående minskning av skattelättnadsprocenten, som vid de verkligt höga inkomsterna föga överstiger tio procent.

Anledningen till att kurvan vänder i

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

skiktet 15 000—30 000 kronors inkomst är, att den progressiva skatteskalan innehåller ett så stort antal trappsteg. I sin första del, upp till en beskattningsbar inkomst av 16 000 kronor, innehåller skalan icke mindre än tio trappsteg, medan därutöver sammanlagt ej finnas mer än sju trappsteg.

Man har mot vårt förslag anfört, att det i absoluta tal, räknat i pengar alltså, skulle medföra större skattelättnader i högre än i lägre inkomstslagen. Ja, herr talman, detta är väl en ganska naturlig konsekvens av att vi ha ett progressivt skattesystem. I inkomstslagen, där skatten är ringa eller ingen alls, måste den absoluta lättnaden alltid bli mer eller mindre obefintlig. Men detta förhållande kan ju ändå inte få utgöra ett hinder mot en sänkning för de övriga. Folkpartiet har i sin nyss påtalade broschyr pekat på att högerförslaget skulle för en familj, som har en inkomst på 50 000 kronor, medföra en skattelättnad på omkring 2 500 kronor. Med detta vill folkpartiet ge sken av att högerens förslag skulle särskilt gynna välsituerade. Folkpartiet anser sig tydligen böra upptaga socialdemokraternas mantel när det gäller argumentation av detta slag. Jag vill bara, herr talman, säga att den där familjen med 50 000 kronors inkomst nu har en skatt på bortåt 20 000 kronor. Familjen skulle alltså efter genomförandet av högerförslaget få en skatt på över 17 000 kronor, något som enligt folkpartiet skulle vara en otillräcklig skatt för ifrågakvarande familj.

Skulle man inte över huvud taget, herr talman, när det gäller denna fråga — jag vågar här även vända mig till socialdemokraterna, som även de gång efter annan fört samma argumentation gent emot vår linje i familjebeskattningsfrågan — kunna diskutera denna fråga om skattelättnader över hela inkomstskalan från andra synpunkter än som nu sker?

Herr Olsson i Gävle talade om den

påverkan som de olika partierna i olika situationer kunna röna därav att ett val står för dörren. Jag vill svara herr Olsson i Gävle, att jag nog har en känsla av att valpolitiska synpunkter påverkat argumentationen när det gäller bedömningen av skattefrågan för de högre inkomstskikten. När vi inom högerpartiet beträtt denna linje, har det icke varit därför att vi velat ta speciell hänsyn till det fåtal människor som befinna sig i de här berörda inkomstskikten. Men det förhållandet att systemet — vilket som sagt ger de relativt största skattelättnaderna åt de lägsta inkomsttagarna — samtidigt kan vara ägnat att skapa ett större utrymme för det riskvilliga sparandet i samhället anse vi inte vara något fel. En inkomst av 50 000 kronor i nuvarande läge kan jämföras med en inkomst år 1930 på 20 000 kronor. Om man undersöker hur stor del av inkomstsumman efter skatt som då låg över 20 000-kronorsstrecket, respektive hur stor del som nu ligger över 50 000-kronorsstrecket, och därvid utför beloppen i 1948 års penningvärde, finner man, att summan i det förra fallet rör sig om 332 miljoner kronor och i det senare fallet om 35 miljoner kronor. Detta anser man kanske på socialdemokratiskt håll vara en utomordentligt tillfredsställande utveckling. För min del är jag av motsatt uppfattning. Hur anser man egentligen på socialdemokratiskt håll och inom folkpartiet, att man skall kunna få till stånd en lösning av problemet att få fram ett tillräckligt stort riskbärande kapital i samhället? Finns det andra alternativ än att antingen beträda det statliga tvångssparandets väg eller också öppna möjlighet för människor att i ekonomiskt hänseende tjäna sig upp? Står man inför det valet, föredrar jag det senare alternativet.

Herr talman! Jag skulle till sist vilja sammanfatta verkningarna av det system vi förordat. Det skulle först och främst medföra skattelättnad för alla

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

äktenskap där hustrun är hemarbetande, d. v. s. för mer än tre fjärdedelar av alla gifta. Vidare få alla familjer där hustrun har en lägre inkomst än 1 800 à 2 000 kronor en skattelättnad. Ungefär två tredjedelar av hustrur med egen inkomst befinna sig i detta läge. Sedan dessa undantagits återstå ungefär åtta procent av de gifta. Man får räkna med att ungefär hälften av dessa utgöres av familjer med minderåriga barn. För samtliga barnfamiljer giver högerförslaget skattelättnader. Återstå sålunda ungefär fyra procent, som inte kunna hänföras till någon enhetlig kategori. En del av dem får den skattehöjning på högst 16 kronor om året, som folkpartibroschyren gör ett så stort nummer av. Om man tar hänsyn till att det i orsgrupp 5 — där ett mycket stort antal förvärsarbetande hustrur äro tillfinnandes — blir skattelättnad även för denna kategori i de allra flesta inkomstlagen, torde bara en eller annan procent av alla gifta få en obetydlig skattehöjning. Jag tycker, att dessa siffror visa, att vår uppläggning av denna fråga inte sakligt kan angripas och att det finns goda skäl för den reservation som från vårt håll anförts vid detta utlåtande.

Jag vill, herr talman, instämna i yrkandet om bifall till denna reservation.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara till herr Hjalmarson säga, att anförandet av skolreformen såsom exempel var olämpligt; det var ett fullkomligt omöjligt exempel. Herr Hjalmarson såväl som riksdagen hade varit absolut förhindrade att ta ställning till denna skolreform i år, om icke utredningen hade ansetts vara avslutad. Det är detta som man i förevarande fråga icke anser vara fallet; även om det finnes en mängd av utredningsmaterial, bryta sig dock meningarna på detta område så oerhört, att man icke kan säga att frå-

gan är på något sätt klarlagd. Den ene reservanten, om jag så får säga, hos sambeskattningsakkunniga hade icke gjort något försök att utarbeta någon linje utan endast skisserat sitt förslag. Om herr Hjalmarson är intresserad, som han säger sig vara, av att man lugnt och stilla skall överväga alla dessa ting, då tycker jag att den linje jag företräder är den bästa linjen. Om herr Hjalmarson absolut insisterar på att man skall taga ställning till högerens linje i dag, måste detta leda till ett avisande av denna linje, ty jag kan icke föreställa mig att riksdagens övriga partier äro beredda att biträda denna högerlinje. Om herr Hjalmarson följer den linje som bevillningsutskottet skisserat, får han möjlighet att pröva den.

Det må stå herr Hjalmarson fritt att kalla mig konservativ. Jag vet inte om jag skall tävla med honom därutinnan. Jag har emellertid icke ett ögonblick förmenat högern att byta mening. Men, herr Hjalmarson, när man byter mening skall man icke som när det gäller valtvålen säga att man rentvår sig själv från all beröring med denna fråga, ty det måste innebära att man, samtidigt som man rengör sig själv, skjuter över hela skulden på andra, och det är därtill vi sagt: Nej, tack herr Hjalmarson!

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Den där tvålen behöver icke herr Olsson i Gävle och jag tvista om. Jag sade redan förut, att jag ej känner till den. Vi ha ingenting inom högerpartiet med den mångomtalade tvålen att skaffa, och då kunna vi kanske föra tvåldebatten helt åt sidan i denna fråga.

När herr Olsson i Gävle säger, att denna fråga icke är på något sätt klarlagd, så är väl detta ändå att gå något för långt. Vi ha ju efter många års utredningar fått fram ett betänkande, och vi ha en rad yttranden att bygga på. Av en mängd av dessa yttran-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

den framgår, att man hyser starka sympatier just för de principer som ligga till grund för fröken Ebon Anderssons linje. Vi ha icke föreslagit annat än att själva principen accepteras. Sedan må 1949 års skatteutredning fortsätta sitt arbete.

Jag vill, herr talman, också säga, att den omständigheten, att en av reservanterna i detta fall — en annan än högerens representant — icke framlagt ett ordentligt utarbetat förslag, väl icke kan utgöra anledning för oss att icke vidhålla en linje som vi anse vara klart utarbetad.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Herr Wedén kommer att tala snart och får därvid tillfälle att bemöta vad herr Hjalmarson framhöll av kritisk natur.

Jag vill understryka, att herr Hjalmarson har fel i påståendet att det här föreligger en verklig utredning i fråga om familjebeskattningen.

Herr Hjalmarson! Det finns två spörsmål att hålla isär här. Det ena är frågan om beskattning av förvärvsarbetande hustrus inkomst. Den frågan är utredd i det betänkande som kom till i vintras. Den andra frågan rör en avvägning av skatten mellan familjer över huvud taget och ensamstående. Den frågan är icke utredd i den kommitté varom herr Hjalmarson talade. Majoriteten har icke framlagt något förslag till lösning av den frågan. Den ene reservanten, nämligen högerreservanten, har utan utredning av detta spörsmål efter att ha låtit räkna fram några tabeller tyckt att en viss princip låter bra. Däremot finns det, herr Hjalmarson, en annan utredning i familjebeskattningsfrågan. För några år sedan satt i den utredningen en representant för högerpartiet, nämligen herr Håstad, som jag ser just nu har infunnit sig i kammaren. Såvitt jag vet, är det denna utrednings förslag som i

mycket hög grad liknar den avvägning vi för närvarande ha. Jag tror det är värt att slå fast detta, att det nuvarande systemet har tillkommit efter aktivt deltagande från herr Håstads sida. Jag tror att detta ställer denna fråga i annan belysning än den vari herr Hjalmarson söker se den. Kvar står att en verklig utredning efter den äldre kommitténs betänkande, som kom 1943, icke skett av familjebeskattningsfrågan, och det är därför som det även för oss framstår såsom nödvändigt att man bör utreda spörsmålet, innan man tar bestämd ställning till saken, detta enligt gammal god tradition i den svenska riksdagen.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! När herr Ohlin säger att Ebon Andersson i kommittén skulle ha framlagt ett förslag utan egentlig utredning, så är detta ett orimligt påstående. Bakom hennes alternativ ligga lika omfattande utredningar som bakom alla de andra alternativ som diskuterats i kommittén. Hennes linje — om jag inte minns fel betecknades det alternativ 4 — jämfördes med det nuvarande systemet och med fru Gärde Widemars linje och även med några andra linjer. De olika alternativen vägdes mot varandra. Man kan givetvis komma fram till olika resultat vid en sådan avvägning — vi ha kommit till att de starkaste skälen tala för Ebon Anderssons linje — men att säga att högerförslaget inte skulle ha en tillräcklig underbyggnad anser jag vara helt oriktigt.

Sedan vill jag, herr talman, säga, att den omständigheten att den ena eller andra förnämliga personen tidigare intagit den eller den ståndpunkten inte kan få utgöra något hinder för oss eller någon annan meningsriktning i riksdagen att inta en viss annan position i en aktuell fråga. Herr Ohlin anförde för en stund sedan gentemot herr Hedlund

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

i Rådombudskap att denne i följd intagit en annan ståndpunkt än den som herr Bramstorp sympatiserade med. Och nu säger herr Ohlin att vi skola tänka oss för, därför att en så förträfflig ledamot som min partikamrat herr Håstad skulle ha sympatiserat med viss annan lösning — om det nu gällde frågan om sambeskattningen eller frågan om den förvärvsarbetsande hustruns ställning. Och herr Olsson i Gävle meddelade, att högermannen herr Swartz på sin tid medverkade till genomförandet av nuvarande sambeskattningslag. Herr talman! Man måste väl vara på det klara med, att man ej skall behöva känna sig bunden, därför att en eller annan hög potentat uttalat en annan mening. I varje fall känna vi oss, herr talman, i det hänseendet friare än man tydligen gör i folkpartiet och regeringspartiet.

Herr **OHLIN** (kort genmäle): Herr talman! Herr Hjalmarson gör ett förtydligt försök att undgå distinktionen mellan det mindre och det större spörsmålet. Det mindre spörsmålet gäller beskattning av familjer, där det finns förvärvsarbetsande hustru med inkomst. Frågan är hur denna inkomst skall behandlas i förhållande till andra skattebetalare: Skall det göras visst avdrag eller skall särbeskattning ske? Detta är den fråga majoriteten i kommittén och en reservant i denna ha begränsat sig till. Sedan finns det en större fråga som gäller familjebeskattningslagen över huvud taget. Där är det fråga om en avvägning av beskattningen mellan alla familjer, även där inte hustrun har någon förvärvsinkomst, och de ensamstående. Om denna större fråga har varken kommitténs majoritet eller någon reservant gjort en verklig utredning. Senast gången denna fråga om familjebeskattningslagen i dess egentliga mening var föremål för utredning var i 1943 års betänkande, där herr Håstad deltog.

Det är klart att högern kan få ändra

mening när som helst och hur mycket som helst, men det är god praxis att man ändrar mening *efter* det att man haft en ingående utredning i spörsmålet, så att man icke, därför att man tycker att en princip låter bra, säger att den principen ta vi utan närmare utredning och hänvisa till utredning efteråt. Det är detta som högern gör i familjebeskattningsfrågan, det större av dessa båda spörsmål.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att det betänkande som har avgivits heter »betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar». Diskussionen har därför icke varit begränsad på det sätt herr Ohlin förutsätter. Herr Ohlin säger, att vi icke skulle kunna lösa denna fråga nu, därför att vi icke samtidigt ha att behandla frågan om beskattningen av de ensamstående. Detta är tydligen till syvende og sist innebörden i herr Ohlins argumentation. Från vårt håll ha vi gång på gång sökt påvisa, att man kan lösa dessa frågor oberoende av varandra. Vi äro fördenskull icke mindre intresserade än herr Ohlin och hans meningsfränder av att medverka också till en sänkning av skattetrycket för de ensamstående.

Herr **BLADH**: Herr talman! Den som inom sambeskattningskommittén verkat för att alla gifta kvinnor i förvärvsarbete, som kunna vara berättigade till sådana här avdrag, också skola få dem, kan inte misstänkas för att vara motståndare till desamma. Men detta betyder inte, att föreliggande förslag bör genomföras nu, utan det bör anstå och komma upp i ett större och riktigare sammanhang.

Vidare vill jag nog säga, att den strid som förts här i dag rört inte bara frågan om sambeskattningslagen utan också helt andra och härvidlag tämligen ovid-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

kommande skattefrågor. I fråga om sambeskattningen kunna vi vara överens om att den huvudanmärkning, som riktas emot densamma, varit den att ingåendet av äktenskap praktiskt taget automatiskt medför ökad skatt för vederbörande kontrahenter. Ingenting kan emellertid vara mera felaktigt än detta, och jag skulle tro att det inte på något annat område förekommit så mycken dimbildning som just i fråga om sambeskattningen. Den medför nämligen långt ifrån alltid någon skatteökning. Vi få nämligen komma ihåg att ökningen i skattebeloppet är en följd av sammanslagningen av båda makarnas inkomster, varvid dessa erhålla ett fast ortsavdrag på i första dyrorten 2 500, i andra 2 625, i tredje 2 750, i fjärde 2 875 och i femte dyrorten 3 000 kronor oberoende av inkomstens storlek, medan ortsavdraget för den ensamstående som bekant gäller ett rörligt avdrag på 1 600 kronor i första dyrortsgruppen, 1 700 i den andra, 1 800 i den tredje, 1 900 i den fjärde och 2 000 kronor i den femte dyrortsgruppen. Dessa rörliga avdrag äro konstruerade så att vid stigande inkomst sjunker avdraget och försvinner helt vid viss inkomst t. ex. 10 800 kronor i tredje dyrorten. Låt oss hålla oss till tredje dyrortsgruppen: om den taxerade inkomsten där överstiger 2 800 kronor, så sjunker avdraget med 12,5 procent av det ursprungliga avdraget för varje ökning av den taxerade inkomsten med 1 000 kronor, d. v. s. med 225 kronor för varje ytterligare 1 000 kronors taxerad inkomst. Det är klart att för den ensamstående blir detta mera betungande i skattehänseende än för de äkta makarna, som ha sitt fasta avdrag, vilket de kunna räkna med oberoende av inkomstens storlek. Betydelsen av detta förhållande skola vi inte glömma bort. Exempelvis kan en ensamstående få så ökade inkomster att allt vad avdrag heter försvinner, medan äkta makar alltid ha sitt fasta av-

drag. Vad jag emellertid särskilt velat framhålla här är — vilket bör vara en tankeställare för alla som drivit denna förtvivlade agitation emot sambeskattningen — att påståendet inte alltid är riktigt att äktenskap medför merbeskattning. I alla de fall då ena maken inte har någon inkomst medför nämligen äktenskapet alltid en skattesänkning av det skälet att det fasta avdraget är större än avdraget för en ensamstående person. Detta gäller tre fjärdedelar av alla äktenskap i vårt land, som således få skattelättnad vid ingåendet av äktenskap.

Det som jag skulle tro har bidragit till att fullkomligt förvilla inte minst våra kvinnor är den s. k. fördelningsregeln. Som bekant skola ju äkta makars uppskattade inkomst delas upp på en var av dem. Fördelningsgrunden är ju vid kommunalbeskattningen förhållandet mellan makarnas inom kommunen taxerade inkomst och vid den statliga inkomstbeskattningen förhållandet mellan makarnas totala inkomst samt vid förmögenhetsbeskattningen förhållandet mellan makarnas beskattningsbara förmögenhet. Låt mig ta ett exempel för att belysa vad jag här vill ha sagt. Antag att i tredje dyrortsgruppen en person har en inkomst på låt mig säga 12 000 kronor. Som ogift får han inte ett öre i ortsavdrag av det skälet, att han har mer än 10 800 kronor i inkomst. Han gifter sig med en kvinna, som har 3 000 kronor i inkomst. Som ogift hade hon ett ortsavdrag på 1 755 kronor. Dessa två få i och med giftermålet äkta makars fasta avdrag, och fördelningsregeln skall tillämpas som säger, att var och en av makarna skall ha lika stor andel av det fasta avdraget, som de ha andel i den gemensamma inkomsten. Den gemensamma inkomsten i detta fall var ju 15 000 kronor. Av den hade hustrun tjänat 3 000 kronor, således en femtedel och mannen hade tjänat 12 000 kronor, således fyra

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

femtedelar. Vad inträffar? Jo, det att mannen, vilken som ogift inte hade ett öre i ortsavdrag, han får som gift 2 200 kronor i avdrag, och att hustrun, vilken som ogift hade 1 755 kronor i ortsavdrag, hon får som gift endast 550 kronor i ortsavdrag. Även om vi lägga till förvärvsavdraget på 1 000 kronor, kan det inte bli mer än 1 550 kronor i avdrag för henne, medan hon som ogift hade 1 755 kronor. Det är tydligt att hon som gift får ett större skattebelopp på sin debetsedel än hon hade som ogift. Ja, säga vissa kvinnor: Behöva vi bättre bevis för att det är fråga om en straffbeskattning eller, som jag sett i tidningarna att det hetat, en »lyxskatt på gift kvinna»; det uttrycket vill inte jag använda. Det får stå för deras räkning, som använt det tidigare. Påståendet att det är fråga om en straffbeskattning är emellertid fullständigt felaktigt. Man glömmer nämligen alldeles bort att den gifte mannen får i detta fallet en inte obetydlig skattelättnad, och att båda makarna tillsammans få en skattelättnad, som i detta fall uppgår till 373 kronor. Den skattelättnad som mannen får kan väl också sägas komma hustrun till godo, eftersom väl äktenskapet får anses utgöra en ekonomisk enhet och gemensamhet, vilket man inte kan komma ifrån. Det anförda har för- anletts av en massa tidningsskriverier, men kom ihåg, mina damer och herrar, att detta ingenting har med sambeskattningen i och för sig att göra. Det sammanhänger däremot med den s. k. bankningen. Jag vill i det här sammanhanget tillägga, att sambeskattningskommittén förordat att så snart bankningen avskaffats vid den kommunala beskattningen, böra vi också införa en ny fördelningsregel. Enligt kommittén böra makarna ha halva avdraget var, punkt och slut. Fördelningen bör inte bli beroende av ovidkommande ting, varigenom missförstånd kunna skapas, vilket nuvarande fördelningsgrund

tycks ha gjort, inte minst då bland kvinnorna.

Det torde vara bekant att den folkpartistiska representanten i sambeskattningskommittén gått in för en särbeskattning av äkta makar, såsom herr Adolv Olsson i Gävle uttryckte sig. Han menade för sin del, att om principen skall renodlas kan detta inte leda till annat än att ortsavdraget för äkta makar avskaffas och ersättes med avdrag för ensamstående. Men detta avdrag för ensamstående skall naturligtvis då gälla även i de fall då hustrun inte har inkomster. Men vad leder detta till? Jo, till att i de fall, då hustrun inte har inkomst, kan hon inte utnyttja sitt avdrag. Och vad mera är: hon skulle förlora sin rätt till andel i det fasta avdrag, som hon för närvarande har. Det säger sig självt att detta skulle öka skatten för alla de familjer där ena maken inte har någon inkomst och detta gäller tre fjärdedelar av alla äktenskap här i landet. Det kan ju sägas, att här har den folkpartistiska representanten i skattekommittén försökt rädda skinet genom att i sitt särbeskattningsförslag ta in ett stycke sambeskattning. Ja, kan man inte komma undan på annat sätt, får man försöka göra det på detta. Representanten i fråga föreslår då, att i de fall, då hustrun inte har inkomst, skall mannen få rätt att göra avdrag för henne. Detta må vara hänt, och jag skulle tro att med de vidgade direktiv, som 1949 års skatteutredning fått, skulle man möjligen kunna gå den vägen. Men då skall man inte heller tala om särbeskattning, utan det är något helt annat.

Kommer jag så till en annan sak, nämligen att en särbeskattning utan tvekan skulle komma att uppmuntra tendenserna till olaga åtgärder i skatte-sänkande syfte i deklarationsavseende. Den ene av två äkta makar förvärvat exempelvis hela inkomsten och skulle kunna få lägsta möjliga skatt genom att

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

dela sin inkomst mitt itu även om ena maken tjänat hela inkomsten. Jag frågar: Vem av er, mina damer och herrar, skulle kunna hindra utövarna av våra fria yrken att göra så? Taxeringsnämnderna ha mycket nog att göra förut och kunna inte gardera sig emot en sådan åtgärd, varigenom det hela skulle förfuskas. När det är fråga om inkomst skulle det sålunda gå mycket lätt att fuska. Men hur går det när det gäller förmögenheterna? Ja, tänk efter själva! Låt mig säga att det är en person som äger och deklarerar en förmögenhet på 60 000 kronor. Skatten på denna förmögenhet är 180 kronor. Men om han i stället gjorde så, om han finge möjlighet därtill, att han själv deklarerade för 30 000 kronor och hustrun för 30 000 kronor bleve hela denna förmögenhet skattefri. Genom denna enkla åtgärd skulle dessa två alltså tjäna 180 kronor. Det kan ju invändas, att det inte är mycket att slåss om, men dylika åtgöranden kunna dock befrämja en hel del andra icke önskvärda förfaringsätt, då det lönar sig bättre. Låt mig exempelvis säga, att förmögenheten är 200 000 kronor, då kan man med samma metod tjäna 680 kronor, och med en förmögenhet på 400 000 kronor skulle vederbörande tjäna 1 780 kronor och vid en förmögenhet på 600 000 kronor vinna en skattelättnad på 2 380 kronor. Nu frågar jag: Tror man att folk inte kommer att använda sig av denna möjlighet? Jo, självfallet. Det är alldeles givet att när man på ett så enkelt sätt kan minska sina skatter, kommer man också att göra det. Och jag vill tillägga, att det värsta är att ju större inkomsterna och förmögenheterna bli, ju mera vinner vederbörande genom dylika olagliga åtgärder. Sammanfattningsvis skulle jag kunna säga, att om vi genomförde en sådan särbeskattning, som fru Gärde Widemar tänkt sig, åtminstone så som man kunnat fatta den av hennes reservation, skulle det be-

tyda, att skattens storlek komme att bero, inte på inkomstens och förmögenhetens storlek utan på det sätt varpå den deklarerats; den som hade råd och lust att skaffa sig de skickligaste skattejuristerna eller ville använda sig av de fördomsfriaste metoderna skulle kunna göra de största vinsterna. Vi böra inte med berätt mod göra deklaraionsmoralen sämre än den är. Det räcker tyvärr!

Jag skall så bara med några ord beröra högerreservationen eller, som herr Adolv Olsson kallade den, den Östman-Anderssonska reservationen. Jag tror att det går bra att kalla den så, men själv kallar jag den för fröken Ebon Anderssons reservation. Alla som läst denna reservation äro väl på det klara med att den kort och gott avser en sänkning av den nuvarande progressionen; detta är inte att ta miste på. Jag skulle nu till herr Hjalmarson vilja ställa följande fråga: Vill herr Hjalmarson bestrida, att de som skulle göra den största vinsten genom att reservationen bifölles skulle bli de största inkomsttagarna och de största förmögenhetsägarna? Att så kommer att bli fallet är ett faktum, som inte lär kunna bestridas. Nu frågar jag vidare: Vad skulle det här »kalaset» komma att kosta? Ja, reservationen genomförd i praktiken skulle enligt kommitténs beräkningar komma att kosta 135 miljoner kronor om året. Men då frågar man sig, om staten kan ha råd att offra denna stora summa. Jag hörde nyss någon säga — möjligen var det herr Hjalmarson — att visst bör staten ha råd till detta. Men i nuvarande läge, när det är så svårt att skaffa pengar som det är, tror jag inte på den saken. I vart fall har sambeskattningskommittén inte vågat räkna med att staten årligen skulle kunna avstå från 135 miljoner kronor, i vart fall inte till dem som enligt min mening äro minst i behov av skattelättnad. Som fröken Ebon Ander-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

sons reservation är konstruerad skulle den största skattesänkningen tillkomma familjer — lägg märke till detta — där det icke är fråga om egentlig sambeskattnig utan sådana fall där endast den ene maken har inkomst. Enbart dessa fall skulle sluka ett sammanlagt belopp av 88 miljoner kronor, medan beloppet för de verkligt sambeskattade skulle komma att uppgå till 25 miljoner och återstoden, 22 miljoner, skulle användas till att sänka skatten på förmögenheter över 30 000 kronor. Det där kan ju enligt min mening inte vara så särskilt aptitligt, det få damerna och herrarna förstå, för de mindre inkomsttagarna. I vart fall ha vi inom majoriteten inte kunnat reflektera på en sådan sak.

Men nu vill jag ställa en fråga, som jag vet att man försöker på allehanda vägar komma ifrån både i reservationen och i diskussionen här, nämligen hur det kommer att gå med rättvisesynpunkten gent emot de ensamstående, änkor och änklingar och frånskilda utan barn. Ja, det skulle nog kunna bli rätt betänkligt det hela, skulle jag tro. Som bekant genomfördes ungarlsskatten 1938 genom att man införde rörliga ortsavdrag och därigenom lade på de ensamstående ca 11,5 miljoner kronor. Det opponerade sig ingen emot, utan vederbörande fingo helt enkelt bära sin ökade skatt. Jag vill för min del säga, att jag är förvånad över att inte våra ogifta, våra änklingar, änkor och frånskilda utan barn, inte ställt till med möten och opponerat sig mycket värre än vad vissa kvinnor gjorde exempelvis här i Stockholm för några år sedan. De många ensamstående i vårt land ha verkligen anledning till klagan över den ungarlsskatt, som skulle bli en följd av ett bifall till fröken Anderssons reservation, ty det är dessa som hon faktiskt vill utlämna till ökad beskattning.

Sedan skall man inte försöka komma ifrån frågan varifrån dessa 135 mil-

joner kronor årligen skola tagas. Om nu denna skattelättnad för de större förmögenheterna skall kunna komma till stånd måste det högst troligt bli en skatteökning, som går ut över de små inkomsttagarna och de små förmögenhetsägarna. Men jag skulle nog för min del tro, att den vägen är tämligen omöjlig att beträda. Det är emellertid att konstatera här, att det är just detta som högern vill ha fastslaget som princip för att vi skola kunna arbeta efter den. Jag kan emellertid inte tänka mig att andra kammaren skulle vara villig att bifalla ett sådant förslag redan nu utan att mera ingående ha kunnat pröva frågan. Majoriteten i sambeskattningskommittén har framhållit, att den gamla sambeskattningen är bristfällig, att den behöver hjälpas upp och bättras på. Men i stället för att avskaffa den nuvarande sambeskattningen vilja vi förbättra densamma genom förvärvsavdrag, som minska eller helt avlägsna olägenheterna av gift kvinnas merkostnad i hemmet för inkomstens förvärvande, så långt det kan ha någon väsentlig betydelse för skatteförmågan. Då frågar man: Men hur vilja ni konstruera ett sådant system? Ja, man kan exempelvis ta två familjetyper. I den ena tjänar mannen hela inkomsten, och hustrun har arbetsfri inkomst t. ex. av förmögenhet. Genom sitt arbete i hemmet minskar hon omkostnaderna där men hon beskattas inte för sitt arbete. Den andra familjetypen består exempelvis av man, hustru och kanske också barn. Hustrun förtjänar där sin inkomst utanför hemmet, vilket oftast är föräntat med icke oväsentliga utgifter, exempelvis avgift till barnkrubba, ökade kostnader för lagning av kläder o. s. v., o. s. v. Till allt detta kommer att denna hustruns inkomst skall beskattas. Men det är klart att det inte kan vara tal om samma skattekraft hos dessa båda familjer med samma inkomst. Den som fått ökade utgifter för inkomstens förvärvande måste sålunda befinna sig i

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

ett sämre läge än den andra, som har samma inkomst. Vi mena därför att hela problemet bör tagas upp till prövning, och vi skulle inte ha något emot att ett provisorium sådant som det antydda bleve genomfört som en fast lagstiftning.

Men nu frågar man, varför vi inte äro så angelägna härom. Jo, svarar jag, därför att vad vi föreslagit redan begärts av såväl ett enhälligt bevillningsutskott som en enhällig riksdag. Vi föreslog ursprungligen ett förvärvsavdrag på 600 kronor. Då ansåg Kungl. Maj:t att det icke räckte. Det höjdes till 1 000 kronor och det blev riksdagens beslut. Att nu efteråt komma och föreslå ett lägre avdrag än detta anse vi icke vara riktigt.

Så kommer jag till den mest ömtåliga punkten — det skall jag gärna erkänna. Det är frågan, hur vi skola göra med gift kvinna, som biträder sin man i hans förvärvsverksamhet. Det är det svåra spørsmålet. Det gäller jordbruket, affärer och tillfällig förvärvsverksamhet.

Vårt resonemang — vars riktighet det är rätt svårt att bestrida — gäller bl. a. den kvinna som arbetar åt sin man. Det kan hända att det är hon som utför huvudparten av arbetet, låt mig säga om mannen är skogsarbetare. Skall icke hon ha något avdrag? Jo, det anse vi att hon skall ha lika väl som att en annan kvinna, som arbetar åt en annan person, skall tillerkännas ett förvärvsavdrag. Men det går icke till henne, utan det blir mannen som får rätt till detta. Då frågar man sig: Varför göres det så? Jo, tag det enkla fallet att hustrun är lantarbeterska eller något annat sådant. Hon tar anställning hos en granne. Då får denne avdragsrätt för kostnaden och hon får förvärvsavdrag. Saken är klar. Skulle man behandla den kvinna, som arbetar för sin man, på sämre sätt? Nej, det kunna vi icke finna vara rätt-

vist. Vi ha försökt att så långt som möjligt komma fram till rättvisa.

Man frågar sig hur stor andel av det hela som skall anses vara hennes. Vi ha stannat för att en tredjedel av den totala inkomsten skall kunna läggas på henne. Då frågas det: Hur vill man komma fram till det avdrag hon skall ha? Jo, hälften av denna tredjedel är hennes rätt till ortsavdrag. Vi neka icke till att det blir mycket arbete och mycket förtroende som vi måste lägga på taxeringsnämnderna. När taxeringsordförandenas riksorganisations styrelse så bestämt avstyrkt förslaget, vill jag erinra om, att den som satt som ordförande i sambeskattningskommittén var samtidigt ledamot av denna riksorganisations styrelse. Han hade tillrätt förslaget. Jag medger gärna att han ville sträcka sig så långt som möjligt för att åstadkomma en lösning. Det var ju vår uppgift att komma med en lösning som möjligen kunde vara acceptabel. Av vad jag kunnat finna har ännu ingen framlagt ett bättre förslag. Vill icke riksdagen taga det så må det vara hänt. Men jag skulle tro, att sådant som det nu är utformat innebär majoritetens i sambeskattningskommittén förslag, att man i vissa fall, som kunna gälla upp till 16 000 kronors inkomst, får lägre skatt än man haft förut eller skulle ha fått enligt särbeskattningsförslaget. Utöver detta kunna vi nog säga, att om inkomsterna äro mycket ojämnt fördelade mellan mannen och hustrun kunna de gå upp till 20 000—25 000 kronor, men man får i alla fall lägre skatt vid äktenskap.

Nu har departementschefen hänvisat hela ärendet till fortsatt utredning. Det är en sak för sig. Men om riksdagen hade bifallit det förslag som låg framlagt, hade det betydtt, att alla hustrur i äktenskap, där inkomsten icke överstigit 16 000 kronor, skulle ha fått lägre skatt än de tidigare haft. De hade således icke haft någon anledning att

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

frukta att taga arbete. Icke heller skulle någon av de kvinnor som förut haft arbete ha behövt vara rädd för att bibehålla detta arbete.

Jag skall sluta med att säga, att om man vill, såsom vi försökt, taga hänsyn till landets finanser och samtidigt vidhålla principen om skatteförmåga, då tror jag, ärligt sagt, icke att det blir så värst lätt för vare sig den ena eller den andra kommittén att komma mycket längre än vad vi ha gjort.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr WEDÉN: Herr talman! När jag nyss lyssnade till replikskiftet mellan herrar Hjalmarson och Ohlin, kunde jag icke undgå att få intrycket, att herr Hjalmarson, när han försökte hävda, att den utredning, som krävdes i fråga om familjebeskattningen, i själva verket var gjord, befann sig på en delvis annan linje än hans meningsfrände, som inledde debatten, herr Nilsson i Svalöv. Herr Nilsson sade nämligen, att den utredning, som måste komma, bör utgå från ett visst system. Han sade uttryckligen, att utredningen måste utgå från ett visst system för fördelningen av skatterna mellan gifta och ogifta.

Just i själva detta sätt att resonera ligger för det första, såvitt jag förstår, ett erkännande av att någon uttömmande utredning här icke har skett. Men för det andra ligger också i detta sätt att resonera — att utredningen måste utgå från ett visst system — den centrala felbedömning i denna fråga, som jag menar att högern gör sig skyldig till.

Jag ser nämligen för min del saken på det sättet, att en av utredningens huvuduppgifter måste vara att komma fram just till en rättvis avvägning av skattefördelningen mellan gifta och ogifta. Det är denna skattepolitiska målsättning, som naturligtvis först och

främst måste fixeras. Man måste göra klart för sig, hur man vill ha fördelningen. Vad anser man vara rättvist? Hur skola skatterna falla, dels i de olika inkomstskikten och dels i förhållandet mellan gifta och ensamstående? Det är väl denna målsättning som man först måste få klar. När detta skett, menar jag att man kan börja resonera om vilket system som skall tillämpas för att målsättningen skall nås.

Här föreslår nu högerpartiet, att vi i stället skola börja med att i princip besluta om ett visst skattepolitiskt system; sedan skulle vi alltså få taga konsekvenserna av detta. Det var från denna felaktiga utgångspunkt som herr Nilsson och — om jag ej minns fel — även fru Ewerlöf utgick, när de sade, att de icke kunde förstå, att t. ex. från liberalt håll uttryckts vissa sympatier för det amerikanska skattesystemet som sådant, samtidigt som man var mycket kritisk mot högerförslaget, som byggde på detta system.

Jag tycker, att just här framträder den bristande noggrannhet i bedömningen, som enligt vad jag vill göra gällande föreligger från högerns sida. Ty det förhåller sig på det sättet, att de förutsättningar, som t. ex. i Amerika föreligga för tillämpning av detta system, naturligtvis ej utan vidare kunna antagas vara alldeles desamma som förutsättningarna i Sverige. Med andra ord, om man tillämpar den amerikanska metoden i Amerika på de amerikanska skatteskalorna, kan man där få ett helt annat skattepolitiskt resultat än vid användningen av metoden på de svenska skalorna i Sverige. Man kan få en annan målsättning tillgodosedd.

Det är just när det gäller konsekvenserna i några vitala avseenden som jag skulle vilja hävda, att det förslag, som högern nu vill att vi skola bifalla, leder till ett olyckligt resultat.

Jag vill då först taga denna fråga om avvägningen mellan gifta och ensamstående. Herr Hjalmarson sade i sitt an-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

förande, att högerreservanten i sambeskattnings-sakkunniga icke hade haft någon anledning att syssla med den, eftersom ju utredningen avsåg beskattningen av gifta och icke av ensamstående. Men kritiken av högerförslaget har naturligtvis icke byggt på sådan grund. Det är ju i stället på det förhållandet, att när man går till högerförslagets konsekvenser inom det svenska skattesystemet för de ensamstående, så kommer man till det resultatet, att här bli inga pengar över för att sänka skatten även för dem. Det är av denna anledning, herr Hjalmarson, som den folkpartibroschyr, som herr Hjalmarson talade om, berört detta. Där säges icke, att högerförslaget motsätter sig skattesänkning för de ensamstående, som herr Hjalmarsons ord föllo, ty så står det icke, utan det säges, att högerförslaget undantar de ensamstående från alla rimliga utsikter att få en sänkt skatt. Här, menar jag, står bedömandet på en ganska säker grund.

Det torde nog vara klart, och det framgick väl av herr Hjalmarsons anförande att han själv hade i sikte, att de siffror och kostnadsberäkningar, som från början framlades, när det gällde högerförslaget, nu ha blivit inaktuella. I stället är ju det verkliga förhållandet det, att i dagens inkomstläge skulle ett genomförande av tudelningsprincipen för de gifta resultera i ett skattebortfall av ungefär 200 miljoner kronor. Om man därtill lägger de kostnader, som det skulle draga att i högerförslaget inkomponera ett förvärvsavdrag, såsom ju är avsikten, kommer man till en kostnad av 215—220 miljoner kronor. Jag skulle till detta förhållande vilja knyta ungefär dessa reflexioner. Visserligen tecknar herr Hjalmarson i sitt anförande ett ganska optimistiskt perspektiv beträffande den framtida utvecklingen. Han talar om bortfallande devalverings-subventioner. Han uttrycker sin önskan att bli av med även en rad andra subventioner. Men när det

gäller den sista saken, så äro vi ändå på det klara med, att detta i det mesta är ett framtidsperspektiv och ingenting som kan ske med detsamma, under det att en skattesänkning för alla är en angelägenhet som helst bör klaras av med det snaraste. Jag tror icke att herr Hjalmarson på allvar vill hävda, att det från den 1 januari 1952 skulle — om högerförslaget för familjebeskattningen då genomfördes — finnas några rimliga statsfinansiella utsikter att även genomföra en skattesänkning, som skulle komma de ensamstående till del. Vi inom folkpartiet ha ju yrkat på en sänkning av statsskatten för alla från den 1 januari 1951.

Jag tror därför, att i detta fall stå de uppgifter, som lämnats i den av herr Hjalmarson kritiserade broschyren, på säker grund. För övrigt vill jag till herr Hjalmarson på denna punkt säga, att han i samband med sin kritik av denna broschyr och dess uppgifter icke nämnde ett enda sakförhållande som han kunde påvisa vara felaktigt. Jag bortser här från våra olika meningar om de ensamståendes skatteläge.

Jag vill övergå till ett annat väsentligt avsnitt av högerförslaget. Jag tänker på det, som Ebon Andersson en gång karakteriserade på följande sätt: »Vad jag vänder mig mot är, att det kan bli hårdare skatt för två personer som gifter sig än de hade förut.» Alltså skulle högerförslaget i detta avseende lösa saken helt och hållet på ett tillfredsställande sätt. Jag vill minnas att även fru Ewerlöf hävdade detta. Detsamma sker i den lilla högerbroschyr, där det upplyses, att högerförslaget medför en betydande sänkning av skatten för alla familjer, oavsett om hustrun har, såsom det heter, egen inkomst eller ej. Det står faktiskt där. Jag bara konstaterar, herr talman, att herr Hjalmarson, om än på ett litet inlindat sätt, i sitt anförande medgav, att så icke är förhållandet. Jag tycker därför, att herr Hjalmarson kanske skulle vara litet me-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

ra försiktig, innan han kritiserade den argumentation som från vår sida anförts i detta fall. Det förhåller sig ju mycket riktigt, som herr Hjalmarson också sade, på det sättet, att vad som även karakteriserar högerlinjen är, att den icke uppfyller kravet att verkligt medföra skattesänkning för alla familjer, både där hustrun har egen inkomst och där hon inte har det.

Låt mig först i förbigående säga något om en missuppfattning, som jag tror att i varje fall högerpressen i rätt betydande utsträckning låtit komma till synes under debatten, nämligen att äktenskapet i och för sig i nästan de allra flesta fall skulle medföra en skärpning av skatterna. Så är ju icke fallet, utan det förhåller sig ju i stället på det sättet, att äktenskapet i det alldeles dominerande antalet fall medför skattelättnad. Så förhåller det sig ju även i många av de fall där hustrun har en egen inkomst. Men det är ju sedan också klart, att det återigen finns andra fall, där båda makarna ha inkomst och där det onekligen blir en skattesärpning genom äktenskapet.

Högerförslaget beaktar och »botar» — jag sätter »botar» inom citationstecken — dessa förhållanden på sådant sätt, att om två människor, som båda ha inkomst, skulle gifta sig, skulle de med de skatteutsikter, som högerförslaget erbjuder, i ett mycket stort antal fall få högre skatt än de med nuvarande ordning få. Det är svårt att här göra någon närmare beräkning. Jag har icke sett någon statistik, som kunnat ge vägledning för bedömandet av hur inkomstkombinationerna mellan man och kvinna äro i olika äktenskap. Men vi ha dock siffror som kunna ge en viss vägledning och som herr Hjalmarson för övrigt tydligt hämtat en del av sina uppgifter ifrån. De gälla antalet av de äktenskap, där det är fråga om sådana inkomstkombinationer, att man genom högerförslaget skulle få en skattehöjning. När det gäller antalet av sådana

äktenskap tror jag, att herr Hjalmarson förbisåg, att de uppgifter, som han byggde sina uttalanden på, sedan 1945 undergått en förskjutning. Jag tror det är riktigt att säga, att åtminstone en tredjedel, kanske inemot hälften av alla kvinnor med egen inkomst, som nu skulle gifta sig under de skatteutsikter, som högerförslaget ger, skulle bilda äktenskap, som bleve utsatta för en högre skattebelastning än enligt nuvarande ordning.

Herr Hjalmarson säger, att denna skatteökning blir så liten; det är icke så mycket att tala om. Jag måste upprepa vad jag tidigare i annat sammanhang sagt, att som ett resultat av ansträngningar att lösa sambeskattningsfrågan och problemet om förvärvsarbetande gift kvinnas skatt är ändå skattehöjning ett mycket dåligt resultat.

Låt mig sedan säga ett par ord om högerlinjens verkningar för det stora flertal av äktenskap, där endast mannen har inkomst. I den förut omnämnda högerbroschyren presenteras en tabell över den procentuella skattesänkningen i sådana familjer. Tabellen börjar vid låga inkomster och slutar vid 12 000 kronor, och det diagram, som också finns där och som herr Hjalmarson känner igen, slutar vid 12 000 kronor. Anledningen är naturligtvis att skattesänkningseffekten enligt högerlinjen för familjer ovanför detta belopp sjunker till ett minimum för inkomster mellan 12 000 och 17 000 kronor och sedan stiger igen vid högre inkomster, så att skattesänkningen vid 30 000—40 000 kronors inkomst blir 22—23 procent.

Nu måste jag ställa den frågan till herr Hjalmarson: Anser han att denna sak är tillräckligt utredd, när med de skatteskalor, som hela högerpropagandan bygger på, resultatet ändå blir det jag här har skildrat? Anser han det rimligt att den minsta skattesänkningseffekten kommer herr Academicus och hans familj till godo och alla andra familjer i samma inkomstskikt? Anser

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

han det rimligt att göra avvägningen på sådant sätt, att skattelättnaden för de därefter följande högre inkomsterna blir mer än dubbelt så stor som en proportionell skattesänkning med 10 procent skulle innebära?

Nu vet jag att herr Hjalmarson i ett offentligt uttalande för en tid sedan har varit inne på tanken att skatteskalorna skulle omjusteras och att detta skulle kunna leda till en skattesänkning även för ensamstående. Jag vill sluta med att fråga herr Hjalmarson, i vilken riktning en sådan omjustering skulle gå och, om det blir en omjustering, var då grunden finns för alla de uppgifter, som tidigare lämnats från högerhåll om högerförslagets verkningar? Om högern anser, att skatteskalorna skola omjusteras, hur kan man då med sådan tvärsäkerhet lämna uppgifter om det faktiska utfallet av sitt skattelindringsförslag? Om skatteskalorna justeras, blir resultatet uppenbarligen inte sådant som högern i sin propaganda gör gällande. Det måste bli ett annat resultat, vilket veta vi inte. Jag menar, herr talman, att det finns goda skäl att utreda frågan vidare.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! Den senaste talaren har upptagit herr Ohlins taktik att ställa en rad frågor. Herr Wedén och hans meningsfränder borde i stället svara på frågor. Herrarna i folkpartiet skola inte försöka komma förbi en fråga som jag ställde till dem, nämligen hur de försvara den otillständiga framställningen av högerns skattesänkingsförslag i en av deras broschyrer. Jag måste, herr talman, få uppehålla mig speciellt vid denna sak. I den mån jag hinner skall jag även svara på herr Wedéns frågor.

Herr Wedén säger, att folkpartiet — när det i sin broschyr skriver att högerförslaget undantar alla ensamstående — syftar på att de ekonomiska konsekvenserna av högerförslaget skulle

bli sådana, att skattelättnader icke kunde medgivas de ensamstående. Då frågar jag herr Wedén: Var i folkpartiets broschyr står detta? Det står inte alls så. Det står i stället följande: »En utredning bör snarast göras, varvid det amerikanska systemet» — det är högerförslaget — »med vardera makens beskattning för hälften av deras sammanlagda inkomst skall prövas, men i så fall måste skatteskalor och avdragsbestämmelser ändras så att alla få skattesänkning. *Högerförslaget undantar alla ensamstående.*»

Jag frågar kammarens ledamöter om det är någon som kan få annan uppfattning än den, att meningen är att framställa saken som om högerpartiet motsätter sig skattesänkningar för de ensamstående. Så har det tolkats i opinionen. Och jag är övertygad om att folkpartiets avsikt har varit att ge läsarna detta intryck.

Herr Wedén säger sedan, att jag inte kunnat påvisa något fel i folkpartiets framställning. Ja, broschyren är verkligen skriven med stort raffinemang. Jag skall fästa uppmärksamheten på två saker i denna broschyr. Folkpartiet har med stor omsorg valt ut en serie inkomstkombinationer, där högerförslaget skulle medföra en skattehöjning på högst 16 kronor och vissa högre inkomstlagen, där en betydande sänkning skulle inträda. Dessa redovisas i en tabell, som presenteras på följande sätt i folkpartiets broschyr: »Det är naturligtvis inte bara för de mest välsituerade som sambeskattningen behöver lättas. Ett från högerhåll framlagt förslag leder till följande märkvärdiga resultat.»

Kan någon få annat intryck än att denna tabell skulle vara representativ för högerförslaget. Och ändå måste herr Wedén eller vem det nu är som är upphovsman till denna broschyr, fuller väl veta, att dessa siffror representera ett försvinnande litet antal svenska familjer och att det alldeles

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

överbägende antalet familjer kommer att få nytta av högerförslaget. En sådan form av demagogi borde folkpartiet kunna bespara sig.

Sedan, herr talman, kommer man till påståendet, att högerförslaget skulle medföra en merskatt för ungarlarna. Vi ha sagt, att en familj, som består av minst två personer och som har t. ex. 8 000 kronors inkomst, i skattehänseende bör jämföras med en ensamstående som har 4 000 kronor i inkomst. Skillnaden i skatt mellan denna familj å ena sidan och en ensamstående med 8 000 kronors inkomst blir naturligtvis större än förut. Det är ju det som är meningen. Detta formulerar emellertid folkpartiet i sin broschyr så, att man får det intrycket att högern föreslår en höjning av skatterna för de ensamstående. På det sättet har också framställningen uppfattats av de människor, som tagit del av densamma.

När folkpartiet varit angeläget att i en skattetabell redovisa högerns förslag, frågar man sig, herr talman, varför de inte varit intresserade att redovisa sitt eget förslag i skattekommittén. Den nyssnämnda tabellen avser barnlösa familjer i ortsgrupp 3, där hustrun har en inkomst på minst 2 000 kronor. Jag skall, herr talman, be att få tala om vad folkpartiets förslag innebär, tillämpat på ungefär de inkomstkategorier, som äro redovisade för högerns del. Jag utgår därvid från att hustrun har en inkomst på 2 000 kronor. Alltså: inkomst 4 000 kronor — skatteökning enligt folkpartiets förslag 8 kronor; inkomst 6 000 — skatteökning 35 kronor; inkomst 8 000 — skatteökning 103 kronor; inkomst 10 000 — skatteökning 188 kronor; inkomst 12 000 — skatteökning 282 kronor; inkomst 15 000 — skatteökning 454 kronor; inkomst 20 000 — skatteökning 638 kronor. Jämför dessa belopp med den ökning på 16 kronor, som i undantagsfall skulle uppstå enligt högerns förslag.

Jag upprepar, herr talman, än en gång frågan till folkpartiet: Anse ni detta vara ett anständigt sätt att föra propaganda?

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag tycker att när man försvarar en så pass svag sak som herr Hjalmarson onekligen i detta avseende gör gentemot en för övrigt enig kammare, skulle man bespara sig en del av sin indignation.

Herr Hjalmarson ville först göra gällande, att det skulle föreligga någon uppenbar missvisning när det gäller den tabell i folkpartiets broschyr, som han sedan tog ett par exempel ur.

Där står, att det naturligtvis inte bara är för de mest välsituerade, som sambeskattningen behöver lättas. Nu förhåller det sig så, att när det gäller de reella sambeskattningsfallen, d. v. s. de äktenskap, där båda makarna ha inkomst, så har högerförslaget otvivelaktigt den effekten, att de mest välsituerade få den överbägende delen av skattelättnaden. Det är det, som sägs här, och det gäller naturligtvis de många familjer, där det icke finns barn. Men även i de fall, där det finns barn och där det är fråga om en reell sambeskattning, faller enligt högerns förslag en oproportionerligt stor del av lättningen på de större inkomsttagarna.

Låt mig sedan säga till herr Hjalmarson, när han återigen talar om de ensamstående, att så länge han inte presenterar någon bärande kalkyl för att han vid sidan av det familjebeskattningsprogram, som han lägger fram, skulle få något över till skattesänkning för de ensamstående, har han ingen anledning att framställa någon kritik mot sina egna kritiker i detta avseende. Herr Hjalmarson har i den motion, som han själv skrivit under, tydligen presumerat att det kan uppstå svårigheter, ty där sägs uttryckligen, att om läget skulle bli sådant, att man inte har

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

mera pengar över för skattelättnad än vad som motsvarar en tioprocentig allmän skattesänkning, så skall hela lätt-naden sättas in på familjerna.

Låt mig sluta med, herr talman, förutom med att konstatera att herr Hjalmarson icke givit mig något svar på min fråga om skatteskalorna, bara som ett ytterligare svar till honom i fråga om avvägningen mellan gifta och ensamstående säga, att i doktor Anderssons egen reservation till sambeskattnings-sakkunnigas betänkande heter det uttryckligen om det av henne föreslagna tillvägagångssättet: »Att detta vid ett givet utdebiteringsbehov måste leda till en ökning av skattebördan för andra skattskyldiga än äkta makar, är så naturligt, att det knappast borde behöva omnämnas.»

Herr Hjalmarson har tydligen här i dag ansett, att det behöver omnämnas med många ord och stor indignation, en indignation, som enligt min uppfattning är alldeles oberättigad.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Är det något anmärkningsvärt att man säger, att om man utgår ifrån att utdebiteringsbehovet är givet, medför en tillämpning av den Ebon Anderssonska linjen den effekt, som herr Wedén anför? Men, herr Wedén, jag har i mitt inledningsanförande påvisat, att vi icke godtaga denna försättning.

Sedan skall herr Wedén inte försöka komma ifrån den här saken genom att säga, att jag inte svarat på alla hans frågor, ty den fråga som främst kräver ett svar är, hur folkpartiet vill försvara sitt eget beteende vid presenterandet av högerförslaget i deras broschyr.

Herr Wedén säger, att jag skulle försvara en svag sak. Vi kunna ha olika uppfattningar herr Wedén och jag i fråga om familjebeskattningen. Men det är herr Wedén och hans parti som försöker krängla sig ur en sjuk sak. Ni

kunna inte förklara bort den missvisande framställning ni givit av högerförslaget.

Vidare säger herr Wedén, att jag icke skall framföra någon kritik i fråga om de ensamståendes beskattning. Jag har inte framfört någon kritik. Det är ni, som kritiserar oss, därför att, som det heter, vi inte lagt fram ett förslag för att lätta beskattningen för de ensamstående. Men vad har då folkpartiet gjort? Ha ni lagt fram något förslag alls? Ni ha icke lagt fram något långsiktigt förslag om skattelättnad vare sig för familjer eller för ensamstående, om jag bortser från den fråga, som vi senare få behandla, nämligen själva uttagningsprocenten. Det är ju inte den frågan vi diskutera nu, herr Wedén. Här gäller det frågan om familjebeskattningen och de ensamståendes problem.

Herr Wedén riktade den förebräelsen mot oss inom högern, att vi i en broschyr, som jag vägar påstå är utomordentligt saklig och hovsam och icke innehåller ett ord av kritik gentemot andra, låtit våra skattetabeller sluta vid ett inkomstläge på 12 000 kronor och icke lämnat en fullständigare redogörelse. Har man ingenting annat att förebrå oss inom högern än detta, samtidigt som man icke ser något fel i sin egen framställning, då, herr talman, har man sannerligen anledning att komma ihåg orden om den som ser grandet i broderns öga men icke bjälken i sitt eget.

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Det kanske må vara tillåtet för mig att nu upprepa en fråga, som herr Hjalmarson tydligen fruktar, nämligen den: Om man, som herr Hjalmarson för några dagar sedan tillstyrkte, ger sig in på en omarbetning av skatteskalorna, var finns då grunden för den tidigare högerpropagandan omkring familjebeskattningen? Det skulle vara mycket intressant att få svar på den frågan.

Inbjudan till Storbritanniens parlament. — Anmälan om felaktig röstning vid votering.

Sedan läste herr Hjalmarson upp några siffror, som skulle vara resultatet av vad han kallade folkpartiets skatteförslag. Folkpartiet har icke lagt fram något annat skatteförslag än att den statliga inkomstskatten skall sänkas med 10 procent från den 1 januari 1951, ett förslag, som leder till den snabbaste skattesänkningen och som vi hoppas att herr Hjalmarson och hans meningsfränder skola stödja.

Men, herr Hjalmarson, det går inte att upprätthålla fiktionen, att man vill bygga den amerikanska metoden på de nuvarande svenska skatteskalorna och göra en väldig propaganda omkring detta och samtidigt säga, att man vill klara av saken för de ensamståendes del genom en omarbetning av skatteskalorna. Ty i så fall rycker man ju undan grunden för hela den propaganda, som man för.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 8.

Inbjudan till Storbritanniens parlament.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde: Herr talman! Under erinran om att en svensk parlamentarisk delegation hösten 1948 besökte Storbritannien på inbjudan av brittiska parlamentet samt om att ett motsvarande

brittiskt besök i Sverige skulle vara ägnat att stärka de bestående vänskapliga förbindelserna mellan de båda ländernas parlament och folk, får jag hemställa, att kammaren, under förutsättning att första kammaren fattar enahanda beslut, ville uppdraga åt kamrarnas herrar talmän att inbjuda en brittisk parlamentsdelegation att innevarande vår besöka Sverige som riksdagens gäster.

Kammaren biföll detta förslag.

§ 9.

Anmälan om felaktig röstning vid votering.

Herr **LARSSON** i Stockholm, som på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Vid voteringen om bevillningsutskottets betänkande nr 51 angående bensinskatten röstade jag vid uppresningen för reservationen. Vid den elektriska rösträkningen markerades emellertid från min plats att jag avstått från att rösta. Det har förekommit något missöde med knapparna, som givit detta resultat.

Jag hemställer att få till protokollet antecknat, att jag röstat för reservationen.

Vidare anförde

Herr **GUSTAFSSON** i Borås: Herr talman! Det är samma förhållande beträffande mig. Jag kom på grund av olyckliga omständigheter att trycka på fel knapp vid omröstningen.

Jag ber att få anmäla, att min avsikt var att rösta för reservationen.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.20 em.

In fidei
Gunnar Britth.

Onsdagen den 10 maj.

Kl. 7.30 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar. (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar nu komme att fortsättas; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr JANSSON i Aspeboda, som ytttrade: Herr talman! När jag lyssnade till debatten före middagen hörde jag fru Ewerlöf i sitt anförande beröra det s. k. skattetänkandet. Detta skattetänkande har ju blivit något av en myt för många, och jag tycker nog att det är på tiden att säga ett ord till de partier, som tyckas ha nästan tagit på entreprenad att göra politik av skattetänkandet. Högern har väl i det fallet inte utmärkt sig särskilt tidigare, men nu ser man att även högern slår in på samma väg. Jag får i likhet med herr Olsson i Gävle säga, att det är väl valfisket som har börjat. Jag måste dock beklaga att så är förhållandet.

När herr Olsson i Gävle före middagen resonerade med herr Hjalmarson om vilken som var pappa till en viss tvål, så försäkrade herr Hjalmarson, att han inte kände till den saken. Jag känner inte heller till någonting om den där tvålhistorien, men jag har mig däremot litet grand bekant om en annan sak som heter »Två...». Det är namnet på en av högern nyligen utgivna broschyr, där man söker visa upp

hur välsignelsebringande det skulle vara, om man i sambeskattningsfrågan kunde följa det förslag som fröken Ebon Andersson har lagt fram. Faderskapet till den broschyren går det väl inte att komma ifrån — den innehåller alltför många ting, som vittna om från vilket håll den har kommit. Även om det inte stode »Högerns informations-tjänst» på baksidan, så att man visste var den hör hemma, skulle man säkerligen, om man är förtrogen med våra skattelagar, inte haft någon större svårighet att räkna ut från vilket håll den härrör.

Man gör i denna broschyr exempelvis gällande, att en familj med en inkomst på 12 000 kronor om året enligt högerns förslag skulle få en sänkning av statsskatten på 21 procent, och det torde väl vara riktigt om man använder ett visst slags matematik. En inkomsttagare på 10 000 kronor skulle enligt samma källa få 24 procents skatteminskning, en inkomsttagare på 8 000 26 procent, en på 6 000 36 procent, en på 5 000 47 procent och en på 4 000 89 procents skatteminskning. Nu är inte tabellen uppställd så, att man vet hur den egentligen är uträknad, men det är enkelt att komma underfund med att om dessa makar höra hemma i ortsgrupp 5, som gäller för Stockholm, äga de rätt till 2 000 kronors avdrag var och skulle på så sätt bli hundraprocentigt skattefria, bortsett från kommunalbeskattningen. Det är att märka att man när det gäller denna tabell säger, att det rör sig om familjer som ha barn. När man på detta sätt gör gällande, att skattesänkningar skulle uppstå, ger det mig anledning att fråga tillbaka: Hur förhåller det sig med dessa familjers skatteplikt, sedan den sista författningen rörande statlig inkomst-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

och förmögenhetsskatt tillkom 1947? Har man ett barn och icke mer än 4 000 kronor i inkomst, får man pengar över av de 260 kr. barnbidraget ger, och därför menar jag att åtminstone en sådan familj borde ligga utanför agitationen. Den är skattefri tidigare och får därtill pengar av den svenska staten. Om jag sedan kopplar in min uträkning på 5 000 kronors-, 6 000 kronors- och 7 000 kronorsfamiljerna med 2 eller 3 barn, så kommer jag till det resultatet, att en familj, som här i Stockholm har ungefär 7 000 kronors inkomst, är så gott som skattefri. Jag frågar mig: Hur långt vill man driva detta system inom vårt skatteväsende? Till vilken grad skola de övriga i samhället, på vilka bördorna ovillkorligen måste lastas, orka bära dem, om vi skola följa med i den här galoppen? Det har nu gått så långt, att många familjer blivit skattefria genom att barnbidraget införts. Vi få väl ändå inte i detta allmänna skatteresonemang koppla bort frågan om barnbidragen och de kostnader som äro förknippade med dessa. Även dessa bidrag måste väl få en plats i debatten om skatterna.

Jag har stundom roat mig med att göra uträkningar för de mest olika kombinationer av inkomster. Jag kan exempelvis nämna, att om en man och en kvinna tjäna 6 000 kronor vardera och gifta sig, så vinna de därigenom en skattesänkning på 30 kronor, som de sålunda få i bröllopsgåva. Så långt är allt gott och väl tycker man, ty det går ju någorlunda jämnt upp. Men om ett annat par, i vilket den manliga kontrahenten tjänar 8 000 kronor och den kvinnliga 4 000 kronor, gifter sig, tjänar det ett betydligt större belopp därpå än det förstnämnda paret. Så skulle jag kunna fortsätta undan för undan. Om mannen tidigare haft 10 000 kronor i årsinkomst och hustrun 2 000, så blir förtjänsten ännu större än i sistnämnda fallet, då de gifta sig.

Jag skall inte trötta kammaren med

alla dessa siffror. Jag skall bara ta ett ytterlighetsfall. Om en man och en kvinna, av vilka mannen har 12 000 kronor i inkomst före äktenskapets ingående och kvinnan inte någon inkomst alls, gifta sig och mannen fortfarande drar 12 000 kronor till hemmet, så blir förtjänsten ännu större än i det nyssnämnda fallet. Jag riktar den frågan till var och en som vill svara på den: Går det under sådana förhållanden utan vidare att säga, att makarnas sammanlagda inkomst skall delas mitt itu och att varje del skall beskattas var för sig, vilket ju är innebörden i Ebon Anderssons förslag? Låt oss anta att i det förstnämnda fallet, där kontrahenterna tjänade 6 000 var, makarna lämna hemmet klockan 7 på morgonen och gå till kontoret, fabriken eller vilken arbetsplats det må vara, och äro borta hela dagen, under det att i det sist anförda exemplet, alltså där mannen tjänade 12 000 kronor och hustrun ingenting alls, hustrun är hemma och sköter hemmet. Vilken av dessa familjer, som båda ha 12 000 kronor i inkomst, har den största skattekraften? Mitt sunda förnuft säger mig, att om jag skulle ställas inför att besvara den frågan, måste väl ändå svaret bli, att om jag själv kan draga in 12 000 kronor till hemmet och har min hustru hemma, som sköter hemmet och barnen, städning o. s. v., kanske t. o. m. utför vävning och sådant, måste jag väl ha bättre förutsättningar att betala en större skatt än de båda makarna, som få använda hela sin dag för inkomstens förvärvande och vara helt borta från hemmet. Här stå vi verkligen inför ett problem. Jag frågar: När denna utredning är färdig och ställning skall tagas till sådana här frågor, månne vi inte även då få bedöma dem skönsmässigt och inte matematiskt liksom fallet så ofta har varit, när det gäller att avväga skatteskalorna i vår skattelagstiftning?

Jag riktar mig i detta sammanhang mot såväl folkpartiet som högern. Jag

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

har här framför mig en broschyr, där det talas om Wigforssdagar. Före mid-dagsrasten sade herr Hjalmarson, att vi skulle få sänkta skatter och lättare allesammans genom en ökad produktion. Ja, det äro vi väl överens om allihop, och jag hoppas att så blir fallet, men då får man inte underblåsa skatte-tänkandet bland människorna i den riktningen att de taga några Wigforssdagar på grund av att man ger dem en felaktig upplysning. Man bör inte försöka få folk att tro på bilden av den där mannen, som ligger på en soffa med benen i kors med en tidning framför sig, och göra gällande att det inte lönar sig för honom att arbeta. Det återspeglar inte de verkliga förhållandena. Men troligtvis har denna bild haft samma bakgrund som t. ex. en liten episod, som inträffade vid Domnarvets järnbruk, där en man kom och frågade mig, hur det kunde hänga samman, att sedan han haft några timmars övertid i veckan och dessutom gjort ett söndags-skift, hans källskatteavdrag var så oproportionerligt stort, jämfört med vad han tidigare betalat på sin ordinarie inkomst. Han sade: Jag kommer aldrig mer att göra en övertidstimme. Jag måste upplysa honom om att hans reaktion bara berodde på att han inte hade förstått skattelagarnas slutliga verkan. Låt mig vidare som exempel taga en man som tjänar 5 200 kronor om året, d. v. s. 100 kronor i veckan. Låt mig säga att han är ungarl. Han får på denna inkomst ett källskatteavdrag på ungefär 6: 50 i veckan. Men om denne arbetare ökar sin veckoförtjänst med 50 procent, får han denna vecka ett källskatteavdrag, som är i det allra närmaste dubbelt så stort eller cirka 13 kronor. Då tänker den mannen givetvis, att skall det bli så stor höjning av avdraget för övertidsarbete, så struntar jag i att arbeta på övertid. Han känner inte till, att om den som har 5 200 kronors inkomst och icke ökar denna sin inkomst mera än att den sammanlagda

inkomsten icke överstiger 6 000 kronor — låt oss säga att han på övertidsarbete tjänar 800 kronor — har han precis samma skattesats på dessa 800 kronor som på den övriga beskattningsbara inkomsten som ligger inom samma procentgrupp. Om vi kunde ena oss om att försöka ge människor en bättre upplysning om hur vårt skattesystem är konstruerat, skulle både högern och folkpartiet bidra till en ökad produktion och kanske till en skattelättnad inom rimlig tid. Men när man går till väga på det sätt som har skett — något som jag för min del inte på något sätt kan godkänna — bidrager man till att skapa fram ett skattetänkande som är av ondo.

När högern i sin broschyr försöker påvisa den oerhörda skattesänkning som skulle uppstå genom högerförslaget, bestrider folkpartiet i en annan broschyr detta och säger, att det inte är sant; ty säger man där, om mannen före äktenskapet har 2 000 kronor och hustrun 2 000 kronor i årsinkomst, blir det när de gifta sig en skatteökning på 8 kronor, och först när man kommer upp till de högre inkomsttalen blir det en sänkning av skatterna. Jag behöver inte anföra flera exempel på detta. Var och en kan konstruera sådana med hjälp av de skattehandböcker som finnas. Vi skola finna att visst hitta vi orättvisor. Men dessa orättvisor äro så pass inmängda i vårt ekonomiska system och i det sammanhang, vari de befinna sig, att det skulle vara fullständigt uteslutet, åtminstone för mig, att kunna tillstyrka att vi så där utan vidare skola ansluta oss till ett bestämt förslag. Jag tror att vi skulle finna, att även med den mest minutiösa utredning skulle vi säkerligen få svårigheter att komma till rätta med problemet i alla fall, ty det går inte att matematiskt lösa skattefrågorna. Här måste det bli fråga om ett skönsmässigt bedömande: hur mycket skattekraft finns det på det ena hållet i förhållande till den el-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

ler den inkomsten, och hur mycket skattekraft finns det på den andra kanten?

Jag vet alltför väl att utskottet har pejlrat dessa frågor mycket noggrant. Men jag måste nog ändå säga — även om det skulle kunna betecknas som valfiske — att det väckte en oerhörd indignation och uppmärksamhet speciellt ute på landsbygden, när man införde det provisoriska tillägg till våra skattelagar, som vi nu ha, nämligen att de kommunala avdragen för förvärvsarbete hustru sattes till 300 kronor och enligt stadgandet om statlig inkomstskatt till 1 000 kronor d. v. s. om den till sådan skatt taxerade inkomsten var tillräckligt stor, under det att de fria företagarna — jag tänker därvid särskilt på de tusentals jordbrukarhustrur som under långa vintrar arbeta i ladugården och bidra till att skapa en inkomst för hemmet — äro utestängda från denna möjlighet. Jag förmodar att det inte går att få någon ändring på den punkten nu, och jag medger att det finns mycket starka skäl att motsätta sig en sådan. Jag tror emellertid inte att det skulle möta oöverstigligen hinder att genomföra en sådan ordning, åtminstone inte på landsbygden. Det är när det gäller de många små affärsföretagen som de största svårigheterna föreligga att avgöra i vad mån hustrun har hjälpt till och hur stor inkomsten skall anses vara för detta arbete. Men när det gäller jordbruket tror jag att svårigheterna skola vara överkomliga. Man brukar säga att om Andersson skall få göra avdrag för sin hustru, måste han låta henne gå och mjölka Petterssons kor, och Petterssons fru måste gå hem till Andersson och mjölka dennes kor. Jordbrukarhustrun måste bege sig till en annan gård och utföra arbete där; då blir hon löntagare i annans tjänst. Om bönderna byta hustrur på dagen, få de faktiskt göra skatteavdrag för hustruns arbete. Det är väl ändå ett galet system. Det bör väl inte vara meningen att bönderna skola få lov att

vidtaga så drastiska åtgärder för att få sina hemmaarbetande hustrur likställda med dem som arbeta utom hemmet.

Med dessa ord, herr talman, vågar jag trots allt yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Gustaf Elofsson m. fl., som alltså innebär att ett tillägg skall göras till de nu gällande provisoriska bestämmelserna för att åtminstone under den tid, då vi avvakta resultatet av utredningen, så långt det är möjligt åstadkomma en rättelse på detta område.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Bästekille: Herr talman! Det har varit rätt intressant att under denna debatt, som nu har varit ganska länge, sitta och lyssna inte minst till dem som varit motståndare till det förslag som framlagts ifrån högerhåll. Man har framfört olika skäl för att bevisa att man inte kunnat gå med på detta förslag. Man har talat om att de större inkomsttagarna därigenom skulle gynnas otillbörligt på de andras bekostnad. Ibland har man gått den motsatta vägen och bedyrat sin kärlek till de gifta kvinnorna, såsom t. ex. herr Bladh, och förklarat att visst skola dessa ha förvärvsavdrag. Det är majoriteten bland de sambeskattningssakkunniga överens om. Men sedan vill man inte gå längre, och socialdemokraterna ställa sig i dag på den linjen, att detta avdrag skola de få någon gång i framtiden men absolut inte nu.

Vi kunna nog utan tvekan erkänna, att problemet om äkta makars beskattning är ett avvägningsproblem. Den som något litet sysslat med taxeringsspörsmål vet, att man därvidlag kan ställas inför uppgifter, som sannerligen inte äro så lätta att lösa. Det är därför ganska lätt för olika kammarledamöter att med exempel bevisa att de ha rätt. Jag skulle nästan tro att samtliga kammarens ledamöter kunna göra detta. Ty vårt beskattningssystem är så pass invecklat,

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

att man med exempel kan bevisa nästan vad som helst.

Det främsta spørsmålet, när det gäller äkta makars beskattning — diskussionen i denna fråga har ju pågått länge — är ju huruvida man skall anse att ett giftermål betyder ett förbilligande av levnadskostnaderna, eller om man skall erkänna att två gifta personer ha rättighet att ha samma standard som två ogifta. I detta fall äro meningarna delade. De som företräda särbeskattningslinjen anse, att makarna skola betraktas som två personer och att endast det förhållandet, att båda makarna ha förvärvsarbete, skall verka i skattesänkande riktning. Man har ju undrat många gånger, om vi här i Sverige ha någonting som kallas för ungarlsskatt eller någonting som kallas för straffskatt på äktenskapet. Ja, jag skulle förmoda att man även i dessa fall skulle kunna bevisa båda delarna. Ty en ensamstående, som har litet högre inkomst, mister en del av sitt ortsavdrag, och vid viss inkomst försvinner detta helt, medan de gifta människorna ha kvar sina s. k. fasta ortsavdrag och kunna utnyttja dessa, oavsett hur hög inkomsten är.

Jag skall be att få återge några uppgifter ur en tidning, som tagit upp detta problem till behandling. Det är en opolitisk tidning — jag har valt en sådan, ty annars får man ju ofta höra: Det är klart som dagen att ni gör detta citat endast för att lägga det hela till rätta, så att det passar edra åsikter. Tidningen konstaterar först under hänvisning till tabeller, att om två ungarlar, som det ju heter, ha en sammanlagd inkomst på 6 000 kronor, så blir deras sammanlagda skatt 604 kronor. Om vi, såsom fru Ewerlöf gjorde i förmiddagens debatt, antaga, att en man och en kvinna leva tillsammans i ett s. k. stockholmsäktenskap, alltså sådant där mannen och kvinnan flytta samman utan att legalisera sin förbindelse, få dessa också en sammanlagd skatt på 604 kro-

nor. Men om de tröttna på denna förbindelse och vilja ha den legaliserad och alltså gifta sig — jag hade nästan sagt bära sig åt som hyggligt folk — stiger skatten enligt denna utredning omedelbart till 760 kronor. Det blir således en ökning med 156 kronor. Då blir det enligt dessa tabeller bevisat, att vi ha en straffskatt på äktenskapet och inte, som man sagt, tvärtom.

När sambeskattningsakkunniga framförde sitt förslag om förvärvsavdrag även för hustrur till jordbrukare och andra rörelseidkare, var detta naturligtvis vackert tänkt. Detta förslag har sedan varit ute på remiss, och man har på olika håll förklarat, att det är oerhört svårt att genomföra. I de flesta fall har man nästan helt avstyrkt det samma.

Man har bl. a. hänvisat till att det skulle bli ett oerhört arbete för taxeringsnämnderna och att det över huvud taget knappt skulle vara möjligt att uppnå rättvisa på detta område. Naturligtvis kan jag erkänna, att det kan vara svårt för taxeringsnämnderna att skapa absolut millimeterrättvisa, men jag tror jag vågar säga, att när det gäller landsbygdens taxeringsnämnder, där man dock har en mycket värdefull personkännedom, går det inte så lätt att inbilla dem, att en husmor deltagit i mannens jordbruk eller affär utan att hon verkligen har gjort det. Det är nämligen så ute på landsbygden, att både taxeringsnämndens ledamöter och andra ha ögon att se med, och de skulle nog observera, om husmodern aldrig syntts till ute i något jordbruksarbete eller aldrig bakom disken i den gemensamma affären. Jag tror därför, att det, när det gäller landsbygdens folk, inte skulle möta oöverstigliga hinder att lösa detta problem men givetvis innebär det ett ökat arbete för taxeringsnämnderna; den saken kunna vi vara överens om.

Det har vidare skiftats rätt hårda hugg i fråga om dessa principer för beskattningen av äkta makar. Folk-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

partiets talesmän ha ju talat om, att de för sin del inte kunna godkänna de principer, som högern har velat lägga till grund för den blivande familjebeskattningen. Om detta beror på att den rätta tidpunkten, som professor Ohlin sade i ett annat sammanhang i förmiddags, ännu inte är inne eller om det beror på att folkpartiet inte har några principer ännu, det vill jag låta vara osagt.

När man vidare talar om dessa förvärvsavgifter komma vi dithän, att en lantarbetarhustru kan utnyttja detta sitt högsta avgift, 1 000 kronor, när hon förtjänar 2 000 kronor, medan däremot en jordbrukarhustru, om hon hjälper sin man, tillsammans med honom måste uppnå en inkomst av 6 000 kronor för att kunna utnyttja detta hustruavgift på 1 000 kronor. Det är sålunda enligt min mening en ganska väsentlig skillnad till nackdel för vad jag kallar en familj jordbrukare och hans hustru.

Jag har som taxeringsman haft tillfälle att följa dessa problem, och jag har senast under den nu pågående taxeringen roat mig med att taga fram några exempel, vilka belysa skillnaden mellan den nuvarande taxeringen av en lantarbetare och hans hustru och av en familj jordbrukare och hans hustru. Nu skall jag från början klart och tydligt säga ifrån, att jag inte på något sätt missunnar lantarbetarhustrun eller andra förvärvsarbetande hustrur de avgifter som de ha rättighet att få vid taxeringen, men jag har utomordentligt svårt att förstå, att man i dag kan ställa sig negativt till det berättigade kravet på att samma avgiftsrätt tillerkännes jordbrukarnas och andra rörelseidkarens hustrur.

För att visa det faktiska resultatet av den nuvarande taxeringen kunna vi ta ett exempel, där mannen — jag räknar med en lantarbetare och hans hustru — har 3 000 kronor och hustrun 2 000 kronor, sammanlagt 5 000 kronor. Då utnyttjar hustrun sitt avgift plus det

ortsavgift makarna ha rättighet att få. Räknar man med ortsgrupp II, kommer man till ett beskattningsbart belopp av 1 370 kronor. På detta blir det en statlig skatt av i runt tal 140 kronor. Gå vi över till vad jag kallar en familj jordbrukare och hans hustru, vilka också tillsammans kunna uppnå en inkomst av 5 000 kronor, få dessa ett beskattningsbart belopp av 2 370 kronor, således 1 000 kronor mer än lantarbetaren och hans hustru, vilket medför att skatten för jordbrukaren och hans hustru ökar med i runt tal 110 kronor.

Vi kunna ta ytterligare ett exempel. Vi sänka i detta den gemensamma inkomsten till 4 000 kronor och anse, att mannen förtjänar 2 500 kronor och hustrun 1 500 kronor. Resultatet blir att lantarbetaren och hans hustru få ett återstående beskattningsbart belopp av 620 kronor och följaktligen en statlig skatt på 62 kronor, medan jordbrukaren och hans hustru med samma inkomst måste betala 140 kronor i statlig skatt. Jag skall välja ytterligare ett exempel och gå så lågt ned som till 3 000 kronors inkomst, 2 000 kronor för mannen och 1 000 kronor för kvinnan. Detta betyder, att lantarbetaren och hans hustru befrias från statlig skatt, medan jordbrukarparet måste betala 37 kronor.

Jag tycker att med dessa exempel för ögonen, vilka inte någon, som något litet har sysslat med taxeringsarbete, kan jäva, skulle man vara villig att uppge sitt motstånd mot att ge jordbrukarhustrun samma rätt till förvärvsavgift som tillkommer de andra. Det är väl dock inte meningen att vi skola komma dithän, som en sjuver på landsbygden en gång sade, att vi skola vara nödsakade att byta hustrur varje gång vi skola ha något arbete utträttat, så att var och en då kan utnyttja sitt förvärvsavgift. Ska det inte kunna bli så, att varje hustru kan hjälpa sin man och dock tillerkännas detta avgift?

Herr Bladh åskådliggjorde med ett exempel hur utmärkt det är ordnat för

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

en man, som har 12 000 kronors inkomst och gifter sig med en kvinna som har 3 000 kronor. Han bevisade mycket riktigt, att det blir en skattesänkning, därför att mannen hade förut inte något ortsavdrag. Det hade helt enkelt försvunnit. Om vi i stället räkna med att en man, som har 3 000 kronor, gifter sig med en kvinna som också har 3 000 kronor, blir resultatet, åtminstone om det gäller en jordbrukare och med de principer som tillämpas i dag, att medan de förut betalade i runt tal 275 kronor i statlig skatt, måste de efter giftermålet betala i runt tal 380 kronor.

Med sådana exempel för ögonen tycker jag, att vi skulle kunna vara överens om att taga åtminstone ett så långt steg på vägen att dessa förvärvsavdrag tillerkännas jordbrukarhustrurna och andra med dem likställda.

Det skulle kunna var mycket annat att tillägga, men vi ha en lång föredragningslista i dag, och därför skall jag inte hålla på längre. Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till det yrkande herr Nilsson i Svalöv förut har ställt.

Herr HEDLUND i Rådomb: Herr talman! Det var ett par uttalanden av utskottets ärade talesman — herr Olsson i Gävle — som föranledde mig att begära ordet. Han utgick ifrån att motionerna, bland annat från bondeförbundet, väckts under det antagandet, att proposition i ämnet skulle komma att föreläggas innevarande års riksdag. Så är emellertid inte alls förhållandet. Jag kan i detta hänseende åberopa vad jag uttalade redan i remissdebatten i år. Då sade jag, att även om det förslag som de sakkunniga framlagt skulle behöva ventileras vidare, är det både motiverat och möjligt att i avvaktan på ett slutligt ställningstagande komplettera de nuvarande bestämmelserna med avdragsrätt för hustrur, som hjälpa till i mannens rörelse. Det är alltså endast

fråga om en komplettering av nu gällande avdragsbestämmelser. Någon principiell nyhet införes icke, om man följer det yrkande som reservanterna ha framställt under punkt I. Kan man sedan få ett bättre förslag, skola vi naturligtvis på vårt håll vara med om att genomföra det, och jag vill uttala den förhoppningen, att den utredning, som har fått i uppdrag att vidare bearbeta denna fråga, skall lyckas komma fram till en tillfredsställande lösning. Det är emellertid inte nödvändigt, att det förslaget utformas så, att den nuvarande avdragsrätten, om den kompletteras såsom vi vilja, kan oförändrad stoppas in i det nya förslaget.

Herr Adolv Olsson trodde vidare, att om riksdagen följer reservanterna på denna punkt, skulle det komma att tydas så som om riksdagen har sagt, att den inte ägnar särskilt stort intresse i fortsättningen åt den stora sambeskattningsfrågan. Jag tror inte alls, att det kommer att uppfattas på det sättet, utan i stället kommer man att tolka det hela så, att orättvisorna ha funnits vara så pass stora, att det är oundgängligen nödvändigt att försöka få någon ändring så fort som möjligt och att man inte skall hålla kvar vid dem en enda dag längre än som är nödvändigt.

Man frågade vidare, om det är någon mening med att befria tiotusentals människor från en viss beskattning och sedan riskera att nästa år, när det nya förslaget kommer, på nytt få beskatta det belopp som svarar mot avdraget. Jag skulle för mitt vidkommande vilja säga, att det sista jag skulle vilja vara med om, när ett definitivt förslag skall antagas, vore att rösta på någonting som skulle innebära, att de grupper som det här är fråga om, nämligen de som arbeta i mannens rörelse, skulle bli beskattade för sådana avdrag som vi nu vilja ge dem.

Sedan känna väl alla till att den här frågan är stor. Den är också svårbedömbär, och det kan hända att utredningen

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

tar så pass lång tid, att vi icke få fram något förslag på riksdagens bord nästa år. Det kan kanske dröja ett par år innan man är färdig med den här frågan, och jag tror att det i avvaktan därpå är en klok åtgärd och en gärd av rättvisa att komplettera de nuvarande avdragsbestämmelserna för förvärvsarbetande hustrur med en regel, att även de som arbeta i mannens rörelse kunna få åtnjuta detta tusenkronorsavdrag. Jag ställer mig alltså odelat på samma sida som reservanterna under punkt I.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! För att undvika alla missförstånd och fria tolkningar i framtiden, då vi återigen komma att möta detta spörsmål, vill jag säga, att det uttalande jag gjorde och som herr Hedlund citerade gällde högerens reservation.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman! Då sambeskattningsakkunniga på sin tid tillsattes, var anledningen det stora missnöje som rådde med sambeskattningen och den allmänna uppfattningen, att denna ledde till orättvisor vid beskattningen av de förvärvsarbetande kvinnorna. Kommitténs huvuduppgift var att pröva om sambeskattning av äkta makar skulle avskaffas och ersättas med ett särbeskattningsystem, därvid man framför allt eftersträvade en rättvis avvägning av skattebördan mellan de familjer, där hustrun har förvärvsarbete, och dem, där hon arbetar i hemmet. Avvägning av skattebördan mellan gifta och ensamstående ingick inte i kommitténs uppgift, och någon sådan avvägning skedde inte heller. Visserligen snuddade man kanske vid problemet genom Ebon Anderssons reservation och de synpunkter hon framförde i frågan redan under kommitténs arbete, men inte heller hon påfordrade någon verklig avvägning mellan olika grupper, utan hon begränsade problemet till den familj, där två stycken

skulle leva på samma inkomst som tidigare en person hade gjort. Det behövs givetvis en utredning i fråga om avvägningen av skattebördan mellan olika grupper inbördes, inte bara mellan gifta och ensamstående utan även mellan gifta familjer utan barn och sådana med barn och även mellan ensamstående utan barn och med barn.

I fråga om ensamstående med och utan barn ha vi redan nu en avvägning i skattesystemet i ortsavdragens konstruktion. Genom att den ensamstående utan barn endast erhåller ett reducerat ortsavdrag, blir han hårdare beskattad än de övriga, vilket innebär att han betalar ungarlsskatt.

Jag kan inte förstå, att Ebon Anderssons linje om tudelning skapar en rättvis avvägning mellan alla de grupper, som jag nyss nämnde. För min del har jag den uppfattningen, att ingäendet av äktenskap i och för sig inte bör leda till vare sig skattesänkning eller skatte-skärpning. Om jag tar ett exempel förstå kanske alla, vad jag menar med att det inte heller skall leda till skattesänkning. En ungarl här i Stockholm har en inkomst av 11 000 kronor och har en hushållerska, som han ger en lön på 3 000 kronor. Han får inte något ortsavdrag, ty vid 11 000 kronor utgår inte något sådant. Han skattar alltså fullt för sin inkomst, och hushållerskan skattar för sin på 3 000 kronor. Så gifta de sig. Då får mannen ett ortsavdrag på 3 000 kronor, d. v. s. hans beskattningsbara inkomst sjunker till 8 000 kronor, och hustruns skatt bortfaller helt. Det är en skattelättnad som man sakligt sett har svårt att motivera, ty ingenting har ju förändrats i deras levnadsförhållanden.

Till en början skulle jag vilja säga, att då man bedömer frågan, om ingäendet av äktenskap leder till höjning eller sänkning av skatten, skall man utgå från den skatt som vederbörande betalar före äktenskapet respektive efter äktenskapets ingående. Det är inte riktigt

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

att göra jämförelser mellan vad han skulle betala under det ena eller det andra systemet. Det är bara ägnat att förvilliga begreppen.

Ebon Andersson säger, att det är två personer som skola leva på samma inkomst som tidigare en gjorde. Hon tycks då glömma, att den hustru som arbetar i hemmet bidrar till familjens uppehälle genom sitt arbete eller också utgår hon ifrån att mannen försörjer hustrun i och med att de ha gift sig. Detta kan jag inte acceptera. En hustru måste anses försörja sig själv antingen hon arbetar i hemmet eller utanför hemmet. Det är naturligtvis inte min mening, att man skall beskatta hustruns hemarbete, men man måste ta hänsyn till det då det gäller familjens skatteförmåga.

Redan nu ha familjerna en viss skattelindring genom ortsavdragens konstruktion. Enligt Ebon Anderssons system skall en gift man, som har en inkomst på 8 000 kronor, skatta som för två fyratusenkronorsinkomster. Om han hade en inkomst på 8 000 kronor även före äktenskapet, hade han då ett mycket litet ortsavdrag, men efter äktenskapet blir detta, i varje fall i Stockholm, 3 000 kronor. Han har alltså redan med det nuvarande systemet en väsentlig skattelättnad på grund av äktenskapets ingående.

Då det gäller att avväga skattebördan mellan ensamstående och gifta, får man inte glömma, att en ensamstående ofta har en avsevärd försörjningsbörd. Det kan vara gent emot barn eller föräldrar eller andra anhöriga. Vi kunna ta t. ex. det fallet, att i en familj en av makarna dör. Så länge de båda varit i livet och varit gifta, ha de haft denna tudelning av inkomsterna och fått den skattelättnad som Ebon Andersson avser för gifta familjer. Skulle en av makarna dö, skulle skatten omedelbart öka för familjen genom att änkan eller änklungen bleve beskattad som ensamstående. Änklungen står då kvar med barnen att försörja men har mist hustruns arbetskraft och

får avsevärt större skatt än tidigare. Det är väl i alla fall inte ett resultat, som vi kunna säga är rättvist avvägt.

Såvitt jag kan se åstadkommer fröken Ebon Anderssons förslag en väsentlig skattelättnad för alla gifta. Den skattelättnaden måste betalas av alla andra skattebetalare, som alltså bli relativt hårdare beskattade. Man kan ju säga att det behövs ingen höjning av skatten för de ensamstående, om man anser sig ha råd att ge en total skattelättnad och låter den helt få åtnjutas av de gifta. Men det blir ju i alla fall en relativt hårdare beskattning av de ogifta. Det kan man ju aldrig komma ifrån. Och för de familjer, där hustrun har förvärvsarbete, blir ju förändringen med ett sådant system med tudelning kolossalt slumpartad. Den beror helt och hållet på hur stor inkomst hustrun har och hur stor inkomst mannen har. Ha makarna lika stora inkomster, blir det ingen skillnad för dem i förhållande till situationen före äktenskapet.

Dessutom vill jag understryka en mycket väsentlig synpunkt, som har anförts bl. a. i remissvaren från skattemyndigheterna, nämligen att ett sådant system är nästan oförenligt med vårt nuvarande källskattesystem. För att kunna bestämma hur stor källskatt en hustru skall betala måste man veta exakt, hur stor inkomst mannen har, och göra speciella tabeller för alla olika fall. Jag kan inte se att man kan komma fram till någon lösning av källskattefrågan med ett sådant system.

Som jag utvecklat i min reservation till sambeskattningsakkunnigas betänkande, anser jag, att särbeskattning är en framkomlig väg, när det gäller att lösa dessa frågor, men att ny utredning i saken måste äga rum. Jag är mycket nöjd med finansministerns åtgärd att hänskjuta frågan för förnyad utredning till 1949 ars skatteutredning och tar herr Bladhs anmärkningar mot innehållet i min reservation ganska lugnt, särskilt

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

som jag i direktiven till skatteutredningen tycker mig framläsa, att en hel del av de lösningar, som jag har föreslagit och som herr Bladh anmärkt på, ha accepterats — i varje fall som en tänkbar utväg — av finansministern och jag förmodar därmed också av en stor del av det socialdemokratiska partiet.

Jag skall därför inte närmare gå in på herr Bladhs och mina gamla tvisteämnen från kommittén utan skall endast beröra ett par enstaka punkter i detta sammanhang. För min del kan jag inte finna att det är någon sammanblandning av sam- och särbeskattning att vilja ha ett system, där mannen får tillgodoräkna sig hustruns ortsavdrag. Hur kan man över huvud tala om sambeskattnig i det fall att hustrun inte har någon inkomst? Då jag föreslår, att mannen skall få tillgodoräkna sig hustruns ortsavdrag är det i huvudsak av samma skäl som man nu har ett större ortsavdrag för gifta än för ensamstående. Det är alltså ett hänsynstagande till existensminimum, att familjen bör ha ett visst belopp skattefritt, innan man börjar betala skatt.

Vidare påpekar herr Bladh den risk som skulle föreligga för överflyttning av inkomst och förmögenhet på andre maken. För min del är jag inte så rädd för dylika åtgärder. Jag tror nämligen, att våra taxeringsmyndigheter äro så pass kvalificerade och ha så pass stora möjligheter att kontrollera de uppgifter som lämnas i deklARATIONERNA, att den risken inte är så stor. Vi få väl i alla fall inte helt bortse ifrån att deklARATIONERNA göras på heder och samvete och få väl inte utgå ifrån att alla äro skatteskolikare och lämna lögnaktiga uppgifter. För löntagare är det inte så lätt att överflytta en inkomst på andre maken. Jag skulle tro att det är i ett mycket litet antal fall som man verkligen skulle kunna praktisera en sådan överflyttning i någon större utsträckning. Vad beträffar överflyttning av för-

mögenhet på andre maken är jag för min del av den uppfattningen, att det vore riktigt, att, såsom föreslagits i den motion som avlämnats i denna fråga, makarna tillsammans finge ha en större förmögenhet skattefri än ensamstående. Det har utskottet tydligen också ansett. I varje fall har det uttalat, att skatteutredningen skall ta upp den frågan till behandling. Herr Bladhs uttalande att, om särbeskattnig infördes, skattens storlek inte skulle bero av inkomstens eller förmögenhetens storlek utan av det sätt på vilken den deklarerades, är ju aldeles riktigt, men det gäller ju redan nu. Man går ju efter deklARATIONEN, och man strävar ju efter att få så riktiga deklARATIONER som möjligt. Vi få inte tillskapa en lag för de skatteskolikare som finnas, utan få se till att vi få en skattelag, som verkar tillfredsställande för det största antalet skattebetalare, alltså för de lojala skattebetalarna. Jag tror inte det finns någon anledning att tro, att skatteskolikarnas antal skall ökas, om man inför ett särbeskattnings-system.

Vad beträffar påståendet, att makar med en sammanlagd inkomst av under 16 000 kronor skulle få det sämre vid särbeskattnig än vid ett bibehållande av sambeskattningen, så har jag tidigare i min reservation påpekat, att detta gäller endast för barnlösa makar. I den tabell som ligger till grund för herr Bladhs påstående har man nämligen utgått från att vid en särbeskattnig vardera maken skulle åläggas ungarbetsbeskattnig, alltså inte få tillgodoräkna sig annat än ett reducerat ortsavdrag. Den tabellen är enligt min mening det mest missvisande i hela sambeskattningsakkunnigas förslag, och jag tycker inte man skall åberopa den i det sammanhang herr Bladh gjorde. För min del anser jag, att det finns anledning att i skattesystemet eller i annan ordning tillgodose barnfamiljerna framför de ensamstående eller familjer utan barn. Man kan ju inte komma ifrån, att

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

de nuvarande barnbidragen inte på något sätt äro till fyllest. Därvidlag kan man ju diskutera vilken väg man skall gå. Det kan ske genom skattesystemet, genom ortsavdrag eller genom att öka barnbidragen. Det är ju frågor som den kommitté får pröva som skall ta ställning till denna avvägning.

Jag vill anknyta till vad jag sade från början, nämligen att sambeskattning till största delen är till nackdel för de förvärvsarbetande hustrurna. Det är det problemet jag fortfarande ser som ett av huvudproblemen i denna fråga. Jag har nämligen sett så mycket av sambeskattnings verkningar. Många hustrur sluta sitt arbete eller underlåta att ta arbete av skatteskäl. Det nuvarande förvärvsavdraget är inte på något sätt till fyllest för att kompensera de merkostnader som uppstå på grund av hustruns förvärvsarbete, i varje fall för familjer med barn.

Slutligen vill jag säga, att vare sig man går in för särbeskattning eller bibehåller sambeskattningen, är det givetvis önskvärt, att man får en så rättvis avvägning som möjligt mellan de hustrur, som ha eget förvärvsarbete, och de hustrur, som arbeta i mannens förvärvsarbete. Det har ju framställts vissa invändningar, framför allt från skattemyndigheterna, om svårigheten att kontrollera lämnade uppgifter. Det är klart att det kan stöta på vissa svårigheter. Det kunde dock ordnas så, att mannen i sin deklaration lämnade specificerade uppgifter angående den del hustrun tagit i hans arbete och den arbetsprestation hon utfört. Som regel finge man väl, såsom fallet är med övriga uppgifter som lämnas i en deklaration, godtaga de uppgifter mannen lämnar. Om man inte gör det, får man som i andra liknande fall förelägga mannen att styrka uppgifterna. Jag kan inte se, att det skulle vara ett oöverkomligt problem, utan jag hoppas, att man skall kunna åstadkomma en lösning på den punkten. Därför vill jag också stödja

den reservation, där det föreslås, att det redan från och med nästa budgetår skall tillämpas ett sådant förvärvsavdrag för hustru, som deltar i mannens förvärvsarbete.

Herr **BLADH** (kort genmäle): Herr talman! Som jurist borde fru Gärde Widemar veta att genomförd i princip och renodlad innebär särbeskattning, att makarna i skattehänseende äro från varandra helt ekonomiskt oberoende. Det bör hon veta, om inte annat har hon fått veta det i skattekommittén. När vi i skattekommittén diskuterade denna fråga, fick fru Gärde Widemar också reda på att vi inte böra öppna nya möjligheter till skattefusk.

Till slut — nu är ju finansministern här i kammaren — skulle jag vilja till fru Widemar ställa frågan: När talade finansministern om att han har anslutit sig till särbeskattningen? Enligt de direktiv vi fått i 1949 års skatteutredning äro vi inte säkra på om han vill ha det ena eller det andra. Och det är ju alldeles riktigt. Han vill ha frågorna utredda. Med samma rätt som fru Widemar skulle fröken Ebon Andersson kunna säga, att finansministern anslutit sig till hennes ståndpunkt. Han har nämnt även hennes namn i direktiven för 1949 års skatteutredning. Men som sagt. Det är tillfälle för fru Widemar att omedelbart tillfråga finansministern om riktigheten av det utav fru Widemar nyss gjorda påståendet.

Fru **GÄRDE WIDEMAR** (kort genmäle): Herr talman! Jag sade att jag av direktiven kunde framläsa, att finansministern ansåg särbeskattning vara en tänkbar utväg. Däremot har jag inte sagt, att han har anslutit sig till min ståndpunkt.

Herr **HJALMARSON**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att svara på några direkt till mig framställda frågor, som det inte var möjligt att besvara under

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

replikerna tidigare. Det har sagts här, att högerförslaget skulle innebära ett alltför kraftigt gynnande av de familjer, där hustrun arbetar i hemmet. Det har gjorts en jämförelse mellan å ena sidan en familj som sammanlagt tjänar 12 000 kronor, där mannens inkomst är 8 000 kronor och hustruns 4 000 kronor, och å andra sidan en familj, där mannen ensam tjänar 12 000 kronor, och så har man frågat: Är det riktigt att i skattehänseende jämställa dem? Jag skall, herr talman, nöja mig med att framhålla, att vi föreslagit att hustru med barn skall få åtnjuta förvärvsavgdrag. Vad beträffar arbetet i hemmet, skulle vi väl ändå kunna vara överens om att detta får sitt största värde i familjer med barn. Vi borde väl också kunna vara ense om att det inte är lämpligt att beskatta hustruns arbete för barnen.

Till sist skulle jag vilja svara på två frågor som herr Wedén ställt till mig. Herr Wedén sade, att det inte finns någon tillförlitlig grund för högern att redovisa sina skattelättnader, då det förutsatts, att en omarbetning skall ske av skatteskalen. Jag vill till en början genmäla, att vi föreslagit, att vårt förslag skall träda i kraft den 1 januari 1952, även om man då ännu inte har hunnit genomföra en omarbetning av skatteskalorna. Vi anse nämligen, att det är ytterst angeläget att avlägsna den nuvarande orättvisan i fråga om familjebeskattningen. Vi ha vidare sagt, att vi vilja ha en översyn så snart som möjligt för att därigenom få till stånd lättnader också för ensamstående. Jag har i mitt första anförande även försökt att klargöra, hur vi inom högern se på själva finansieringsfrågan.

Jag tror mig därför kunna säga, herr talman, att det sätt, varpå vi ha redovisat skattelättnaderna, är fullt just. Vilken grundval skulle man för övrigt eljest ha valt för en sådan redovisning? Även folkpartiet begagnar ju den metoden. När folkpartiet har velat åskådlig-

göra verkningarna av vårt förslag, har det nämligen gjort detta på grundval av de rådande skatteskalorna, och detta har väl folkpartiet då ansett vara fullt riktigt. Varför skulle det då inte vara riktigt, när högerpartiet gör det?

Den andra fråga som herr Wedén var inne på var följande. Han sade att det framför allt gällde att precisera målsättningen för den riktiga avvägningen av beskattningen mellan familjer å ena sidan och ensamstående å andra sidan, och jag kan gärna hålla med herr Wedén om att så är fallet. Jag vill emellertid, herr talman, erinra om att vi vilja ha likställdhet i skattehänseende mellan två äkta makar och en ensamstående i motsvarande inkomstläge. Med motsvarande inkomstläge för den ensamstående avse vi då ett inkomstläge lika med hälften av familjeinkomsten. Om det med andra ord är så — för att ta det här förut många gånger berörda exemplet — att det är två äkta makar, som tjäna 8 000 kronor, och en ensamstående, som tjänar 4 000 kronor, och skatten för den ensamstående är 500 kronor, bör skatten för de äkta makarna vara 1 000 kronor. Då har den ensamstående, efter det skatten betalats, 3 500 kronor kvar att leva på medan familjen har 7 000 kronor kvar, d. v. s. på vardera maken 3 500 kronor. Alla tre kunna alltså leva på samman standard.

Jag kan, herr talman, inte se annat än att högern gjort en klar precisering av målsättningen. Jag kan däremot inte se, att vi i denna debatt fått någon klarhet om folkpartiets målsättning i denna mycket viktiga fråga.

Herr WEDÉN: Herr talman! Nu säger herr Hjalmarson, att högerns redovisningsgrund, vad gäller effekten av dess skatteförslag, är tillfredsställande. Han förutsätter nämligen, att om någon omarbetning av skatteskalorna inte har kunnat ske till den 1 januari 1952, så

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

skulle ändå — alltså om högerförslaget accepteras — beskattning då ske efter den metod, som herr Hjalmarson och hans vänner föreslå. När vi då kritiserar detta och säga, på skäl som jag förut försökt att ange, att under sådana förhållanden blir det härvidlag en orättvisa, därför att då inga pengar bli över för att sänka skatten för de ensamstående, så svarar herr Hjalmarson — inte i riksdagen i dag utan utanför riksdagen tidigare — att detta är oriktigt, ty det skall man klara av genom ändring av skatteskalorna. Jag menar att det är omöjligt att intaga dessa bägge ståndpunkter på en gång. Om herr Hjalmarson skall klara av problemet för de ensamstående genom att ändra skatteskalorna — alltså genom att justera skalorna nedåt för de ensamstående — hur menar herr Hjalmarson, att skatteskalorna för de gifta då skola bli? Skall herr Hjalmarson då reducera skalorna även för de gifta? I så fall blir ju det sammanlagda skattebortfallet ännu större. Och om han skall ha olika skatteskalor för ensamstående och gifta, då försvinner i realiteten den berömda tuedelningsrelationen. Jag tror inte det går för högern att här argumentera på två linjer.

Jag skall inte i onödan förlänga debatten. Låt mig bara säga några ord med anledning av den mycket stora indignation, som herr Hjalmarson lade i dagen vid vårt replikskifte före middagspausen. Han läste då upp en hel del siffror från någonting, som han karakteriserade som ett folktopiförslag och som var avsett att illustrera vilken skatteförhöjning detta skulle leda till. Något sådant folktopiförslag har aldrig existerat. Jag har påvisat att i den högerbroschyr som vi tidigare diskuterat finns en ren felaktighet. Man skulle ju kunna använda strängare uttryck. Emellertid är det en ren felaktighet, när man där säger, att högerlinjen medger en skattesänkning för alla familjer. Man citerar i högerbroschyren uttalanden på ett sätt,

som också är anmärkningsvärt. Där citeras en del uttalanden, som gå ut på att vederbörande ha ansett, att doktor Anderssons förslag kan läggas till grund för vidare utredning. Sedan citeras det ett uttalande av professor Bertil Ohlin, och citatet lyder: »Kan ej accepteras.» Faktum är emellertid, att den hållning herr Ohlin intagit i denna sak och den hållning, som intagits av de organisationer, som ha föreslagit en förnyad utredning, är i sak densamma. Jag menar, herr talman, att mot bakgrunden av detta och med hänsyn till, att herr Hjalmarson icke i den folktopibroschyr han kritiserat kunnat påvisa någon faktisk felaktighet, har han inte anledning till så stor indignation.

Till sist, herr talman, vill jag upplysa herr Hjalmarson om att den tvål, som han tidigare sagt sig icke känna till, har jag nu återfunnit i riksdagshuset, och det skall bli mig ett nöje att överlämna den till honom, så att han och hans meningsfränder kunna två sig rena från några av de orimligheter som högerlinjen i detta fall innebär.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Den första fråga herr Wedén berörde avsåg ju egentligen finansieringsproblemet. Jag anser, att jag inte behöver upprepa det utförliga resonemanget i mitt första anförande, i vilket jag pekade på hur vi sågo på denna fråga och på möjligheterna till skattelättnader. Jag tror, herr talman, att ingen kan säga, att vi ha gjort problemet lätt för oss, när vi uttryckligen ha framhållit, att förutsättningen för att man skall få skattelättnader är, att man är beredd att angripa problemet om begränsningen av den statliga verksamheten.

Vidare anmärkte herr Wedén på att jag talade om folktopiförslaget. Ja, herr talman, jag sade i alla fall folktopiförslaget i kommittén. Det är minnsann inte lätt att uppfatta vilken stånd-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

punkt folkpartiet intar. Men det var bara en enda folkpartist med i kommittén och då hoppas jag att man kan utgå ifrån att folkpartiet företrädde bara en ståndpunkt där.

Herr Wedén reagerade vidare emot att vi i vår lilla broschyr ha i korthet återgivit en del yttranden för och emot vårt beskattningsförslag. Detta ha vi gjort helt enkelt därför, att vi velat klargöra att det här verkligen är fråga om en debatt. I denna broschyr ha vi skrivit, att herr Ohlin om vår linje sagt: »Kan ej accepteras.» Ja, herr talman, jag har inte folkpartiets egen broschyr till hands just nu, men jag vill säga, att den som läser igenom den broschyren och efteråt tillfrågas om vilket intryck han fått av densamma han lär väl i alla fall inte kunna säga, att meningen med redogörelsen varit att klargöra, att folkpartiet accepterar högerpartiets förslag.

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag tycker att herr Hjalmarson har litet otur, när han här säger att det var en folkpartirepresentant med i sambeskattningsakkunnigas kommitté. Herr Hjalmarson lade nämligen före middagsrasten ned mycken möda på att förklara, att den omständigheten, att herr Håstad suttit i en viss skattekommitté, naturligtvis inte hindrade högern från att nu inta en annan ståndpunkt än denne i kommittén gjorde.

För övrigt var den redogörelse, som herr Hjalmarson gav av fru Gärde Widemars ståndpunkt i sambeskattningsakkunnigas kommitté, inte heller på något sätt korrekt, ty det finns väsentliga modifikationer, som inte kommo med i den bild, som herr Hjalmarson gav. Jag vill bara konstatera, att herr Hjalmarson menar, att den 1 januari 1952 statsfinansiella förutsättningar skola föreligga för att genomföra högers familjebeskattningsförslag. Detta skulle kosta 200 miljoner kronor. Herr

Hjalmarson vill då också införa ett förvärsavdrag för hustrur med inkomst av eget arbete. Dessutom skall han sänka skatterna även för ensamstående. Detta kostar tillsammans ytterligare ett hundratal miljoner. Men herr Hjalmarson vet ju att vi ha andra utgifter att vänta. Vi behöva bara tänka på kommunalskatteformen. Vidare äro herr Hjalmarson och jag ense om den omsorg, som måste ägnas vårt försvar o. s. v. Jag måste säga, att en sådan syn på statsfinanserna hos en partiledare i varje fall inte kan betecknas som realistisk.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Vi behöva kanske inte diskutera frågan om större eller mindre realism. Jag vill bara fästa herr Wedéns uppmärksamhet på att vi från högern ha påvisat, att kostnaderna för kommunalskatteformen äro beräknade för högt, och herr Wedén har själv ingen säker grund för sina kostnadsberäkningar beträffande högerns förslag.

Till sist vill jag bara säga, att vi från högern ha ställt oss bakom vår representant i den kommitté, som haft till uppgift att behandla sambeskattningsfrågan, men jag vågar bestämt påstå, herr talman, att det inte är många i denna kammare som ha en aning om var folkpartiet egentligen står. Där ligger den stora skillnaden, inte bara denna gång, utan så har det varit också många gånger tidigare. Folkpartiet företräder så många ståndpunkter samtidigt att det har sina svårigheter att argumentera emot denna ärade »meningsriktning». Det är naturligtvis alltid litet lättare att argumentera mot oss, som företräda en mera klar och fixerad linje.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Herr Wedén har här så klart avslöjat bristen på hållbara kalkyler i det förslag, som herr Hjalmarson föresprå-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

kar, att jag därvidlag inte har någon-
ting att tillägga.

Men när herr Hjalmarson säger, att herr Wedén inte kan komma med någon exakt kalkyl över vad det kostar att genomföra högerens förslag, vill jag säga, att den som i första hand borde komma med en sådan kalkyl är väl den, som lägger fram förslaget. Detta tycks dock herr Hjalmarson mena att andra skola göra.

Nu ha vi låtit göra vissa uppskattningar och beräkningar, som väl icke äro fullständigt exakta, men som ändå ange, att om man utgår inte ifrån 1945 års inkomster utan från inkomsterna sex år senare, när detta förslag skall tillämpas, så kommer man fram till en kostnad, som lågt räknat ligger åtminstone 50 procent högre. Dessa beräkningar skall jag gärna ställa till herr Hjalmarsons förfogande. Det finns sålunda en faktisk grund för herr Wedéns omdömen. Herr Hjalmarson däremot föredrar att röra sig med mera allmänna talesätt.

Vidare sade herr Hjalmarson att vi inte ha en lika preciserad linje som högern, när det gäller familjebeskattningen. Ja, herr Hjalmarson, för en gångs skull är detta riktigt. Det är bara högern som går på en preciserad linje. Alla andra partier ha anslutit sig till tankegången, att eftersom den stora familjebeskattningsfrågan som är en mycket större fråga än den om förvärvsarbete hustrurs beskattning inte har blivit utredd sedan 1943, och man nu, herr Hjalmarson, vill gå fram efter delvis andra linjer än då, så bör denna fråga utredas, innan man tar ståndpunkt. Jag tror, att de andra partiernas utredningslinje, hur olika åsikter partierna än ha i skattefrågan, väl tål att jämföras med högerens ståndpunkt att först binda sig och sedan utreda.

Herr KYLING: Herr talman! Här har under dagens lopp ganska ingående

diskuterats en hel del synpunkter, men då jag inte kan ta upp alla de spörsmål som berörts under debatten, skall jag i stället stanna inför ett par detaljer, som höra samman med själva saksfrågan.

Herr Ohlin har i dag för sin del deklarerat, att han inte är beredd att ta ställning till ett bestämt förslag redan nu, utan han vill att frågan först skall utredas. Det rinner mig då i minnet att herr Ohlin under ett föredrag i Konserthuset i februari månad i år ganska klart utdömde den högerreservation, som här finns fogad till föreliggande utskottsutlåtande. Enligt referatet i Dagens Nyheter sade herr Ohlin nämligen vid det tillfället: »Den» — d. v. s. högerreservationen — »bygger därvidlag på ett förbiseende av att den hemarbetande hustruns arbete är värdefullt och väsentligt höjer familjens standard.» Detta uttalande kan inte tolkas på annat sätt än att herr Ohlin på något sätt vill beskatta värdet av hustruns arbete i hemmet, ty varför skulle han annars framhålla att hustruns arbete höjer familjens standard?

Även herr Wedén har i dag varit inne på samma tankegångar. Det har han varit även tidigare. Jag tänker här särskilt på den artikel, som herr Wedén för en tid sedan skrev i Dagens Nyheter och i vilken han på tal om högerens förslag förklarade, att detsamma »alldeles lämnade ur räkningen värdet av det merarbete i hemmet, som den hemmavarande hustrun är i stånd att utföra».

Det verkar som om båda herrarna anse, att man även skall beskatta det arbete, som den hemmavarande hustrun utför. Tidigare i dag har såväl herr Ohlin som herr Wedén gjort gällande, att Ebon Andersson i sin reservation till sambeskattningsakkunnigas betänkande har gått alldeles vid sidan av de direktiv, som kommittén har fått. Hon har, säger man, bortsett från den reella sambeskattningen och endast äg-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

nat sig åt familjebeskattningen. Men under förmiddagsdebatten i dag tog herr Hjalmarson upp den frågan och sade bl. a., att redan titeln på här föreliggande betänkande fullkomligt klart visar, att den reservation som Ebon Andersson avgivit på intet sätt avviker från de givna direktiven. I själva verket är sambeskattningsproblemet endast en del av familjebeskattningsproblemet. Familjebeskattningsfrågan avser i och för sig beskattning av äkta makar, och denna kan ske antingen genom särbeskattning eller genom sambeskattningsfrågan, och den avser äkta makar över huvud taget, oavsett om båda eller bara den ena av makarna ha förvärvsarbete utanför hemmet.

Sambeskattningen innebär, att makarna i beskattningshänseende betraktas såsom en ekonomisk enhet. Detta innebär i sin tur, att hänsyn måste tas till den samlade familjeinkomsten, oavsett vilken av makarna som intjänar denna inkomst. Vidare måste hänsyn tagas till de sammanlagda avdragsgilla kostnaderna, oavsett på vilken av de två makarna som dessa belöpa sig. Underskott på endera makens förvärvsverksamhet eller underskott, som uppkommer genom att endera maken icke kan utnyttja sina allmänna avdrag, få sålunda avdragas från den andra makens inkomst. Vidare innebär sambeskattningen att makarna gemensamt få utnyttja dem tillkommande ortsavdrag.

Jag ber, herr talman, att få citera några rader ur sambeskattningskommitténs betänkande. Citatet återfinnes på sid. 146, fjärde raden uppifrån. Sambeskattningskommittén säga där: »På grund härav kommer samtaxering att medföra skattelindring vid äkten-skaps ingående i alla de fall, där ena maken helt saknar inkomst.»

Därmed tycker jag att de påståenden

som gjorts här tidigare i dag, om att direktiven icke ha följts och att utredningen från reservanternas sida icke är riktigt gjord, falla på sin egen orimlighet.

Sambeskattningsfrågan förekommer alltså inte bara då båda makarna ha inkomst. Det vore för övrigt ganska egendomligt, om man skulle använda ett grundsystem för äkta makars beskattning, då hustrun har inkomst — som icke behöver uppgå till mer än en tia — och ett annat, då hustrun saknar inkomst.

Oavsett hur man ordnar beskattningen av äkta makar kan man företa en differentiering mellan de fall, då hustrun arbetar i hemmet, och i sådana, där hon har förvärvsarbete. Man kan, som sambeskattningskommitténs majoritet föreslår, låta alla förvärvsarbetande hustrur få ett särskilt avdrag, man kan, som folktopparensrepresentanten fru Gärde Widemar föreslår, underlåta att ge något som helst förvärvsavdrag och bara tillämpa särbeskattningen, och man kan, som Ebon Andersson har ifrågasatt och som högern har föreslagit i sin partimotion i år, förorda förvärvsavdrag endast för gifta med minderåriga barn.

Jag har bara velat framföra dessa synpunkter, herr talman, inte för att polemisera utan helt enkelt därför, att jag anser, att man här har använt sig av falska och mycket olyckligt utformade utgångspunkter. Det verkar som om man här har angripit den form av beskattning, som vi inom högern föreslagit, och att man nu vill beskatta även det arbete, som i tusentals och hundratusentals hem utföres av hemmaarbetande hustrur. Man kan ibland få höra den frågan framställas: Varför skola vi hjälpa lyxfruarna? Jag vill då ställa en motfråga: Hur stor procent av Sveriges hemmaarbetande hustrur kan i dag kallas för lyxfruar? Jag tror inte att den procenten är så stor, att det finns någon anledning att räkna med den.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

De hemmaarbetande hustrurna utföra i många tusen hem ett arbete, som hittills inte har uppskattats efter förtjänst, men som blir uppskattat om högers förslag bifalles. Det är inte bara de ogifta som ha stora försörjningsbördor att bära i form av hjälp till föräldrar och andra anhöriga, utan det ha också de gifta i många fall.

Herr talman! Jag har bara velat framföra dessa synpunkter. För mig står det nämligen fullständigt klart, att vi här ha anledning att redan nu försöka bestämma oss för en viss princip, efter vilken vi kunna gå fram. Jag är inte alldeles säker på hur det i framtiden kommer att bli på detta område. Säkerligen måste man omarbeta de skatteskalor, som vi nu ha. När detta skett få vi se, om vi kunna skapa större rättvisa. Principen att även hemmaarbetande hustrur skola ha möjlighet att erhålla skattelättnader vill jag dock inte dagtinga med.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! I sitt anförande före middagen gjorde herr Wedén det påståendet, att herr Hjalmarson och jag företrädde olika linjer. Det har föranlett mig att återigen begära ordet.

Jag sade i mitt inledningsanförande tidigare i dag, att vi nu enligt min uppfattning hade så stort utredningsmaterial till vårt förfogande, att vi kunde fatta ett *principbeslut* rörande familjebeskattningen, och att det sedan ankommer på 1949 års skatteutredning att ta itu med skatteskalorna. Herr Hjalmarson har framhållit precis samma sak. Herr Wedéns missuppfattning torde bero på att herr Hjalmarson mera utförligt än jag uppehöll sig vid högerförslagets detaljer, varvid han liksom Ebon Andersson använde sig av den nu-

varande skatteskalan för att demonstrera hur förslaget skulle komma att verka. Vi ha för närvarande inte något annat att demonstrera förslaget med. Har herr Wedén andra skalor att komma med, så skola vi gärna sätta in dem i systemet. Folkpartiet har också använt sig av precis samma skatteskalor. Vad har herr Wedén då egentligen att invända? Är det rätt när folkpartiet använder de skatteskalor, som nu finnas, men fel när högern använder dem? Jag måste, herr talman, instämma med herr Hedlund i Rådombänk när han i förmiddags gjorde det uttalandet, att han hoppades att folkpartiet ville ange den betydelse, som partiet inlägger i vanliga svenska ord.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag vill endast i största korthet ge en replik till den föregående ärade talaren. Han säger att det inte finns några andra skatteskalor än de nuvarande, och därför måste högern demonstrera verkningarna av sitt förslag på dessa. Samtidigt gör man gällande, att dessa skatteskalor i alla fall komma att förändras. Nåväl, tillåt mig endast att konstatera, att den demonstration, som då försiggår, ingalunda kan vara tillförlitlig.

Herr OHLIN: Herr talman! Kammarren torde ursäkta mig när jag nu åter begär ordet, men jag skall fatta mig ganska kort. Herr Kyling kom med ett märkligt uttalande, varav jag måste göra ett tillrättaläggande.

När jag, herr Kyling, i höstas yttrade mig i denna fråga och utsände ett TT-referat därav, underströk jag starkt att vi borde kunna vara överens om, att värdet av den hemmavarande hustruns arbetsprestation icke skulle beskattas. Jag blev då i en serie artiklar i höger-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

pressen föremål för häftig kritik för detta uttalande, vilket sades vara ägnat att föranleda missförstånd. Nu kommer herr Kyling och säger, att jag tydligen vill beskatta sådana prestationer. Inga kommentarer torde behövas till detta, herr Kyling.

Det ligger för övrigt faktiskt till på det sättet, att varken herr Hjalmarson eller herr Kyling svarat på herr Wedéns kritik på denna punkt. Jag skall därför ännu en gång taga ett klargörande exempel. I ett fall har mannen ensam en inkomst på 8 000 kronor, och i ett annat fall har var och en av makarna 4 000 kronor därför att hustrun arbetar utanför hemmet. I bägge fallen ha makarna inga barn. Nu har herr Wedén frågat, om inte hustruns hemarbete i det första fallet har en sådan betydelse för familjens standard, att man icke kan lämna detta ur räkningen när man bedömer frågan om dessa båda familjers relativa ställning. Såvitt jag kunnat finna både av dagens debatt, av samtliga de högerbroschyrer jag studerat, av föredrag och framför allt av Ebon Anderssons reservation innebär högerns ståndpunkt följande: Vi se helt och hållet bort ifrån värdet av den hemmavarande hustruns arbete! Men detta är ju precis raka motsatsen till de mera sentimentala talesätt, som herr Kyling kommer med, om det stora värdet av... etc. Jag instämmer till fullo i talet om det stora värdet av den hemmavarande hustruns arbetsprestationer. Men då får man också lov att taga hänsyn till detta värde, när man bedömer hela frågekomplexet. Man skall emellertid inte taga hänsyn till det på ett sådant sätt, att man åsätter det ett värde och beskattar det. Man skall i stället taga hänsyn till det vid den avvägning, som på ett eller annat sätt måste göras, när man beräknar skatten för en familj och skatten för en ensamstående.

Sedan vill jag säga till herr Hjalmarson att jag erinrar mig en radiodiskussion med herr Domö, herr Hjalmarsons

föregångare som högerledare. Herr Domö ansträngde sig att förklara, att högern visserligen haft representanter i 1942 års jordbrukskommitté, men de voro ändå inte alls bundna av detta. Det förhåller sig väl ändå så beträffande vårt svenska utredningsväsende, att partierna taga ställning i efterhand. Här föreligger nu till behandling dels den mera begränsade frågan om förvärvsarbetande hustrus insats, dels genom högerreservationen frågan om familjebeskattningen. Denna senare fråga skulle i alla fall ha upptagits till debatt, men efter den nya utredningen. Vår representant i den förra kommittén, fru Gärde Widemar, har inte tagit upp den stora frågan om familjebeskattningen. Kommitténs majoritet har inte heller tagit upp den, och enligt de upplysningar vi fått under hand har inte ens högerrepresentanten i kommittén tagit upp frågan till närmare diskussion. Det är väl då uppenbart, att det inte finns någon grund för partierna att nu taga ställning i denna fråga. Det är naturligt att förbehålla sig rätten att efter utredningen bedöma vilket resultat man vill uppnå när det gäller skattetryckets avvägning. Högern föredrager emellertid att använda ett annat tillvägagångssätt. Man vill börja med en skattemetod, och sedan får resultatet bli vad det vill.

Den ståndpunkt vi intagit i fråga om den amerikanska metoden är, att den bör utredas. Finansministern har också i direktiv till kommittén begärt, att denna sak skall utredas. Vi ha inte avvisat metoden som sådan, men vi ha ställt oss avvisande till den speciella utformning, som riksdagsledamoten Ebon Andersson åstadkommit. Nu finna vi, att även herr Hjalmarson talar om omarbetning av skatteskalor o. d. Därmed har herr Hjalmarson slutit upp på samma sida som TCO och folkpartiet. Vi säga ju att det bör utredas vilka möjligheter som finnas för dess tillämpning. Herr Hjalmarson har alltså

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

övergivit fröken Ebon Andersson, som presenterat ett fullt färdigt förslag med nuvarande skatteskalor.

Till sist vill jag, herr talman, framhålla, att den som föreslår betydande lättnader på en punkt och sedan vill ha lika stora lättnader även på alla andra tänkbara områden — ja t. o. m. vill gå så långt som högern, som vill taga bort ytterligare en del av den konsumtionsbeskattning, vilken vi införde för några år sedan — han borde ändå känna det som en plikt att redovisa *hur detta skall gå i lås*. Jag skall tala om för herr Hjalmarson att vi i folkpartiet ägnat mycket stor uppmärksamhet åt att icke sträcka oss längre när det gäller kraven på skattesänkning än att det skall finnas utsikter till att det går ihop. Högern sträcker sig betydligt längre och känner ändå inte något behov av att redovisa hur man anser att det hela går ihop. Högern har därför kommit tillbaka till en ståndpunkt liknande den man intog år 1946. Då föreslog högerpartiet större utgiftsökningar än något annat parti och hade samtidigt de största skattesänkningarna på sitt program. Ändå fick kammaren lyssna till tal, där högern förordade den strängaste budgetbalanseringen. Det som fattas 1950 är endast det sista kravet. Annars intager högern samma slags ståndpunkt som då.

Herr KYLING (kort genmäle): Herr talman! Jag vill hålla med herr Ohlin om att en hemmavarande hustru som arbetar i hemmet höjer hemmets standard. Men därför har väl inte den familj, som genom mannens inkomster har 8 000 kronor, råd att betala högre skatt. Jag menar att beskattningsprincipen här i landet enligt svensk skattelagstiftning i alla fall är den, att inkomsten skall inflyta från en s. k. förvärvskälla, d. v. s. genom att vederbörande arbetar i sitt yrke. I annat fall kunde även ett arbete, som utföres av

en person för egen eller för familjens räkning, bli föremål för beskattning. Om t. ex. en byggmästare själv uppför ett eget hus, så är det riktigt om han beskattas därför. Om en tjänsteman däremot själv tapetserar sin våning, så bör väl han inte beskattas särskilt för detta arbete.

Det är enligt min mening självklart, att hustruns hemarbete väsentligt höjer familjens standard, på den punkten kan jag vara överens med herr Ohlin. Sedan ha vi olika meningar om *hur* detta skall beskattas. Jag anser, att det ej skall beskattas. Det är, som jag tidigare sagt, helt enkelt nödvändigt, att man på ett bättre sätt än tidigare värdesätter det arbete, som utföres av en hemarbetande hustru.

Sedan vill jag, herr talman, till slut endast säga, att när herr Ohlin räknade upp några organisationer som voro inne på att begära utredning i denna fråga, så hörde jag både folkpartiet och TCO nämnas. Tillåt mig endast att tala om, att när TCO yrkade på en utredning, så begärde man att denna utredning skulle baseras på den reservation, som fröken Ebon Andersson avgivit i kommittén för sambeskattningskommittén. Detta skiljer sig således från herr Ohlin och folkpartiet.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Jag skall be att få svara herr Ohlin med några få ord.

Den fråga, som herr Ohlin och herr Wedén riktat till oss förut, ha vi ju redan besvarat, och jag tog själv upp den i mitt första anförande, t. o. m. innan den var framställd. Den fråga, på vilken herr Ohlin efterlyste svaret, avser den mycket begränsade kategori, som representeras av barnlösa familjer, där hustrun har förvärvsarbete och förtjänar minst 2 000 kronor om året. Den gruppen utgör högst ett par procent av den totala kategori av familjer, som det här är fråga om, och för åtminstone

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

95 procent av de svenska familjerna medför den linje, som skisserats upp av fröken Ebon Andersson, skattelättnader.

Statligen ber jag, herr talman, att få säga några ord om finansieringsfrågan. Kommittén, som avgav sitt betänkande för ett par månader sedan, har kalkylerat med en kostnad på 135 miljoner kronor. Sedan säger man, att denna kostnad måste med hänsyn till inkomsternas höjning sedan 1945 vara för lågt kalkylerad. Varken herr Ohlin eller jag kan ange den exakta gränsen för det belopp, varmed kostnaden har stigit sedan 1945. Nu hörde jag, att herr Ohlin räknade med ett merbelopp på 50 miljoner kronor, under det att herr Wedén nämnde siffran 65 miljoner. Jag vill bara säga, att det här i varje fall icke är fråga om ett belopp av den storleksordningen, att det behöver påverka vårt ställningstagande. Vi veta ju, dels att man kalkylerat kostnaderna för kommunalskattereformen för högt, dels att belastningen på budgeten 1951/52 endast kommer att belöpa sig till en tredjedel av årskostnaden. Vi ha dessutom klart och tydligt uttalat vår önskan att genom en väsentlig minskning av subventionerna bereda utrymme för skattelättnader.

Herr Ohlin börjar spinna på en ny tråd och talar om vårt ställningstagande till konsumtionsskatterna. Skillnaden mellan herr Ohlins ståndpunkt å ena sidan och vår å andra sidan har varit den, att vi hela tiden bestämt motsatt oss att pålägga extra skatt på bensin. Den extra bensinskatten är ju en form av tvångssparande. Vi ha framhållit att det vore orimligt att föreställa sig att man, om man drev en riktig penningpolitik, icke skulle kunna på vanlig väg åstadkomma den nettoökning i sparandet, som den extra bensinskatten på 200 miljoner kronor representerar.

Jag vill, herr talman, vidare säga, att denna ståndpunkt inta vi fortfarande,

och den omständigheten, att herr Ohlin och jag haft olika uppfattning i fråga om penningpolitiken, utgör inte någon anledning för herr Ohlin att taga vårt ställningstagande till bensinskatten till intäkt för påståendet om statsfinansiellt lättsinne.

Herr WEDÉN: Herr talman! Kammarren får ursäktas att jag säger några få ord till.

Herr Hjalmarson nämnde, att jag skulle ha kalkylerat med en ökning av kostnaderna för högerförslaget sedan 1945 på 65 miljoner kronor, under det att herr Ohlin hade nämnt siffran 50 miljoner. Nej, herr Ohlin nämnde siffran 50 procent i jämförelse med år 1945, och i själva verket är därför hans uppskattning och min lika.

Det förhåller sig i själva verket så — jag har inte de exakta siffrorna i huvudet — att mot en sammanlagd taxerad inkomst till statlig inkomstskatt för enskilda år 1945 på ungefär 11 miljarder står nu ett motsvarande belopp på någonting omkring 17 miljarder. Denna skillnad bortser herr Hjalmarson i sitt resonemang ifrån. Han säger vidare, att 95 procent av de svenska familjerna enligt högerförslaget skola komma i åtnjutande av en skattesänkning, och bara några obetydliga procent falla utanför. Jag har redan tidigare påpekat, att även denna beräkning utgår från gamla siffror, ty inkomsterna även för de arbetande kvinnorna ha naturligtvis stigit.

Men hurudana bli nu verkningarna av skattesänkningen för de familjer, som få den? Jo, som jag tidigare sagt, har skattesänkningseffekten enligt högerförslaget sin botten just när det gäller mellanskiktet. En sådan lösning kunna vi inte på något sätt acceptera såsom tillfredsställande och rättvis. Detta tyder enligt min mening på att fru Gärde Widemar, när hon i sin reservation till sambeskattningsakkunnigas

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

betänkande yrkade, att hela frågan skulle överlämnas till en ny utredning, såg betydligt klarare på detta problem än vad herr Hjalmarson och högerpartiet ännu i dag göra.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande punkten 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt dels ock på bifall till den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hedlund i Rådombegärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande betänkande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 102 ja och 99 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Beträffande punkten 2) gav herr talmannen härefter propositioner dels på

bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hjalmarson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) av utskottets förevarande betänkande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för japropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten 2) gjorda hemställan.

Slutligen blev på därå av herr talmannen framställd proposition utskottets hemställan i punkten 3) av kammaren bifallen.

§ 2.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av viss donerad utrustning för biokemiska institutionen vid Uppsala universitet.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 3.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237, såvitt propositionen avser förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m., jämte i ämnet väckt motion.

I en den 31 mars 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 237, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag till slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1950/51. I propositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, bl. a., att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

I förevarande betänkande hade utskottet tagit ställning till endast följande två i propositionen behandlade spörsmål, nämligen dels frågan om fortsatt giltighet av nämnda förordning och dels frågan om bibehållande av nu gällande skärpningar i fråga om beskattningen av vin, maltdrycker, läskedrycker och tobaksvaror samt nöjesskatten för biograföreställningar och varuskatten ävensom beträffande statsverkets andel i totalisator-, tips- och lotterimedel.

Till behandling i sammanhang med förevarande proposition hade utskottet upptagit den vid riksdagens början väckta motionen II: 113 av herrar *Persson* i Landafors och *Hagberg* i Luleå, vari hemställts, »att riksdagen måtte upphäva de vid 1948 års riksdag antagna förordningarna om skatteskarp-

ning på spritdrycker, vin, maltdrycker, läskedrycker, tobaksvaror, nöjen, chokladvaror, kemisk-tekniska preparat m. m., bensen, brännolja, papper, tipsmedel, lottsedlar och totalisatormedel».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med godkännande av Kungl. Maj:ts proposition nr 237 i de delar propositionen behandlats i detta betänkande,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker,

2) förklara sig icke hava något att erinra emot ett bibehållande av de under innevarande budgetår gällande skärpningarna i den indirekta beskattningen m. m. i den mån dessa skärpningar avsåge

- a) beskattningen av vin,
- b) beskattningen av maltdrycker,
- c) beskattningen av läskedrycker,
- d) beskattningen av tobaksvaror,
- e) nöjesskatten,
- f) varuskatten,
- g) statsverkets andel i totalisator-, tips- och lotterimedel; samt

B) att motionen II: 113 av herrar *Persson* i Landafors och *Hagberg* i Luleå, i de delar motionen upptagits till behandling i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **PERSSON** i Landafors: Herr talman! Här gäller det nu frågan om de kvarvarande skärpta konsumtionsskattorna, som beslutades vid 1948 års riksdag. Pappersskatten har tidigare slopats, och i dag ha de extra bensen- och brännoljeskatterna varit under behandling, och därvid har beslutats att

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m.

också dessa skola upphöra under år 1950.

Tillsammans med herr Hagberg i Luleå har jag i en motion vid riksdagens början i år hemställt, att de vid 1948 års riksdag antagna förordningarna om de skärpta konsumtionsskatterna måtte upphävas. Såsom motivering härför ha vi hänvisat till det uttryckliga förbehåll, som gjordes då beslut fattades om dessa skatter, att de voro av »tillfällig natur».

Vi vände oss emot dessa skatter redan i konsumtionsskatteberedningen, och vi ha i motioner sedan dess krävt att dessa skatter skulle upphävas. Vi ha hela tiden hävdadt den meningen, att dessa skatter icke borde ha tillkommit, särskilt som dessa pengar inte behövde användas för statsutgifter och som denna skatteskärpning i väsentlig grad kom att drabba de breda konsumentlagren och hårdast de lägre inkomsttagarna. Skattetrycket befann sig vid den tidpunkt, då dessa skatter infördes, redan på en nivå, som i stället skulle ha motiverat en sänkning av detsamma för de lägre inkomsttagarna och för det övervägande flertalet skattebetalare här i landet.

De varugrupper, som blevo föremål för dessa extra skatter, ha betecknats såsom umbärliga. Nog kunna vi vid det här laget vara överens om att dessa varor och tjänster i övervägande grad varit oundärliga för dem, som tillgodogjort sig dessa.

Sedan de extra skatterna på papper, bensin och brännolja slopats, föreslår regeringen och utskottet, att den extra beskattningen på alla de kvarstående konsumtionsvarugrupperna skola bibehållas. Inkomsterna på dessa beräknas till 240 miljoner kronor.

Frågan om de extra konsumtionsskatternas tillfälliga karaktär synes nu komma in i en ny fas av utvecklingen. Den utredning och översyn av skatterna och skattetrycket, som 1949 års skat-

teutredning verkställt, har fört fram frågan om att bibehålla de nyssnämnda kvarvarande skärpta konsumtionsskatterna för att med dessa som ekonomiskt underlag göra det möjligt att företaga en sänkning av den kommunala beskattningen.

Kommunalskattelagstiftningen av år 1928 är föråldrad och bör nu ersättas med en mera rättvis och bättre avvägd sådan, som innebär en betydande sänkning av kommunalskatten för de lägre inkomsttagarna. Förslaget om ett provisorium för höjning av ortsavdragen vid årets riksdag följes med stort intresse. Frågan om en kommunalskattereform är i hög grad aktuell och pockar på sin lösning. Att därför nu permanenta ifrågasättande extra konsumtionsskatter och sålunda göra dem till fasta indirekta skatter för att kunna höja ortsavdragen för kommunalbeskattningen synes dock vara ett försök att få dessa impopulära och orättvisa indirekta skatter accepterade för att ge lindring i fråga om de direkta kommunalskatterna.

En kommunalskattereform, som ger större rättvisa åt de lägre inkomsttagarna än som nu är fallet, bör kunna finansieras genom uttag av skatter hos de bärkraftigare skattebetalarna efter en mera progressiv skala och genom direkta skatter.

Vi vidhålla vår motion, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma i vad den rör bevillningsutskottets betänkande nr 50.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att yrka bifall till bevillningsutskottets här föreliggande förslag.

Det är ju alltid roligt att kunna se ljusblått, men att tänka sig att lösa frågan om kommunalskatteavdragen utan bibehållande av de extraskatter, som nu permanentas, tycker jag nog är att se gredelint.

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 113 i förevarande delar; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 4.

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handling hade båda kamrarna den 14 mars 1950 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 88, däri Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 10 februari 1950 föreslagit riksdagen att antaga i propositionen upptagna förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet;

2) lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad;

3) lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

4) lag angående ändring i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm;

5) lag angående ändrad lydelse av 23 och 70 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;

6) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

7) förordning om ändrad lydelse av

146 § 1 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

8) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 juni 1943 (nr 436) om vägnämnder och länsvägnämnder.

Propositionen innefattade nya regler om dagtraktamente och ersättning för särskild resdag, resekostnadsersättning, arvode och annan kostnadsersättning till kommunala förtroendemän. Härtill kom förslag om införande av pension för vissa kommunala förtroendemän.

Det i propositionen framlagda förslaget innebar bl. a., att traktamentsersättning till ledamöterna i de kommunala representationerna icke skulle utgå. Beträffande pension åt kommunala förtroendemän innebar förslaget, att, när särskilda skäl därtill vore, pension finge beviljas åt ledamot av kommunalstyrelse, nämnd eller beredning, som under en lång följd av år innehaft befattning eller uppdrag av sådan art, att därmed kunde förenas rätt till särskilt arvode och ersättning med visst belopp för utgifter, samt däråt ägnat övervägande delen av sin arbetstid. Enligt uttalande av vederbörande kommitté, vilket biträts av departementschefen, borde pension endast få utgå till den, som för sitt arbete för kommunens räkning uppburit arvode.

Utskottet hade samtidigt till behandling förehaft de i anledning av propositionen till utskottet hänvisade motionerna nr 388 i första kammaren av herr *Mannerskantz*, nr 479 i andra kammaren av herr *Larsson* i Stockholm samt nr 480 i andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Persson* i Landafors.

I motionen II: 480 hade föreslagits, att kommun borde givas laglig rätt att besluta om traktamentsersättning även åt fullmäktig för såväl resdag som sammanträdesdag enligt samma grunder som föreslagits för nämndledamot och revisor, samt att traktamenten åt lands-

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

tingsmän borde utgå i samma ordning som föreslagits för primärkommunerna, därvid ej heller för landstingens del någon maximering av ersättningsbeloppen borde förekomma.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med bifall till vad i Kungl. Maj:ts förevarande proposition under punkterna 1) — 6) och 8) föreslagits samt med avslag å motionerna I: 388 och II: 480, måtte antaga de under nämnda punkter upptagna lagförslagen;

B) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts under punkt 7) i förevarande proposition framlagda förslag ej kunnat i oförändrat skick antagas, för sin del måtte antaga ett av utskottet framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 146 § 1 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

C) att motionen II: 479 måtte anses besvarad genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt.

Utskottet hade i sin motivering rörande rätten till pension för kommunala förtroendemän — efter att hava uttalat, att de närmare förutsättningarna för utgivande av pension, sådana de angivits av kommittén och departementchefen syntes i huvudsak väl avvägda — yttrat bl. a. följande:

»I ett avseende vill utskottet emellertid förorda en annan bedömningsgrund för pension, nämligen i frågan huruvida densamma bör vara beroende av att förtroendemannen åtnjutit arvode eller ej. Fall kunna uppkomma, då förtroendemannen, som ägnat överbärande delen av sin arbetstid åt de kommunala uppdragen utan att därför åtnjuta arvode, bör kunna tilldelas pension. Ehuru dessa fall torde bliva relativt sällsynta, böra enligt utskottets mening de uttalanden som göras i lagstiftningens förarbeten icke förhindra utgivande av pension till förtroendemannen. Utskottets ståndpunkt härvidlag medför även,

att den relation emellan arvode och pension, som kommittén förutsatt skola råda, i vissa fall icke kan upprätthållas. Någon ändring i lagtexten föranledes icke härav.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bror Nilsson, Norén, Spångberg* och *Löfroth*, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville an hålla om framläggande för nästa års riksdag av förslag till sådan ändring av kommunallagarna, att jämväl ledamot av fullmäktige måtte kunna komma i åtnjutande av dagtraktamente enligt samma grunder, som föreslagits för vald ledamot av kommunal styrelse, nämnd eller beredning;

2) av herrar *Herlitz* och *Bergh*; samt

3) av herr *Fast*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr NORÉN: Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av den reservation, som under nr 1 är fogad till förevarande utlåtande. Tillsammans med tre andra ledamöter av konstitutionsutskottet har jag reserverat mig till förmån för ett förslag, som går ut på att ledamot av fullmäktige må kunna komma i åtnjutande av dagtraktamente enligt samma grunder, som föreslagits för vald ledamot av kommunal styrelse, nämnd eller beredning.

Vi anse nämligen, att det, sedan utskottet föreslagit en väsentlig utvidgning av kommunernas behörighet att bevilja ersättning till sina förtroendemän, är ganska oförklarligt och omotiverat, att kommunerna förbjudas att bevilja traktamente till ledamöterna i de beslutande organen. Enligt utskottets förslaget blir det möjligt för kommunerna att bevilja ersättningar till ledamöter av varje nämnd och styrelse i kommunen, oberoende av omfattningen

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

och karaktären av respektive organs uppgifter, och i vissa fall skall det också finnas en möjlighet att bevilja pension.

Vad sedan beträffar de beslutande organen har utskottet föreslagit den nyheten, att traktamente för resdag skall kunna beviljas ledamot, som bor så långt från sammanträdesorten, att särskild resdag använts, och vidare att arvode skall utgå till fullmäktiges ordförande. Med detta har man enligt min mening frångått den gamla principen, att de beslutande organens ledamöter skola vara utan ersättning.

En fråga, som under senare år ofta omnämnts i samband med kommunallagstiftningen, är den nya kommunindelningen. Utan tvekan kommer den att medföra, att fullmäktigesammanträdena i storkommunerna bli mycket tidskrävande. Ett fullmäktigesammanträde kommer att kräva lika mycket tid och pengar för en ledamot som de flesta andra kommunala sammanträden. När vi nu ändå skola ändra bestämmelserna om ersättning till kommunala förtroendemän, varför då behålla en ordning, som gör det svårt att hålla fullmäktigesammanträden en söckendag. För dagavlönat folk, särskilt industriarbetare, innebär det oftast en direkt förlust att fara till ett fullmäktigesammanträde en vardag, och därför väljes ofta en söndag som sammanträdesdag, men såvitt jag kan bedöma råder det bland kommunalfolk mycket stort missnöje över söndagsammanträden. Man anser med rätta, att den dagen är fri och bör disponeras efter behag.

Slutligen vill jag framhålla, att 1946 års kommunallagskommitté påvisar att kommunerna i stor utsträckning överskridit sina befogenheter när det gäller att bevilja arvoden och traktamenten till förtroendemännen. Jag anser, att man bör lagstifta på hithörande området så, att kommunalmännen inte böra känna sig ställda under ett alltför långt

gående förmynderskap från statens sida. Det är väl ändå här fråga om små belopp, och den fastställda övre gränsen räcker mycket väl såsom garanti mot missbruk och slöseri.

Med vad jag här anfört, herr talman, vill jag yrka bifall till den av herr Bror Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Åkerström*.

Herr **HOLMBERG**: Herr talman! Liksom herr Norén är jag av den mening, att såväl propositionen som utskottsutlåtandet i vissa avseenden förete en mycket påtaglig inkonsekvens. Utom den fråga, som herr Norén har berört, gäller detta bl. a. i fråga om den olikhet, som nu kommer att uppstå mellan å ena sidan landstingen och å andra sidan primärkommunerna beträffande möjligheten att bevilja traktamente åt förtroendemän.

Det råder som bekant en mycket stor olikhet därvidlag i de redan nu gällande lagarna. Hittills har det emellertid ansetts skäligt, att landstingets ledamöter enligt gällande lagstiftning skulle ha rätt till ett högre traktamente än vad primärkommunerna kunde bevilja. Enligt det nu föreliggande förslaget kommer det i vissa fall — och säkerligen i ett mycket stort antal fall — att bli ett rakt motsatt förhållande.

Fortfarande kommer traktamentet till landstingsmännen att vara maximerat till 16 kronor för ledamot, som bor på sammanträdesorten, medan däremot primärkommunerna nu få rätt att bevilja högre traktamente för sammanträden eller förrättningar, som äro av lika tidskrävande karaktär som en dags landstingssammanträde.

Motiveringen till att ett högre belopp än 16 kronor skulle kunna utgå har varit, att detta belopp ansetts utgöra en alltför liten ersättning för en hel dags arbete i kommunens tjänst. Detta är

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

naturligtvis helt riktigt. Men när departementschefen och utskottet ha intagit denna ståndpunkt beträffande primärkommunernas rätt att bevilja traktamenten, kan jag inte förstå, hur man kan anlägga något annat betraktelsesätt när det gäller denna rätt för landstingen. Äro 16 kronor för litet för en hel dags arbete åt kommunen, är det väl också för litet för en hel dags arbete åt landstinget. Finns det, såsom man nu anser, starka skäl för att låta kommunerna själva bestämma traktamentet med hänsyn till de varierande förhållandena i olika delar av landet, borde det finnas minst lika starka skäl för att ge landstingen samma rörelsefrihet.

När kommunallagskommitténs majoritet föreslog en maximering även av traktamenten, som beviljas av primärkommunerna, till 16 kronor, skedde detta främst med hänsyn till att man inte ville gå högre än det av riksdagen redan fastställda traktamentet för landstingens ledamöter. Det var alltså inte fråga om att det var en alltför hög ersättning, utan tvärtom betonade kommunallagskommittén i olika sammanhang, att 16 kronor säkerligen inte på långt när kunde betraktas såsom en tillräcklig gottgörelse.

Nu ha emellertid departementschefen och utskottet godtagit de argument, som tala för ett högre traktamente och en friare prövning inom primärkommunerna, men motsatt sig en liknande förändring av landstingslagens ersättningsbestämmelser. Detta tycker jag är mycket inkonsekvent.

Ännu bristfälligare äro de motiv, som ha anförts mot förslaget att traktamenten skola få beviljas även åt ledamöter av fullmäktige; det var den frågan som herr Norén nyss berörde. Som bekant har anförts, att ersättning åt medlemmar av kommunernas beslutande församlingar icke bör utgå, därför att detta ledamötskap skall betraktas som ett förtroendeuppdrag av all-

deles särskilt slag. Man har under tidigare skeden när denna fråga har behandlats till och med framhållit, att fullmäktigeuppdraget är ett förtroendeuppdrag av »högre valör». Detta betraktelsesätt existerar som bekant inte när det gäller riksdag och landsting — det är bara primärkommunerna, som ha den särskilt förnämliga valören.

Nu har emellertid även denna s. k. princip blivit illa tilltygad såväl av kommunallagskommittén som av departementschefen och konstitutionsutskottet, i det att alla dessa ha föreslagit, att ersättning bör kunna utgå till den främste innehavaren av dessa förtroendeuppdrag av s. k. högre valör, nämligen till fullmäktiges ordförande, för vilken det ju hittills har funnits ett uttryckligt förbud i lagen att mottaga sådan ersättning. Men nu skall han undantas från övriga fullmäktigledamöter och få en rätt till arvode, som helt avviker från den princip man hittills har försökt att upprätthålla. Dessutom skola ju, såsom herr Norén redan påpekat, vissa andra fullmäktigledamöter kunna få ersättning för fullmäktigeuppdraget genom att man inför en helt ny ersättningsform, nämligen ett traktamente för särskild resdag.

1946 års kommunalutredning har mycket klart ådagalagt behovet inte bara av nu nämnda avvikelser från den princip, som jag nyss talade om, utan också av att ge kommunerna en helt fri bestämmanderätt även i denna fråga. Vissa kommuner utge sedan många år tillbaka — i vissa fall sedan 10 à 15 år tillbaka, kanske mer — traktamente eller andra former av ersättning åt ledamöter av fullmäktige. Dessa kommuner ha helt enkelt varit nödsakade att införa en sådan ersättningsform, för att den kommunala apparaten över huvud taget skall kunna fungera, åtminstone på det sätt som är avsett. Jag vill fråga utskottets talesmän eller andra som motsätta sig att kommunerna skola få denna rätt,

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

hur de ha tänkt sig att dessa kommuner skola förfara i fortsättningen. Det är nämligen helt klart att man inte löser frågan genom rätten att ge ersättning för särskild resdag. Den saken är uppenbar och behöver inte diskuteras. Tänker man då föreslå kommunerna att de även i fortsättningen skola sätta sig över lagarnas bestämmelser i förhoppning att ingen skall överklaga? Det är kanske en framkomlig metod, men den kan väl knappast anses vara önskelig. I andra sammanhang ha kommunallagskommittén och utskottet tvärtom uttalat, att man ville komma ifrån den nuvarande laglösheten när det gäller arvoden, traktamenten och andra ersättningsformer och ge ersättningsreglerna en sådan utformning, att kommunerna verkligen kunna efterleva dem, men den linjen har man inte följt när det gäller ersättningar åt fullmäktiges ledamöter.

Man har hänvisat till att det är ett relativt litet antal kommuner, företrädesvis i Norrland, som varit nödgade att tillgripa denna ersättningsform, men den invändningen utgör ju inte något skäl varför man inte skulle medge en sådan rätt i lagen. Faktum är nämligen, som jag redan har sagt, att de kommuner som ha tillgripit denna metod inte ha haft något annat val. Antingen inför man en sådan ersättningsform, eller också komma fullmäktige att rekryteras främst eller kanske uteslutande av folk som kan ta dessa uppgifter emedan de ha råd att själva betala kostnaden för att under sådana förhållanden utföra kommunalt arbete. En sådan form för rekryteringen av fullmäktiginstitutionen är det väl knappast någon som vill tillråda.

Vidare bör man observera, att metoden med ersättning av detta slag till fullmäktigledamöter först tvingades fram i storkommunerna, sådana som vi ha i Norrland. Det är alldeles säkert att behovet av ersättning åt fullmäktigledamöter efter kommunsamman-

slagningen kommer att bli större än i de småkommuner man hittills haft. Men alldeles bortsett från om det i fortsättningen blir ett stort eller litet antal kommuner som få behov av en sådan ersättningsform bör den vara medgiven i lagen. Det är väl meningen att lagen skall vara praktiskt tillämplig för alla kommuner.

Förslag i samma riktning som vår motion ha tidigare förekommit i riksdagen. Nu har statskontoret i princip ställt sig på samma standpunkt. Storkommunerna i Norrland, som under många år ha tillämpat denna eller liknande ersättningsformer, äro självfallet inte nöjda med att även i fortsättningen bli tvungna att leva utanför lagen, och Stockholms stad har, som framgår av betänkandet, uttryckligen föreslagit, att det skall ges laglig rätt åt primärkommunerna att själva bestämma hur de skola ha det.

Nu finns det, såsom redan framgått av herr Noréns anförande, en reservation av fyra ledamöter av konstitutionsutskottet. Denna reservation sammanfaller med den del av vår motion som gäller traktamenten åt primärkommunernas fullmäktige, men jag är, som jag sade redan i början av mitt anförande, mycket angelägen om att även landstingen skola få samma rätt som man nu vill tillerkänna primärkommunerna när det gäller ersättning åt nämnder och styrelser, alltså en fri prövningsrätt utan maximering. Man ger då också åt landstingen, som departementschefen har framhållit, en möjlighet att variera med hänsyn till de särskilda förhållandena i olika delar av landet. För att få båda dessa intressen tillgodosedda tillåter jag mig, herr talman, föreslå bifall till reservation nr 1 med den ändringen, att skrivelsen till Kungl. Maj:t skall innefatta framställning om att även landstingen skola få rätt att bevilja traktamenten enligt samma grunder som föreslås för primärkommunerna.

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Herr FAST: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag besvärar en liten stund, men det är ganska naturligt om jag, som varit ordförande i kommunallagskommittén, vill säga ett par ord i denna sak.

Den föreliggande propositionen överensstämmer i allt väsentligt med det förslag som framlagts av kommunallagskommittén, och det är bara i en mera väsentlig punkt som Kungl. Maj:t har ansett sig kunna gå längre än vad kommittén har föreslagit. Jag syftar på förslaget om traktamenten för mera tidskrävande sammanträden eller för andra fall, då särskilda skäl tala för att högre traktamente än 10 kronor skall utgå. I dessa fall har det föreslagits en begränsning — för dessa sammanträden finge traktamentet endast uppgå till 16 kronor. Ett av skälen för att kommittén har begränsat traktamentena var att detta belopp sammanfaller med arvodet till landstingsmän som bo på sammanträdesorten. Jag skall emellertid, herr talman, gärna medge, att det efter kommunförstoringarna inte råder full likställighet mellan kommunområdet och den stad, dit landstingssammanträdena mera regelmässigt äro förlagda, men rent principiellt kan man inte komma bort från denna jämförelse.

Ett annat skäl för kommitténs ståndpunkt har varit att man velat gå fram med stor försiktighet för att inte huvudsyftet, en allmän höjning av de kommunala förtroendemännens ersättningar, skulle äventyras parlamentariskt. Det har ju rätt ganska delade meningar både inom kommittén och bland remissinstanserna om en hel del ting.

När nu konstitutionsutskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i denna del, har kommittén emellertid ingen anledning att visa sura miner. Jag vill tillägga, herr talman, att jag är övertygad om att kommunerna inte skola missbruka den rörelsefrihet som har medgivits i detta avseende. Jag tror emel-

lertid det kan vara av värde att det understrykes, att kommunerna så tillämpa lagens bestämmelser, att det inte blir godtycklig tillämpning från fall till fall av högre traktamenten utan att kommunerna i stället uppgöra och anta regler som kunna bli tillämpliga för olika slag av sammanträden. Sådant tillhör god ordning, och det hindrar även en godtycklig tillämpning av det lagliga medgivande som nu kan komma att lämnas.

Våra kommunalförordningar ha tidigare byggt på principen att de kommunala förtroendeuppdragen skola vara oavlönade. Denna princip har efter kommunalförvaltningens utökning varit omöjlig att helt upprätthålla. Såväl kommunallagskommittén som Kungl. Maj:t och konstitutionsutskottets majoritet ha dock ansett, att denna princip är så värdefull, att den i föreliggande förslag bör upprätthållas när det är fråga om sammanträden av den beslutande församlingen. Jag vill erinra om att dessa sammanträden i fullmäktige som regel i städerna hållas efter arbetstidens slut, och därför kan det väl inte anses vara ekonomiskt betungande att delta i dem. Vad gäller landskommunernas fullmäktigsammanträden torde man kunna räkna med att dessa genomsnittligt bli fyra om året och att antalet sammanträden endast i något sällsynt fall kommer att överstiga fem. Man kan väl inte heller säga, att detta får anses vara alltför ekonomiskt betungande för fullmäktigledamöterna. Jag vill i detta sammanhang erinra om det faktum, att man nu enligt detta förslag skall lämna full ersättning för resor medan det förut endast utgick halv ersättning, och ersättning utgår nu för resor på ned till tre kilometer till sammanträdesplatsen. Vidare föreslås det, att fullmäktige skola kunna besluta om ersättning för resdagrar efter en fri prövning. Tar man detta i betraktande, måste man väl ändå säga, att det inte blir alltför betungande för fullmäktiges

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

ledamöter om principen att ledamotskap i de beslutande församlingarna skall vara oavlönat upprätthållas.

Jag erinrar vidare om att under remissen av kommunallagskommitténs betänkande i denna del det endast var Stockholms stad som påyrkade traktamente för fullmäktigsammanträden. I övrigt har det icke framkommit några sådana önskemål i remissyttrandena. Jag erinrar vidare om att riksdagen så sent som 1945, om jag inte missminner mig, ganska enhälligt intog den ståndpunkten, att traktamente inte bör utgå för fullmäktiges sammanträden men väl full reseersättning och traktamente för resdag. Här föreligger således ingenting annat än ett fullföljande av de direktiv, som riksdagen gav år 1945 i samtliga dessa avseenden.

Att, som reservanterna här föreslå, hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning angående detta problem kan väl inte vara lämpligt. Här har gjorts en mycket ingående utredning, och det har därvid visat sig, att det inte föreligger något mera utbrett krav eller behov av traktamenten för fullmäktigsammanträden. Men om man trots detta skulle vilja införa sådana traktamenten, är det en enkel sak att utforma lagtexten med därtill hörande motivering. Man behöver inte hänvisa ett sådant ärende till Kungl. Maj:t, utan det kunna både enskilda motionärer och konstitutionsutskottet utforma utan några större ansträngningar.

Jag tror emellertid, herr talman, att det är av ett visst, låt vara ideellt värde att fullmäktiges ledamöter upprätthålla den gamla traditionen att fullgöra sitt uppdrag utan egentlig ersättning. Man kan väl knappast påstå, att detta kommer att medföra att rekryteringen av fullmäktige försvåras. Principen om ersättning åt kommunala förtroendemän har ju uppkommit emedan man ansett, att det inte bör finnas några ekonomiska hinder för någon att företräda urväljarna, och jag tror inte att sådana

hinder komma att kvarstå med de regler som här föreslås.

Annorlunda förhåller det sig med övriga kommunala förtroendeuppdrag, när sammanträdena pågå kanske hela dagar och framför allt när sammanträdena äro många under året.

När det gäller frågan om kommunerna skola ha principiell rätt att i särskilda fall kunna lämna pension till sådana kommunala förtroendemän, som ha fullgjort en kommunal gärning vilken annars skulle ha betingat tillsättandet av en kommunal tjänsteman, så finns det ju i denna kammare icke några reservanter, men jag kanske ändå får säga några ord om denna sak.

Att följa de ledamöter av första kammaren, som i sin reservation begära att frågan skall hänvisas till förnyad utredning, skulle väl vara en föga lämplig utväg. Inte heller synes det mig vara lämpligt att kommunerna skulle, såsom föreslås i reservationen, under en övergångstid få rättighet att lämna vissa gratifikationer till avgående kommunala förtroendemän. Det är min bestämda övertygelse att om någonting skulle vara äventyrligt, så vore det att börja slå in på gratifikationsvägen. Därtill kommer att det inte, såsom reservanterna göra gällande, är för en kort övergångsperiod som ett sådant behov av gratifikationer föreligger. Jag erinrar om att när den kommunala förvaltningsapparaten skall byggas upp efter de stora kommunsammanslagningarna, så behöva vi i många kommuner lita till medverkan av de kommunala förtroendemännen. Vi kunna nämligen inte, även om vi aldrig så gärna vilja, på lång tid erhålla tillräckligt antal väl utbildade kommunala tjänstemän. Jag skulle också vilja ställa den frågan, om det egentligen kan vara något samhällsintresse att i onödan tvinga över kommunerna till en tjänstemannaförvaltning, när det säkerligen, åtminstone i vissa fall, blir billigare med en förtroendemannaförvaltning. Det har ju, me-

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

dan arbetet med kommunsammanslagningen pågått, uttalats, och kanske med ett visst fog, farhågor för att denna skulle komma att medföra en väsentlig utvidgning av tjänstemannaväldet inom kommunerna. Under sådana förhållanden bör man väl nu se till, att man lagstiftar på ett sådant sätt att man undviker ett utbyggande av tjänstemannaväldet.

Det är ganska egendomligt att så snart en kommun anställer ett skriviträde, skall kommunen inte bara ha rättighet utan också närmast skyldighet att ordna med pension för vederbörande. Men om en kommunal förtroendeman under många år har skött större delen av kommunens förvaltning, skall kommunen inte ha rätt att ge honom pension. Jag är övertygad om att den allmänna insyn i kommunernas angelägenheter, som numera finns och som kommunallagskommittén i ett tidigare betänkande har utförligt talat om, kommer att bl. a. vara en ganska god garanti för att missbruk inte skola äga rum, när det gäller pensionering av kommunala förtroendemän. Vidare vill jag erinra om att medan det vid tidigare tillfällen föreslagits att någon underställning inte skulle ske i fortsättningen, så har man i fråga om pensionsbestämmelserna infört en underställning hos länsstyrelserna för att få en enhetlig tillämpning.

Jag behöver kanske inte ingå på det särskilda yttrande, som har avgivits till kommunallagskommitténs betänkande av herr Yngve Larsson — jag är inte säker på att han här kommer att ställa något yrkande. Jag vill bara i detta sammanhang säga, att det enligt mitt förmenande knappast är någon lämplig väg att pensionsrätten knytes till ett reglemente för vederbörande förtroendemän. Jag är livligt övertygad om att kommunerna då komma att använda sådana reglementen även i fall, där man under andra förhållanden inte hade tänkt införa någon pensionering.

På en punkt måste jag emellertid, herr talman, opponera mig mot vad konstitutionsutskottet har anfört i sin motivering angående pensionering av kommunala förtroendemän. Det är utskottets uttalande på sidan 16, andra stycket, som börjar med orden »I ett avseende vill utskottet» och som slutar med orden »Någon ändring i lagtexten föranledes icke härav». Detta stycke utgör ett tillägg till utskottets motivering, som har tillkommit vid justeringen av utskottets utlåtande.

Det tillägg till motiveringen, som sålunda gjorts, innebär att kommunala förtroendemän, som icke ha uppburit något som helst arvode, ändå skola kunna tillerkännas en kommunal pension. Är det ens teoretiskt tänkbart, att det finns kommunala förtroendemän, som ha — märk väl — fullgjort en kommunal gärning, som är i väsentliga avseenden jämförbar med det arbete en kommunal tjänsteman utför, men som icke ha haft någon ersättning för det sålunda utförda arbetet? Skulle ett sådant fall kunna letas upp, så tror jag att det ligger till på det sättet, att vederbörande inte har velat ta emot någon ersättning. Men då bör det väl inte heller utbetalas någon pension till honom, när han avgår.

Jag skulle, herr talman, dock inte ha opponerat mig mot den enligt mitt förmenande överkliga konstruktion, som utskottet i detta avseende har gjort, om det inte vore så, att vad utskottet har skrivit i sin motivering kommer att få ett väsentligt inflytande på bedömningen av de mera normala pensionsfallen och alltså även på besvärsmyndighetens ståndpunktstagande till ingivna besvär. Såväl Kungl. Maj:t som kommunallagskommittén ha ju ansett arvodels storlek vara av väsentlig betydelse både för bedömandet av frågan om pension skall utgå och hur stor denna pension skall vara. Om riksdagen nu godkänner utskottets motivering i dess helhet, betyder det att denna

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

grund för prövningen faller bort eller i varje fall blir utan någon större betydelse.

Att utskottet har handlat på det sätt som här skett är enligt mitt förmenande så mycket märkligare som utskottet på s. 15 har sagt, att det är nödvändigt med en restriktiv tolkning av direktiven. Jag tror att vi kunna vara överens om att dessa båda ståndpunkter äro oförenliga. Man kan inte först tala om en restriktiv tolkning och sedan i ett fristående stycke införa en liberal pensioneringsgrund, som ingen har ifrågasatt under hela den tid som utredningen har pågått.

Det föreligger icke behov av att täcka sådana fall som tydligen ha föresvävat utskottet, då utskottet gjorde tillägget till motiveringen. Därest arvodet har varit lågt i förhållande till det utförda kommunala arbetet, så skall man, enligt vad kommunallagskommittén framhållit och departementschefen understrukit, icke endast taga hänsyn till det utgående arvodet, utan även till det arbete som har utförts och sålunda kunna räkna upp pensionsbeloppet.

Skulle det däremot vara så, att utskottet förmenar att detta tillägg till motiveringen skulle göra det möjligt att vid kommunsammanslagningarna pensionera kommunalnämndsordförande, som suttit i än den ena och än den andra kommunen och haft ett litet arvode eller kanske bara ersättning för skrivhjälp, då ber jag, herr talman, att få allvarligt varna mot utskottets skrivning. Något sådant har aldrig varit avsikten och blir inte heller möjligt genom den förskjutning av pensioneringsgrunderna, som utskottet här vill åstadkomma, ty kvar står ändock att huvudgrunden är att det skall vara fråga om ett i kommunens tjänst utfört arbete, som är något så när likvärdigt med de uppgifter som annars skulle ha åvilat en kommunal tjänsteman. När det gäller sådana fall som dessa kommunalnämndsordförande borde utskot-

tet ha följt reservanterna från första kammaren och gått gratifikationsvägen. Det är ju här fråga om mera socialt betonade förhållanden så att säga, som icke böra regleras i samband med en kommunal pensionering och där det väl aldrig varit tänkt, att det skulle ske en reglering i detta sammanhang.

Utskottets tillägg till motiveringen gäller således teoretiska fall som knappast finnas. För att täcka de s. k. normala fall, där pension nu kommer att beslutas, är det onödigt med det uttalande, som göres i detta tillägg. Och i de fall, där kommunalt arvode har utgått men detta har varit lågt, är det redan sörjt för att det utförda arbetet skall bli uppskattat på ett riktigt sätt och inte endast efter storleken av det arvode som utgått. Det kommer emellertid redan nu sannolikt att i vissa fall bli ganska besvärligt för kommunerna att göra en något så när rättvis avvägning av pensionerna, och det kommer nog att bli ännu besvärligare för besvärsmyndigheten att göra det. Skulle man då helt låta hänsynstagandet till det utgående arvodet falla bort, förstår jag inte hur besvärsmyndigheterna över huvud taget skola kunna klara upp saken.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till vad utskottet här har föreslagit men med uteslutande av den del av motiveringen, som återfinnes på s. 16 i utskottets utlåtande och som börjar med orden »I ett avseende vill utskottet» och slutar med orden »Någon ändring i lagtexten föranledes icke härav». Jag anser att detta stycke i motiveringen bör uteslutas därför att i de fall, som utskottet här avsett, är det antingen omöjligt att vinna något resultat med den bedömningsgrund som utskottet talar om eller också är det redan genom vad som gäller för s. k. normalfall sörjt för att tillbörlig hänsyn skall kunna tagas till det förhållandet att arvodet har varit alltför lågt.

Jag ber alltså, herr talman, att med

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

denna ändring få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **BRACONIER**: Herr talman! Jag har deltagit i utskottets behandling av denna fråga, och jag vill deklarerat, att jag i alla punkter varit ense med utskottet men dock hyst en viss tvekan beträffande pensionerna.

Jag hade hoppats, att man i själva lagtexten skulle kunna få en mera restriktiv skrivning. Det är ganska olyckligt att hänvisa till motiveringen, allra helst som departementschefen mera allmänt har uttalat, att i normalfallet pension skulle utgå efter 15—20 år, och uppställer 12 år som minimigräns men säger, att även denna i vissa fall skulle kunna underskridas. Det har visat sig, att man ofta icke tar någon hänsyn till dylika motiveringar, och uttalandena bli icke sällan något annat än ett slag i luften. Här står i utskottets skrivning, att länsstyrelserna skola ta hänsyn till utskottets och departementschefens uttalande. I själva verket bör det gälla lika mycket för kommunerna.

Själva lagtexten innehåller emellertid icke någonting av det uttalande, som departementschefen gjort beträffande den tjänstgöringstid som fordras för att vederbörande skall få pension. I lagtexten står bara »under en lång följd av år», och man kan befara att detta uttryck kan bli föremål för ganska olika tolkningar, allra helst som man vid justeringen har tillfogat det stycke på s. 16, som herr Fast talade om och som innehåller att förtroendeman skall kunna åtnjuta pension oberoende av om han har haft arvode eller inte. Man rycker därmed undan det resonemang som varit vägledande för utskottets och kommitténs arbete, nämligen att vederbörande skall ha haft arvode för sitt uppdrag och att detta arvode skall vara underlaget för pensionen. När man på det sättet vid slutbehandlingen kan

komma till så olika uppfattningar om vad som skall konstituera pensionen, då säger det sig självt att departementschefens motivering, som inte har kommit in i själva lagtexten, att som regel vederbörande bör ha haft förtroendeuppdraget under 15—20 år men att minimigränsen skall vara 12 år och att även denna kan underskridas, inte kan ge någon klar vägledning för kommunerna. Det torde också vara tvivelaktigt om en sådan motivering är juridiskt bindande för länsstyrelserna vid deras prövning.

Herr talman! Jag har samma yrkande som herr Fast. Jag instämmer i utskottets utlåtande på alla punkter utom beträffande den del av motiveringen på s. 16, som herr Fast berörde och vilken motivering bör uteslutas.

Herr **PETTERSSON** i Norregård: Herr talman! Jag skall be att med några ord få beröra denna fråga. Eftersom jag tillhör kommittén är jag tillfredsställd med att utskottet har gått med på ungefär vad kommittén har föreslagit. Det är inte några genomgripande förändringar som här förekomma, och den grundläggande principen om arvoden och traktamenten har inte ändrats, utan det är bara så att den ram har vidgats, inom vilken kommunerna ha frihet att själva bestämma arvoden och traktamenten.

Det har således inte blivit någon revolution för kommunerna på detta område, utan det har endast vidtagits sådana ändringar, som motiveras av tidens krav. De nuvarande bestämmelserna äro gamla och motsvara inte det nutida penningvärdet, i vad det gäller traktamenten och arvoden.

En nyhet i förslaget är däremot pensionering av äldre förtroendeman i vissa fall och beträffande denna fråga har det rätt delade meningar inom kommittén. Det finns två reservanter på denna punkt — märkligt nog äro de

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

sjelva pensionsberättigade och åtnjuta pension, men de ha satt sig emot detta förslag om pensionering av förtroendemän. Vi ha ju slagit in på den linjen här i riksdagen tidigare när det blev beslut om riksdagsmännens pension, och Stockholms stad har för länge sedan pensionerat borgarråden, som också inneha kommunala förtroendeuppdrag, och jag tycker därför det är en rättvis åtgärd som kommittén här föreslår och som utskottet har tillstyrkt.

Med kännedom om kommunernas ekonomiska förtänksamhet tror jag inte att de på något sätt skola missbruka denna förmån att få pensionera förtroendemän. Jag tror att det även efter kommunsammanslagningen blir många kommuner som inte vilja inrätta tjänstebefattningar, vilket nu har skett i rätt stor utsträckning emedan kommunerna velat på en omväg pensionera sina gamla förtroendemän. Det finns några kommuner som ha gått denna omväg, men det finns ingen anledning att sträva efter att få flera tjänstemän i kommunerna än som är nödvändigt. De kommuner, som ha 3 000—4 000 invånare, komma troligen att sköta sina uppdrag genom förtroendemän, men det försvåras om kommunerna inte få rätt att pensionera dessa. Jag är därför tillfredsställd över att detta förslag har blivit tillstyrkt av utskottet.

Jag var inte, liksom inte heller herr Fast, närvarande vid justeringen av utlåtandet, men herr Fast lyckades få bort stjärnan vid sitt namn och reservera sig. Det har inte jag gjort. Jag tycker inte det finns anledning att reservera sig mot vad utskottet har skrivit i det stycke herr Fast talade om. Visserligen överensstämmer inte utskottets uttalande där med kommitténs förslag, men jag har fattat denna skrivning bara som ett understrykande av att pensionsrätten inte bör prövas för hårt. Jag erkänner att herr Fast kan ha rätt i att det kanske inte finns sådana förtroendeuppdrag, för vilka det inte ut-

gått något arvode, men i så fall blir ju saken inte så vanskelig, ty då kommer det inte upp sådana fall till behandling. Genom att skriva på detta sätt vill emellertid utskottet understryka vad kommittén och utskottet tidigare ha skrivit, nämligen att man vid prövningen inte bara skall utgå från arvodets storlek. Kommittén har också skrivit — det nämnde inte herr Fast —: »Därest ett i förhållande till det utförda arbetet särskilt lågt arvode utgått, synes dock en högre pension än vad som i förhållande till arvodets belopp sedvanligen brukar utbetalas kunna bestämmas.» Även kommittén har alltså tryckt på att arvodets storlek inte skall behöva ligga till grund för bedömningen om pensionens storlek. Vi veta ju att vissa kommuner ha avlönat sina förtroendemän mycket lågt med 300—400 kronor för allt det arbete de ha utfört, och det skulle ju i ett sådant fall bli en ömklig pension om den skulle bestämmas efter arvodets storlek. Jag tycker inte att utskottets skrivning på denna punkt är vanskeligare än att den gärna kan få stå kvar. Den innebär bara ett understrykande av att arvodets storlek inte alltid kan vara avgörande för pensionens omfattning, och jag kan inte förstå, att detta skall behöva medföra en så stor ändring av bedömningen av dessa pensionsärenden som herr Fast här vill göra gällande. Jag tror inte alls att det är farligt att gå med på vad utskottet har skrivit, och jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändrat.

De reserveranter, som yrkat på att ledamot av fullmäktige skall kunna erhålla traktamente, ha ju här talat för sitt förslag. Kommunallagskommittén har, med undantag av herr Holmberg, enhälligt ansett att man inte kan gå med på en sådan ordning. Kommittén har ju genom ett mycket vidlyftigt remissförfarande gjort sig underrättad om hur kommunerna se på denna fråga, och det har endast varit en kommun, som har yrkat på att fullmäktige

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

skulle ha arvode. Vi ha därför inte ansett det vara nödvändigt att gå in för någonting sådant.

Jag har inte mer att tillägga utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **FAST** (kort genmäle): Herr talman! Det måste bero på ouppmärksamhet att herr Pettersson inte hörde att jag resonerade om vad kommunalagskommittén skrivit för det fall att arvodet varit för lågt, ty jag gjorde det mycket ingående och framhöll, att kommitténs skrivning var framför allt en anledning till att man nu inte behöve göra det tillägg till motiveringen som utskottet har gjort, om man syftar på normalfall och inte på någonting helt annat som inte har med pension att göra.

När herr Pettersson säger att han har gått med på utskottets skrivning därför att han anser att det behövs en uppmjukning, så vill jag ställa den frågan: Hur kan herr Pettersson föreslå att bestämmelserna skola tillämpas i restriktiv anda och samtidigt vilja ha en uppmjukning? Det är däri bristen på logik ligger.

Herr **PETTERSSON** i Norregård (kort genmäle): Herr talman! Till herr Fast vill jag säga: han borde ihågkomma att jag har hela tiden under kommunalagskommitténs behandling av dessa spörsmål varit av den uppfattningen, att skrivningen inte borde vara så restriktiv som den blev när det gäller de kommunala förtroendemännens pensioner. Utskottet har därför här helt handlat i den anda som jag anser riktig.

Herr **HALLEN**: Herr talman! Jag skall till en början be att få instämma med herr Fast, när han här talade om att fullmäktige icke böra ha något arvode. Om t. ex. de hundra ledamöterna av Stockholms stadsfullmäktige skulle ha 10 kronor per kväll, skulle varje sam-

manträde kosta 1 000 kronor, och det skulle ju te sig mycket egendomligt. Även en fullmäktigeledamot kan naturligtvis ha ett drygt arbete, men det kan dock aldrig jämföras med det som ledamöterna av drätselkammaren, beredningsutskottet eller liknande instanser ha.

Varför jag, herr talman, tagit till orda vid denna sena stund är närmast för att också blanda mig litet i leken när det gäller det stycke i utskottets motivering som herr Fast ville radera ut. Jag vill därvid först och främst påpeka, att detta stycke har godtagits av första kammaren, något som jag hoppas att även andra kammaren kommer att göra.

I själva sakfrågan vill jag framhålla, att kommunalagskommittén säger att pensionen som regel skall stå i relation till dels det arvode, som utgått för uppdraget, dels ock den tid som förtroendemannen har innehaft uppdraget. Men så tillägger man — och det är mycket viktigt — att »därest ett i förhållande till det utförda arbetet särskilt lågt arvode utgått synes dock en högre pension än vad som i förhållande till arvodets belopp sedvanligen brukar utbetalas kunna bestämmas». Men den generositet, som kommittén sålunda visar, försvinner, när det gäller en kommunal förtroendeman, som alldeles gratis har nedlagt avsevärd tid och kraft på att sköta sin förtroendesyssla. Han skall nämligen inte kunna få ens den allra minsta pension. Det är mot en sådan stelbent och orimlig regel som utskottet har vänt sig.

Nu säger herr Fast, att sådana fall som det jag här senast berört äro konstruerade och finnas inte i verkligheten. Hur vet herr Fast det? Det finns ju ute i landet en hel mängd kommunala förtroendemen, framför allt kommunalnämndsordförande, som kanske i både tio, tjugo och trettio år utfört ett drygt och omfattande arbete utan att ha uppburit ett enda öre i ersättning.

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Men, invänder då herr Fast, deras arbete har dock inte varit så omfattande, att de kunna likställas med en tjänsteman som använder hela arbetsdagen till att sköta kommunala angelägenheter. Ja, det är mycket möjligt, men dessa kommunala förtroendemän kunna dock få sätta till så mycket tid för de kommunala uppgifterna, att deras borgerliga näringsfång lider uppenbar skada och ohägn därav.

Om kommunen, när en sådan kvalificerad kommunens tjänare slutar sin verksamhet inom kommunen, skulle vilja ge honom en pension, så kan man inte vifta bort saken genom att säga, att det får anläggas sociala synpunkter och att frågan skall lösas genom gratifikation. Det är inte alls detta som det här är fråga om. Det skall inte vara något slags nådegåvor som en sådan kommunal förtroendeman får, utan kommunen skall ha rätt att ge honom en pension.

Jag vill också erinra om vad kommunallagskommittén själv säger: »Då enligt sakens natur förhållandena i de fall, där fråga om pension kan uppkomma, kunna vara mycket olikartade, synes det å andra sidan ej lämpligt att alltför snävt reglera de förutsättningar, under vilka pension skall få beviljas. Vid bedömandet av huruvida pension må utgå och, därest pension beviljas, storleken av denna böra beaktas samtliga de omständigheter, som kunna vara av betydelse för att man skall vara i stånd att träffa ett med hänsyn till billigheten riktigt avgörande.» Det är synpunkter, som hela utskottet har anslutit sig till — herr Fast var ju inte närvarande vid justeringen.

Till den, som misstänker att man genom det stycke i motiveringen som herr Fast vill taga bort skulle liksom riva upp grunden för beräkningen av pensioner till kommunala förtroendemän, vill jag säga att så ingalunda behöver ske. När det gäller dem, som ha haft ett lågt arvode, ha både kommu-

nerna och Kungl. Maj:t redan gått in för att man efter en skälighetsprövning skall ge dem en pension som inte står i direkt relation till det utgångna arvodet. Vi ha också ett par mycket viktiga regulatorer i fråga om detta, dels KB:s egen prövning och dels en ännu mycket viktigare faktor, nämligen den kungliga svenska avundsjukan. Det vore ganska riskabelt för det parti som försökte att som ett slags partibelöning tilldela en kommunal förtroendeman en oskäligt stor pension. Det partiet skulle fara mycket illa utav detta, och kanske man även inom de egna kretsarna skulle reagera däremot. Jag tror därför att det är överdriven skugggrädsla då man förmenar, att detta skulle ha några farliga följder.

Att man också på denna punkt ger kommunerna självbestämmanderätt finner jag fullständigt skäligt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och dess motivering oavkortad.

Herr FAST (kort genmäle): Herr talman! Jag hade väntat att herr Hallén skulle komma med de där intressanta fallen, som tydligen föresvävat utskottet då det gjort detta tillägg. De kommo inte, och jag kan här tala om, att vi i kommunallagskommittén i denna fråga liksom i så många andra haft god kontakt med de kommunala förbunden, som torde vara de förnämsta experterna, när det gäller att ha översikt på detta område, och de ha icke kunnat ge exempel på några sådana fall.

Men herr Hallén kom in på en fråga som är mycket intressant och som jag inte nu hinner utveckla — kanske någon talare som kommer efter mig kan göra det — nämligen de sociala skälen. Han diskuterade som om det var fråga om att bevilja understöd. Men här är det fråga om en lag som ger kommu-

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

nerna rätt att bevilja pension — icke sociala understöd av något slag. Jag tror vi skola hålla dessa två saker i sär. Om riksdagen skall antaga en lag, måste den lagen vara så konstruerad, att dess tolkning inte kan bli föremål för godtycke.

Den omständigheten, att första kammaren inte hade någon votering i denna fråga, berodde kanske på ett missöde, som jag inte här närmare vill samsätta mig med. Men jag vill säga, herr talman, att det förhållandet, att andra kammaren nu är i efterhand, medför, att vi få bära ansvaret för denna lag. Och jag har för mitt vidkommande icke kunnat avstå från att uttala dessa varningens ord till kammaren, ty jag skulle inte vilja att en lag, som jag medverkat till i så hög grad, släppes ut med så oklara direktiv att vi sedermera kanske tvingas ta ett steg tillbaka. Jag tror inte man vinner något på det tillvägagångssättet.

Herr HALLÉN (kort genmäle): Herr Fast efterlyser några exempel. Jag anförde verkligen inga exempel, och personligen känner jag endast ett. Det gäller en man som i nära fyrtio års tid varit kommunalnämndsordförande och framför allt under de senaste 15 till 20 åren fått sätta till så mycken tid härför, att hans eget näringsfång — han är lantbrukare — lidit uppenbar skada. Det är emellertid mycket antagligt att det finns många sådana fall, speciellt bland kommunalnämndsordförandena.

Herr Fast menade att jag söker anlägga sociala synpunkter på problemet och att jag pläderade för att man skulle ge kommunen någon rätt att bevilja ett slags förstucken socialvårdsersättning till de gamla uttjänade människorna. Det är inte alls fråga om detta, utan det är fråga om att man finner, att deras arbete varit sådant, att de i alla fall äro förtjänta av en pension, alldeles

oavsett hurudan deras egen ekonomiska ställning är.

Till sist sade herr Fast att det berodde på ett missöde, att första kammaren inte reagerat på denna punkt. Där fanns en talesman för samma linje som herr Fast företräder, men han avstod från att begära votering.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Den som erinrar sig behandlingen av frågorna om arvoden, dagtraktamenten och reseersättningar, då de infördes i den svenska kommunallagstiftningen i början på 20-talet, och den utomordentliga tvekan som mötte dessa förslag och den omsorg, som nedlades på att införa garantier och begränsa kommunernas nya rättigheter, han kan i den tämligen fullständiga enighet, som karakteriserat behandlingen av det föreliggande förslaget, också mäta utvecklingen av den allmänna uppfattningen inom den kommunala självstyrelsen under de gångna årtiondena.

Vi realisera med detta förslag och med den anslutning det erhållit den erfarenheten, att i den fulla demokratiseringen av det kommunala livet ingå dessa ersättningar såsom ett naturligt och nödvändigt led. Det är ju allenast i huvudsak på en punkt, där det har varit delade meningar eller någon tvekan, och det är frågan om villkoren för pension. Jag ber genast att få rätta ett uttalande av min ärade kollega i kommunallagskommittén, herr Pettersson i Norregård, som räknade två reservanter inom kommittén emot pensionerna. Han räknade följaktligen dit mig, ehuru det framgår av den särskilda mening, som jag anförde och också utvecklat i en motion i anledning av den föreliggande propositionen, att min särmening begränsar sig till frågan om villkoren för det formella förfarandet vid fastställande av villkor för pension. I sak torde den beskrivning av förutsättningarna för pensionen, som kommittén har

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

givit, och den, som jag har givit och även utvecklat i motionen, helt överensstämma.

Det är nämligen så, att kommittén företrädesvis nämner såsom eventuella pensionärer en arvoderad ordförande i en kommunalnämnd, en kassaförvaltare eller verkställande ledamot av en kommunalnämnd eller drätselkammare. Det är alltså befattningar som ha, som jag har uttryckt det, en organisatoriskt grundläggande betydelse för det kommunala arbetet. Kommittén utvecklar sedan också de särskilda villkor i fråga om tid för uppdraget, levnadsålder, tjänsteålder o. s. v. som böra vara normerande för pensionsbeslutet. Jag kan helt ansluta mig till detta.

Men då jag också helt delar herr Fasts mening, att det här är fråga om pension av arvoderade befattningar, alltså något som kan med objektiva normer fastställas och som grundar en viss rätt för den det gäller, så kan jag inte finna några skäl, varför inte även villkoren för pensionsbeslut skola kunna i förväg fastställas. Det gäller ju här arvoderade befattningar av den fasta, ordinarie karaktär i den kommunala apparaten, att det är självklart att kommunerna böra göra klart för sig, hur de vilja utforma dessa befattningars allmänna ställning. Det förefaller mig då också mycket rimligt, att man i förväg fastställer villkoren för pension.

Att jag ansett detta innebära en fördel, vare sig det nu sker genom särskilt kommunalt beslut, fastställande av KB eller intagande i reglemente för kommunalnämnd och drätselkammare — vilket ju också fastställles av KB — beror på att detta måste vara av värde, då man därmed vid pensioneringen undgår de skönsmässiga avväganden och de personliga hänsyn, som, enligt vad kommittén uttalat och också själv belyser med några rättsfall, kunna ge anledning till missbruk av denna utvidgning av den kommunala beslutanderätten.

Statsrådet Mossberg säger på denna punkt i propositionen, att det fordras för pensionsbeslut inte bara att vederbörande fyller dessa objektiva normkrav, utan att det även bör finnas några »särskilda skäl» därutöver. Jag frågar mig: Vilka kunna dessa särskilda skäl vara? Jag har mycken aktning för denna tankegång. Pensionen måste alltså relatera sig till värdesättningen av den gärning, som vederbörande förtroendeman utfört, och den måste, såvitt jag förstår, relatera sig även till hans ekonomiska ställning. Folk betraktar nämligen i ett sådant fall pensionen som ett slags hedersbevisning som avslutning på en lång och hedrande kommunal gärning.

Om man ansluter sig till detta betraktelsesätt, då lämnar man emellertid rum för den mera skönsmässiga prövning, som efter vad kommittén själv medgivit också kräver garantier. Dessa garantier tycker jag att man mycket väl kan finna i den form som jag har angivit, och jag har styrkts i denna uppfattning genom att den tanken även vunnit anslutning helt eller delvis i åtskilliga av de avgivna remissyttrandena — jag har särskilt fäst mig vid vad länsstyrelserna i Gävleborgs och Malmöhus län uttalat i denna riktning.

Jag skall inte vidare uppehålla mig vid denna formella förutsättning för pensionsbesluten. Jag fogar mig i den situation, som nu här har skapats med utskottets utlåtande, att i många fall — så läser jag utlåtandet på denna punkt — kan den av mig förordade vägen visa sig vara lämplig och framkomlig.

Vi lämna nu kommunerna dessa nya fullmakter, och jag är liksom kommittén och utskottet övertygad därom, att i längden och i stort sett är det sunda omdömet och den ansvarskänsla, som dock i regel behärskar den svenska kommunalförvaltningen, en garanti för att dessa fullmakter skola användas på det sätt, som lagstiftarna ha avsett. Jag är också viss om att därvid kom-

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

mer i många fall den av mig angivna vägen att visa sig vara lämplig och komma till användning.

I fråga om villkoren för pension an- håller jag emellertid, herr talman, att på det enträgnaste få instämna i herr Fasts yrkande, att tillägget i konstitutionsutskottets utlåtande på sidan 16 måtte utgå. Det är naturligtvis riktigt, som konstitutionsutskottets ärade ordförande här utvecklade, att kommittén i sin motivering antytt att fall kunna förekomma, då den eljest naturliga relationen mellan arvode och pension är obillig, då arvodet har bestämts till ett väl lågt belopp. Man har dock drivit dylika undantagsfall i det extrema och det orimliga, då man alltså vill möjliggöra pensionering av befattningshavare som icke varit arvoderade. Jag måste rent av säga att då jag läser lagtexten sådan den här föreligger, så är jag ganska viss om att många kommunalmän komma att stanna villrådiga: Är det verkligen här, beträffande ett icke arvoderat uppdrag, fråga om ett sådant fall, som avses i det moment som handlar om pensioner?

Jag vill inte urgera denna punkt men måste finna, att för den gemene läsaren måste här vara en oklarhet. Jag kan inte finna annat än att det dock är en orimlighet, som herr Fast har utvecklat, att det skall betalas pension även i fall, då något arvode aldrig utgått. Det finns, herr talman, naturligen fall av den art, som herr Hallén har antytt. Vi ha gjort ganska omsorgsfulla rechercher i fråga om kommunal praxis och de kommunala önskemålen på detta område. Vi ha icke hittat något sådant fall, men givetvis kan det finnas något enstaka sådant. Det kan också, herr Hallén, finnas andra fall, då mycket starka billighetsskäl kunna anföras för en gratifikation, som faller utanför de kommunala fullnakterna, även sådana som vi här dragit upp.

Kommittén har nämnt ett sådant fall, som jag för övrigt själv varit med om,

nämligen ett beslut av Stockholms stadsfullmäktige om pension åt en avliden stadsfullmäktigeordförandes änka. Sådana fall finnas, men de få då av kommunen klaras på andra vägar. Att här ge en allmän fullmakt av den innebörd, som konstitutionsutskottet föreslår, måste dock te sig — jag upprepar det — såsom ganska orimligt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till herr Fasts hemställan.

Herr NORDKVIST: Herr talman! Striden står här om det tillägg som återfinnes i utskottets utlåtande på sid. 16, där det heter: »Fall kunna uppkomma, då förtroendeman, som ägnat övervägande delen av sin arbetstid åt de kommunala uppdragen utan att därför åtnjuta arvode, bör kunna tilldelas pension.» Jag vill först säga, att jag i namnförteckningen under utskottets utlåtande fått en stjärna. Detta betyder, att jag icke varit med vid själva justeringen. Jag har i alla fall under utskottsbehandlingen med synnerligen stort intresse tagit del av just behandlingen av denna fråga.

Jag har begärt ordet egentligen för att svara på följande fråga av herr Fast: Är det tänkbart att det över huvud taget finns någon kommunalman, som befinner sig i den situation som beskrives här i utskottets utlåtande? Jag skall relatera ett sådant fall.

Det rör sig om en kommunalman — han lever ännu förresten — som var skraddarmästare till yrket men måste avstå från sitt egentliga arbete i stor utsträckning för att kunna ägna sig åt uppdraget som kommunalnämndens ordförande. Han tjänstgjorde som sådan i ungefär 30 år, och när han sedan avgick på grund av ålderdom fick han visserligen guldmedalj — ett allmänt erkännande sålunda för sina insatser — men på en guldmedalj kan man näppeligen leva och dra sig fram på ålderns dagar. Det hade säkert varit myc-

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

ket berättigat, att den mannen hade kunnat få pension, särskilt som han befinner sig i synnerligen små ekonomiska omständigheter.

Man har sagt här att uttrycket »en lång följd av år» är så obestämt, att det är mycket svårt att avgöra vad man skall räkna in därunder och vilka man skall föra in under benämningen »en kortare följd av år». Men länsstyrelsen skall i varje fall pröva dessa frågor, och då föreligger det väl icke så stor risk för feltolkning. Dessutom äro de kommunalt beslutande myndigheterna i allmänhet icke så snarflirtade, när det gäller att förmå dem att lätta på pungen. Man behöver säkert inte befara, att de komma att göra det i brådskat. Om herr Fast skulle ha rätt i att man inte kan leta upp ett sådant fall, då är det väl icke farligt att ha kvar denna passus i utskottets utlåtande, då kan den väl gärna få stå kvar, ty då gör den varken skada eller nytta.

Det finnes åtskilligt annat att tillägga i detta avseende. Jag har bara nämnt ett fall, men skulle kunna leta upp åtskilligt flera. Jag har nämligen intresserat mig särskilt för den här saken sedan utskottet behandlat frågan och har tagit reda på att det i vårt land säkert finnes en hel del sådana här fall. Jag ber emellertid, herr talman, att med detta korta anförande få yrka bifall till utskottets förslag helt och odelat.

Herr FAST (kort genmäle): Herr talman! Jag skall bli kortfattad. Jag vill säga, att det här fallet som vi nyss finga relaterat för oss om en man, som var tvungen att släppa sin borgerliga gärning för att ägna sig åt kommunens angelägenheter och icke fick något för detta, måste ha haft svårt att klara sig, innan han uppnådde pensionsåldern eftersom han hade att göra med en kommun som ej satt värde på det av honom utförda arbetet. Men en kom-

mun, som behandlat en förtroendeman på detta sätt, är i ekonomiskt hänseende säkerligen sådan, att den icke heller skulle ha lämnat någon pension.

Sedan vill jag säga, att man icke bara har att tala om vad en människa utfört för arbete. Det krävs också att man kontrollerar en sådan uppgift för att den skall kunna tillmätas något värde. När herr Nordkvist slutligen säger, att denna bestämmelse ej gör någon skada, när det ej finnes sådana fall, så vill jag säga, att det är just den saken som jag sökt utveckla här. Om det bara skulle gälla enstaka fall — om det nu finns sådana — så skulle jag icke ha opponerat mig. Men nu förhåller det sig så, att man till denna bestämmelse knutit de allmänna direktiven, och då bli dessa normerande även för de normala fallen. Att släppa ut en lagtext med så lösa direktiv som det här är fråga om, det vill icke jag vara med om.

Herr HALLEN (kort genmäle): Herr talman! Jag vill rikta mig mot herr Larsson i Stockholm, som anförde ett exempel från denna stad. Det gällde att bevilja pension åt änkan efter en stadsfullmäktiges ordförande. Herr Larsson menade, att detta vore ett ärende som kommunen finge reglera på något sätt. Härtill vill jag säga att det är icke fråga om sådana fall här. Herrarna äro tillbaka till tanken, att det här gäller ett slags gratifikation. Så är icke fallet.

Jag vill anknyta till det fall som herr Nordkvist anförde. Det gällde ju en man, som icke haft ersättning för att han haft ett uppdrag i det kommunala arbetet, ett uppdrag som visserligen icke upptog hela arbetstiden under dagen men i alla fall invercade på hans borgerliga näringsfång. Om kommunen icke givit honom något arvode för hans arbete men sedermera, när han slutar, kommer på andra och riktigare tankar, innebär det ingen gratifikation eller

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

någon social åtgärd, att man skipar en något senkommen rättvisa. Jag anser att kommunen skall ha en sådan bestämmanderätt.

Herr Fast ville skrämman med att man därigenom löser upp direktiven för de övriga pensionsfallen. Det gör man ingalunda, herr talman, herrarna ha själva i kommittén talat om att man inte alltid kan behålla relationen mellan utgångna arvudet och den pension man sätter.

Herr NORDKVIST (kort genmäle): Herr talman! Jag glömde i mitt första anförande att tala om att den kommunalnämndsordförande, som jag nämnde om, under sin tid som ordförande icke hade något arvode, och icke nog med detta, han upplät i sitt hem lokal för kommunalnämndens verksamhet. Det säger sig självt, att han måste avstå från en hel del av sitt arbete och sina förtjänster för att han skulle kunna sköta detta uppdrag. (Herr Fast: Hur stor var denna lokal?) Ja, den lokalen var ej bland de allra största men ej heller bland de allra minsta. Herr Fast anmärkte, att denna person försörjde sig på sitt arbete under det att han skötte ordförandeskapet i kommunalnämnden. Ja, detta är riktigt, men hur gick det sedan han blivit gammal? Det är en annan historia, och man blir ju gammal i alla fall med tiden.

Herr HOLMBERG: Herr talman! Vad herr Fast yttrade om formerna för att bevilja pension åt kommunala förtroendemän vill jag helt instämma i. Jag är alltså anhängare av det förslag till förändring i utskottets motivering som herr Fast föreslagit. Jag tror att det, så som utskottet skrivit motiveringen, skulle bli en orimlig uppluckring av bestämmelserna på detta område, så att man över huvud taget ej skulle ha något att hålla sig till.

Herr Fast gick emellertid också i god för att det icke kommer att bli så eko-

nomiskt betungande att fullgöra fullmäktigeuppdrag, att det av den anledningen finns skäl att giva möjlighet att bevilja traktamenten även åt fullmäktigeledamöter. I anledning av detta vill jag erinra om vad jag redan sagt, att det dock i flera kommuner visat sig oundgängligen nödvändigt att införa en sådan ersättningsform. I allmänhet ha också kommunernas beslut om sådana ersättningsregler skett undermedverkan av alla partier och utan att något överklagande skett. Man kan alltså förutsätta att sådana beslut äro uttryck för ett verkligt behov och gillas av alla som känna till de lokala förhållandena i de trakter det här är fråga om.

För övrigt har ingen under debatten, ej heller kommunallagskommitténs ordförande, försökt giva något besked om hur dessa kommuner skola förfara i fortsättningen. Skola de som hittills leva utanför lagen, eller skola de förbjudas att tillämpa de ersättningsformer, de hittills haft, med de uppenbara risker det innebär för en vettig rekrytering av de kommunala institutionerna?

När herr Fast säger, att reservationen innebär, att man skall företaga en ny utredning, måste detta bero på en missuppfattning eller felläsning från herr Fasts sida, ty det finnes inte ett ord i reservationen om en sådan utredning. Det vore också orimligt, eftersom kommittén redan utrett frågan. På grund av denna utredning finnes tillräckligt material för att framlägga det förslag från regeringens sida som reservanterna begärt.

Jag ber att få vidhålla mitt förslag.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag är fullt ense med konstitutionsutskottets ärade ordförande, när han påpekar olämpligheten av att t. ex. stadsfullmäktiges ledamöter i Stockholm skola ha arvode för att gå på ett

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

sammanträde några timmar. Men, herr Hallén, det finns andra än stockholmare som sitta på sammanträden. Vad det gäller min egen socken, ha vi två speciella områden, dels det s. k. Tottmoumakke kapellområde och dels Dikanäs kapellområde. Vi ha fullmäktigeledamöter från såväl det ena som det andra av dessa områden. Dessa ledamöter ha upp till 14 mil att färdas. Det blir 28 mil fram och tillbaka, och de få resa i en skranglig postdilignsbuss de 28 milen och fara fram till Vilhelmina på lördag och fara tillbaka på måndag. De uppbära icke ett öre mera än vad de lagt ut för resan. Detta kan ej vara riktigt. Det tyckte jag redan 1926, då vi fattade ett olagligt beslut, nämligen att tillerkänna dessa representanter från Tottmoumakke- och Dikanäsområdena ett skäligt traktamente. Men, smålänningar i all ära och icke minst herr Fast. Vi hade till vår olycka en kommunalkamrer från Småland. Han överklagade beslutet hos länsstyrelsen, som upphävde det. Vi hade icke rätt att lämna traktamenten, och följderna blev att fullmäktige äro utan ersättning den dag som i dag är, och vad har resultatet blivit? Jo, att det vid kandidatnomineringar väl icke föreligger svårighet att få kandidater, men vid sammanträdena lysa de med sin frånvaro, och jag säger ingenting om det. Om herr Hallén vore bosatt i Kittelfjäll eller Matsdal, skulle han nog många gånger dra sig för den långa och besvärliga resan till Vilhelmina köping, där sammanträdena hållas, och tillbaka igen, när han endast får ersättning för sitt utlägg för resan.

Jag tror det hade varit lyckligt, om man inom kommunallagskommittén hade försökt gå en medelväg och stiftat undantagsbestämmelser för vissa områden i de nordliga delarna av riket. Man skulle ha kunnat fastställa t. ex. att om resan överstiger 20 mil, skall vederbörande kommun vara berättigad att lämna ersättning. Jag ber, herr tal-

man, att på det livligaste få yrka bifall till den av herrar Bror Nilsson, Norén m. fl. avgivna reservationen. Den är bättre än utskottets förslag.

Herr MOESSON: Bara ett par ord, herr talman! Jag förmodar att det var någon malör som gjorde att mer än hälften av alla ledamöterna i konstitutionsutskottet råkade vara frånvarande vid justeringen av detta utskottsutlåtande. Under sådana förhållanden är det kanske inte så underligt, att det vid justeringen blev en sådan här oöverensstämmelse som, det få vi faktiskt erkänna, föreligger mellan uttrycken på s. 15 och s. 16 i utlåtandet. Hur skall man kunna förena dessa båda uttryckssätt? Jag citerar: »Utskottet vill emellertid för sin del understryka nödvändigheten av en restriktiv tillämpning av pensionsreglerna i anslutning till uttalandena i kommittébetänkandet och propositionen, vilka jämte riksdagens egna uttalanden i ämnet böra vara vägledande för länsstyrelserna vid bedömandet av underställda beslut.» På s. 16 säger utskottet: »Utskottets ståndpunkt härvidlag medför även, att den relation emellan arvode och pension, som kommittén förutsatt skola råda, i vissa fall icke kan upprätthållas.» Detta går icke ihop, det är min bestämda uppfattning. Jag skulle beklaga om andra kammaren skulle bifalla utskottets skrivsätt. Bifalla vi herr Fast's yrkande, kommer denna passus på s. 16 bort.

Överläggningen var härmed slutad. På därå av herr talmannen given proposition blev till en början utskottets hemställan i punkten A) av kammaren bifallen.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande den av herr Bror Nilsson m. fl. avgivna reservationen, nämligen på 1:o bifall till nämnda reservation; 2:o bifall till samma reservation med den ändring däri, som

Ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet m. m.

under överläggningen föreslagits av herr Holmberg; samt 3:o) avslag å berörda reservation; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Norén begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 1:)o anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren avslår den av herr Bror Nilsson m. fl. avgivna, vid konstitutionsutskottets förevarande utlåtande nr 13 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit nämnda reservation.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Norén åskade likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 50 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit den av herr Bror Nilsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

På framställda propositioner biföll härefter kammaren vad utskottet i punkterna B) och C) hemställt.

Slutligen gav herr talmannen propositioner i avseende å motiveringen, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av utskottets motivering med den ändring, som under överläggningen

föreslagits av herr Fast; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Fast begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner konstitutionsutskottets motivering i utskottets förevarande utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, ha kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Fast.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hallén, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 57 ja och 130 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Fast.

Herr andre vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om jämkning av

Motion angående ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare. —

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

valkretsar för val av landstingsmän; och

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med bestämmelser om tidpunkten för lagtima landstingsmöte i vissa fall dels ock väckt motion med förslag till ändrad lydelse av § 7 mom. 2 riksdagsordningen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Motion angående ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion angående ändring av ordningen vid val till riksdagens andra kammare.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag skulle kunna hålla ett ganska långt anförande om denna sak, men jag skall inte göra det och inte heller ställa något yrkande, men jag tror att det kan vara nyttigt att någon gång frågar av denna karaktär göra sig påminda.

Vi leva i en tid då tendensen är den, att individen, människan, personen alltmera skjutes i bakgrunden för det anonyma partiet. Om jag gjorde det tankeexperimentet med vilken som helst av de ärade kammarkamraterna, att hon eller han förklarade sig ej vilja tillhöra något parti längre utan att hon eller han ville vara oavhängig: jag tror att vid nästa val man skulle finna, att ingen enda skulle bli omvald. Det skulle tyda på, om min teori är riktig, att människorna stirrat sig så blinda på själva partibegreppet, att personen som sådan nästan helt och hållet försvunnit. Jag tror också att om man skulle tentera svenska folket på förra riksdagsmannavalet, så skulle flertalet

nog komma ihåg vilket parti man röstat på, men troligen ett par hundratusen inte veta vilken person som stod först på hans valsedel. Detta tycker jag är ganska genant. Själv måste jag säga, att jag har en absolut känsla av att om jag skall väljas till riksdagsman, skall det ske därför att jag själv säger bra saker, och inte därför att herr Hjalmarson säger bra saker. Det är egentligen detta jag med mitt anförande här velat understryka.

Herr talman! Jag anser, att personval är en högre form av val än parti- val, och jag hoppas att den dag så småningom skall närma sig, då riksdagen också inser den saken.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Näs.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag under tredje huvudtiteln för budgetåret 1950/51; och

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående s. k. legodrifts- avtal rörande vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

83, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 24 februari 1950, föreslagit riksdagen att till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Andrén m. fl.* (I: 384) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i *Malmö m. fl.* (II: 471), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 83 gjord hemställan att till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergvall m. fl.* (I: 385) och den andra inom andra kammaren av herr *Kristensson* i *Osby m. fl.* (II: 472), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 83;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 473), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 83.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 384 och II: 471, I: 385 och II: 472 samt II: 473, till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Ohlon*, *Heiding*, *Sundelin*, *Lundgren*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Svensson* i *Grönvik*, *Rubbestad*, *Ståhl*, *Bergstrand*, *Kollberg* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort

hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 384 och II: 471, I: 385 och II: 472 samt II: 473, avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 83.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STÅHL: Herr talman! När riksdagen i fjol behandlade Kungl. Maj:ts hemställan om ett anslag på 1 100 000 kronor till här ifrågavarande ändamål, funnos vid utskottsutlåtandet fogade två reservationer. Enligt den ena skulle framställningen avslås av sparsamhetsskäl, enligt den andra av principiella skäl. Man kan nog konstatera, att den reservation om avslag, som finns fogad vid detta utlåtande, även den bygger i det väsentliga på samma båda tankegångar som förra årets. Jag skall här först konstatera, att om man håller sig till sparsamhetsskålet, borde det ur regeringens och socialdemokratiens egen synpunkt vara befogat att med ett helt annat eftertryck än i fjol säga nej till detta anslag. Vi ha ju nämligen fått höra både här i riksdagen och i propagandan ute i landet från regeringspartiet, hur ofantligt starkt och snabbt den ekonomiska förbättringen fortskridit. Att man under sådana förhållanden skulle behöva anslå så stora belopp, som det här är fråga om, till ekonomisk information borde just ur socialdemokratiens egen synpunkt knappast te sig nödvändigt. Beträffande beskaffenheten av denna upplysningsverksamhet kan det råda delade meningar. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att reservanterna därvidlag uttryckt sig mycket försiktigt, nämligen: »Även om ur angivna synpunkt någon anmärkning icke kan riktas mot den hittills bedrivna verksamheten, synes det dock önskvärt — — —.» Därmed ha reservanterna ingalunda sagt, att vi skulle vara eniga om att några anmärkningar inte kunna framställas. Jag har här framför mig en av de skrifter, som utkommit

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

i denna serie, nämligen fyraårsplanen i korta drag. Det är en vacker skrift, som kammarens ledamöter kunna konstatera, och jag huggar nästan på måfå en mening och läser, att man så snart som möjligt vill bli av med hindersamma detaljregleringar, som betingats av krisläget. Jag vill inte säga, att detta är osant, men däremot vill jag konstatera, att det råder mycket delade meningar om huruvida det där är uttryck för en allmän mening. Jag vågar nog säga, att det finns grupper i samhället, som stå regeringen nära, som anse att regeringen inte haft den styrka, när det gällt att avskaffa regleringar av olika slag, som den velat ge sig sken av. Jag vet också exempel på hur ofantligt svårt och tveksamt det är att i en statlig information eller propaganda av detta slag verkligen uttrycka sig på ett sätt, som kan vinna förtroende i alla kretsar. Jag tror över huvud taget, att en statspropaganda av denna typ inte går att framställa eller lägga upp så, att den blir ur alla synpunkter acceptabel. Jag skulle kunna fortsätta exemplifieringen, men jag skall inte göra det. Jag menar att redan den omständigheten, att stora kretsar i samhället inte tro på vad som står i dessa skrifter säger tillräckligt om att statspropagandan från början är beträffande förtroendet undergrävd.

Vi ha i reservationen anfört även en annan praktisk synpunkt — detsamma ha några av motionärerna gjort — nämligen att det kommer att bli en dubbelverksamhet på detta område. Här skriver utskottet, som kammarens ledamöter torde ha observerat, på s. 15: »Utskottet finner därvid bl. a. hinder icke böra möta mot att samarbetsorganet i fråga i viss utsträckning får utnyttjas för goodwill-upplysning om Sverige i utlandet.» Vi som sitta på första avdelningen i statsutskottet ha i annat sammanhang haft att göra med upplysningsverksamheten om Sverige i utlandet, och jag tror inte att jag röjer nå-

gon hemlighet om jag säger, att vi så sent som i fjol, då vi behandlade detta anslag, konstaterade, att man bör se till att man kommer ifrån den splittring, som redan finns, och att största sparsamhet bör iakttagas. Jag tar därvidlag avdelningens högt ärade ordförande, herr Ward, till vittne på vad jag här säger. Men inte desto mindre kommer nu utskottet och säger, att man kan vara med om att splittra det hela ytterligare. Jag vill erinra om att de organ, som syssla med upplysningsverksamhet i utlandet, äro en hel rad, nämligen Exportföreningen, Svenska institutet, Svensk-amerikanska nyhetsbyrån, Svenska internationella nyhetsbyrån och många andra. Nu är alltså meningen den, att vi också skola få ett statligt organ för ekonomisk upplysning; det blir det sjätte eller sjunde, eller vad det kan vara i ordningen. Det kan absolut inte vara riktig användning av pengar, herr talman, att satsa dem på en sådan här dubbling och söndersplittring av en verksamhet, där vi redan nu ha organ uppbyggda och klara för en upplysningsverksamhet för vår goodwill i utlandet.

I fjol reserverade sig herr Rubbestad av sparsamhetsskäl och jag av principiella skäl, och för mig är fortfarande det avgörande i första hand de principiella skälen. Jag vill konstatera som en första punkt därvidlag, att det är omöjligt att dra en gräns mellan vad som är statlig upplysning och vad som är statlig propaganda. Jag hörde statsrådet Andersson yttra sig i denna fråga i första kammaren i dag på förmiddagen, och jag konstaterade då med en viss häpnad men också med ett visst nöje, att statsrådet då talade om denna sak inte som en upplysningsverksamhet utan som en propaganda. Han talade om de engelska förhållandena, och sade om dem att det var fråga om statlig propaganda. Officiellt kallas det hela ekonomisk upplysning, men det är betecknande att statsrådet, som är chef

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

för denna verksamhet, när han inte tänker sig för och inte är tillräckligt på sin vakt, använder ordet propaganda. Detta visar huru nära propagandan den statliga upplysningsverksamheten ligger. Jag vågar gå ännu ett steg längre och säga, att det är en mycket mycket lätt överskriden tröskel mellan å ena sidan att driva en ekonomisk upplysning eller en statlig upplysning och en propaganda och å andra sidan, att med statens medel — jag säger inte att vi äro där, herr statsråd — driva propaganda för den regim som finns. Detta är något som vi alla äro emot, socialdemokrater lika väl som vi andra; de enda som böra vara vänner av ett sådant system borde vara kommunisterna, eftersom de auktoritära staterna satt denna form av propaganda i system. Men varje åtgärd, som kan tendera åt **det hållet**, måste vi i ett demokratiskt land vara på vakt emot. Det är en gammal god uppfattning här i landet, att allt som har med opinionsbildning att göra — jag skall inte tala om vare sig propaganda eller upplysning — skall ligga på privata händer. Det skall vara den enskilde medborgarens sak att sprida opinionsbildande meningar. Detta är en klar grundtanke i den svenska tryckfrihetslagstiftningen sedan lång tid tillbaka, och det är den gamla klassiskt demokratiska uppfattningen, som vi inte borde gå ifrån. Staten skall inte driva propaganda för sig själv eller ens sprida upplysning om sig själv därför att gränsen, såsom påvisats, mellan propaganda och upplysning är mycket hårfin. Jag vill också härvidlag tillägga, att här i landet finns det inga svårigheter i det avseendet, ty här kan man enligt min mening mycket lätt vinna resonans hos de enskilda organ, som finnas för opinionsbildning, för åsikter, som dessa finna värda att stödja och sprida. Jag vill också fästa uppmärksamheten vid, herr talman, att det inte är så länge sedan det fördes fram förslag om en slags institution här i landet för social upp-

lysning, och detta förslag avvisades av en nästan enhällig tidningspress, där inte minst en rad framstående socialdemokratiska tidningar oreserverat ställde sig på avslagslinjen. Och varför? Jo, därför att man inte ville införa något slags officiell propagandainstitution här i landet. Det var klokt och riktigt, och såvitt jag förstår avvärdades alla dessa planer. Nu är man, såvitt jag kan se, på väg att permanenta en propagandainstitution på ett annat sätt. Men när vi nu, som statsrådet Andersson och regeringen sagt, äro på väg mot normala tider, varför då fortsätta med något, som kan betraktas som en abnormitet, en utväxt på statslivet, som vi väl alla äro överens om att vi inte skola ha under normala förhållanden? Ty vi skola inte låta någon smyga på oss i hemlighet en propagandainstitution, som vi inte vilja ha och som vi i andra sammanhang alldeles bestämt avvisat.

Om man säger att jag svartmålar, vill jag framhålla, att vi ha i vårt land ett statsråd, herr Sven Andersson, som kallas propagandaminister, trots att vi dess bättre inte ha något propagandaministerium. Men skola vi hålla på, veta vi inte var vi komma att sluta, och då är det bättre att göra som reservanterna vilja, nämligen att stämma hellre i bäcken än i ån. Särskilt ur demokratisk synpunkt är det riktigt att bestämt reagera emot ett fortsättande av denna form av upplysningsverksamhet.

Får jag så till sist, herr talman, bara lägga fram den budgetära synpunkten på frågan. Även ur den synpunkten borde det väl vara av intresse att kunna spara dessa 750 000 kronor. Det finns förut reserverade medel till ett belopp av 250 000 kronor, som, såvitt jag kan förstå, bör räcka till att avveckla den verksamhet, som nu är i gång. Om andra kammaren nu säger nej till detta anslag på 750 000 kronor, skulle därmed någon lättnad kunna beredas den beträngde finansministern.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Jag tycker att vi alla även av det skälet, det tredje alltså, förutom sparsamhets-skälet och den principiella synpunkten borde inom samtliga partier kunna komma statsrådet Sköld till undsättning genom att avslå Kungl. Maj:ts hemställan om detta anslag på 750 000 kronor.

Jag ber alltså, herr talman, att med hänvisning till vad jag här yttrat få yrka avslag på det föreliggande utskottsförslaget och bifall till den vid utlåtandet av herr Gränebo m. fl. fogade reservationen.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Herr finansministern hade nog lämnat geddesyxan hemma den dag, han gav sitt medgivande till denna propositions avlämnande, ty det krav, som här ställes på statskassan, kan näppeligen förenas med den erkännansvärt hårda sparsamhetslinje, som finansministern i år inaugurerat. Det är dock, mina damer och herrar, ett ansenligt belopp det här är fråga om. 750 000 kronor är en betydande summa, när man ställer den mot bakgrunden av vad vi för närvarande anse oss ha råd till i andra bildningssammanhang. Hur ha vi inte under den gångna delen av riksdagen nödgats lyssna exempelvis till eklelesiastikministern och höra honom vittna om hur han punkt efter punkt måst säga nej till även de mest behjärtansvärda anslag under åttonde huvudtiteln på grund av den rådande statsfinansiella situationen. Han har beklagat det, och det ha vi alla gjort, men vi ha måst böja oss för fakta. Men hur kan man då från regeringens sida vara med om att skänka sin sanktion åt ett anslag av denna natur?

Jag skall, herr talman, tillåta mig göra en liten jämförelse för att visa vad ett belopp av denna storleksordning kan betyda i andra sammanhang. Jag kan som ett jämförelsetal nämna, att vid handelshögskolan i Stockholm har man ett tiotal professorer och ett tjugotal

andra lärare för att hålla i gång verksamheten för omkring 600 studenter och det för en årskostnad av 675 000 kronor. Jag tycker inte att det är orimligt att anförä dessa siffror i detta sammanhang och på tal om den »ekonomiska informationsverksamheten» för nästa budgetår. Av de pengar, det nu närmast är fråga om, avses, såsom framgår av handlingarna, 300 000 kronor till filminspelning och 200 000 kronor till affischering m. m. Jag undrar om det inte är berättigat att i vart fall uttala tveksamhet om värdet av att använda så mycket pengar för dylikt syfte.

Sedan tillkommer den principiella synpunkten. Jag delar därvidlag herr Ståhls uppfattning, att den utgör kärnpunkten i det hela. Man kan fråga: Finnas här några bevis på att denna verksamhet har haft en tendentiös karaktär? Finnes det bevis på att den tagit form av en plaidoyer för den förda regeringspolitiken? Jag vill säga att några sådana bevis kunna icke företes. Man kan väl vara tveksam om yttringarna av denna verksamhet i vissa hänseenden. Herr Ståhl har gjort ett påpekande på den punkten. Man kan göra åtskilliga sådana. Men i stort sett tror jag icke att det i verksamheten hittills finns fog för anmärkningar av denna beskaffenhet.

Men, herr talman, här ligger en fara förborgad, som vi icke skola blunda för. Om riksdagen nu än starkare förankrar en sådan här verksamhet i den statliga förvaltningen, föreligger en uppenbar risk för att vi få en permanent byrå för en statligt dirigerad propaganda. Man kan säga att detta är svartmålning. Jag vet icke detta, herr talman! Är det alldeles oberättigat att vi draga oss till minnes vad som hände under kriget? Vi hade då något som hette statens informationsstyrelse. Jag tror att de flesta i detta rum väl erinra sig hur denna fungerade. Jag tillät mig i en debatt här i kammaren, där det gällde statens

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

informationsstyrelse, ifrågasätta om det inte vore berättigat att tala mindre om information och mera om non-information. Jag fruktar att ett nytt organ av denna beskaffenhet så småningom skulle komma att fungera på det sättet, att ett sådant omdöme skulle kunna fällas även om detta.

Nu menar utskottsmajoriteten, att det är oberättigat att uttala sig på detta sätt. Utskottsmajoriteten skriver: »Med anledning av vad i vissa motioner anförts vill utskottet framhålla, att erfarenheten av den hittills bedrivna verksamheten icke givit belägg för att Ekonomisk Information sysslat med någon tendentiös propaganda för regeringens ekonomiska politik.» Jag kan hålla med om att detta är på det hela taget riktigt. Man kan ha delade meningar om vissa yttringar. Men vid ett generöst betraktelsesätt måste man säga, att detta omdöme håller streck.

Sedan tillägger emellertid utskottsmajoriteten: »Farhågor för framtiden i dylikt avseende torde vara helt utslutna.» Hur vågar utskottsmajoriteten så kategoriskt uttala sig i detta hänseende med minne av vad som hände under krigsåren? Det är ganska ofattbart. Vi kunna mer eller mindre mot vår vilja helt enkelt sladda in i förhållanden, till vilka utskottsmajoritetens yttrande icke är relevant.

Det skulle, herr talman, vara mycket mera att säga i denna angelägenhet. Jag skall icke trötta kammaren, såsom det brukar heta. Jag skulle vilja säga, att jag vill icke bestrida, att en upplysning i dessa ting vore av värde, men jag ifrågasätter, om den ej borde handhas av arbetsmarknadens parter, av näringslivet och dess olika organ utan statlig inblandning.

Nu kommer måhända statsrådet Sven Andersson eller någon annan att framhålla, att det föreligger alltså en mängd vanskliga förhållanden som påkalla upplysningsverksamhet av det slag, varom här är fråga. Han kommer

möjligen att förklara, att arbetskraftens rörlighet alltså är påtaglig, att omflyttningen från nyckelindustrier till serviceyrken är för stor, att exportindustriens möjligheter att konkurrera om arbetskraften äro sådana, att detta spörsmål måste belysas i olika former. Men, herr talman, förhåller det sig verkligen på detta sätt? Är det icke så, att arbetskraftens överrörlighet minskats på senare tid och att överflyttningen från nyckelindustrierna till serviceyrkena avtagit och att exportindustriens möjligheter att konkurrera om arbetskraften blivit något bättre? Jag skall icke närmare gå in på orsakerna till denna utveckling. Jag tror att vi få söka anledningen till denna mentalitetsförskjutning i en ändrad bedömning hos människorna av konjunktutsiktterna. Man har tänkt sig in i möjligheten av en konjunktursvängning med i viss mån sjunkande sysselsättningsgrad och vikande avsättningsmöjligheter, en situation som man gärna vill gardera sig mot. Händelseutvecklingen i och för sig är kanske den allra bästa upplysningen. Med vad jag här anför vill jag, som sagt, icke bestrida, att en objektivt lagd upplysning kan ha sitt värde. Men jag vill bestämt reagera mot att den sker i statens regi, ty risken för att vi då få ett permanent organ för statlig propaganda är utomordentligt stor. Det visade sig under kriget var vi hamnade, när vi voro alltför släpphänta därvidlag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! I pressen ha vi sett uppmaningar till oss som ställt reformförslag att angiva var pengarna skola tagas. Penningbristen har angivits som skäl för att uppskjuta redan beslutade reformförslag. Det är en anledning för oss som ställa sådana förslag att då och då begrunda denna fråga var medlen skola tagas. Jag gjorde det härom

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

kvällen, då man var beredd att satsa en miljard, varav kanske hälften i hårdvaluta eller guld, till den internationella banken och internationella valutafonden. Vad vi här ha att besluta är i förhållande till denna summa en mera blygsam sak. Men det är ändå 750 000 kronor, d. v. s. tre fjärdedels miljon. Vi ha aldrig med bättre samvete kunnat övertäcka en summa till en beträngd finansminister än denna, ty jag tror icke att vi komma några viktiga intressen för nära. Det centrala i den film-, annons- och broschyrpropaganda som har bedrivits har ju varit annons- och propagandaserien »Vi sitta i samma båt». Vi ha på de senaste veckorna sett, att även kompakt socialdemokratiska fackföreningsstyrelser vägrat att sätta upp denna affisch. De tycka icke om den. Även om de till hälften skulle gå med på resonemanget, ter det sig litet olika i samma båt, beroende på om man har sin tillvaro i skansen, framför pannorna eller i köket eller i förstaklassbaren och lyxhytterna. Vi ha haft propagandaserien om Hoppjerka och en del andra av samma värde samt också några filmer. Jag ser i trycket en film »Sanningen om Johansson». Jag ber att få intyga att det icke är av den anledningen jag yrkar avslag: ty jag har icke sett den. Däremot har jag i Dagens Nyheter funnit själva upptakten till en annan film, som inspelats i grannskapet av statsrådet Anderssons lokaler samt också försetts med hans förhandsreklam. Jag citerar ur Dagens Nyheters förtjusta förhandsrecension, där statsrådet Andersson berättar, att »Den företagsamme Fransson» skall bli »något så pass märkvärdigt som en rolig film om företagsnämnderna». Det kan möjligen roa, om jag tar något av den synopsis av denna roliga film som Dagens Nyheter presenterar. Fransson — en arbetare alltså — somnar ifrån en film om företagsnämnder. »Han (John Elfström) drömmer att han och disponenten för verkstaden (Håkan Wester-

gren) byta jobb. Vitsen är, så klart, att ingen av de två klarar sig på sin nya post. Håkan Westergren kan inte svara, och klockan 17 på dagen har disponent Elfström inte ens hunnit igenom första posten. Han har vidare öppnat kassaskåpet, och eftersom han inte hittar sedlarnas mångfald där tror han att företaget är bankrutt och slår larm.»

Jag har icke samma mening som statsrådet Andersson, att detta är så förskräckligt roligt. Jag tycker att man kommit till och med under det lågvattenmärke, som betecknas av filmerna om »Kronblom» och »91-an Karlsson». Ännu märkligare är att en arbetarregering ger ut filmer med sådan tendens. Det är den gamla holbergska tendensen från »Jeppe på berget», att var och en är född till sitt, att den som är född till bonde eller arbetare skall stanna där, därför att han icke begriper de hemligheter som bara företagets ägare kan behärska. Det är, såsom vi hört, ett försvar av detta som Fransson-filmen innehåller: man skall känna till en del om företaget, men var och en skall stanna på sin plats! I en tid, då en stor del av mänskligheten avskaffat kapitalismen, tycker jag att det är efterblivet, att regeringen i konseljlokalerna sysslar med framställning av sådana filmer.

Jag skall icke trötta kammaren mera så sent på natten. Jag tycker att vi kunna övertäcka dessa pengar till finansministern och bli i fortsättningen befriade från denna lilla grodd till den svenska regeringens eget propagandaministerium.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr WARD: Herr talman! Jag har begärt ordet för att yrka bifall till statsutskottets hemställan. Men innan jag gör det vill jag säga några ord.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Denna fråga diskuterades i fjol. Det framkom då synpunkter av samma slag som dem herrar Ståhl och Hagberg i Malmö här ha gjort sig till talesmän för. Man befarade att detta skulle vara en tendentiös propagandaverksamhet, och det ville man icke vara med om. Från vår sida vill jag betona, att om man verkligen kunde påvisa, att det föreläge en tendentiös politisk propaganda, skulle ingen från vårt håll vara med om att tillstyrka detta anslag. Vi stå principiellt i detta fall på samma ståndpunkt som herrar Ståhl och Hagberg, att skattebetalarnas medel självfallet icke få användas till propaganda här i landet i viss politisk riktning. Det är så uppenbart att man egentligen icke borde behöva säga det.

Det har icke kunnat påvisas, att den verksamhet det är fråga om är tendentiös och avser att tjäna viss politisk riktning. Man har visserligen i reservationen uttalat sig om att det är svårt att draga en gräns mellan information och statlig propaganda, men man har samtidigt framhållit — vilket herr Hagberg gjort ännu starkare — att det ej kan ledas i bevis eller ens antydvas, att här verkligen förekommit någonting som strider mot objektivitet och saklighet. Jag tror därför att herrarna göra sig alldeles onödiga bekymmer i detta sammanhang.

Jag tycker också, att det låter nästan vårdslöst att här tala om statlig propaganda, att staten icke skall dirigera på detta område. Är det verkligen så, att staten dirigerar? Staten anslår medel för objektiv upplysning, ombesörjd av sammanslutningar. Nu kunna herrar Ståhl och Hagberg säga, att de icke ha anledning att hysa förtroende för en av dessa organisationer, den svenska landsorganisationen. Men jag tycker att de skulle ha så mycket förtroende för Arbetsgivareföreningen, som deltar i detta arbete, att de icke skulle tala på det sätt som de gjort här i kväll.

Nu framhålles här att det är princi-

piellt betänkligt att fortsätta denna verksamhet, icke minst därför att den kan befaras bli permanent. Jag vill icke yttra mig om hur länge verksamheten kan anses vara av nöden. Men att den för närvarande fyller en uppgift, anser jag att vi alla borde kunna vara tämligen överens om.

Det är inte alls fråga om ett beslut, som skall binda riksdagen år efter år under lång tid framåt, utan man får pröva saken undan för undan som den anmäler sig. Men om man verkligen hyser principiella betänkligheter mot anslaget måste jag fråga mig, om inte reservanterna äro ganska inkonsekventa, då de det oaktat förorda att 250 000 kronor fortfarande skola få användas för denna vad man kallar propaganda. Hade man verkligen dessa betänkligheter och vore de så starka som man här vill göra gällande, skulle man väl radikalt påyrka att hela verksamheten i detta ögonblick upphörde: ni få inte anlita de pengar, som återstå i form av reservationer. Men så långt vill man inte gå. Jag tycker det är ganska anmärkningsvärt ifrån de utgångspunkter, som opponenterna här ha anfört.

I fjol beviljades anslaget. Det är möjligt, kanske sannolikt, att andra kammarens borgerliga med benäget bistånd av herr Johansson i Stockholm och hans meningsfränder nu lyckas hindra det begärda anslagets genomförande. I alla fall tycker jag att herrarna på den borgerliga sidan borde ha anledning att taga sig en liten funderare på saken på nytt, sedan de hört herr Johanssons i Stockholm anförande, ett mycket roligt anförande för resten, som man ur den synpunkten kan vara honom tacksam för. Men herr Ståhl och herr Hagberg i Malmö märkte väl i alla fall, vad det är som ur kommunistisk synpunkt är så misstänkt i denna upplysningsverksamhet?

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Statsutskottets ärade talesman frågade, om vi inte hade något förtroende för LO, Svenska arbetsgivareföreningen och de andra organisationer, som taga del i denna verksamhet. Jo, visst ha vi det, herr Ward, men vi skola inte alldeles glömma att denna verksamhet står under ledning av en ledamot av regeringen. Det är ju det som konstituerar dess särställning. Därest denna verksamhet sköttes, som jag sade, uteslutande av arbetsmarknadens parter, skulle ingen människa ha någon anledning att opponera sig däremot. Men det är det förhållandet att verksamheten konstruerats såsom skett som är anledningen till de reflexioner, som här framförts.

Nu menar herr Ward, att vore man riktigt konsekvent, skulle man yrka avslag även på de 250 000 kronor som äro kvar och göra rent bord, avveckla verksamheten med ett penndrag. Det kan man säga, men herr Ward vet lika väl som jag, att det är en hel del arbete som är i gång. Det kan inte avbrytas. Staten har förpliktelser, som staten måste fullgöra.

Herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Jag skall inte uppehålla kammaren med något längre anförande, men då det här gjorts en del påståenden, särskilt av herr Ståhl, som jag inte kan låta stå oemotsagda, vill jag säga några ord.

Herr Ståhl hade i sin kritik av denna verksamhet, som har pågått över ett år, nu lyckats hitta en mening i en broschyr, som han tog fram som exempel på att det trots allt här var fråga om politisk propaganda, och han läste upp en enda isolerad mening. Jag skall läsa upp meningarna kring denna isolerade mening för att kammaren skall ha klart för sig, hur herr Ståhl argumenterar. Det står i en broschyr, som heter »4-årsplanen i korta drag» följande: »Vi kan inte under de närmaste åren

unna oss någon nämnvärt större konsumtion än vi redan har. Så långt våra resurser tillåter, måste vi bygga ut vår produktionsapparat och göra den mera effektiv och konkurrenskraftig. För att få större rörelsefrihet i vår handel måste vi fortsätta att bygga upp valuta-reserven.» Och så kommer herr Ståhls mening: »Vi vill så snart som möjligt bli av med de hindersamma detaljregleringar, som betingas av krisläget.» Sedan fortsätter det: »Uppgiften är därför att genom ökad produktion, ökad export och ökat sparande efter hand skapa förutsättningar för en större och friare import, för mera bostadsbyggande, för en rörligare och friare ekonomi, som i framtiden kan ge oss en högre levnadsstandard.»

I detta sammanhang finns alltså den mening, som herr Ståhl citerade. Jag måste säga att den uppfattning, som där kommer till synes, trodde jag var uttryck för vad alla partier här i landet ville, och målsättningen, ökad produktion, ökad export, har hela tiden varit en ledstjärna i den upplysningsverksamhet, som Ekonomisk Information bedriver.

Nu säger herr Ståhl, att jag i första kammaren använde ordet propaganda, och det är riktigt. Det mesta av den verksamhet vi bedriva är propaganda. Vi ha propagandan för ökad produktivitet ute på arbetsplatserna, emot frånavaror på lördagar och måndagar och mot överrörligheten på arbetsmarknaden, Hoppjerkaaffischerna och allt detta. Visst är det propaganda. Det är ingen som stuckit under stol med den saken. Det är en propaganda för bättre arbetsmoral, för att de anställda och företagarna skola inse rationaliseringens betydelse, för att de skola genom effektivisering öka produktionen. Bakom denna propaganda stå LO, Arbetsgivareföreningen, TCO och statsmakterna. Vi bedriva dessutom en upplysningsverksamhet genom broschyrer, som vi icke dela ut gratis till allmän-

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

heten, utan som vi låta försälja genom bokhandeln, genom pressbyrån och genom folkrörelserna. Det är ingenting som vi packa på var och en, utan det är alster som försäljas.

Den principiella invändning, som görs, är att staten inte skall befatta sig med informationsverksamhet, upplysningsverksamhet eller propagandaverksamhet, vad man nu vill kalla det. Jag har vid många tillfällen sagt min mening i dessa frågor, och jag har ständigt framhållit att det är ett besvärligt problem. Enligt min mening är det alldeles omöjligt för staten, med den väldiga verksamhet den bedriver på alla möjliga områden, att komma ifrån informationsverksamhet. Det är nonsens att säga att det går att komma ifrån denna verksamhet. Det har alltid bedrivits informationsverksamhet och upplysningsverksamhet från statens sida i olika former. Man har givit ut tryckalster, statistiska serier o. s. v., alltför tråkiga för att allmänheten skulle ha kunnat njuta av dem. Men när man ger sig in på sådana områden, som vi gävo oss in på under kriget och som vi givit oss in på nu efter kriget, är det alldeles klart att det kan uppstå misstänksamhet emot verksamheten, särskilt om det är en partiregering vid makten. Det var strid om statens informationsstyrelse och dess verksamhet under kriget, men eftersom det var en samlingsregering enades man ändå om anslagen, och verksamheten hölls vid liv. Sedan vi nu ha regering och opposition, misstänker naturligtvis oppositionen vad som här sker. Det tycker jag nog ligger i sakens natur, och jag har pläderat för att om det skall finnas en allmän upplysningsverksamhet i gång på olika områden, bör den nog ordnas så att oppositionen finns direkt företrädd i de organ, som skola leda en sådan upplysningsverksamhet. Eljest kommer den strid om upplysningsverksamheten, som då uppstår, att minska effekten av den, och då är det inte mycket mening med

den. I detta fall har ju upplysningsverksamheten koncentrerats kring produktionsökning- och exportökningfrågorna. Det är ett upplysningsorgan som är knutet till det samarbetsorgan med näringslivet, som statsmakterna ha och där finansministern är ordförande, och vi försöka att genom upplysningsverksamhet förstärka de sakätgarder, som vidtagas inom denna samarbetskommitté.

Det förhållandet att arbetsmarknadens parter äro med hade jag trott skulle innebära en garanti för att man både skulle slippa talet om statlig propaganda och att avsikten skulle misstänkliggöras. Jag tycker det är ganska egendomligt att man här i kammaren möter en kritik, som ju inte bara riktar sig mot regeringen utan också emot de deltagande arbetsmarknadsorganisationerna. Jag kan utan vidare här meddela, att när Ekonomisk Information startades, fördes det förhandlingar mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Vi önskade, vilket partsrepresentanterna också ansågo vara riktigt, att det borde överlåtas åt parterna själva att avgöra, om staten skulle vara med eller inte. Vi kunde mycket väl tänka oss en situation, där LO, Arbetsgivareföreningen och TCO togo upp dessa brännande frågor, där man måste genom upplysningsverksamhet och propaganda påverka vederbörande. Det visade sig att det var omöjligt att få till stånd detta samarbete utan att staten var med. Jag har på känn att det fortfarande skulle vara omöjligt att bibehålla denna verksamhet, om riksdagen inte ställer medel till förfogande. Då kommer verksamheten att upphöra. Jag är inte så säker på att det skulle vara till så stort gagn. Företagarna ute i landet, som vi samarbeta med, arbetareorganisationerna och tjänstemannaorganisationerna äro så långt jag kan förstå över hela landet positivt inställda till detta. Det är ju ändå på arbetsplatserna som upplysningsverksamheten be-

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

drives. Det är ingen offentlig allmän upplysningsverksamhet. Den är koncentrerad i stort sett till industrien, och verksamheten bedrives i huvudsak i samarbete med de nya företagsnämnderna. Jag undrar ändå, om det är så klokt att avstå från en verksamhet, som väl ändå har en viss betydelse därigenom att man med den tyngd som följer av att man uppträder gemensamt riktar uppmaningar och paroller till de anställda och till företagarna och där man dessutom diskuterar åtgärder för att komma ifrån de produktionshämmande faktorer, som ha följt med överkonjunkturen.

Hänvisningen till det statsfinansiella läget har enligt min mening inte samma tyngd i denna fråga som i många andra, ty avsikten här är ju att öka produktionen och öka exporten. Förutsättningen för en förbättring av det statsfinansiella läget är ju en produktionsökning, och denna upplysnings- och propagandaverksamhet skulle vara ett led i en strävan att öka produktionen och därmed också stärka underlaget för statens finanser.

Talet om att det är ett dubbelarbete som utföres är ett undanflynksargument, som väl herr Ståhl knappast tror på själv. Denna upplysningsverksamhet är begränsad till de aktuella export- och produktionsökningsfrågorna. De befintliga organen syssla inte med dessa uppgifter, och det är i samarbete med befintliga organ som vi försöka få en förstärkning av upplysningsverksamheten. Det kan inte ske något dubbelarbete, och det har inte skett. Den synpunkten tror jag man kan låta fara.

Jag vill också deklarerat, att om kammaren inte anser sig kunna ställa medel till denna verksamhets förfogande, innebär det såvitt jag kan se att den måste upphöra. Då man i borgerliga tidningar och från annat borgerligt håll och framför allt från företagarkåll ofta uttalar, att det vore beklagligt om denna verksamhet upphörde, tycker jag att

de ledamöter i kammaren, som ha en negativ inställning till detta ärende, ändå böra tänka sig för.

Herr STÅHL: Herr talman! Herr statsrådet säger, att vi som tala för reservationen, alltså närmast herr Hagberg i Malmö och jag, gå emot vad företagarna anse vara deras intressen, nämligen att denna propaganda skall fortsätta. Jag skall inte uttala mig om huruvida han har rätt eller inte, men för en gångs skull är det tydligen socialdemokraterna som gå företagarnas ärenden medan vi äro ute i motsatta ärenden. Det kan ju vara nöjsamt att konstatera för omväxlings skull.

Herr statsrådet måste ha missuppfattat mig när han med anledning av den mening som jag läste upp om att vi så snart som möjligt vilja bli av med de hindersamma detaljregleringar som betingas av krisläget, ställde in den i ett sammanhang, som inte alls förändrar innebörden av vad jag läste upp. Statsrådet säger, att han trodde detta var en enhällig mening. Det var inte det jag talade om. Jag påpekade, att det finns stora kretsar i det svenska samhället som ha den uppfattningen, att regeringen icke har visat denna önskan att så snart som möjligt avskaffa de hindersamma detaljregleringarna. Jag konstaterar att det finns stora kretsar som anse detta, oavsett om de ha rätt eller inte. Om Svenska Dagbladet eller andra tidningar eller om LO eller Arbetsgivarförbundet göra sådana uttalanden angår oss inte, ty det är sådana instanser som skola driva propaganda och uttala åsikter, men staten skall icke befatta sig med en propaganda, som lägger ord i de officiella instansernas mun, som inte alla medborgare kunna skriva under på. Det är ett gammalt krav i ett demokratiskt samhälle att staten inte skall driva propaganda. Jag tycker det är en synpunkt som man borde kunna förstå. Om det sutte en högerregering här i landet

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

som uttalade sådana saker, skulle det kanske vara lättare för damerna och herrarna inom socialdemokratien att förstå vårt principiella krav att den statliga propagandan skall avskaffas. Det är en fullkomligt konsekvent och klar uppfattning att staten icke får engageras i sådana här företag.

Herr statsrådet sade också, att staten alltid har bedrivit upplysning. Det må vara riktigt att staten bedrivit upplysning om vad som t. ex. står i ett betänkande eller i ett utlåtande, men det är ju en annan sak än när man utsätter folkmeningen för bearbetning med åsikter, om vilka det finns delade meningar. Denna objektiva upplysning som man talar om är därför inte en realitet utan ett önskemål, ty alla påståenden av detta slag kunna sättas under debatt.

Jag vill till sist säga till avdelningens ordförande herr Ward, att det sannerligen inte är inkonsekvent att låta reservationen på 250 000 kronor vara kvar, ty även om man har den meningen, att denna verksamhet skall upphöra, vill man naturligtvis fördenskull inte sätta de engagerade befattningshavarna på bar backe. Det bör finnas en tidsfrist för avvecklingen. Så ha vi resonerat när vi ansett, att de 250 000 kronorna skulle stå kvar, vilket ingalunda är inkonsekvent.

Herr statsrådet **ANDERSSON**: Herr talman! Herr Ståhl använde ett mycket billigt argument när han i början av sitt anförande frågade, om det är så att socialdemokraterna gå företagens ärenden. Här sitta vi i samma båt. Vi ha i denna upplysningsverksamhet gjort allt vad vi kunnat för att stödja företagarna i deras strävan att få arbetskraft, att få behålla denna arbetskraft och att få den så produktiv som möjligt. Vi ha kunnat göra det i fullt samförstånd med Landsorganisationen, fackförbunden, TCO och dess organisationer, och jag vet att man uppskattar detta inom före-

tagarvärlden. Jag är övertygad om att man också uppskattar det i riksdagen, där man vet vilket värde detta har.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att herr Ståhl, som jag tidigare har sagt, trots ett säkert mycket ivrigt studium av alla de broschyrer, artiklar och filmer som vi ha sänt ut, endast funnit en mening som han kunnat anmärka på och som han nu genom slingrande argumentering har försökt se som ett alldeles speciellt uttryck för regeringens linje. Det är ju fullkomligt nonsens också det med tanke på det sammanhang som klart framgick av vad jag nyss läste upp. Man får en känsla av att just folkpartiet är mycket känsligt för de sakuppgifter och de fakta som vi förmedla i våra broschyrer. Representanterna för andra partier ha inte visat samma känslighet som folkpartisterna ha gjort i både första och andra kammaren, och det tycker jag verkar något misstänkt.

Herr **STÅHL**: Herr talman! Statsrådet säger, att jag efter ivrigt letande bara har hittat en enda mening att anmärka på. Jag vill säga till statsrådet, att jag skulle kunna visa honom en hel dossier med skrifter, där jag har strukit för en hel del som jag gärna skulle ha velat läsa upp för honom om klockan varit halv ett på dagen i stället för halv ett på natten. Jag är övertygad om att kammaren håller mig räkning för att jag vid denna sena timme inskränkt mig till en enda mening.

Herr statsrådet **ANDERSSON**: Herr talman! Om det är så, tycker jag att reservanterna inte borde ha skrivit så klart, att det inte finns någon anmärkning att göra mot propagandan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ståhl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 119, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 95 ja och 93 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till statens handels- och industrikommission m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen:

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; och

nr 198, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna om vägförening i 1939 års lag om enskilda vägar.

Vidare anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av viss donerad utrustning för biokemiska institutionen vid Uppsala universitet; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237, såvitt propositionen avser förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m.

Sistnämnda båda skrivelseförslag godkändes under förutsättning beträffande förslaget nr 194, att utskottets hemställan i dess betänkande nr 48, samt i fråga om förslaget nr 195, att utskottets hemställan i betänkandet nr 50 bifölles även av första kammaren.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Anmäldes, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 246, angående godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och det ockuperade Japan m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av mellan Sverige och Polen träffade uppgörelser rörande ersättning för vissa svenska privata ekonomiska intressen, m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslutning till en av Förenta Nationernas generalförsamling under andra delen av dess tredje ordinarie möte i New York i april 1949 antagen reviderad generalakt om avgörande på fredlig väg av internationella tvister;

nr 9, i anledning av väckta motioner om uppsägning av det s. k. Marshallavtalet mellan Sverige och Amerikas förenta stater;

nr 10, i anledning av väckta motioner om upphävande av Sveriges anslutning till den s. k. Parisorganisationen (OEEC); och

nr 11, i anledning av väckta motioner angående uppdrag för de svenska ombuden i Förenta Nationerna att verka för förbud mot atomvapenkrigföring;

nr 12, i anledning av väckta motioner om Sveriges utträde ur Europarådet m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till ytterligare utbyggnad av Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar vid Kvarntorp m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående subventionering av vissa varor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m.; och

nr 134, i anledning av väckta motioner om anslag till svenska eldbegängelseföreningens upplysnings- och propagandaverksamhet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande taxeringsförfarandet m. m.;

nr 47, i anledning av väckt motion angående åtgärder mot skattefusk; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 239 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad, m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 12.33 på natten.

In fidem

Gunnar Britth.